

Κείμενο 1

Δεν υπάρχει ανάπτυξη χωρίς ανθρώπινα δικαιώματα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ναβί Πιλάι που διετέλεσε Υπατη αρμοστής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και δημοσιεύτηκε στην εφ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 13-05-2011 (διασκευή).

Παρά τις τεχνολογικές επαναστάσεις των τελευταίων τριάντα ετών, τα προβλήματα στον κόσμο δεν εξέλιπαν. Το αντίθετο: η αύξηση της φτώχειας, η έλλειψη τροφίμων, οι οικονομικές κρίσεις και οι ένοπλες συγκρούσεις εξακολουθούν να μαστιίζουν πολλές περιοχές του πλανήτη, και ιδιαίτερα αυτούς που ζουν στις 48 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση του ΟΗΕ για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη, ο αριθμός των υποσιτιζόμενων ανθρώπων στον κόσμο αυξήθηκε από 850 εκατομμύρια το 1980 σε ένα δισεκατομμύριο το 2011. Τα στοιχεία αυτά είναι πραγματικά απογοητευτικά.

Κατ' αρχάς, όταν κάποιος μιλάει για ανάπτυξη, χρησιμοποιεί τη γλώσσα των οικονομολόγων και την ταυτίζει με την άνοδο των οικονομικών δεικτών. Ωστόσο, οι στρατηγικές ανάπτυξης που εστιάζουν μόνο στην οικονομική μεγέθυνση δημιουργούν περισσότερη φτώχεια, ανισότητα, υποσιτισμό, ανεργία, και περισσότερες απειλές, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο οι ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, δηλ. οι φτωχοί, οι μειονότητες, οι αυτόχθονες, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και τα άτομα με αναπηρία μένουν στο περιθώριο των κοινωνιών τους και της παγκόσμιας κοινότητας.

Με δεδομένο ότι και η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί δικαίωμα, ας σκεφτούμε για λίγο ποιος οφείλει να είναι ο κύριος στόχος της: η ανάπτυξη πρέπει να σημαίνει πρόσβαση σε ευκαιρίες για μια καλύτερη ζωή, για μια ζωή με αξιοπρέπεια και ελευθερία, χωρίς φτώχεια και φόβο. Έφτασε η στιγμή τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο άνθρωπος να βρεθούν στην καρδιά της συζήτησης για την ανάπτυξη στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, εφόσον οι χώρες αυτές περνούν από μια περίοδο δυσκολιών σε μια εποχή ελπίδας, καθώς θεωρείται ότι θα αποτελέσουν το επόμενο κύμα των οικονομιών της παγκοσμιοποίησης. Επιπλέον, οι χώρες αυτές είναι συχνά ευλογημένες με πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων και ανεκμετάλλευτο ανθρώπινο δυναμικό. Η προσέγγιση της ανάπτυξης με βάση τα δικαιώματα θα εκθρέψει την ελπίδα.

Κατόπιν τούτων, το μήνυμά μου προς τη Διάσκεψη για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες είναι ξεκάθαρο: τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να βρίσκονται στο κέντρο της αναπτυξιακής πολιτικής, στην καρδιά της παγκόσμιας συνεργασίας και να καθοδηγούν την

παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Άλλωστε, η οικονομική μεγέθυνση μαζί με την προστασία του δικαιώματος στην ανάπτυξη θα συμβάλουν στην πραγμάτωση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ για έναν κόσμο με μεγαλύτερη ελευθερία, έναν κόσμο που θα στηρίζεται στην ειρήνη, στην ανάπτυξη και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κείμενο 2

Διώξεις, βασανιστήρια και διαρκής φόβος.

Απόσπασμα από έρευνα του Γιάννη Παπαδόπουλου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 09-09-2019.

Στην πατρίδα του ήταν για όλους εχθρός. Για τους Ταλιμπάν, ο 23χρονος Αφγανός ήταν ένας άπιστος συνεργάτης των δυτικών δυνάμεων, την ίδια στιγμή που οι κρατικές αρχές τον θεωρούσαν κατάσκοπο των τρομοκρατών. Παρά τις ουλές από τα βασανιστήρια στο σώμα του, η διήγησή του δεν έπεισε τον χειριστή ασύλου, που απέρριψε σε πρώτο βαθμό το αίτημά του για διεθνή προστασία τον Μάιο του 2018. Η υπόθεσή του παραπέμφθηκε τον Μάρτιο του 2019 σε ειδική επιτροπή της Αρχής Προσφυγών. Ο νεαρός διεκδικούσε μια δεύτερη ευκαιρία.

Τα μέλη της επιτροπής, δύο διοικητικοί δικαστές και ένας νομικός που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, διάβασαν ξανά τον μακρύ κατάλογο των δεινών που υπέστη στη χώρα του ο Αφγανός. Εργαζόταν ως συγκολλητής σε εταιρεία δυτικών συμφερόντων, η οποία προμήθευε με κοντέινερ αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις και καταυλισμούς στο Αφγανιστάν. Επιστρέφοντας από τη δουλειά του μια μέρα, απήχθη μαζί με συναδέλφους του από ένοπλους μασκοφόρους. Τον οδήγησαν σε κρησφύγετο των Ταλιμπάν και τον απομόνωσαν σε ένα δωμάτιο χωρίς φυσικό φως για τουλάχιστον 11 ημέρες. Ο βασανιστής που τον ανέκρινε τον ρωτούσε γιατί δούλευε για τους Αμερικανούς. Τον χτυπούσαν με γροθιές και κλωτσιές, τον μαστίγωσαν με καλώδιο και τρύπησαν με λόγχη πολλά σημεία του σώματός του. Τον έδεναν σε μια καρέκλα, την αναποδογύριζαν και τον χτυπούσαν στις πατούσες. Ακόμη και τώρα, έχει δυσκολία στο περπάτημα.

Χρειάστηκε η παρέμβαση των γηραιότερων του χωριού του, για να μην εκτελεστεί από τους Ταλιμπάν και να γλιτώσει. Τον σημάδεψαν στο σώμα με καυτό σίδερο και πήραν τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Ήταν ο μόνος που αφέθηκε ελεύθερος από τους συναδέλφους του, γι' αυτό και οι αφγανικές αρχές τον αναζήτησαν ως ύποπτο για κατασκοπεία. Διωκόμενος από όλους. Στην Ελλάδα, αναγνωρίστηκε ως θύμα

βασανιστηρίων. Και πριν από λίγους μήνες η Αρχή Προσφυγών έκανε δεκτό το αίτημά του για άσυλο σε δεύτερο βαθμό.

Κείμενο 3

Επίλογοι στο πρώτο βιβλίο

Το πεζογράφημα που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή «Το διπλό βιβλίο» (1977, Αθήνα: Καστανιώτης), στο οποίο αποδίδονται όψεις της ζωής των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο κεντρικός ήρωας – ο Κώστας – αφού εγκατέλειψε την εργασία του ως μαραγκού στην Ελλάδα λόγω των συνθηκών και αφού εργάστηκε για πέντε χρόνια στη Γερμανία, βρίσκεται ξαφνικά άνεργος.

Τελευταία φορά περνάω την πόρτα του ΑΟΥΤΕΛ – είναι σα να 'κλεισε πίσω μου. Τέλος – είμαι στο δρόμο. Απέναντί μου είναι ο σταθμός των σιδηροδρόμων. Η πίσω πόρτα του. Πηγαίνω ως εκεί, κάθομαι λίγο πιο πέρα απ' την πόρτα, πάνω σε ένα κασόνι. Μπροστά μου – φάτσα, το ΑΟΥΤΕΛ. Απάνω μας πέφτει στην ευθεία η μεγάλη λεωφόρος – που δεν φτάνει εδώ. Όλη η γερμανική μου ζωή. Πίσω μου τα τραίνα, ο μεγάλος κόσμος – ανύπαρκτος. Μπροστά μου αυτό το ΑΟΥΤΕΛ – ανύπαρκτο τώρα και αυτό. Στην ευθεία, η μεγάλη λεωφόρος – δε φτάνει ως εδώ.

Είμαι στο δρόμο – και δρόμο δεν έχω κανέναν. Κάθομαι σ' αυτό το κασόνι, πουθενά δεν έχω να πάω – ένας χαμάλης απολυμένος από τη δουλειά του, ένας άνεργος Έλληνας μετανάστης στη Γερμανία. Έχω και το βιβλιάριο εργασίας στην τσέπη. Ξυλουργός, λέει, για την Ελλάδα όπως είχα δηλώσει και δεν πιάνεται – ανειδίκευτος για τη Γερμανία.

Σκέφτομαι εδώ, τα ξανασκέφτομαι όλα, θέλω να τα σκεφτώ. Στην Ελλάδα να ξεκινήσω να πάω πίσω, δεν θέλω. Έτσι το 'πα και φεύγοντας, έτσι το ξανάπα πολλές φορές εδώ, έτσι το σκέφτηκα και με την άδεια. Η Ελλάδα για μένα θα πει το ξυλάδικο. Δεν ξαναγυρίζω ζωντανός στο ξυλάδικο.

Εδώ; πέντε χρόνια το σκέφτομαι κάθε μέρα, είμαι το ξένο το σώμα. Είμαι και δεν είμαι. Περαιστικός είμαι εδώ – για κάπου – για πού; Πού είναι ο κόσμος, ποιος είναι ο δικός μου; Εγώ πέντε χρόνια τώρα, δεν τον είδα. Σκέφτηκα, ξανασκέφτηκα με το μικρό το μυαλό μου, άκουσα και τους άλλους, προσπάθησα να τον δω – και δεν είδα τίποτα. Οι τζαμαρίες είναι μπροστά μου, δεν βλέπεται ο κόσμος αυτός, ο σημερινός ο δικός μας. Οι άλλοι, από την άλλη μεριά – κι αυτοί δεν βλέπονται. Τα πρόσωπά τους μου ξεφεύγουν. Όσους είδα, λαθεμένα τους είδα. ... Και σκέφτομαι, ξανασκέφτομαι εδώ. Κόμματα, βιβλία, φυλλάδες, εφημερίδες, σοφοί και φιλόσοφοι, σοφίες όσες κι αν πεις – κι εμένα μια λέξη σωστή, να μου πει τι να κάνω τούτη την ώρα, δεν είναι κανένας.

Κάθομαι εδώ σ' αυτό το κασόνι και μου φαίνεται, δε θα σηκωθώ ποτέ από δω. Στο τέλος, λέω, θα με φορτώσουν και μένα μαζί μ' αυτό το κασόνι, θα με κλείσουν σε κανένα βαγόνι – έτσι θα φτάσω να τον βρω το μεγάλο τον κόσμο. Και χωρίς να κάνω τίποτα πάλι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία 30 χρόνια περιόρισε τη διασπορά των κοινωνικών προβλημάτων στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
2. Το πρόβλημα της πείνας, αν και δεν εξέλιπε, ωστόσο περιορίστηκε σε κάποιο βαθμό κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.
3. Όσο η ανάπτυξη περιορίζεται μόνο στον οικονομικό τομέα, οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες κινδυνεύουν ολοένα και περισσότερο να περιθωριοποιηθούν.
4. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες διαθέτουν σήμερα τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης λόγω των ανεκμετάλλευστων φυσικών πόρων και του αναξιοποίητου ανθρωπίνου δυναμικού.
5. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή πολιτική και στην υλοποίηση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ για τον κόσμο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις πώς η συγγραφέας αποδεικνύει την παγκόσμια διασπορά των προβλημάτων στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή της ; (μονάδες 6) Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις, λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση της παραγράφου στο κείμενο.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις 3 λέξεις / φράσεις που να δηλώνουν τιμωρία ή / και βασανισμό στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους λόγου του κειμένου. (μονάδες 2).

β. Να γράψεις τους ρηματικούς χρόνους που κυριαρχούν στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους (μονάδες 3) .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 10)

Πώς βιώνει ο ήρωας του Κειμένου 3 την εργασιακή και κοινωνική του κατάσταση; Πώς ερμηνεύεις εσύ τις σκέψεις και τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Άνθρωπος και Περιβάλλον: Σχέση αλληλοσυμπλήρωσης και αλληλεξάρτησης.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Γιαννόπουλου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της πελοποννησιακής εφημερίδας ΠΑΤΡΙΣ patris news.gr. στις 07-07-2017 (διασκευή).

Η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική εξέλιξη του ανθρώπου υπήρξε τεράστια κατά το παρελθόν και μέχρι και σήμερα είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Το ορεινό ή το πεδινό του εδάφους, η ύπαρξη άφθονων νερών ή η έλλειψή τους, η γειτνίαση με τη θάλασσα, η γεωγραφική θέση και οι κλιματολογικές συνθήκες καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, όχι μόνο τη φύση και την ποσότητα της παραγωγής αλλά και τη γρήγορη ή αργή κοινωνική εξέλιξη. Η ωφελιμότητα και η προσφορά του περιβάλλοντος προς τον άνθρωπο εξαρτάται και από έναν άλλο βασικό παράγοντα, από τη στάση δηλαδή και την τοποθέτηση του ίδιου του ανθρώπου απέναντι σε αυτό. Όσο μεγαλύτερη απληστία χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, όσο πιο αλόγιστη, και εξαντλητική γίνεται η εκμετάλλευσή του, τόσο και η καταστροφή του περιβάλλοντος γίνεται πιο έντονη και οι συνέπειες για τον άνθρωπο πιο επιβλαβείς. Από την άλλη μεριά η προστασία του περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τους σκοπούς που επιδιώκει κάθε πολιτεία και με την ένταση και την ποιότητα της δημοκρατίας που υπάρχει σε κάθε συγκεκριμένη περιοχή της γης.

Απαιτείται αρχικά ο επιστημονικός σχεδιασμός της οικονομίας με την επεξεργασία προστατευτικών για τη φύση προγραμμάτων. Υδάτινη οικονομία, ανακύκλωση, αναδάσωση είναι μερικά μέτρα που όλοι γνωρίζουν. Επειδή, όμως, τις περισσότερες φορές την ευθύνη για τα παραπάνω μέτρα επωμίζονται οι κεντρικές υπηρεσίες κάθε πολιτείας που από τη φύση τους βρίσκονται μακριά από τα προβλήματα του λαού και η ενεργητικότητά τους εξαντλείται σε βραδυκίνητες γραφειοκρατικές διαδικασίες, είναι ανάγκη να ενισχυθεί ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή γνωρίζει καλύτερα τις εστίες μόλυνσης και ρύπανσης, τους υπεύθυνους της κακοποίησης του περιβάλλοντος, τους εμπρηστές των δασών και

τους αδιάστακτους οικοπεδοφάγους και καταπατητές της δημόσιας γης. Η τοπική αυτοδιοίκηση, λοιπόν, τα εργατικά σωματεία και οι εξωραϊστικοί σύλλογοι καθώς και άλλοι φορείς μπορούν να παρέμβουν δυναμικά και να βοηθήσουν το κυβερνητικό έργο.

Όλοι γενικά είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουν ότι το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει άμεση σχέση με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου, με την υγεία και την ποιότητα της ζωής, και ότι το νέφος, η μόλυνση και η ρύπανση δεν κάνουν ούτε κοινωνικές, ούτε οικονομικές και πολιτικές διακρίσεις, αλλά βάζουν στην ίδια μοίρα και βλάπτουν αδιακρίτως όλους τους πολίτες.

Κείμενο 2

Σχήματα που αλλάζουν συνέχεια.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 15-09-2019.

Σε μία κουβέντα που είχα πρόσφατα με έναν φίλο, ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένο σε θέματα περιβάλλοντος, μου είπε: «Σε πενήντα το πολύ χρόνια θα είναι τόσο ραγδαίες οι εξελίξεις και τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής, ώστε δεν θα έχουν κανένα νόημα οι ιδεολογικοί και κομματικοί διαχωρισμοί». Με αυτό εννοούσε ότι οι αναγκαστικές και ενίοτε πολύ βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών από περιοχές που θα κινδυνεύουν με εξαφάνιση θα παρασύρουν όλες τις διαφορές, οι οποίες τότε θα φαίνονται δευτερεύουσες και πολυτελείς. Και για να φτάσω τη σκέψη του στην κατάληξή της, υποστήριζε πως τότε θα αναγκαστούμε όλοι να ομονοήσουμε και να ενωθούμε απέναντι στις στρατιές των απελπισμένων που θα έλθουν προς τα μέρη μας. Του απάντησα πως θεωρώ ότι τότε ακριβώς θα είναι η ώρα της ιδεολογίας, υπό την έννοια ότι τότε θα πρέπει να σταθούμε όλοι σε ένα ανάστημα που να τιμά τον άνθρωπο.

Κατ' αρχάς οι απελπισμένοι άνθρωποι που θέλουν να ζήσουν είναι νερό, δεν τους σταματάς πετώντας πέτρες στο ποτάμι, θα βρουν την έξοδο προς τα εκεί που υπάρχει ζωή. Όσοι ονειρεύονται φράχτες στα χερσαία σύνορα και διωκτικά σκάφη που θα βουλιάζουν πλοία προσφύγων στη θάλασσα έχουν στο μυαλό τους – πέρα από χαλασμένα κύτταρα – ένα σχέδιο με πολλά επιχειρησιακά κενά. Παράλληλα, η

ιστορία της ανθρωπότητας είναι γεμάτη από μετακινήσεις πληθυσμών για διάφορους λόγους – αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει και ουδείς έχει παντρευτεί έναν τόπο για πάντα.

Όλα αυτά, βέβαια, δεν πρόκειται να γίνουν από Παρασκευή σε Δευτέρα. Οι αλλαγές είναι αργές, ωστόσο η ρευστότητα ποτέ δεν διακόπηκε και καθημερινά συντελούνται μεταβολές, τόσο εδαφολογικές όσο και πληθυσμιακές. Ποτέ δεν σταμάτησε τίποτα, η κίνηση είναι διαρκής, τα σχήματα αλλάζουν σαν τη φωτιά στο τζάκι, απλά εμείς είμαστε φτιαγμένοι να βλέπουμε τον χρόνο στις διαστάσεις της δικής μας ελάχιστης ζωής. Ωστόσο, μελλοντικά στις πόλεις και τα χωριά μας θα κυκλοφορούν άνθρωποι με προγόνους γεννημένους αλλού και όλοι μαζί– εκείνοι και εμείς – θα προσπαθούμε να ζήσουμε και να δημιουργήσουμε σε αυτόν τον τόπο. Ακριβώς σαν τους περισσότερους από εμάς σήμερα, που ούτε πάει το μυαλό μας σε ποιον τόπο μπορεί να γεννήθηκε η ρίζα μας είκοσι και τριάντα γενιές πίσω.

Εκεί και τότε η ιδεολογία θα παίζει πρωταρχικό ρόλο. Και η φιλοσοφία επίσης. Τα μπαζωμένα σύνορα δεν κρατάνε μακριά τους απέξω αλλά φυλακισμένους τους από μέσα. Με όλες τις έννοιες.

Κείμενο 3

Η μονοσήμαντη φύση

Το ποίημα είναι της Κατερίνας Αγγελάκη – Ρουκ (1939-2020) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποίηση 1963-2011» (Αθήνα 2014: Εκδόσεις Καστανιώτη).

Η φύση με ρομαντική μονοτονία	1
σχεδιάζει την άνοιξη της ζωής μας	
αντιγράφοντας τα δικά της εφηβικά όνειρα.	
Λουλούδια, λουλούδια με λίγες διαφορές	
στο χρώμα, τη στιγμή άνθισης	5
που με την κίνησή τους σημαίνουν	
την ευγενική καταγωγή κάποιου κήπου	
ή την αγριάδα της βλάστησης.	
Αέρηδες ταξιδεύουν	
μαλλιά ανεμίζουνε	10
στήθη ξανοίγονται στον ήλιο	

κι αμέσως στεγνώνουν τα χνάρια απ' τα φιλιά.
Άνοιξη, τόσο κοντά στην αρχή
πράσινο, μέλισσες
νεανική πάντα του σύμπαντος η φωνή. 15
Αλλ' όμως τι μονοτονία, τι πλήξη
όλο αυτό το ακατάσχετο φως της ζωής
που να κόβεται ποτέ σου δεν θα δεις
κι όσο επαναλαμβάνεται
τόσο το ευγνωμονείς. 20

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Το είδος και η ποσότητα της αγροτικής παραγωγής σε κάθε εποχή εξαρτώνται από τα γνωρίσματα του φυσικού περιβάλλοντος.
2. Το αν και κατά πόσο ο άνθρωπος καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον συναρτάται άμεσα από τις τεχνολογικές δυνατότητες που υπάρχουν σε κάθε εποχή.
3. Σε όλα τα πολιτικά καθεστάτα του σύγχρονου κόσμου παρατηρείται, δυστυχώς, ο ίδιος εξαντλητικός ρυθμός εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος.
4. Τα σωτήρια για το περιβάλλον μέτρα όλοι τα γνωρίζουν, ωστόσο οι κυβερνήσεις δυσκολεύονται να τα εφαρμόσουν για γραφειοκρατικούς λόγους.
5. Από την επιβάρυνση του περιβάλλοντος θίγονται περισσότερο οι πιο φτωχοί και περιθωριοποιημένοι των σύγχρονων κοινωνιών.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την

πρόθεση του αρθρογράφου. (μονάδες 3).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση προτείνουν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 Και 2 ότι πρέπει να τηρήσει κάθε πολίτης απέναντι στις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις; Να εκθέσεις την άποψή σου σε περίπου 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια επίδραση ασκεί η φύση στον άνθρωπο και ποια η ανταπόκριση του ανθρώπου, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Ποια η προσωπική σου άποψη; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παγκοσμιοποίηση και μύθοι

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Γιώργου Μπήτρου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18 – 03– 2001 (διασκευή).

Τη σημερινή εποχή οι δυνάμεις που προωθούν το άνοιγμα των οικονομιών και των κοινωνιών στο διεθνές εμπόριο και στις άλλες πολυσχιδείς ανταλλαγές είναι πανίσχυρες. Ευτυχώς όχι γιατί βασίζονται στα όπλα και στη βία, αλλά γιατί όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε κάθε γωνιά του πλανήτη αντιλαμβάνονται ότι το ισοζύγιο των ωφελειών και των αρνητικών επιπτώσεων που προκύπτουν είναι σε μέσους όρους θετικό, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Παράλληλα, όμως, παρατηρείται ένα διογκούμενο κύμα διαμαρτυρόμενων πολιτών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και εξέχοντες εκπρόσωποι της διάνοησης, της πολιτικής, της θρησκείας και του πολιτισμού. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ αρχικά οι αντιδράσεις προέρχονταν από κάποιες περιθωριακές ομάδες που αντιτίθενται βασικά στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας και κοινωνίας, σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει και πρέπει να δούμε μήπως μέσα από την αρνητική κριτική αναδεικνύονται και προβλήματα, τα οποία χρειάζεται να αντιμετωπιστούν.

Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι προάγει την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι ισχυρίζονται ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα αγοραία αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με ισοπέδωση και αφανισμό.

Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση δεν άρχισε χθες. Ξεκινά από την αρχή της Ιστορίας. Στο διάβα της άλλους λαούς και πολιτισμούς τούς ανέδειξε και άλλους τούς εξαφάνισε. Οι Βαβυλώνιοι, οι Ασσύριοι και οι Φοίνικες, π.χ., εξαφανίστηκαν μαζί με τους πολιτισμούς τους. Αλλά εμείς οι Έλληνες συνεχίζουμε τη μακραίωνη πορεία μας. Με βάση αυτή τη διαπίστωση αδυνατώ να δεχθώ, άνευ κάποιας στοιχειώδους απόδειξης, ότι τα

χαρακτηριστικά της μοναδικότητάς μας ως λαού κινδυνεύουν τώρα από την επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης.

Στο σημείο αυτό κάποιος είναι πιθανόν να αντιτείνει ότι, επειδή τα πολιτισμικά αγαθά, για τα οποία μιλάμε, θα ανοιχθούν στον διεθνή ανταγωνισμό, είναι πιθανόν να «χάσουν μερίδιο», ακόμη και στις προτιμήσεις ημών των ιδίων. Αυτό το ενδεχόμενο υπάρχει. Τι θα συμβεί όμως τελικά δεν μπορούμε να το προβλέψουμε, γιατί το αποτέλεσμα εξαρτάται από την ετοιμότητά μας να τα υποστηρίξουμε στο εσωτερικό και να τα προβάλλουμε στο εξωτερικό ως «σήμα κατατεθέν» της κληρονομιάς μας.

Προσωπικά εκτιμώ ότι τα πολιτισμικά μας αγαθά έχουν εξαιρετική ποιότητα και με λίγη φροντίδα μπορούν να «κερδίσουν μερίδιο» διεθνώς. Αλλά αν αμφιβάλλουμε για την ανθεκτικότητά τους στον ανταγωνισμό, τότε ο κίνδυνος να μας συμβεί αυτό που απευχόμαστε μεγαλώνει, γιατί μπαίνει σε λειτουργία ο μηχανισμός που οι οικονομολόγοι αποκαλούν αυτο-επαληθευόμενη προφητεία. Γι' αυτό το βάρος της απόδειξης ότι υπάρχει κίνδυνος να αποξενωθούμε οικειοθελώς από τα πολιτισμικά μας αγαθά πέφτει σε όσους το ισχυρίζονται.

Κείμενο 2

Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία.

Το κείμενο αυτό συνιστά την «Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία» που υιοθετήθηκε από την 31^η Σύνοδο της Γενικής Διάσκεψης στο Παρίσι στις 02-11-2001. Υπογράφεται από τον Koïchiro Matsuura, τότε Γενικό Διευθυντή της UNESCO και ανακτήθηκε από τον ιστότοπο: eda.uoa.gr/eclass/modules/document/file.php.

Η Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για την Πολιτιστική Πολυμορφία υιοθετήθηκε ομόφωνα σε πολύ ιδιαίτερες συνθήκες. Ήρθε προς ψήφιση μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, και η Γενική Διάσκεψη της UNESCO, η οποία πραγματοποιούσε την 31η σύνοδό της, ήταν η πρώτη συνεδρίαση σε υπουργικό επίπεδο που έλαβε χώρα μετά από αυτά τα τρομερά γεγονότα. Αποτέλεσε ευκαιρία προκειμένου τα κράτη να επαναβεβαιώσουν την πεποίθησή τους ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι η καλύτερη εγγύηση για την ειρήνη και να απορρίψουν ευθέως τη θεωρία της αναπόφευκτης σύγκρουσης μεταξύ των πολιτισμών.

Ένα κείμενο τόσο ευρέος φάσματος αποτελεί πρωτιά για τη διεθνή κοινότητα. Αναδεικνύει την πολιτιστική πολυμορφία στο επίπεδο της «κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας», «τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη

φύση» και καθιστά την υπεράσπισή της ηθική επιταγή, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον σεβασμό για την αξιοπρέπεια του ατόμου.

Η Διακήρυξη αποσκοπεί αφενός στη διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ως ζωντανού και, επομένως, ανανεώσιμου θησαυρού που δεν πρέπει να θεωρείται αμετάβλητη κληρονομιά, αλλά διεργασία που εγγυάται την επιβίωση της ανθρωπότητας, και αφετέρου στην πρόληψη του διαχωρισμού που, στο όνομα των πολιτιστικών διαφορών, έρχεται σε σύγκρουση με το μήνυμα της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η Οικουμενική Διακήρυξη καθιστά σαφές ότι κάθε άτομο πρέπει να αναγνωρίζει όχι μόνο τη διαφορετικότητα σε όλες τις μορφές της, αλλά και τον πλουραλισμό της δικής του ταυτότητας, μέσα σε κοινωνίες που είναι οι ίδιες πλουραλιστικές. Μόνο με αυτό τον τρόπο μπορεί να διατηρηθεί η πολιτιστική πολυμορφία ως εξελικτική διαδικασία και ως ικανότητα έκφρασης, δημιουργίας και καινοτομίας. Έτσι ξεπερνιέται η συζήτηση μεταξύ των χωρών που θα επιθυμούσαν να υπερασπιστούν τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες «τα οποία, ακριβώς επειδή είναι φορείς ταυτότητας, αξιών και νοήματος, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως απλά εμπορεύματα ή καταναλωτικά αγαθά», και των χωρών που θα ήλπιζαν να προωθήσουν τα πολιτιστικά δικαιώματα, καθώς οι ανωτέρω δύο προσεγγίσεις συνενώνονται από τη Διακήρυξη, η οποία έχει υπογραμμίσει την αιτιώδη σχέση που συνδέει τις δύο συμπληρωματικές στάσεις.

Η μία προσέγγιση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη. Η Διακήρυξη, η οποία συνοδεύεται από τις βασικές γραμμές ενός σχεδίου δράσης, μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικό εργαλείο ανάπτυξης, ικανό να εξανθρωπίσει την παγκοσμιοποίηση.

Κείμενο 3

Η κιβωτός του Νώε

Το ποίημα είναι του Ανδρέα Εμπειρίκου και ανήκει στη συλλογή «Τέσσερα ποιήματα για τον γιού μου Λεωνίδα, όταν ήταν μικρό παιδί», ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΠΑΣΑΙ Ή Η ΣΗΜΕΡΟΝ ΩΣ ΑΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΩΣ ΧΘΕΣ, (Αθήνα: 1984, εκδ. Άγρα)..

Ήταν ανάγκη ως φαίνεται να έρθουν τα νερά

1

Έτσι εμάζεψε ο Νώε τα παιδιά του

Και όλα τα ζώα της πλάσεως όλα τα πετεινά

Και όλα τάβαλε στην αγκαλιά του

Όμως απ' όλα πρώτον έβαλε μέσ' στην καρδιά του την αγάπη

5

Κι έτσι εφάνη το Αραράτ και το κλαρί που εκόμισε¹ το περιστέρι

Δόξα λοιπόν στα χέρια του

Δόξα στα γένηα του

Και δόξα μεγάλη στην καρδιά του.

9

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 15):

1. Οι συνεχώς διογκούμενες αντιδράσεις των πολιτών αποδεικνύουν ότι η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται και προβλήματα που χρειάζεται να επιλυθούν.
2. Η αρνητική κριτική συχνά συνοψίζεται στη θέση ότι το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον ευνοεί την εξάλειψη των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε λαού.
3. Η ιστορία έχει δείξει ότι λαοί και πολιτισμοί εξαφανίστηκαν κατά το παρελθόν, στο πλαίσιο παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών.
4. Σήμερα ο διεθνής ανταγωνισμός δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα ποιοτικά ελληνικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
5. Η προστασία και η διαίωνιση της ιδιαίτερης πολιτισμικής μας κληρονομιάς στις παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες του μέλλοντος εξαρτώνται από τη δική μας πεποίθηση και βούληση.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στα Κείμενα 1 και 2, στις ακόλουθες περιπτώσεις (μονάδες 3):

1. *χάσουν μερίδιο* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)
2. *σήμα κατατεθέν* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)

¹Που έφερε

3. τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη φύση (2η παράγραφος, Κείμενο 2)

και να εξηγήσεις τον ρόλο τους στην ανάπτυξη του νοήματος των κειμένων (μονάδες 7).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να ξαναγράψεις το παρακάτω απόσπασμα (3η παράγραφος, Κείμενο 1), αντικαθιστώντας τις τονισμένες λέξεις με άλλες που καθιστούν το ύφος λόγου περισσότερο οικείο: (μονάδες 5)

*Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι **προάγει** την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι **ισχυρίζονται** ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα **αγοραία** αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των **χαρακτηριστικών** εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με ισοπέδωση και **αφανισμό**. Είναι κάτι τέτοιο πιθανόν και, αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες;*

β. Να εντοπίσεις 3 ουσιαστικά και 2 επίθετα που αποδίδουν τον διττό στόχο της Διακήρυξης του ΟΗΕ στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2, δικαιολογώντας για το καθένα με συντομία την επιλογή σου (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια στάση φαίνεται να έχει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στον Νώε και πώς αυτή αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Πιστεύεις ότι χρειαζόμαστε έναν σύγχρονο Νώε; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ατομική επιλογή ή συλλογική ευθύνη;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Δ. Τζιόβα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 24-11-2008 (διασκευή).

Ένα βασικό ερώτημα που όλο και περισσότερο απασχολεί πολιτικούς και πολίτες σε παγκόσμιο επίπεδο και τείνει να αποκτήσει καθοριστική ιδεολογική σημασία, ξεπερνώντας τα όρια της καθημερινότητας, αφορά το πού έγκεινται τα όρια της συλλογικής ευθύνης και του κρατικού παρεμβατισμού και πού αρχίζει η δικαιοδοσία του ατόμου για επιλογές στην καθημερινή του ζωή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ατομική επιλογή συγκεκριμενοποιεί την ευθύνη, ενώ η συλλογικότητα τη συσκοτίζει, ανάγοντάς τη σε έναν απρόσωπο και εν τέλει αφηρημένο θεσμό, όπως η πολιτεία ή το κράτος.

Ωστόσο, από τη μία η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής μπορεί να κερδίζει έδαφος στον δυτικό κόσμο, εν τούτοις προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες της αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών είναι η παχυσαρκία, ιδιαίτερα στα παιδιά, που οφείλεται στις τυποποιημένες τροφές, οι οποίες περιέχουν υπερβολική ποσότητα αλατιού και άλλων παχυντικών συστατικών. Οι θιασώτες του επιλεκτικού τρόπου ζωής υποστηρίζουν ότι αρκεί οι παρασκευαστές αυτών των προϊόντων να αναγράφουν απλώς τα συστατικά τους, ώστε οι αγοραστές να είναι σε θέση, όταν τα βλέπουν στα ράφια των καταστημάτων, να κρίνουν αν θα τα αγοράσουν ή όχι. Εφόσον έχουν όλα τα δεδομένα του προϊόντος στη διάθεσή τους, μπορούν μόνοι τους (ή οι γονείς τους) να αποφασίσουν αν το προϊόν είναι επιβλαβές για την υγεία τους ή όχι. Με αυτή τη λογική οι παρασκευαστές δεν είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν να μειώσουν τα επιβλαβή συστατικά, εφόσον οι καταναλωτές έχουν την ικανότητα να διαλέξουν, χωρίς υποδείξεις από τρίτους ή κρατικές παρεμβάσεις. Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;

Από την άλλη, όμως, το δυσκίνητο κρατικό σύστημα οδηγεί στον εφησυχασμό, στην ακινησία, στην έλλειψη ανανέωσης, φρέσκων ιδεών και πρωτοβουλίας, αφού τα πάντα ελέγχονται από κεντρικό μηχανισμό, ρυθμίζονται από υπουργεία και ασφυκτιούν στα

πλαίσια της κρατικής ιεραρχίας. Στην περίπτωση αυτή το σύστημα δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει τις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες ή να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες, στις οποίες απαιτούνται άμεσες αποφάσεις και γρήγορες προσαρμογές.

Σε τελική ανάλυση, αν το μοντέλο του κρατικού προστατευτισμού και παρεμβατισμού δεν αναμορφωθεί ριζικά και δεν αποκτήσει κάποιο βαθμό ευελιξίας, επιτρέποντας σε άτομα και θεσμούς ένα λογικό βαθμό αυτονομίας και παρεμβαίνοντας εκεί όπου πράγματι χρειάζεται, τότε το μοντέλο της ελεύθερης αλλά και άτεγκτης¹ επιλογής θα επικρατήσει καθολικά. Η σταθερή προσήλωση σε ρυθμίσεις και κανονισμούς θα αποδειχθεί μακροπρόθεσμα επιζήμια, αν δεν δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που θα επιτρέπει λογικούς συνδυασμούς επιλογής και ρύθμισης, ευελιξίας και νομιμότητας. Η ανάδειξη αυτής της χρυσής ισορροπίας αποτελεί πρόκληση για όσους πιστεύουν ακόμη στον δημόσιο παρεμβατισμό.

Κείμενο 2

«Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι».

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο συγγραφέας Μίνως Ευσταθιάδης στην δημοσιογράφο Ελένη Γκίκα. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr> στις 27-03-2019. (διασκευή)

Ποια είναι η θέση σας ως προς το ζήτημα της ατομικής ευθύνης μέσα στην ιστορική δίνη;

Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο. Ας πάρουμε την δική μας περίπτωση: Ζούμε στον τόπο όπου, μέσα από έναν κυκεώνα γραφειοκρατίας, ποτέ κανένας δεν θεωρείται υπεύθυνος για τίποτα. Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά; Κάθε ιστορική συγκυρία επιβάλλει τις απαραίτητες αλλαγές. Δεν νομίζω πως υπάρχει ζωντανός οργανισμός -οποιοδήποτε είδους- που δεν μεταβάλλεται, που δεν εξελίσσεται συνεχώς. Άλλη μια ελληνική πρωτοπορία: λυσσαλέα αντίσταση σε οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή.

Ζούμε, επίσης, σε εποχή ιστορικής δίνης: Πόσο θαραίνουν τα «αν» της κάθε στιγμής ή επιλογής μας; Πόσο σημαντική είναι η στάση μας σε εποχή που το Καλό και το Κακό δεν

¹ Σκληρής, ανελαστικής

είναι και τόσο ξεκάθαρα; Και πόσο είμαστε και παραμένουμε «οι επιλογές μας», ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δίνη;

Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο. Δεν παίζει ρόλο αν θα επιζήσουν άλλες πέντε ή δέκα γενιές, ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απαράλλαχτος. Ύστερα από αιώνες προόδου και αδιανόητων επιτευγμάτων, έχουμε καταφέρει να καταστρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς τους ίδιους. Φοβάμαι όσους είναι απόλυτα βέβαιοι. Για οτιδήποτε.

Ξαναβλέπω μια εικόνα: παιδιά πεθαίνουν από την δίψα, ενώ αυτόματα αρδευτικά συστήματα ποτίζουν δίπλα τους ένα αχανές γήπεδο του γκολφ. Ξέρω πως πρόκειται για μια απλούστευση, μα τα παιδιά συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από την δίψα. Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ.

Κείμενο 3

Ποσειδώνας

Το κείμενο ανήκει στον Franz Kafka (1883-1924) και βρίσκεται στην ανθολογία «Διηγήματα και Μικρά Πεζά» (Αθήνα 2006: εκδ. Ροές) σε μετάφραση της Α. Ρασιδάκη.

Ο Ποσειδώνας καθόταν στο γραφείο του και έκανε υπολογισμούς. Η διαχείριση όλων των υδάτων συνεπαγόταν ατελείωτο φόρτο εργασίας. Θα μπορούσε να έχει όσο βοηθητικό προσωπικό επιθυμούσε, και ήδη είχε πάρα πολύ, αλλά επειδή έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά, έκανε ο ίδιος όλες τις επαληθεύσεις και έτσι οι βοηθοί δεν τον ωφελούσαν ιδιαίτερα. Δεν μπορεί κανείς να πει πως απολάμβανε την εργασία του, ουσιαστικά τη διεκπεραίωνε επειδή του είχε ανατεθεί, και μάλιστα, όπως δήλωνε, είχε ήδη προβεί σε ενέργειες ώστε να του ανατεθεί μια πιο ευχάριστη εργασία, αλλά όταν του έκαναν διάφορες προτάσεις γινόταν φανερό πως τίποτα δεν του ταίριαζε περισσότερο από τη θέση που ήδη κατείχε. Ήταν άλλωστε ιδιαίτερα δύσκολο να του βρουν κάτι άλλο. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, να του αναθέσουν ένα συγκεκριμένο πέλαγος: εκτός από το γεγονός πως στην περίπτωση αυτή οι υπολογισμοί δεν θα ήταν μικρότεροι παρά μονάχα πιο μικροπρεπείς, ο μέγας Ποσειδώνας δεν μπορούσε παρά να κατέχει μία θέση εξουσίας. Κι όταν του πρότειναν μια θέση εκτός νερού, η ιδέα και μόνο αρκούσε για να τον κυριεύσει ναυτία, να αναστατωθεί η θεϊκή του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμοστασιά. Εδώ που τα λέμε, κανείς δεν έπαιρνε τα παράπονά του στα σοβαρά · όταν διαμαρτύρεται κάποιος τρανός, πρέπει κανείς να προσποιείται ότι υποχωρεί και στις πιο απίθανες απαιτήσεις · κανένας ποτέ δεν πίστεψε πως θα μπορούσε να απαλλαγεί ο

Ποσειδώνας από τα καθήκοντά του, εξ αρχής είχε οριστεί ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 8):

1. Η βιοθεωρία της ατομικής βούλησης και επιλογής αποκτά όλο και περισσότερους θιασώτες σε ολόκληρο τον κόσμο, παρά τις αδυναμίες της.
2. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν πάντα να αποφασίζουν μόνοι τους, με την ελεύθερη βούλησή τους, αν ένα προϊόν είναι επιβλαβές ή όχι.
3. Το κρατικό σύστημα δεν μπορεί να προσαρμοστεί όσο χρειάζεται στις αλλαγές λόγω ακαμψίας και δυσκινησίας.
4. Χρειάζονται μικρές και στοχευμένες παρεμβάσεις στο μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη για την επιβίωσή του ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

β. Να συγκρίνεις το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζεται στο καθένα η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης (μονάδες 5), και να αιτιολογήσεις τη γνώμη σου, δίνοντας ως παράδειγμα ένα χωρίο από το κάθε κείμενο (μονάδες 2). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις, χωρίς τα παραδείγματα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει:

- 1) να ευαισθητοποιήσει
- 2) να πληροφορήσει
- 3) να ενημερώσει

τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικούς ή / και εκφραστικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο επιτελεί ο Ποσειδώνας το καθήκον της διαχείρισης των θαλασσών, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Πώς κρίνεις εσύ τη στάση που τηρεί απέναντί του ο αφηγητής του κειμένου; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μάρω Δούκα: «Γράφω, άρα υπάρχω»

Αποσπάσματα από συνέντευξη της συγγραφέως Μάρως Δούκα στον Γιώργο Βαϊλάκη στις 29.06.2022:

<https://m.popaganda.gr/people/interview>

Κυρία Δούκα, πώς ξεκίνησε για εσάς η λογοτεχνική περιπέτεια; Υπάρχει κάποιο σημείο καμπής στη ζωή σας που σας καθόρισε ως συγγραφέα;

Όπως συμβαίνει, υποθέτω, σε όλους τους ανθρώπους, έρχεται κάποια στιγμή, εκεί προς την εφηβεία, που θέλουμε, έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε, να διατυπώσουμε με λέξεις ή με χρώματα τις βαθύτερες αγωνίες και προσδοκίες μας, να ορίσουμε τη θέση μας στον κόσμο, το βλέμμα μας στην κοινωνία. Καμπή που με καθόρισε ως συγγραφέα, πέρα από τις εφηβικές ανησυχίες, την ιδιοσυγκρασία και την προδιάθεση, θα μπορούσα να θεωρήσω τη σχέση μου με την Αριστερά στα χρόνια της επταετούς δικτατορίας. Τα διαβάσματα και, ταυτόχρονα, η συμμετοχή μου, μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μου, στον αντιδικτατορικό αγώνα, χωρίς να είμαι και καμιά ατρόμητη, πιστεύω ότι με καθόρισαν. Με συνέλαβαν κι εμένα, Αύγουστο του 1967, με ξυλοκόπησαν, με φυλάκισαν, πέρασα από στρατοδικείο, κι όταν «βρέθηκα» επιτέλους έξω με αναστολή, ήξερα ότι, για να «σωθώ», θα πρέπει να γίνω συγγραφέας, μόνο έτσι θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ».

Εσείς τι επιδιώκετε ως συγγραφέας; Αλλά και ποια είναι η σημασία της μυθοπλασίας ως τέχνης;

Το τι ακριβώς επιδιώκω ως συγγραφέας, είναι δύσκολο να το ορίσω, εφόσον όλα αλλάζουν και όλα μένουν ίδια από βιβλίο σε βιβλίο. Ξεκινώ από μια ιδέα, μια σκέψη, μια εικόνα που προορίζονται να αποτελέσουν τη μαγιά και ορίζονται από τη βασική αιτία και τους βαθύτερους λόγους της κάθε ιστορίας, όπως αρχίζει λίγο λίγο να αναζητά την αφήγησή της, όπου μορφή και περιεχόμενο καλούνται να συμβαδίζουν. Και αυτό ακριβώς, η συμπόρευση της μορφής με το περιεχόμενο, καθώς συμπλέκεται το προσωπικό με το συλλογικό, το φανταστικό με το πραγματικό, το επινοημένο με το καθημερινό είναι η μυθοπλασία χωρίς την οποία μυθιστόρημα δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Αλήθεια, έχετε κάποιο όφελος ως συγγραφέας, σε σχέση με το πώς βλέπετε τα πράγματα στον κόσμο;

Σίγουρα έχω κερδίσει σε αυτογνωσία, έχω εξοικειωθεί με τα πάθη και τα παθήματα του ανθρώπου, με τη ροή του ποταμού που καταλήγει πάντα στη θάλασσα και τη ροή της Ιστορίας που θαλασσοδέρνεται. Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα...

Κείμενο 2

Σελίδες που θεραπεύουν

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο «Μικροί και μεγάλοι πάμε για... βιβλιοθεραπεία» της Σουζάνας Παπαφάγου. Δημοσιευμένο στις 10.06.2022: <https://www.talcmag.gr/hot/vivliotherapeia/>

Τα βιβλία έχουν χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αντεπεξέλθουν στην καθημερινότητα εδώ και αιώνες. Στην αρχαία Θήβα υπήρχε μια βιβλιοθήκη στην οποία την είσοδο έγραφε: «Τόπος θεραπείας της ψυχής». Οι αρχαίοι Θηβαίοι αγαπούσαν τα βιβλία και πίστευαν πως αποτελούν πηγή βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Οι Schrank και Engels το 1981 έγραφαν ότι η πρακτική της βιβλιοθεραπείας ως μέσου διδασκαλίας και θεραπείας μπορεί να ανιχνευθεί στη Θήβα από αρχαιολογικών χρόνων.

Κάθε φορά που σκέφτομαι το βιβλίο ως θεραπευτικό εργαλείο θυμάμαι τη γιαγιά μου. Γέμιζε την κατσαρόλα με διάφορα ζαρζαβατικά από το μποστάνι, άναβε τη φωτιά, καπάκωνε την κατσαρόλα και άρπαζε το βιβλίο της, για να περάσει ο χρόνος κι εκείνη να βουτήξει σ' έναν άλλον κόσμο. Με κοιτούσε και μου έλεγε: «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» ή άλλοτε: «Το διάβασμα είναι η ψυχοθεραπεία μου». Ναι μεν η ανάγνωση βιβλίων από μόνη της δεν είναι αρκετή για να αντικαταστήσει τη δουλειά που μπορούμε να κάνουμε για τον εαυτό μας με την καθοδήγηση ενός εξειδικευμένου ειδικού ψυχικής υγείας, μα σίγουρα μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη θεραπεία.

Η λέξη «βιβλιοθεραπεία» (bibliotherapy) προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «βιβλίο» και «θεραπεία» και ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος βιβλιοθεραπευτής χρησιμοποιεί καθοδηγούμενες συζητήσεις, με σκοπό να βοηθήσει τον θεραπευόμενο να ενσωματώσει τα συναισθήματα και τα γνωστικά αποκτήματα σε επιλεγμένα έργα λογοτεχνίας, τα οποία μπορεί να είναι σε μορφή τυπωμένου κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού ή ακόμη και δημιουργικής γραφής. Ως όρος, πρωτοεμφανίστηκε τον Αύγουστο του 1916 σε άρθρο του Αμερικανού θεολόγου και δοκιμογράφου Samuel Mc Cord Crothers στο περιοδικό *Atlantic Monthly*. Ουσιαστικά, η βιβλιοθεραπεία αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στα στρατιωτικά νοσοκομεία. Στόχος της ήταν τόσο η γρηγορότερη σωματική ανάρρωση των πληγωμένων στρατιωτών όσο και η επούλωση των ψυχικών τους τραυμάτων.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως δεν μπορεί μόνη της να επιφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Ο θεραπευτής την περιλαμβάνει ως εργαλείο σε κάποιο ευρύτερο θεραπευτικό σχήμα. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται μπορούν να είναι λογοτεχνικά, μυθοπλασίας ή μη μυθοπλαστικά: βιογραφίες, ποίηση, ακόμη και εγχειρίδια αυτοβοήθειας. Η βιβλιοθεραπεία χρησιμοποιείται συχνά σε κοινωνικές ομαδικές εργασίες και στην ομαδική θεραπεία, είναι αποτελεσματική σε άτομα όλων των ηλικιών, άτομα σε ιδρύματα, καθώς και εξωτερικούς ασθενείς, αλλά και υγιή άτομα που επιθυμούν να εμπιστευτούν τη λογοτεχνία ως μέσο προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης. Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί!

Κείμενο 3

Οι ρετσίνες του βασιλιά

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού (εκδ. Πατάκη, 2019).

Αναστέναξε –πιο πολύ για να βρει τέμπο η ανάσα του. Αδειοσύνη. Αναρωτήθηκε, έμπλεος καυστικής διάθεσης, μήπως ένας βήχας του θα ήταν ευπρόσδεκτος ως επιβεβαίωση ότι ο εαυτός του συνέχιζε να υπάρχει. [...]

Αυτή η Δευτέρα τού προέκυψε ιδιαίτερα στείρα σε ταξίδια του νου, αφού δεν είχε ανοίξει σελίδα. Το καταλάβαινε μέρα με τη μέρα πως η ανάγνωση κάποιου βιβλίου τού ήταν απαραίτητη. Ήταν το μυαλό του που είχε ανάγκη τα βιβλία. Είχε αποδειχτεί πως αυτά ήταν οι σκαλωσιές για να συντηρεί τα δικά του τοιχώματα, μιας και κάθε μέρα ένιωθε τους σοβάδες του να πέφτουν. Οι νοητικές του λειτουργίες έφθιναν και ήταν σαν νοτισμένοι τοίχος –ίσως σ' αυτό μερίδιο ευθύνης να είχαν και οι ρετσίνες, κι έτσι τα φουσκώματα του μυαλού του παραδίνονταν στον νόμο της βαρύτητας κι έριχναν κάθε τόσο τους σοβάδες σαν το χιόνι. Ήταν βέβαιος πως το μυαλό του μαδούσε με τα γηρατειά κι έχανε όχι μόνο τη στιλπνότητα της γούνας του, αλλά και τρίχες, τούφες ολόκληρες. Για παράδειγμα, σ' αυτά που έλεγε, συχνά επαναλαμβανόταν, επίσης αρκετές φορές μακρόσυρτους συλλογισμούς τούς άφηγε στη μέση, ενώ ξεχνούσε πού είχε αφήσει τα γυαλιά του, όπως και ονόματα παλιών φίλων και συνεργατών. Αρκετές φορές καταλάβαινε πως του αρκούσαν γενικεύσεις και απλοϊκότητες που σ' άλλους καιρούς θα τον αηδίαζαν.

Ο Λεόντιος Έξαρχος το 'νιωθε πως γερνούσε. Έβλεπε κάθε μέρα τις σελίδες απ' το ημερολόγιο της ζωής του να τις γυρίζει όλο και πιο γρήγορα ο άνεμος κι ύστερα να τις σκορπίζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου στο Κείμενο 2 σε σχέση με το κεντρικό θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση της αρθρογράφου ως προς αυτό (μονάδες 5). Η απάντησή σου να είναι 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1 και ένα αντίστοιχο σημείο στο Κείμενο 2, στα οποία οι συγγραφείς επικαλούνται το συναίσθημα του δέκτη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία την απάντησή σου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των σημείων στίξης (εισαγωγικά, αποσιωπητικά, εισαγωγικά, εισαγωγικά, θαυμαστικό) στα ακόλουθα χωρία των Κειμένων 1 και 2, λαμβάνοντας υπόψη σου τα συμφραζόμενα:

- Θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ» (Κείμενο 1)
- Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα... (Κείμενο 1)
- «Τόπος θεραπείας της ψυχής» (Κείμενο 2)
- «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» (Κείμενο 2)
- Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί! (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη σχέση του Λεόντιου Έξαρχου με τα βιβλία στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται αυτή σε σχέση με την ηλικιακή φάση στην οποία βρίσκεται; Ποια συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Των Νεοελλήνων οι παρέες]

Απόσπασμα από το βιβλίο της Ιωάννας Τσιθάκου «Ατομικισμός και φιλία: Η ταυτότητα των νέων Ελλήνων» (εκδ. Σιδέρης, Αθήνα, 2017).

Οι σύγχρονοι νέοι, με το να έρχονται αντιμέτωποι με την εξαφάνιση ή αλλαγή του χαρακτήρα των πρώην τόπων δημόσιας συνάντησης (όπως η αγορά, οι πλατείες ή τα καφενεία), με την ψηφιακή τεχνολογία να επιφέρει την εξαφάνιση της απτής εγγύτητας μεταξύ των ανθρωπίνων υπάρξεων και τέλος, με την παρακμή της δημόσιας ηθικής, καταλήγουν να εμφορούνται¹ από μια νέου τύπου ηθογενετική² ηθική, από την οποία απουσιάζει η ανάληψη ευθύνης του ενός απέναντι στον κάθε άλλον. Οι φίλοι από σύντροφοι καρδιακοί μεταβάλλονται σε ευκαιριακή, και γι' αυτό προσωρινή, «παρέα» σε ένα κοινό ταξίδι προς το άγνωστο, όπου δεν υπάρχει ούτε νόστος ούτε άφιξη. Σε έναν κόσμο όπου η μετά θάνατον ζωή εμποτίστηκε από το πνεύμα της αμφιβολίας και η πολιτική και ο νόμος εκλήθησαν για να ρυθμίσουν χωρίς κανένα ηθικό έρεισμα τις κοινωνικές σχέσεις, η προσωπική φιλία, για όσο διαρκεί, περιορίζεται να λειτουργεί μέσα στον κύκλο της παρέας, γινόμενη κατανοητή ως καταφύγιο παρηγορητικό του βίου.

Στην παρέα, σ' έναν άτυπο κοινωνικό κύκλο του «εμείς», ο νεαρός Έλληνας ποθεί να ανεύρει την αναγκαία για την ύπαρξή του θαλπωρή. Γι' αυτό και η παρέα, με το να επιτρέπει στο άτομο να διατηρεί ζωντανά τα συστατικά αγαθά του φιλότιμου, εμφανίζεται ως υποκατάστατο της παραδοσιακής κοινότητας. Ζυμωμένα με αναμνήσεις από παρελθόντες χώρους κοινωνικότητας, όπως η γειτονιά, το χωριό, το σχολείο, ο στρατός, σχηματισμένα από χαρακτηριστικά ομοιότητας οφειλόμενα στην ηλικία και στις εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες, αλλά και στα κοινά ενδιαφέροντα για την πολιτική, την επιστήμη ή την τέχνη ή και από μιαν ομοιότητα παραχθείσα από τα ίδια ερωτικά βιώματα, η παρέα αποτελεί προνομιακό χώρο συνεύρεσης του ατόμου με τους ομοίους άλλους.

Τα προαναφερθέντα στοιχεία ομοιότητας, καίτοι δεν σχετίζονται με κοινούς ηθικούς προσανατολισμούς, εν τούτοις είναι αρκετά ισχυρά ώστε, αφενός να προκαλούν συναισθήματα συμπάθειας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της παρέας και, αφετέρου

1 διαπνέονται, διακατέχονται

2 που διαμορφώνεται με βάση τις συνήθειες, τα ήθη

να ενισχύουν την αυτοεκτίμηση των φίλων, καθώς εντός της παρέας νοιώθουν μεταξύ τους ίσοι, περιφρονώντας ή υποτιμώντας τους έξω, ιδίως όσους είναι ανώτεροι, κατώτεροι ή διαφορετικοί. Η ισότητα, από αξιακό μέγεθος του πολιτικού και κοινωνικού πεδίου, έχει μεταφερθεί -όπως και στη φιλία- στον ψυχικό χώρο κι αυτό είναι ένα από τα πλεονεκτήματα της παρέας.

Κείμενο 2

[Φίλος με τον εαυτό σου πρώτα...]

Διασκευασμένο κείμενο της Φανής Ναθαναηλίδου, δημοσιευμένο στις 03.07.2017 στην ιστοσελίδα <https://sillogoskallisto.wordpress.com/2017/07/30/> (ανάκτηση: 10.07.2022).

Ένα μεγάλο και πολύ σημαντικό μέρος της ζωής μας είναι οι φίλοι. Παντελώς άγνωστοι άνθρωποι μεταξύ τους, χωρίς κοινό παρελθόν, χωρίς συγγένεια, συναντιούνται και αποκτούν ισχυρούς δεσμούς φιλίας. Αλήθεια, τι είναι η φιλία; Θαρρώ πως ο καθένας μας αποδίδει διαφορετικά νοήματα στην έννοια, γεγονός που δείχνει την πολυδιάστατη και σύνθετη όψη που έχει και κατ' επέκταση την τρομερή αξία της. Λέω τρομερή, διότι, αν το σκεφτεί κανείς, είναι όντως τρομερό δύο άγνωστοι να συναντηθούν και να παλεύουν να μάθουν ο ένας τον άλλον, αλληλεπιδρώντας σε διάφορους τομείς. Θέλει θάρρος και θράσος, για να φτάσεις να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και μέσα απ' αυτόν να αντικρίσεις όψεις του εαυτού σου. Λέω τρομερή, διότι, ακόμη και όταν βρεις έναν άνθρωπο και συνάψεις φιλική σχέση μαζί του, είναι δύσκολο να τη διατηρήσεις αναλλοίωτη· ως γνωστόν ο χρόνος φθείρει τα συναισθήματα.

Οι ρίζες της έννοιας «φιλία» είναι βαθιές· έχει γίνει λόγος γι' αυτήν στο παρελθόν από φιλοσόφους, λογοτέχνες, ιστορικούς, καλλιτέχνες και είναι ευδιάκριτη η εξέλιξή της από τότε έως σήμερα. Με έναν ευρύτερο ορισμό, φιλία είναι ένας δεσμός στο πλαίσιο του οποίου δύο άνθρωποι αγαπιούνται, επιθυμούν και επιδιώκουν το καλύτερο δυνατό ο ένας για τον άλλο, προσπαθώντας μάλιστα να σταθούν αρωγοί στην απόκτηση και κατάκτηση αυτού του καλύτερου, χωρίς φθόνο και κακία. Η φιλία είναι αρετή, διότι έχει σημαντικά χαρακτηριστικά της, όπως μοναδικότητα, εμπιστοσύνη, αίσθημα ευθύνης και αφοσίωσης.

Θαρρώ πως στις μέρες μας είναι σπάνια η αυθεντική φιλία. Όχι πως είναι δύσκολο να πλάσεις μια υγιή σχέση με ισχυρά θεμέλια. Αντιθέτως, είναι δύσκολο να βρεις έναν άνθρωπο πρόθυμο να κάνει πίσω τον εγωισμό του, να ακούσει τι έχεις να πεις, να καταλάβει, να ρισκάρει για σένα, να σου δείξει με έργα τι νιώθει, να σου σταθεί στα δύσκολα, να αισθάνεται πλήρης παρά την ασυμφωνία χαρακτήρων σας, να κατανοεί τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και να σέβεται το «είναι» σου. Μπορώ να γράφω σελίδες για το

τι είναι δύσκολο να κάνεις ως φίλος, αλλά δεν θα το κάνω, γιατί είναι λίγο τρομακτικό έτσι. Και η αλήθεια είναι ότι όσο τρομακτικό κι αν είναι, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο, όλα γίνονται απλά και εύκολα. Αρκεί να είσαι πρόθυμος να γνωρίσεις το καινούργιο και το διαφορετικό, χωρίς να κριτικάρεις ή να σνομπάρεις. [...]

Για να είσαι πρόθυμος, λοιπόν, να κάνεις μια γνωριμία, οφείλεις πρώτα να είσαι φίλος με τον εαυτό σου. Μόνον έτσι οι πιθανότητες δημιουργίας μιας ισχυρής φιλίας θα αυξηθούν δραματικά. Επομένως, για να είναι μια φιλία αληθινή και να αντέξει στον χρόνο, χρειάζεται γερές βάσεις και ανιδιοτελή κίνητρα. Η διαδικασία αυτή έχει μεγάλη χρονική διάρκεια μέχρι να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα, γι' αυτό απαιτείται υπομονή, υπευθυνότητα και αργά, σταθερά βήματα.

Όλοι οι άνθρωποι κάθε ηλικίας έχουν την ανάγκη να μοιραστούν τη χαρά ή τη λύπη, τη σιωπή ή τα λόγια τους. Έχουν ανάγκη ένα στήριγμα, έναν ώμο να κλάψουν ή ένα χέρι να κρατηθούν, όταν νιώθουν ότι δεν μπορούν να συνεχίσουν. Η ανάγκη αυτή είναι ανθρώπινη και η ικανοποίησή της απαραίτητη για την ευδαιμονία της ψυχής. Όντως, στις μέρες μας σπανίζει η αυθεντική φιλία και δεν περισσεύει. Αυτό, όμως, είναι που την καθιστά ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά στη ζωή, καθώς δεν χτίζεται με ψέμα, συμφέρον και κακία, αλλά με αγάπη, ειλικρίνεια και σεβασμό, γεγονός που την εξελίσσει σε κάτι βαθύ και ουσιαστικό. Γι' αυτό διακρίνει ανεπτυγμένα και ώριμα άτομα, πρόθυμα για προσωπικές θυσίες στο όνομά της και της αναζήτησης του εαυτού μέσα απ' αυτήν.

Η φιλία είναι ένας ισχυρός ψυχικός αγαπητικός δεσμός. Αν τη βρείτε, μην τη χάσετε!

Κείμενο 3

Δύσκολη τόλμη

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγή», Τα Ποιήματα, Τόμος Β', εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Μπορεί

να διασχίσεις φαράγγια, ερήμους και έλη

να διατρέξεις απύθμενες θάλασσες

κι όμως

να μην τολμάς τη μικρή

ελάχιστη απόσταση να διανύσεις μέχρι

τον εαυτό σου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο τέλος του Κειμένου 2 η συγγραφέας καταλήγει σε μια προτροπή προς τους αναγνώστες. Σε 60-70 λέξεις να δικαιολογήσεις με αναφορά σε στοιχεία του κειμένου το περιεχόμενο της προτροπής της.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική διασύνδεση που χαρακτηρίζει τη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1. (μονάδες 6)

β. Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας επιλέγει να αναπτύξει τα σχόλια – λεπτομέρειες στη βάση του β' ενικού ρηματικού προσώπου. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις (κάνοντας τις αναγκαίες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές στη σύνταξη, αν χρειαστεί), προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το κύριο ερώτημα που αναδεικνύεται στο Κείμενο 3, με ποιους κειμενικούς δείκτες γίνεται αυτό (η αναφορά σε τρεις κρίνεται επαρκής) και ποια η προσωπική σου θέση; (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η αξία της αμφιβολίας

Επιλεγμένο απόσπασμα από δοκίμιο του Ε. Π. Παπανούτσου, που βρίσκεται στο βιβλίο του «Το Δίκαιο της Πυγμής», εκδ. Δωδώνη, Αθήνα.

Το «ίσως» (πιθανόν ναι-πιθανόν όχι), μια μικρή δισύλλαβη λέξη, είναι το αλάτι της φιλοσοφίας. Δεν λείπει, δεν μπορεί να λείψει από οποιοδήποτε παρασκεύασμά της. Χωρίς αυτό οι προτάσεις του φιλοσοφικού λόγου –όχι οι αναλυτικές ή ταυτολογικές, όπως τις ονομάζουν οι ειδικοί, αλλά οι συνθετικές, οι πραγματολογικές- είναι καταδικασμένες στην ανεπανόρθωτη φθορά. Επομένως, ως βρώσιμη ύλη, είναι επικίνδυνες για την πνευματική μας υγεία.

Την αρχή αυτή, θεμελιώδη κανόνα ή αξίωμα του κριτικού στοχασμού, τη λησμονούν (ή όταν τη θυμούνται, την περιφρονούν) οι άνθρωποι από αφέλεια ή μωρία είναι «βέβαιοι» για όλα. Οι δογματικοί. Τους αναγνωρίζετε αμέσως από την ευκολία με την οποία αποφαινόνται για κάθε ζήτημα (είτε επιστημονικό θέμα είτε πρόβλημα ηθικό) και από την επιμονή τους να μη δέχονται ή να μη προσέχουν τις αντιρρήσεις σας. Μιλούν ανεπιφύλακτα και είναι αμετακίνητοι στη γραμμή που έχουν χαράξει. «Αυτή είναι η ορθή λύση! Άλλη δεν υπάρχει.» - «Δύο και δύο κάνουν τέσσερα.»... Από την ομοταξία τους στρατολογούνται οι φανατικοί και οι αδιάλλακτοι που καταδυναστεύουν τις φιλικές συντροφίες, τις πολιτικές παρατάξεις, κάποτε χώρες ολόκληρες. Η κριτική, ο αντίλογος, η βάσανος της «απόδειξης» είναι ο μεγάλος τους εχθρός. Τον φοβούνται, όπως ο διάβολος το λιβάνι, και τον αποφεύγουν. Όταν υποχρεωθούν να τον αντιμετωπίσουν, ρίχνονται πάνω του σαν τα φοβιτσιάρικα σκυλιά και δαγκώνουν: ο διαφωνών, ακόμη και στις λεπτομέρειες του πιστεύω τους, είναι ματαιόσπουδος σοφιστής ή αμφισβητησίας κακόπιστος. Εκείνοι μόνο κατέχουν την «αλήθεια». Και το δικαίωμα να την υπερασπίζονται απέναντι σε όσους αρνούνται να την προσκυνήσουν.

Επειδή η δράση γεννά αντίδραση, αδιάλλακτοι γίνονται κάποτε και οι αντίπαλοι του δογματισμού. Υποπτη τους φαίνεται κάθε ρητή και ανεπιφύλακτη βεβαιότητα και, όσο απλοϊκότερα προβάλλεται, τόσο περισσότερο προκαλεί τη δυσπιστία τους. Γνωρίζουν από οδυνηρή προσωπική πείρα ότι ο κόσμος κρύβει ζηλότυπα τα μεγάλα μυστικά του, ότι η ζωή είναι ανεξάντλητη στις παγίδες που στήνει στους επίδοξους κατακτητές του νοήματός της, και κατά κανόνα αμφιβάλλουν, αν όχι για την εντιμότητα, ορισμένως για τη φρόνηση

εκείνων που δεν αξιώθηκαν να γνωρίσουν και να τιμήσουν την «αμφιβολία». Τους θεωρούν το λιγότερο ανώριμους για επιστημονική σκέψη και, προπάντων, ακατάλληλους για σοβαρή συζήτηση. Μια από τις ακριβές αναμνήσεις των φοιτητικών μου χρόνων είναι η εικόνα ενός ηλικιωμένου πανεπιστημιακού δασκάλου που αρνιόταν επίμονα να υιοθετήσει τη διδακτορική διατριβή ενός ατυχή συναδέλφου μου, επειδή τον έβρισκε πολύ «ήσυχο», εντελώς «βέβαιο» για τις ιδέες του.

- Εκατό τόσες δακτυλογραφημένες σελίδες, έλεγε με οργή ο καθηγητής σε όσους τον παρακαλούσαν να ενδώσει από επιείκεια, και δεν υπάρχει πουθενά ένα «ίσως». Αυτός δεν κάνει για τη φιλοσοφία. Ας διαλέξει άλλο κλάδο...

Κείμενο 2

Απόσπασμα από συνέντευξη του Νίκου Πορτοκάλογλου, 10.12. 2020 στο Lifo.

Μεγαλώνοντας αποκτώ μεγαλύτερη σιγουριά για τα πράγματα που θέλω και τα πράγματα που πιστεύω, αλλά ταυτόχρονα έχω μεγαλύτερη άνεση να αμφιβάλλω κιόλας. Νιώθω μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση για κάποια πράγματα, αλλά ταυτόχρονα αισθάνομαι ότι η αμφιβολία είναι απαραίτητη για μένα. Ο Μπουκόφσκι έλεγε πως «το πρόβλημα είναι ότι οι έξυπνοι άνθρωποι έχουν αμφιβολίες, ενώ οι βλάκες είναι σίγουροι». Αμφιταλαντεύομαι μεταξύ εξυπνάδας και βλακείας, άλλοτε με κερδίζει η σιγουριά και άλλοτε η αμφιβολία.

Δεν ήμουν ποτέ φανατικός, δεν ήμουν ποτέ δογματικός, δεν μου πήγαινε από χαρακτήρα και μόνο. Θεωρούσα ότι το δόγμα και ο φανατισμός είναι μόνο σκλαβιά, σου στερούν την ελευθερία. Και ήθελα πάντα η σχέση μου με το κοινό που αγαπάει τα τραγούδια μου να χτίζεται μόνο μέσα από τη δουλειά μου και όχι μέσα από τις απόψεις μου ή την πολιτική μου ταυτότητα ή οτιδήποτε άλλο.

Αυτό σε πολύ κόσμο δεν αρκεί, πολύς κόσμος ψάχνει σε έναν καλλιτέχνη έναν ηγέτη, έναν ιδεολογικό καθοδηγητή. Σε αυτό έχουμε βαθιές ρίζες εδώ στη Ελλάδα. Η ειρωνεία είναι ότι μπορείς να είσαι ένας ηγέτης με συνθήματα επαναστατικά και να μιλάς συνέχεια για ελευθερία κ.λπ., αλλά από τη στιγμή που είσαι ηγέτης, έχεις αποδεχτεί αυτόν τον ρόλο, είσαι υποδουλωμένος στους οπαδούς σου. Ξέρεις ότι οποιοδήποτε βήμα βγαίνει έξω από τις ράγες, τις οποίες εσύ έχεις θέσει, αλλά έχεις συμφωνήσει με τους οπαδούς σου ότι αυτές είναι, μπορεί να σου κοστίζει το κεφάλι σου. [...]

Κείμενο 3

Ο ΚΑΝΟΝΑΣ

Το ποίημα ανήκει στα δημοσιεύτα ποιήματα του Πάνου Κ. Θασίτη, Τα Ποιήματα, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα: 2011.

Δουλεύει, πληρώνεται, τρώει
κοιμάται. Κάνει παιδιά –ή τ' αποφεύγει.
Βρυχάται στα γήπεδα τις Κυριακές.
Κάθε βράδυ βαρκάδα με την πολυθρόνα στα κανάλια.
Για τα λοιπά
βιβλιάρια ασφαλίσεως κατά παντός κινδύνου
στοχαστικά.

Τα ουσιώδη αυτά και τα συνηθισμένα, η ζωή του.
Γι' αυτά και πέφτει –αν χρειαστεί-
Ηρωικά μαχόμενος στην ιερή κουζίνα
στη σάλα, στον μπιντέ, στην άβατη παστάδα¹.
Απών στα ταξικά οδοφράγματα
κωφάλαλος στων Ιδεών τη σκοτεινή βοή
αμέτοχος στα «μεγάλα» -ποια μεγάλα;- γεγονότα.
(Παθός – μαθός, αδιαφορεί για τα κοινά φρονίμως).

Ο άνθρωπος αυτός δεν είν' εξαίρεση.
Είν' ο κανόνας. Έστω το υλικό του κανόνα.
Και τώρα, μην ανησυχείτε πάλι σύντροφε Brecht².
Οι βολεμένες μάζες δεν ανησυχούν.
(Ισως, δεν ανησύχησαν ποτέ).

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

1 Το νυφικό δωμάτιο (από τους ελληνιστικούς χρόνους έχει επικρατήσει αυτή η σημασία)

2 Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ ήταν Γερμανός δραματουργός, σκηνοθέτης και ποιητής του 20ού αιώνα. Θεωρείται ο πατέρας του «επικού θεάτρου». Με την άνοδο του Ναζιστικού καθεστώτος στη Γερμανία αυτοεξορίστηκε ως το 1948.

Να χαρακτηρίσεις τον Νίκο Πορτοκάλογλου σύμφωνα με όσα αναφέρει στη συνέντευξη στο Κείμενο 2. (50-60 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Ποια θέση του συγγραφέα στο Κείμενο 1 τεκμηριώνει το παράδειγμα που παραθέτει στο τέλος του κειμένου του; (μονάδες 4)

β. Να δικαιολογήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των σημείων στίξης (εισαγωγικά στην πρώτη περίπτωση, παρένθεση στη δεύτερη και εισαγωγικά στην τρίτη) που βρίσκονται στην 2^η παράγραφο του Κειμένου 1: i) είναι «βέβαιοι» για όλα, ii) (είτε επιστημονικό θέμα είτε πρόβλημα ηθικό), iii) «Αυτή είναι η ορθή λύση! Άλλη δεν υπάρχει» (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να μεταγράψεις τη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις με άλλες λέξεις ή φράσεις συνώνυμες, ώστε το ύφος του λόγου να γίνει πιο σοβαρό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συμπεριφορά του ανθρώπου που συνιστά τον Κανόνα, σύμφωνα με το Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία αυτή αποδίδεται. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η επικαιρότητα του ποιήματος; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το κείμενο του Χρήστου Καμπόλη δημοσιεύτηκε στη στήλη «Απόψεις» της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 14.01.2012.

«Απέτυχα στο διαγώνισμα», μου είπε η κόρη μου τις προάλλες. Όταν τη ρώτησα για ποιο λόγο, μου είπε ότι σημασία έχει το αποτέλεσμα: η αποτυχία.

Η συζήτηση που είχαμε ξεκαθάρισε αρκετά πράγματα. Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι προσπαθούμε να πετύχουμε. Ένας άνθρωπος που αναλαμβάνει προκλήσεις, που προσπαθεί να διεκδικήσει κάτι δύσκολο, που βάζει ψηλούς στόχους είναι φυσικό να βιώσει και αποτυχίες. Το αντίθετο, αυτός που βάζει χαμηλούς στόχους, που δεν βαδίζει σε ανεξερεύνητα μονοπάτια, μάλλον δεν θα νιώσει την αποτυχία. Όμως, δεν θα έχει καταφέρει κάτι.

Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι μαθαίνουμε από αυτήν και πώς συμπεριλαμβάνουμε αυτή τη γνώση και εμπειρία στο επόμενο βήμα. Ο Έντισον ισχυριζόταν ότι ποτέ δεν απέτυχε στο να ανακαλύψει τον ηλεκτρικό γλόμπο. Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους οι οποίοι δεν δούλευαν, πριν πραγματοποιήσει τον στόχο του!

Η επίτευξη δύσκολων εγχειρημάτων και η γόνιμη επεξεργασία των αποτυχιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας. Ίσως ένας από τους λόγους της χαμηλής επιχειρηματικότητας που χαρακτηρίζει την οικονομία μας είναι και η αδυναμία στη διαχείριση της αποτυχίας. Σε μια χώρα σαν τη δική μας, με πολύ μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, ο πειραματισμός με αμφίβολα εκ των προτέρων αποτελέσματα είναι ουσιώδη χαρακτηριστικά για την ευημερία μας. Όμως, για να πετύχει η επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να βιώσουμε την αποτυχία. Να μάθουμε από τα αρχικά αρνητικά αποτελέσματα και να χαρτογραφήσουμε τη νέα πορεία.

Ίσως είναι καιρός να επαναπροσδιορίσουμε πιο emphaticά ότι μια αποτυχία δεν είναι το οδυνηρό τέλος μιας διαδρομής, αλλά μια πιο γόνιμη και έμπειρη «νέα αρχή» προς την επιτυχία! Και ίσως να είναι καιρός να μην αποζητούμε την ευκολία των χαμηλών στόχων, αλλά να απαιτούμε από τον εαυτό μας και τους οικείους μας την ανάληψη πραγματικών προκλήσεων. Όπως έλεγε και ένας δάσκαλός μου: «Να βάζετε σαν στόχο το φεγγάρι, γιατί, ακόμη και αν αποτύχετε, θα βρεθείτε ανάμεσα στα αστέρια».

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από συνέντευξη του ηθοποιού και θεατρολόγου Χρίστου Παπαμιχαήλ στον Δ. Κυριαζή, 23.11.2018, Πηγή: www.lifo.gr.

— Πες μας δυο λόγια για το Pitch Your Failure.

Είναι μια σειρά από events που διοργανώνονται σε πόλεις της Ευρώπης και των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με σκοπό να ευαισθητοποιήσουν νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες και όσους θέλουν να δημιουργήσουν ή έχουν ήδη μια πρωτοβουλία σχετικά με τη διαχείριση της αποτυχίας και της δυσκολίας.

Η Αθήνα είναι η τρίτη στάση του PYF, μετά τη Ρώμη και το Βερολίνο. Ένα pitching event διαφορετικό από τα άλλα, με αληθινές και όχι τέλειες ιστορίες.

— Από πού ξεκίνησε και τι στόχους έχει;

Η ομάδα του PYF αποτελείται από νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Μεσογείου, όπου η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ακόμα δυσνόητη και απόμακρη, συνδεδεμένη ίσως με την αποτυχία.

— Ποια είναι η θέση της αποτυχίας στον σύγχρονο δυτικό κόσμο που θεοποιεί την επιτυχία;

Η επιτυχία μοιάζει να έχει κυρίαρχη θέση στον σύγχρονο δυτικό κόσμο και αυτός πιστεύω ότι είναι ένας από τους λόγους της μεγάλης αποτυχίας του. Η επιτυχία δεν μπορεί να μετρηθεί μόνο με αριθμούς –το μοναδικό σχεδόν κριτήριο που θέτει σήμερα ο αναπτυγμένος κόσμος–, αλλά κρίνεται με βάση πολυεπίπεδα προσωπικά και κοινωνικά κριτήρια. Θεοποιώντας την επιτυχία και το κέρδος πετυχαίνουμε μόνο να εγκλωβίζουμε την ανθρώπινη φύση και τις κοινωνίες μας στο στενό πλαίσιο που θέτει ο καπιταλισμός. Η «αποτυχία» είναι, πιστεύω, το βασικό συστατικό κάθε προσπάθειας για δημιουργία. Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και ενισχύει το έργο μας.

Κείμενο 3

ΜΟΥΣΙΚΟΙ Σ' ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΕΝΤΡΟ

Το ποίημα του Βασίλη Βασιλικού, ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αντλήθηκε από τη συλλογή «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Κάποτε ξεκίνησαν κι αυτοί μ' όνειρα μεγάλα:

να παίξουν Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σοπέν

σε αμφιθέατρα κατάμεστα από κόσμο,

την επόμενη να διαβάζουν κριτικές
για το ταλέντο τους. Και άλλα.

Τώρα τι κι αν ξεπέσαν σ' αυτό
το φτωχικό, παραθαλάσσιο κέντρο
με μια φτηνή τζαζ, ξενυχτώντας
πάνω από ταμπούρλα, τραγουδώντας
τα τραγουδάκια της εποχής
-στο πιάνο μια γρηά¹ τους συνοδεύει-
τι κι αν μένουν μετά τις μια να τους ακούν
οι άδειες καρέκλες, τα άδεια τραπέζια
τ' αδιάφορα νυσταγμένα γκαρσόνια...

υπάρχει πάντα η θάλασσα να δέχεται
ακούραστα, τα κουρασμένα όνειρά τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια στάση απέναντι στην αποτυχία διακρίνεις στα νοήματα του Κειμένου 2; (μονάδες 5)
Σε ποιο βαθμό αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τις απόψεις που διατυπώνονται στο
Κείμενο 1; (μονάδες 10) Να απαντήσεις σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 και με ποια επιχειρήματα –
λογικές σκέψεις οδηγείται σε αυτό;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Απέτυχα στο διαγώνισμα» (1^η παράγραφος, Κείμενο 1)

Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους, οι οποίοι δεν δούλευαν πριν πραγματοποιήσει τον στόχο
του! (3^η παράγραφος, Κείμενο 1)

«νέα αρχή» (5^η παράγραφος, Κείμενο 1)

1 Στο πρωτότυπο υπάρχει και ο χαρακτηρισμός «φώκια» που έχει εξαιρεθεί.

Ποια η λειτουργία των σημείων στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις; (μονάδες 6)

β. «Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και ενισχύει το έργο μας.» (3^η απάντηση, Κείμενο 2): Να μετατρέψεις με τις κατάλληλες, κατά την κρίση σου, αλλαγές την παραπάνω φράση, ώστε από προτροπή να δηλώνει αναγκαιότητα. (μονάδες 2) Ποιος τρόπος εκφοράς του μηνύματος είναι καταλληλότερος, κατά τη γνώμη σου, με κριτήριο το είδος του κειμένου; (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποτυπώνεται μια πορεία που γεννά απογοήτευση. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες και να σε απασχολήσει αν το μήνυμα που εκπέμπεται στο κείμενο είναι συνηθισμένο και για άλλους ανθρώπους ή όχι. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η άγνοια προκαλεί φόβο και δημιουργεί προκαταλήψεις

Απόσπασμα από κείμενο αναρτημένο στο διαδίκτυο στις 15.4.2012. Πηγή: <http://world-look.blogspot.com>.

Η ανθρώπινη οντότητα ακολούθησε μια εξαιρετικά δύσβατη και επίπονη πορεία, για να απελευθερωθεί απ' τα δεσμά της άγνοιας και να κατακτήσει το σπουδαιότερο αγαθό, τη γνώση. Η γνώση είναι αυτή που έβγαλε τον άνθρωπο απ' το σκοτάδι της αμάθειας και τον οδήγησε στο φως της νόησης. Παρ' όλα αυτά, ακόμα και στην εποχή μας που έχει χαρακτηριστεί ως «η εποχή της πληροφορίας», κάποιοι άνθρωποι παραμένουν ακόμα στην άγνοια είτε εκούσια, είτε ακούσια.

Βέβαια, η άγνοια αυτή προκαλεί φόβο προς οτιδήποτε άγνωστο και ξένο. Αυτόν τον φόβο μπορούν να τον προκαλέσουν διάφοροι παράγοντες, όπως η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας και τα νέα, συνεχόμενα επιτεύγματα της επιστήμης. Ο άνθρωπος που δεν είναι κατάλληλα ενημερωμένος, μπορεί εύκολα να ετεροκατευθυνθεί, κυρίως από τις παραπλανητικές πληροφορίες των Μ.Μ.Ε., και έτσι οδηγείται στην προκατάληψη ως προς κάθε νέα επιστημονική ανακάλυψη. [...]

Όλα τα παραπάνω εύκολα θα μπορούσαν να αποφευχθούν, αν οι άνθρωποι δεν ήταν βυθισμένοι στην άγνοιά τους που δεν τους επιτρέπει να εκτιμήσουν σωστά τους ανθρώπους και τις καταστάσεις. Συνειδητοποιούμε, λοιπόν, πως η άγνοια με τις προκαταλήψεις και τον φόβο που δημιουργεί, επηρεάζει το άτομο σε όλα τα επίπεδα της ζωής του, δεν το αφήνει να αναπτυχθεί όπως θα έπρεπε, το περιορίζει κοινωνικά, το καθιστά αδικαιολόγητα ανασφαλή και ανυπεράσπιστο μπροστά σε ανύπαρκτους συνήθως κινδύνους. Ακόμη, οδηγεί τον άνθρωπο στην υιοθέτηση οπισθοδρομικής συμπεριφοράς και αποτελεί μόνιμο εχθρό της ανθρώπινης προόδου και εξέλιξης.

Έτσι, ο μόνος τρόπος που θα απεγκλωβίσει τους ανθρώπους απ' την άγνοια είναι η παιδεία. Σύμφωνα με την κινέζικη σοφία, « Το πιο πολύτιμο αγαθό είναι η γνώση. Το χρήμα χάνεται, η υγεία και η δύναμη μειώνονται, αλλά ό,τι έχει κερδηθεί από τον νου μένει δικό του». Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το μοναδικό όπλο απέναντι στον φόβο και στην προκατάληψη είναι η γνώση της αλήθειας που δίνει στον άνθρωπο τα κατάλληλα εφόδια για να πορευτεί στη ζωή του.

Κείμενο 2

ΟΙ ΔΡΙΜΕΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Απόσπασμα από το βιβλίο του πανεπιστημιακού και συγγραφέα Σπύρου Τζόκα «Η Κραυγή της Σιωπής», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

Αύγουστος μήνας, όπως και τότε, στη μεγάλη καταστροφή του ελληνισμού, ζεστός μήνας και ένας έντονος κυριακάτικος ήλιος. Είχαν ήδη περάσει οι δρίμες του Αυγούστου, οι πρώτες, δηλαδή, έξι μέρες του μήνα που ο λαός μας τις θεωρεί πολύ δυσοίωνες. Κάποιοι ήταν και υπερβολικά προληπτικοί, ζούσαν με τον φόβο των προλήψεων. Αυτοί δεν λούζονταν κι ούτε έπλεναν ρούχα, γιατί φοβούνταν μήπως καταστραφούν τα ρούχα τους. Τα παιδιά τα έκλειναν μέσα τα μεσημέρια, αυτές τις μέρες και τους έλεγαν: «Μην βγαίνετε έξω, μην περνάτε απόμερα και τρίστρατα, γιατί οι Δρίμες θα σας κάνουν κακό, μεγάλο κακό.»

Οι Μικρασιάτες πίστευαν πως οι Δρίμες είναι οι δώδεκα πρώτες μέρες του μήνα κι όχι οι έξι και πως η καθεμία απ' τις δώδεκα αντιστοιχεί σ' ένα μήνα της χρονιάς. Γι' αυτό τις έλεγαν και «μερομήνια». Οι γυναίκες των ναυτικών παρακαλούσαν παλιά να είναι καλά τα μερομήνια, για να είναι καλά τα ταξίδια. Τα μερομήνια έλεγαν ότι, αν έχει αέρα την πρώτη μέρα, και ο πρώτος μήνας, ο Γενάρης δηλαδή, θα είναι άστατος και ακολουθεί ο καιρός των υπόλοιπων ημερών που προμηνύει και τον καιρό των υπόλοιπων μηνών.

Αύγουστος μήνας, λοιπόν, και πρωινό Κυριακής στις φτωχογειτονιές της Καισαριανής κάποτε. Χαμόσπιτα δίπλα σε παράγκες. Μπουγάδες και απλωμένα ρούχα στις αυλές να πάλλονται από το αυγουσιτιάτικο μελτεμάκι. Οι μυρωδιές μπερδεύονταν ανάμεσα στους μικρούς κήπους και στους βόθρους.

Παράγκες ξύλινες και ντενεκεδένιες και χωματόσπιτα γέρνανε από τη μια μπάντα και άκουγε ο γείτονας την ανάσα του διπλανού του, το κλάμα του μωρού. Οι παράγκες σχημάτιζαν τετράγωνα και υπήρχανε είσοδοι που έμπαινες μέσα στο τετράγωνο, αλλά ήταν πολύ στενές, μόνο ποδήλατο μπορούσε να περάσει ή γαϊδουράκι και σούστα¹ το πολύ - πολύ....

Κείμενο 3

[Η παλιά η γειτονιά]

Απόσπασμα από το διήγημα του Νίκου Κοκάντζη «Τζιοκόντα», στο «Πεζογράφοι της Θεσσαλονίκης 1930-1980», εκδ. Επιλογή.

¹Το κάρο που έσερνε συνήθως ένα άλογο.

Χθες είδα και πάλι στ' όνειρό μου την παλιά μου γειτονιά. Όνειρο στον ύπνο, στον ξύπνο εφιάλτης έτσι που την έχουνε καταντήσει. Όμως εγώ την πρόλαβα στις ομορφιές της. Τύχη μου εμένα μεγάλη που πρόλαβα και γεννήθηκα και μεγάλωσα εκεί όπως ήτανε στα παλιά, έζησα εκεί και τον Πόλεμο και την Κατοχή και μερικά χρόνια μετέπειτα.

Σ' εκείνα τα χρόνια, πριν από τον Πόλεμο, σε γειτονιές σαν τη δική μας, οι άνθρωποι καθότανε ακόμη σε σπίτια κι όχι σε «μέγαρα», υπήρχανε κήποι και λουλούδια και λείπανε τ' αυτοκίνητα, οι εποχές του έτους είχανε ακόμη τη δική τους μυρουδιά η καθεμία και την ησυχία της νύχτας την έκοβε το γαύγισμα ενός σκύλου, το λάλημα ενός κόκορα πριν ξημερώσει, τα βατράχια στη στέρνα του γείτονα το καλοκαίρι, ο πρωινός ο γαλατάς κι οι πρώτες κουβέντες των νοικοκυράδων – Θεέ μου, αυτά και τόσα άλλα.

Τότε λοιπόν, υπήρχε εκεί ένα φτωχόσπιτο που γίνηκε πολύ σημαντικό για μένα. Στενόμακρο και χαμηλό, είχε μια γερτή στέγη από παλιά κεραμίδια και μια κληματαριά που έπιανε τη μισή την πρόσοψη κι απλωνότανε πάνω από το σκέπασμα της εξώπορτας. Στη μια του πλευρά ένας τάχα κήπος, με δύο τρεις γλάστρες, χόρτα και τσουκνίδες μα και μια μεγάλη συκιά, ένας φράκτης της κακιάς ώρας που μόνο τα όρια έδειχνε χωρίς να φυλάει από τίποτε – όχι που υπήρχε λόγος δηλαδή να φυλάξει, τι να φυλάξει κι από ποιον – ένας κήπος μ' άλλα λόγια, τίμιος και απροσποίητος, λίγο απ' το χέρι του ανθρώπου και πιο πολύ του Θεού, ένας κήπος, χάρμα, που, στα χρόνια που περάσανε και πάνε, χαζεύοντας τα πάρκα της Ευρώπης λαχτάρησε γι' αυτόν η καρδιά μου, γέμισα από καημό για τις γωνιές του, τις πέτρες τα μαμούδια τις σαύρες τα τζιτζίκια του, τον απέραντο κόσμο που έκλεινε στις δυο του σπιθαμές, εκεί που παίζαμε και μεγαλώσαμε και ζήσαμε και γνωρίσαμε, που προπαντός γνωρίσαμε.

Λοιπόν.

Ανάμεσα σ' αυτό το σπίτι και το δικό μας ήτανε ένας ανοιχτός χώρος, ένα οικόπεδο, πνιγμένος από χορτάρι το καλοκαίρι, ούτε ξέραμε ποιος ήτανε ο ιδιοκτήτης του, κανείς δεν είχε φανεί ποτέ, ήτανε ο τόπος συγκέντρωσης της παρέας, τόπος κουβέντας, παιχνιδιού, τσακωμών, αγάπης. Εκεί παίζαμε κρυφτό και μπίκο κι αγιούτο, εκεί παίζαμε τους εξερευνητές της ζούγκλας, εκεί ξαπλώναμε ανάμεσα στο χορτάρι που ψήλωνε ολόγυρα τα βράδια του καλοκαιριού και λέγαμε τα δικά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Τι είδους αντιλήψεις είναι οι «δρίμες», για τις οποίες γίνεται λόγος στο Κείμενο 2; (μονάδες 5) Σε ποιο βαθμό πιστεύεις ότι η εξάπλωση των αντιλήψεων αυτού του είδους συνδέονται με το επίπεδο μόρφωσης και ζωής των ανθρώπων; (μονάδες 6) Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 70-80 λέξεις με βάση τα νοήματα των Κειμένων 1 και 2, δίνοντας από ένα χωρίο από το κάθε κείμενο, που ενισχύει τις θέσεις σου. (μονάδες 4)

Μονάδες 15**Ερώτημα 2° (μονάδες 10)**

Να καταγράψεις δύο ζεύγη αντιθέτων νοηματικά λέξεων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία πώς βοηθούν στην εισαγωγή στο θέμα, που είναι και ο στόχος της εισαγωγικής παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10**Ερώτημα 3° (μονάδες 10)**

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 πέντε λέξεις ή φράσεις που αποδίδονται σε μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να εξηγήσεις με συντομία αν ταιριάζει αυτή η λειτουργία της γλώσσας με το θέμα του κειμένου (μονάδες 2) και με την πρόθεση του συγγραφέα του να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη (μονάδες 3).

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Στο Κείμενο 3 κυριαρχεί μια νοσταλγική διάθεση. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την εξίσου επικριτική διάθεση που διατυπώνεται για τη σύγχρονη οικιστική. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)
Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Η εθνική πολιτική για την ισότητα των φύλων 2010-2013

Ο «Οδηγός Εφαρμογής του Προτύπου Συστήματος Ένταξης της Ισότητας των Φύλων (ΣΕΙΦ) στις Πολιτικές των Υπουργείων» για την εκπόνηση προγραμμάτων από τα Περιφερειακά Προγράμματα Ισότητας των Φύλων δημιουργήθηκε το 2011. Δίνεται απόσπασμά του για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), ως ο κατεξοχήν αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς, έχει σχεδιάσει και υλοποιεί το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013 (www.isotita.gr).

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει σύνολο μέτρων που προωθούν την ισότητα των φύλων σε όλο σχεδόν το φάσμα των πολιτικών παρεμβάσεων, καθώς και ενέργειες ενίσχυσης των μηχανισμών άσκησης πολιτικής στη νομοθεσία, την πολιτική, την οικονομία, την αγορά εργασίας, την κοινωνία και τον πολιτισμό. Το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013 σχεδιάστηκε με γνώμονα τέσσερις (4) βασικούς στρατηγικούς στόχους: α) την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των γυναικών μέσω της προαγωγής της ισότητας των φύλων και του προσανατολισμού των παρεμβάσεων στις ομάδες γυναικών με πολλαπλές διακρίσεις, β) την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, γ) τη στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και της οικονομικής τους αυτοτέλειας, και δ) την αξιοποίηση της πολιτιστικής δημιουργίας για την ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας των γυναικών και την ανάδειξη του στόχου της ισότητας των φύλων. [...]

Οι εξειδικευμένες πολιτικές ισότητας των φύλων που αναπτύσσει η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων γίνονται περισσότερο αποτελεσματικές, όταν ο στόχος της ισότητας ενταχθεί παράλληλα και

σε όλες τις δημόσιες πολιτικές που συγκροτούν το σύνολο του κυβερνητικού έργου. [...]

Κείμενο 2

Προκαταλήψεις και στερεότυπα

Η Σώτη Τριανταφύλλου δημοσίευσε το κείμενο στο περιοδικό ΓΥΝΑΙΚΑ, τεύχος 47, Απρίλιος 2012, και στις 26.03.2012 στη σελίδα Απόψεις της εφημερίδας Καθημερινή. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τον τελευταίο καιρό αποφάσισα να σημειώνω τις προκαταλήψεις που ακούω σε συζητήσεις ή που συναντώ στην καθημερινότητα. Για παράδειγμα, σημείωσα μια σκηνή σ' ένα εστιατόριο, όπου κάθισα με μια ηλικιωμένη φίλη μου. Ο σερβιτόρος την αποκάλεσε «γιαγιά» («Τι να σας φέρω γιαγιά;») και εξεπλάγην όταν εκείνη αντέδρασε λέγοντάς του ότι δεν είναι η γιαγιά του. Αυτού του είδους η οικειότητα προέρχεται από την αντίληψη ότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν είναι άντρες και γυναίκες, αλλά παππούδες και γιαγιάδες. Δηλαδή προέρχεται από την αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι δεν έχουν φύλο και ότι ορίζονται από τη συγγένειά τους με νεότερους ανθρώπους. [...]

Από την άλλη, μερικές προκαταλήψεις είναι ανώδυνες. Ενώ προσπαθώ να ανοίξω μια βαριά μεταλλική πόρτα, επεμβαίνει ένας κύριος, την ανοίγει και μου χαμογελάει με συγκαταβατικότητα. Γι' αυτόν, είτε τραβάω μια πόρτα που πρέπει να σπρώξω, είτε σπρώχνω μια πόρτα που πρέπει να τραβήξω, είτε δεν έχω αρκετή δύναμη για να κάνω ούτε το ένα ούτε το άλλο. Δηλαδή οι γυναίκες δεν μπορούν να ανοίξουν πόρτες! Επίσης μπερδεύονται με τα κουμπιά των ασανσέρ και με οτιδήποτε μηχανικό και τεχνολογικό.

Κάθε προκατάληψη έχει βεβαίως τις δικαιολογίες της, το στατιστικό της δυναμικό. Ωστόσο η μετατροπή μιας μεμονωμένης αρνητικής εμπειρίας σε γενική πεποίθηση είναι ένδειξη περιορισμένου ορίζοντα. Πολλοί ηλικιωμένοι δεν ακούνε καλά· όμως αυτή η παρατήρηση δεν αρκεί για να ουρλιάζουμε όταν τους μιλάμε, αρθρώνοντας τις συλλαβές μία-μία ώστε να μας ακούνε. Κοντολογίς, δεν είναι όλοι οι ηλικιωμένοι κουφοί, όπως δεν είναι όλες οι γυναίκες ανίκανες να αποφασίσουν αν μια πόρτα ανοίγει με σπρώξιμο ή με τράβηγμα.

Σημειώνοντας τις προκαταλήψεις, γίνομαι όλο και πιο αισιόδοξη. Θυμάμαι πως όταν ήμασταν μικροί ο ξάδερφός μου ο Τζίμι, που ζούσε στο Μέμφις του Τενεσί, έλεγε με μορφασμό αηδίας ότι «οι νέγροι μυρίζουν άσχημα». Χρησιμοποιούσε τη λέξη «νέγροι», που δεν πολυακούγεται πια. Με το πέρασμα του χρόνου ο Τζίμι όμως άλλαξε: πριν από λίγες ημέρες είδαμε μαζί στο Μπρόντγουεϊ ένα μιούζικαλ με τον προσφυή τίτλο «Μέμφις», στο οποίο ένας λευκός ντισκ τζόκεϋ ερωτεύεται μια μαύρη τραγουδίστρια. Ο πρώην «ρατσιστής» νεαρός από τον Νότο έχει εξελιχθεί σε έναν ώριμο, μετριοπαθή ενήλικα που ψήφισε τον Ομπάμα. Επίσης δεν θυμάται τα περί δυσάρεστης μυρωδιάς – οι νεανικές μας πλάνες είναι πιο δυσάρεστες από τις μυρωδιές.

Αυτό που συμβαίνει με την ωρίμανση των ανθρώπων συμβαίνει και με την ωρίμανση των κοινωνιών. Όταν ήμουν νέα, οι ενήλικες πίστευαν ότι όλοι οι νέοι είχαμε παρασυρθεί στον ωκεανό του σεξ, των ναρκωτικών και του ροκ – «πού οδεύομεν!». Σήμερα, παρ' ό,τι ο δρόμος προς την ωριμότητα είναι μακρύς, οι πολίτες μάλλον διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα και αποφεύγουν τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις. Η ενημέρωση, τα ταξίδια, η πρόοδος της ίδιας της ανθρώπινης ιστορίας τοποθετούν τον καθένα μας μπροστά στις προκαταλήψεις του.

Κείμενο 3

Διάλογοι σε φωτεινό καφενείο

Το απόσπασμα από το διήγημα Δημήτρη Νόλλα (1940 -) που ακολουθεί γράφτηκε μετά τις βομβιστικές επιθέσεις στο Παρίσι το 2015, Πηγή: lifo.gr .

«Άκουσε, φίλε μου», είπε ο Τζελούλ και στράφηκε στον Μίλτο, «Είναι κάτι που απουσιάζει από τη σύγχρονη κοινωνία και εκτρέφει όλη αυτή τη βία. Έχουμε εμείς οι ίδιοι εξορίσει το Ιερό απ' τη ζωή μας κι έχουμε ευθύνη γι' αυτό. Κι όταν το Ιερό απουσιάζει, θεμελιώνεται το θηριοτροφείο. [...] Όλες οι θρησκείες, όλα τα μεγάλα Πιστεύω, διαβάζονται και έτσι και αλλιώς. Το ζήτημα είναι ο τρόπος που μοιράζεσαι τον θείο λόγο μαζί με μένα: με τον άλλον, με τον συνάνθρωπό σου. Είναι ζήτημα σχέσης, αν με καταλαβαίνεις. Όλο το παιχνίδι σ' αυτό το σημείο παίζεται. Ξέρεις», είπε κι έσκυψε μπροστά σαν να συνέχιζε να του λέει κάτι εμπιστευτικό και αποκλειστικά στον Μίλτο, «γεννήθηκα και μεγάλωσα στην

Γκάφσα¹, κάτω στο Νότο. Δυο βήματα απ' την πόλη μου αρχίζει η Σαχάρα. Εκεί γύρω, μέσα στην έρημο, ζούσε ένας ασκητής σαν κι αυτούς που φυτρώνουν ένα σωρό στη Μεσόγειο, το ξέρεις... Δίδασκε και συνήθιζε να λέει σ' όποιον ήθελε να τον ακούσει, πως οι ανθρώπινες διαφορές όσο μεγάλες κι αν είναι, διαφορές κοινωνικές, γλωσσικές, φυλετικές, οτιδήποτε, όσο άσχημες και φαρμακερές και να είναι, λύνονται ή με την αγάπη ή με το μαχαίρι. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος έλεγε, ή με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο. Έτυχε να τον ακούσω μια φορά και κατάλαβα πως στη ζωή είσαι υποχρεωμένος να επιλέξεις. Όταν έχεις ακούσει αυτόν τον λόγο, είναι ο ίδιος σου ο εαυτός που σε καλεί ν' αποφασίσεις τι θα διαλέξεις». Τώρα στράφηκε προς όλους μας και μίλησε με μια ήπια πειθώ, περισσότερο γαλήνιος και βέβαιος για τον εαυτό του απ' όσο χτες όταν ανέπτυσε το θέμα της εργασίας του, μπροστά σ' εκείνο το πλήθος των κριτών του. «Όλοι σας γνωρίζετε, πως όταν παντρευτήκαμε με τη Δάφνη, εγώ μουσουλμάνος, εκείνη χριστιανή, πέρασε πάνω μας οι οικογένειές μας να μας φάνε. Να μας αλλάξουν τα μυαλά· μάλλον την απόφασή μας θέλανε ν' αλλάξουν. Ξέρετε, αρχίσαν όλες αυτές τις βλακίες και πώς θα μεγαλώσουν τα παιδιά σας, και τι θα τους λέμε για τον Θεό κι άλλα πολλά. Το σημαντικότερο όμως, που δεν λέγανε, ήταν πως για την αγάπη δεν είχανε ούτε μισή κουβέντα να πούνε. Τσιμουδιά, κανείς δεν μπορούσε να σκεφτεί έναν λόγο για την αγάπη. Εμείς, είπε φανερά συγκινημένος και κράτησε το χέρι της Δάφνης, κάνοντας μια κίνηση αμηχανίας να κρύψει τα αισθήματά του, «εμείς είπαμε, οδηγό της ζωής μας θα έχουμε την αγάπη· έτσι αποφασίσαμε, γι' αυτό και δεν βάλαμε όρους σχετικά με την πίστη του καθενός μας. Ξέρω, στην Γκάφσα ή στη Λάρισα, ακούγεται ουτοπικό κάτι τέτοιο, αλλά εμείς βρήκαμε τον τρόπο και τον τόπο να το κάνουμε πραγματικό».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 60 περίπου λέξεις να εκθέσεις το θεματικό κέντρο του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και την θέση της συγγραφέα επί του θέματος (μονάδες 10).

Μονάδες 15

¹ Περιοχή της Τυνησίας

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται ο λόγος είναι η διαίρεση. Να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία της παραπάνω επιλογής. (μονάδες 4) β. Να αναζητήσεις δύο λόγους για τους οποίους στην εισαγωγή του Κειμένου 2 η συγγραφέας επιστρατεύει την παράθεση ενός προσωπικού βιώματος (μονάδες 6).

Μονάδες 10**Ερώτημα 3° (μονάδες 10)**

Να μετατρέψεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική (μονάδες 6) και να παρατηρήσεις τις αλλαγές που σημειώνονται στο ύφος λόγου στο ζητούμενο χωρίο (μονάδες 4).

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Να αναπτύξεις το θέμα που κατά τη γνώμη σου πραγματεύεται το Κείμενο 3, να στηρίζεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για την απόφαση του Τζελούλ και της Δάφνης. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι Τρεις Πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το εγχειρίδιο καθηγητών, αποφοίτων και μεταπτυχιακών φοιτητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διαχείριση Περιβάλλοντος και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Διεθνούς Πανεπιστημίου, το οποίο συντάχθηκε το 2015. Το παρακάτω κείμενο συντάσσουν οι Λαμπρινάκη Βικτώρια-Βασιλική και Λαμπρίδη Μαρία.

Ο σκοπός της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι να «καλύψει τις ανάγκες των παρόντων γενεών χωρίς να διακυβεύσει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες». Για να αντιληφθεί κάποιος τη βιωσιμότητα, πρέπει να λάβει υπόψη τις τρεις κύριες ζώνες επιρροής, τους λεγόμενους «Τρεις Πυλώνες της Βιωσιμότητας» και τις αντίστοιχες πτυχές αυτής που αποτελούνται από την κοινωνική, την οικονομική και περιβαλλοντική. Αυτές οι τρεις πτυχές είναι αλληλένδετες και, αν συνδυαστούν και εφαρμοστούν στην πράξη, μπορούν να δημιουργήσουν μια σταθερή βάση για έναν βιώσιμο κόσμο από τον οποίο μπορούν να επωφεληθούν όλοι: «Οι φυσικοί πόροι διατηρούνται, το περιβάλλον προστατεύεται, η οικονομία δεν πλήττεται και η ποιότητα της ζωής των πολιτών βελτιώνεται ή συντηρείται».

Προκειμένου να επιτευχθεί η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, το φυσικό περιβάλλον θα πρέπει να διατηρεί την πλήρη λειτουργικότητα και τη χρηστικότητα του για μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι προτιμότερο τα μέτρα που θα παρθούν να ενθαρρύνουν την ισορροπία του φυσικού μας περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα να προωθούν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. [...] Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε ενέργειας ή απόφασης. [...] Ο κύριος σκοπός της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και επιπλέον η ενθάρρυνση της αποκατάστασης και της διατήρησης των φυσικών οικότοπων μας.

Η οικονομική βιωσιμότητα είναι η ικανότητα μιας οικονομίας να στηρίξει ένα ορισμένο επίπεδο οικονομικής παραγωγής επ'αόριστον. [...] Πραγματική βιωσιμότητα δεν προωθείται όταν λαμβάνεται υπόψη μόνο η οικονομική ανάπτυξη. [...] Ωστόσο, όταν οι καλές επιχειρηματικές πρακτικές ενσωματώνονται στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πλευρές της βιωσιμότητας, το αποτέλεσμα είναι πολύ πιο ευεργετικό. [...] Είναι σημαντικό

όμως να ενισχυθεί και να προωθηθεί μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, της έρευνας και μέσω της ενημέρωσης του κοινού. [...]

Η κοινωνική βιωσιμότητα επικαλείται τις αποφάσεις και τα έργα που προάγουν τη γενική βελτίωση της κοινωνίας. Σε γενικές γραμμές, η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας υποστηρίζει την ιδέα της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών, πράγμα που σημαίνει ότι οι μελλοντικές γενεές έχουν το δικαίωμα στην ίδια ή και καλύτερη ποιότητα ζωής με τις σημερινές γενιές. Η έννοια αυτή περιλαμβάνει επίσης πολλά άλλα θέματα που άπτονται της κοινωνίας, όπως η περιβαλλοντική νομοθεσία, τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, η ισότητα στην υγεία, [...] και η ανθρώπινη προσαρμογή. Η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας είναι εξίσου σημαντική με τους άλλους δύο πυλώνες. Εάν δεν ληφθούν σοβαρά υπόψη, αυτό μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση της όλης πορείας προς τη βιωσιμότητα καθώς και της ίδιας της κοινωνίας.

Κείμενο 2

Δημιουργούμε «Πάρκα Τσέπης»: Κάνουμε τις πόλεις μας πιο βιώσιμες

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στις 3.3.2021 (ανακτήθηκε 8.8.2022) στον ιστότοπο https://www.athensvoice.gr/advertorial/market/705200_megalytero-parko-tsepis-stin-kardia-toy-pagkratioy. Είναι διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η εταιρεία ... μαζί με την Οργάνωση ΓΗ και σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων δημιούργησαν το μεγαλύτερο «Πάρκο Τσέπης» στην καρδιά του Παγκρατίου.

Είναι καιρός που όλοι έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι ευθύνη όλων. Καθημερινά όλο και περισσότεροι κατανοούν ότι μικρές πράξεις μπορούν να κάνουν τη διαφορά για τον Πλανήτη και με αρχή το ίδιο το σπίτι τους αλλάζουν τις καθημερινές συνήθειες, για να μειώσουν το αποτύπωμά τους στο περιβάλλον.

Όμως, το σπίτι τους δεν είναι μόνο ο χώρος στον οποίο κατοικούν. Σπίτι είναι και οι γειτονιές και οι πόλεις, στις οποίες οι περισσότεροι άλλωστε ζούμε και οι οποίες έχουν σταματήσει εδώ και χρόνια να είναι βιώσιμες. Η ρύπανση, τα σκουπίδια, η έλλειψη πρασίνου, υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής καθημερινά. Απέναντι σε αυτές τις γκρίζες πλευρές των πόλεων οι ελεύθεροι χώροι πρασίνου όπως, οι πλατείες, τα πάρκα, τα άλση αποτελούν ένα καταφύγιο αποσυμπίεσης, ξεκούρασης, άσκησης και συνύπαρξης.

Έτσι, η εταιρεία ... μέσα από τη δύναμη των προϊόντων της στηρίζει τη δημιουργία Πάρκων Τσέπης σε συνεργασία με την Οργάνωση ΓΗ και φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η αρχή έγινε με το Πάρκο Τσέπης στο Παγκράτι, σε ένα οικόπεδο 750 τ.μ. που παρέμενε αναξιοποίητο μέχρι πρόσφατα. Σε συνεργασία με την Οργάνωση ΓΗ και τον Δήμο Αθηναίων, η εταιρεία ανέλαβε την ανακατασκευή του πάρκου με στόχο να αποτελέσει ένα οικοσύστημα που θα συμβάλλει στην αισθητική και κλιματική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής, στη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και στην αύξηση της βιοποικιλότητας.

Το πάρκο είναι προσβάσιμο από άτομα με κινητικές ανάγκες και φιλοδοξεί να φιλοξενήσει μικρούς και μεγάλους, προσφέροντας μια ανάσα δροσιάς και έναν ελεύθερο χώρο πρασίνου που θα φέρει πιο κοντά τα παιδιά στη φύση, στο κέντρο της πόλης. [...]

Η Δ. Π., Διευθύντρια Εταιρικής Επικοινωνίας της εταιρείας, συμπλήρωσε: «Στην εταιρεία δημιουργούμε προϊόντα που στόχο έχουν να δώσουν καινοτόμες λύσεις στην καθημερινή μας ζωή – όταν φροντίζουμε το σπίτι μας και την οικογένειά μας. Είναι όμως εξίσου σημαντικό για εμάς κάθε προϊόν που δημιουργούμε να αποτελεί και μία υπεύθυνη επιλογή για το περιβάλλον. Διότι ταυτόχρονα με το σπίτι μας, μοιραζόμαστε όλοι και μία άλλη ευθύνη που δεν είναι άλλη από τη φροντίδα του μεγαλύτερου κοινού μας σπιτιού – τη γειτονιά μας, την πόλη μας... τον πλανήτη μας! Η δημιουργία πράσινων νησίδων είναι ένα πρώτο βήμα, για να κάνουμε τις πόλεις μας πιο βιώσιμες, και μας δίνει ιδιαίτερη χαρά να είμαστε μέρος αυτής της πρωτοβουλίας. Η θερμή υποδοχή του πάρκου από τους κατοίκους της γειτονιάς είναι η καλύτερη απόδειξη της αξίας αυτής της προσπάθειας».

Ο Κωνσταντίνος Μαχαίρας, Διευθυντής της Οργάνωσης ΓΗ, τόνισε: «Παραδίδουμε στους κατοίκους της Αθήνας όχι μόνο έναν πνεύμονα πρασίνου, αλλά και ένα δημόσιο χώρο που ευελπιστούμε να αποτελέσει σημείο συνάντησης των πολιτών, ώστε ξεκινώντας από τη γειτονιά όλοι να συμμετέχουμε μέσω του διαλόγου, στην αναζήτηση των λύσεων για το πώς θα κάνουμε τις πόλεις μας πράσινες, ανθεκτικές και βιώσιμες για όλους. Μόνο μέσω συμπράξεων μπορούμε να το πετύχουμε και για αυτό είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες για την άψογη συνεργασία με την εταιρεία ... και τον Δήμο Αθηναίων».

Κείμενο 3

[Προσπάθεια παρηγορίας]

Το απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα της Ευγενίας Φακίνου «Τυφλόμυγα», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα: 1999.

Ο Ιάσοντας σκεφτόταν ποια απ' όσες ιστορίες είχε ακούσει το χειμώνα στο καφενείο θα ταίριαζε με την περίπτωση. Έπρεπε να είναι μια ανώδυνη και κατευναστική, που θα κατάφερνε

όμως να παρασύρει τον πόνο του Σίμου. Δίσταζε ανάμεσα σε μια διήγηση με φαντάσματα και σε μια άλλη, που ήταν σκαμπρόζικα ανέκδοτα απ' τη ζωή του τοπικού δημάρχου.

Τον πρόλαβε ο Αλέξης, που άρχισε να λέει για το φοβερό καύσωνα που είχε πλήξει τις προηγούμενες ημέρες τη Δυτική Ευρώπη.

«Στη Βαρκελώνη», άρχισε να λέει, «το θερμόμετρο είχε δείξει 48 βαθμούς Κελσίου και τα οστά της Αγίας Ευλαλίας, της προστάτιδας της πόλης, είχαν αρχίσει να κονιορτοποιούνται, πράγμα που οδήγησε σε απόγνωση μοναχούς και πιστούς. Και καλά οι Ισπανοί, που, όσο να πεις, είναι μαθημένοι στη ζέστη, αλλά οι Εγγλέζοι τα βρήκαν σκούρα. Στο Λονδίνο, εξαιτίας του καύσωνα, χάλασε ο μηχανισμός της γέφυρας στον Τάμεση και στα Χάιλαντς της Σκωτίας νέφη αφρικανικής άμμου γέμισαν τις πεδιάδες. Άνθρωποι ασυνήθιστοι στη ζέστη έτρεξαν να βρουν δροσιά στις παραλίες, μ' αποτέλεσμα να πνιγούν πολλοί στο Μπράιτον και το Σκάρμπορο».

Η σιωπή του Σίμου σήμαινε ότι ο Αλέξης είχε βρει το σωστό στυλ διήγησης. Αληθοφανείς ακρότητες, που όμως σε παρασύρουν και δε νοιάζεσαι ποιο απ' όλα είναι αλήθεια και ποιο υπερβολή. Σου νανουρίζουν τους πόνους, τους όποιους πόνους, ψυχικούς και σωματικούς.

«Κι εγώ είδα προχτές στην τηλεόραση, σε μια ανταπόκριση απ' τη Νέα Υόρκη», πήρε τη σκυτάλη του λόγου ο Ιάσοντας, αποφασισμένος να συνεχίσει στο ίδιο ύφος, «ότι πολλοί προσπάθησαν ν' αυτοκτονήσουν τρώγοντας χώμα απ' τις γλάστρες των φυτών εσωτερικού χώρου. Τέτοια απελπισία και απόγνωση. Εκεί όχι εξαιτίας της ζέστης, αλλά λόγω μιας τρομερής υγρασίας και ταυτόχρονης άπνοιας, που τους βασάνισε μέρες. Τα κλιματιστικά είχαν βγει εκτός λειτουργίας και ορισμένοι υστερικοί προτίμησαν να πεθάνουν στη σκοτεινιά των διαμερισμάτων τους. Άκου να φάνε χώμα! Απίστευτο μου φαίνεται. Τελικά οι άνθρωποι των πόλεων έχουν μειωμένες αντοχές. Έχουν καλομάθει με τα συστήματα και τον πολιτισμό και μόλις στραβώσει κάτι, πάει χάνονται. Το λέω αυτό» (ο Ιάσοντας είχε πάρει φόρα, βλέποντας το μισονυσταγμένο βλέμμα του Σίμου, που σήμαινε ότι όντως τον χαλάρωνε ο μαγικός ρεαλισμός των διηγήσεών του) «διότι αντίθετα απ' τους Νεοϋορκέζους, δεκάδες κάτοικοι της Βομβάης έστησαν ένα τεράστιο γλέντι – το είδα κι αυτό στην ίδια εκπομπή, λίγο μετά τα μεσάνυχτα, τότε που βάζουν τα καλύτερα - για να δείξουν ότι δεν φοβούνται τις φήμες που έλεγαν ότι η νέα πανσέληνος θα έφερνε μεγάλο σεισμό...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τη σημασία της δημιουργίας του «Πάρκου Τσέπης» στο Παγκράτι, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Ποια σχέση έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 6)

β. Ποια νοηματική σχέση συνδέει τις δύο προτάσεις που αποτελούν τον τίτλο του Κειμένου 2; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Με ποια από τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης που αναφέρονται στο Κείμενο 1 μπορεί, κατά τη γνώμη σου, να συσχετιστεί το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να απαντήσεις με σχετικές κειμενικές αναφορές σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να διερευνήσεις στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες, πώς επιδρούν στον Σίμο οι ιστορίες του Ιάσονα και του Αλέξη. Στη θέση τους πώς θα λειτουργούσες; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι 6 πυλώνες της ευτυχίας

Το κείμενο είναι της Βάλιας Παυλίδου, Ψυχολόγου Msc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας, αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα <https://www.psychologynow.gr>.

Σταθερή στο επιστημονικό μου ενδιαφέρον ως θεραπεύτρια να αναζητώ τι κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους, διάβασα πριν λίγο καιρό Το βιβλίο του Lykke. Ο Δανέζικος τρόπος για την κατάκτηση της ευτυχίας, του Wiking Meik, Διευθύνοντα Συμβούλου του Ινστιτούτου Έρευνας της Ευτυχίας στην Δανία. Βρήκα τις ιδέες που μοιράζεται μαζί μας στο βιβλίο αρκετά εύστοχες και ενδιαφέρουσες και την ερευνητική του τεκμηρίωση αξιόλογη.

Είναι τελικά η ευτυχία άπιαστο όνειρο; Προνόμιο των λίγων που κατέχουν τους πόρους και τα αγαθά, για να ζουν πλουσιοπάροχα; Το τι κάνει τον καθένα ευτυχισμένο μπορεί να έχει μια προσωπική διάσταση. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχουν καθολικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην ευτυχία μας.

Σχέσεις: Ελάτε κοντά με τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι είμαστε κοινωνικά όντα. Χρειαζόμαστε υγιείς και σταθερούς δεσμούς στην ζωή μας, προκειμένου να αισθανθούμε ασφάλεια και να εξελιχθούμε ψυχολογικά. Η σύγχρονη κοινωνία ενισχύει σε μεγάλο βαθμό την ατομικότητα. Η κοινότητα, ως ομάδα ανθρώπων που μοιράζεται τους ίδιους πόρους και τα ίδια αγαθά, τείνει να εκλείψει. Ωστόσο το αίσθημα του ανήκειν σε κάτι πάνω από τον εαυτό μας αποτελεί σημαντική διάσταση της ευτυχίας μας. Ο Wiking προτείνει να δημιουργούμε χρόνο με τους ανθρώπους μας γύρω από σταθερές ιεροτελεστίες όπως αυτή των γευμάτων.

Χρήμα: αξιοποιήστε το, μην το ξοδεύετε απλώς. Τελικά φέρνει το χρήμα την ευτυχία; Είναι οι πιο πλούσιες χώρες στον κόσμο και οι πιο ευτυχισμένες; Η απάντηση είναι όχι. Σίγουρα χρειαζόμαστε μια οικονομική δυνατότητα για να καλύπτουμε τις βασικές μας ανάγκες προκειμένου να μην υποφέρουμε. Αλλά η υπερκάλυψη αυτών δεν αποτελεί εχέγγυο της ευτυχίας μας.

Υγεία: Μην την παίρνετε ως δεδομένη. Το να φροντίζουμε την υγεία μας θέτει τα θεμέλια για να μπορούμε να βιώσουμε την ευτυχία. Αυτό γιατί η βιολογία μας καθορίζει σε

μεγάλο βαθμό. Δραστηριότητες που ενισχύουν την έκκριση ενδορφίνης στο σώμα μας δίνουν το αίσθημα της ευφορίας. Κάντε ποδήλατο, περπατήστε, κινηθείτε, γυμναστείτε.

Ελεύθερος χρόνος: Δημιουργήστε τον. Έχοντας όλοι μας – είτε εργαζόμαστε, είτε φροντίζουμε την οικογένεια μας, είτε τα συνδυάζουμε και τα δύο – περιορισμένο χρόνο από τις υποχρεώσεις που τρέχουν, συχνά νιώθουμε εγκλωβισμένοι σε μια καθημερινότητα που δεν ορίζουμε. Βρείτε τρόπους να δημιουργήσετε λίγο ελεύθερο χρόνο για τον εαυτό σας. Αξιοποιήστε τον με τρόπο που να σας γεμίζει.

Εμπιστοσύνη: Επενδύστε σε αυτήν. Το να ξεκινάμε τις σχέσεις μας από μια βάση εμπιστοσύνης και όχι δυσπιστίας και σκεπτικισμού αποτελεί μια ένδειξη για το τι είδους σχέσεις χτίζουμε ως άτομα αλλά και για το τι είδους κοινότητες δομούμε κατ' επέκταση. Κατά κανόνα όσο εμπιστευόμαστε τον κόσμο γύρω μας τόσο ανταμειβόμαστε με τη δική τους εμπιστοσύνη χτίζοντας έτσι ένα ασφαλές περιβάλλον για όλους.

Καλοσύνη: Μοιράστε την. Το να είμαστε καλοί με τους ανθρώπους δίπλα μας, δεν είναι δύσκολο. Κι όμως αμελούμε τόσο συχνά να το κάνουμε. Οι πράξεις καλοσύνης δεν είναι μεγαλόπνοα σχέδια και δυσπρόσιτοι στόχοι.

Κείμενο 2

Συνέντευξη της συγγραφέως Ελένης Ανδρεάδη

Γεννημένη στο Λονδίνο, η Ελένη Ανδρεάδη έχει ζήσει και εργαστεί σε πολλές χώρες. Σπούδασε Περιβαλλοντική Πολιτική και ΜΜΕ στο Πανεπιστήμιο του Χάρθαντ. Όταν γύρισε στην Ελλάδα το 2009, ίδρυσε τη Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση «Πράκτορες του Πλανήτη», η οποία προσκαλεί τα παιδιά να σώσουν τον πλανήτη μέσα από μυστικές αποστολές. Τη συνέντευξη δημοσιεύει ο Γιώργος Νάστος στο ΒΗΜΑgazino.

Ερ: «Εσείς τι θεωρείτε ανεκτίμητο στη ζωή;»

Απ: «Την περίοδο του lockdown πολλοί μπήκαμε στη διαδικασία να σκεφτούμε τι έχει περισσότερη αξία στη ζωή. Έβλεπα ανέκαθεν να αναφέρεται σε διάφορα βιβλία η ευγνωμοσύνη ως δώρο και εργαλείο και ως μυστικό της ευτυχίας. Το λέει αυτό και η Όπρα Γουίνφρι στο «What I Know for sure». Συμβουλεύει να κρατάμε το βράδυ ένα ημερολόγιο ευγνωμοσύνης με τα 2-3 πράγματα που γέμισαν την καρδιά μας χαρά τη μέρα που πέρασε. Για εμένα, το πράσινο τσάι που πίνω συγκεκριμένα στους 80 βαθμούς κάθε πρωί, η άσκηση, το διάβασμα με την κόρη μου, ο χρόνος που περνάω με τα παιδιά μου, η

ενασχόληση με έναν πολύ μικρό λαχανόκηπο που έχουμε στο σπίτι μας, όλα αυτά τα μικρά πράγματα που είναι τα πιο σημαντικά. Είναι στη φύση μας να τα ξεχνάμε και να τα θεωρούμε δεδομένα και το μόνο που μπορούμε να προσπαθούμε είναι να τα υπενθυμίζουμε στον εαυτό μας. Αν έχεις τα βασικά, τότε τα επιπλέον υλικά αγαθά σου προσφέρουν απλώς μια πρόσκαιρη ευτυχία, η οποία πολύ γρήγορα ξεφτίζει».

Ερ: «Σε δύο βιβλία σας προφητεύσατε, τρόπον τινά, την έλευση της Γκρέτα Τούνμπεργκ»

Απ: «Όντως έγραψα για μια παρέα εφήβων που διαμαρτύρεται στους ισχυρούς ηγέτες του πλανήτη, όμως δεν θα το αποκαλούσα προφητικό. Αυτό που δείχνει η δράση της Γκρέτα Τούνμπεργκ και όλων των παιδιών που συμμετέχουν σε αυτό το κίνημα είναι το πόσο μεγάλη είναι η αγανάκτησή τους με την ανεπάρκεια των ενηλίκων, εξ ου και έχουν ξεχυθεί στους δρόμους απαιτώντας να αλλάξουμε. Θέλω να πιστεύω ότι θα βγούμε πιο σοφοί από τον εφιάλτη του κορωνοϊού και θα αρχίσουμε να ακούμε τους επιστήμονες, τους ειδικούς, χωρίς να απαξιώνουμε τα πάντα. Έχει κλονιστεί πάντως η εμπιστοσύνη που έχουμε στον πολιτισμό μας. Νομίζαμε ότι μπορεί να μας προστατέψει από όλα τα στοιχεία της φύσης και είδαμε ότι είμαστε εντελώς εξαρτημένοι από τη δική μας υγεία».

Κείμενο 3

Ανικανοποίητο

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγή», Τα Ποιήματα, Τόμος Β΄, εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Η δίψα εκείνων που ποτέ
δε θ' αποκτήσω
με στοιχειώνει, πνιγμένη
καθώς σέρνομαι στα νερά
του έλους των πραγματωμένων.

Ποιος είπε πως ποτέ
τελειώνουν οι επιθυμίες;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 60 -70 λέξεις να σχολιάσεις τη θέση που διατυπώνεται στη δεύτερη απάντηση της συνέντευξης (Κείμενο 2): «Αυτό που δείχνει η δράση της Γκρέτα Τούνμπεργκ και όλων των παιδιών που συμμετέχουν σε αυτό το κίνημα είναι το πόσο μεγάλη είναι η αγανάκτησή τους με την ανεπάρκεια των ενηλίκων». Στον σχολιασμό σου μπορείς να αξιοποιήσεις και στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Η συγγραφέας του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και β' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού, ανάμεσα στα άλλα. Να αναζητήσεις τους λόγους που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή την επιλογή.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις. (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Γ. Ποια φαίνεται να είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 3 και γιατί; Με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνεται (τρεις αναφορές αρκούν); Σε ποιο βαθμό ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι με το θέμα του κειμένου (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το κείμενο του Κώστα Τσιρόπουλου έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η μαρτυρία του ανθρώπου», εκδ. των Φίλων, Αθήνα: 1968.

[...] Η Δημοκρατία είναι πολίτευμα πνευματικό, για τούτο δεν μπορεί αληθινά να ευδοκιμήσει παρά μονάχα σε λαούς που ζουν και αντικρίζουν τη ζωή πνευματικά. Αυτή η στάση δίνει στη δημοκρατία την ιδιότητα της αφθαρσίας και την αναγκαία δυναμικότητα, ώστε να υπερβαίνει τις εποχές και να προσαρμόζεται, χωρίς θυσίες, στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε τόσο μέσα στον κόσμο. Όταν η Δημοκρατία χάσει την ουσία της και δεν απομένει παρά μονάχα ως κέλυφος που από στιγμή σε στιγμή, δεν μπορεί, θα συντριβεί, όσο κι αν τη στηρίζουν τα κοινά συμφέροντα και οι ευγενικές φιλοδοξίες.

Είπαμε ότι η Δημοκρατία είναι πολίτευμα του διαλόγου. Διαλόγου, όμως, ανάμεσα σε ποιους; Ανάμεσα σε φίλους κι εχθρούς της, δηλαδή ανάμεσα σε δημοκράτες και μη δημοκράτες ή μονάχα ανάμεσα σε δημοκράτες; Ο δημοκρατικός διάλογος ανάμεσα σε δημοκράτες, διάλογος εξεταστικός, διάλογος θετικός και ειλικρινής, που φωτίζει τις συνειδήσεις για να επιδιώξουν την πραγματοποίηση του αρίστου. Είναι διάλογος μεταξύ αρχόντων και αρχομένων, αφού ούτε οι άρχοντες ούτε οι αρχόμενοι είναι δυνατόν να λείψουν ποτέ κι ας λέγεται πως στη δημοκρατία κυβερνά ο λαός. [...]

Είναι όμως η Δημοκρατία και διάλογος ανάμεσα σε δημοκρατίες και μη. Ο διάλογος αυτός, μέσα σε μια πνευματικά υποστηριγμένη κοινωνία, γίνεται ένα κρίσιμο, αλλά γεμάτο ανθρώπινο φως αγώνισμα. Είναι διάλογος που πιστοποιεί εξαντλητικά την ελευθερία και που εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου να ζήσει σωστά και αρμονικά με τους άλλους τη ζωή του, προσπαθώντας να τη βελτιώσει, να την ολοκληρώσει, να τη δικαιώσει.

Ο διάλογος αυτός εκφράζεται ηθικά με την ελευθερία του λόγου, του συνέρχεσθαι, με τη θρησκευτική ελευθερία. Εκφράζεται πολιτικά με τα πολλά πολιτικά κόμματα, τη συμπολίτευση και την αντιπολίτευση. Εκφράζεται κοινωνικά με την άρνηση της δημοκρατίας να θεσπίζει εξαιρέσεις και να προβαίνει σε παραχωρήσεις είτε προς πρόσωπα είτε προς τάξεις ολόκληρες της κοινωνίας, με την ελευθερία και το αδέσμευτο του Τύπου, με την προσφορά ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες –αλλά και ίσων τιμωριών...

Κείμενο 2

Η δημοκρατία, ασπίδα και τρόπος ζωής

Άρθρο του Παντελή Κυπριανού, 18.1.2017, εφημερίδα των Συντακτών. (διασκευασμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης).

Η δημοκρατία είναι σε κάποια πράγματα όπως η Ιστορία. Δεν είναι εξελικτική ή κυκλική. Δεν πάει κατ' ανάγκην από το καλό στο καλύτερο. Κι αν ακυρωθεί, δεν είναι καθόλου αυτονόητο ότι θα επανέλθει στην πρότερή της μορφή. Μπορεί κάλλιστα να μη λειτουργήσει, σε έσχατες περιπτώσεις να καταλυθεί.

Η δυσλειτουργία ή το πιασμάρισμα μπορεί να επέλθει εμπρόθετα, μπορεί όμως να προκύψει από αντιδράσεις, κακοπροαίρετες αλλά και καλοπροαίρετες. Αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου.

Προϋποθέτει έναν συνδυασμό αρχών και αξιών που διασφαλίζουν δύο πράγματα: κοινές αξίες, αρχές και κανόνες αφενός, δικαιώματα, αφετέρου, στο διαφορετικό. Στον συνδυασμό των δύο αυτών στοιχείων, στη δοσολογία τους, κρίνεται και η ποιότητα της δημοκρατίας.

Χωρίς κοινές αξίες μια δημοκρατία αδυνατεί να λειτουργήσει, να υπάρξει. Οι αξίες κυμαίνονται από τις πιο στοιχειώδεις, όπως οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, έως συγκεκριμένα κοινωνικά δικαιώματα, όπως η καθολική πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων και στην υγεία.

Οι κοινές αξίες δεν ταυτίζονται με τις κοινές αναφορές που χρειάζονται τα έθνη για να υπάρξουν. Οι δεύτερες είναι απότοκα περισσότερο της ανάγκης συνύπαρξης, οι πρώτες είναι λελογισμένες. Οι δεύτερες εστιάζουν στην ομοιομορφία, οι πρώτες αφήνουν χώρο στη διαφορά.

Από την άλλη, δημοκρατία σημαίνει αποδοχή της ετερότητας, της διαφοράς. Αλλιώς, επιτρέπει, αν δεν ενθαρρύνει, σε ομάδες και άτομα να εκφράσουν την ιδιαιτερότητά τους, τις ανησυχίες τους, τις παραδόσεις τους. Σε αντίθεση με εθνικά κράτη που έβλεπαν και ακόμη βλέπουν τη διαφορά, ιδεολογική και πολιτισμική, ως απειλή για τη συνοχή τους, η δημοκρατία την προασπίζει θεωρώντας την πνοή δημιουργίας.

Ασφαλώς, τα παραπάνω δεν είναι ομόφωνα δεκτά. Εδώ υπεισέρχονται οι ιδεολογικές διαφορές, τα κοσμοείδωλα. Ανάλογα με την οπτική τους κάποιοι δίνουν περισσότερο βάρος στα κοινά, άλλοι στις διαφορές. Το διακύβευμα έγκειται στη σύνθεση των δύο πτυχών. Η σύνθεση είναι ζητούμενο και πυροδοτεί συγκρούσεις, ήπιες ή εντονότερες.

Κείμενο 3

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Απόσπασμα από το διήγημα του Γιάννη Μουτάφη, στα «Ανέκδοτα διηγήματα», ΑΠΑΝΤΑ (ΠΕΖΑ), εκδ. Δωδώνη, Αθήνα: 1996.

[...] Μια Κυριακή πρωί ο Γιώργης Ντόμπρος διάβαζε την «Καθημερινή» κι έλυνε το σταυρόλεξο. Ξαφνικά μπήκε στο γραφείο ο ανθυπασπιστής, είδε την εφημερίδα κι είπε:

- Καθημερινή διαβάζεις;
- Τι να διαβάσω;
- Γιατί δεν παίρνεις το Βήμα;
- Μ' αρέσει η Καθημερινή, που έχει κι ωραίο σταυρόλεξο.
- Είδες λοιπόν γιατρέ; Παληκάρι αυτός που έρριξε το όχι! Μακάρι να μπορούσα κι εγώ!

Ο Ντόμπρας ένωσε στη φωνή του ανθυπασπιστή την απόχρωση της φωνής του τσακαλιού. Έμεινε μ' ανοιχτό το στόμα.

Αυτός που κυνηγούσε τους δύο αριστερούς φαντάρους και διάταξε να τους κλείσουν στην απομόνωση για ανάκριση μ' αφορμή το «όχι» το δικό του; Σαν απορία πετάχτηκε μια λέξη από το στόμα του:

- Εσύ;
- Ναι, εγώ! Εγώ είμαι δημοκρατικός, μα ανάθεμά την για πειθαρχία. Έχω βλέπεις και οικογένεια, ενώ εσύ ...
- Κι εγώ έχω οικογένεια. Έχω λεύτερες αδελφές.
- Και ψήφισες και συ «ναι»;
- «Ψήφισα, όπως όλοι», είπε τονίζοντας τις λέξεις ο Γιώργης. Είχε αντιληφθεί την παγίδα του πονηρού ανθυπασπιστή. Και συμπλήρωσε:
- Και τώρα άσε με να λύσω το σταυρόλεξο. Κι όταν βρεις ποιος έρριξε το «όχι» να τον προτείνεις για παράσημο, αφού θαυμάζεις τόσο τους γενναίους.

Ο ανθυπασπιστής έφυγε απαρηγόρητος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 2 «...δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου»

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνονται δύο ερωτήματα. Να εξηγήσεις με συντομία την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα. (μονάδες 6 β. Τι πετυχαίνει στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας με την αναλογία που χρησιμοποιεί; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε (5) λέξεις ή φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να εξηγήσεις με συντομία το νόημά τους (μονάδες 5).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 την αντίδραση του γιατρού Ντόμπρα στην προσπάθεια του ανθυπασπιστή να μάθει τι ψήφισε στο δημοψήφισμα. Να στηρίζεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου σχετικά με τον βαθμό ελευθερίας εκείνη την εποχή;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η διάχυση της βίας ως αποτέλεσμα της αύξησης της κοινωνικής παθογένειας

Το κείμενο είναι του Άγγελου Τσιγκρή, Δικηγόρου – Καθηγητή Εγκληματολογίας, δημοσιευμένο στο ΒΗΜΑ, Γνώμες, 21.3. 2015.

Η κάθε κοινωνική οργάνωση έχει τα επίπεδα της βίας και της εγκληματικότητας που της αναλογούν. Ούτε ένα έγκλημα περισσότερο, ούτε ένα έγκλημα λιγότερο. Οι δείκτες των επιπέδων της βίας που παρουσιάζει μια κοινωνία στο χώρο και το χρόνο, αποτελούν την πλέον αξιόπιστη μονάδα μέτρησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.

Η αποθέωση της βίας και η διαρκώς αυξανόμενη προβολή της, η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, η αύξηση της φτώχειας, η αποπροσωποποίηση των σχέσεων, η κοινωνική αναλγησία, ο ανταγωνισμός, η αποθέωση του ατομικού επιτεύγματος και η μοναχική πορεία χωρίς οράματα, στόχους και ιδανικά, καθιστούν τη χώρα μας ευάλωτη στη βία και το έγκλημα.

Δεν έχει παρατηρηθεί μέχρι σήμερα κοινωνία χωρίς βία. Στις μέρες μας, όμως, η κατάσταση είναι σαφώς βεβαρημένη. Όσο για τη χώρα μας, η βία έχει καταστεί μια θλιβερή καθημερινότητα.

Για τον αποτελεσματικό έλεγχο της έξαρσης της βίας απαιτείται πρώτα και κύρια μια πολιτική κοινωνικής πρόληψης του φαινομένου, σε συνδυασμό με μία ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας.

Για μια ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας απαιτείται επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της αποστολής της Αστυνομίας ως κατεξοχήν φορέα παροχής ασφάλειας, μεταρρύθμιση στην οργάνωση και τη λειτουργία της, αποκατάσταση των σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες και σαφής καταγραφή της πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε, καθώς και των παραγόντων που το τροφοδοτούν.

Από την άλλη μεριά, στον τομέα της κοινωνικής πρόληψης θα πρέπει να καταβληθεί συντονισμένη προσπάθεια για τη μείωση των δεικτών κοινωνικής παθογένειας που κλιμακώνονται διαρκώς τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Με άλλα λόγια, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες, για να μειωθεί η ανεργία, να δοθούν ευκαιρίες στους νέους και να διασφαλισθούν τα μέσα για την επίτευξή τους, να επαναπροσδιορισθούν οι στόχοι της νέας γενιάς, να μειωθεί το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών, να αυξηθεί το βιοτικό και το εκπαιδευτικό επίπεδο των πολιτών, να στηριχθεί το κοινωνικό κράτος, να εμπεδωθεί η αξιοκρατία, να ενισχυθεί η διαφάνεια, να αμβλυνθούν οι ανισότητες, να ενσωματωθούν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού.

Πρέπει, δηλαδή, να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ανοιχτής κοινωνίας συνοχής και αλληλεγγύης που θα δίνει ευκαιρίες σε όλους.

Κείμενο 2

Η Κραυγή της Σιωπής

Απόσπασμα από το βιβλίο «Η Κραυγή της Σιωπής» του Ιστορικού – Πανεπιστημιακού Σπύρου Τζόκα, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

ΜΕΡΑ ΜΑΓΙΟΥ¹ [...] Μια φωτογραφία, χίλιες λέξεις που λέει και ο λαός μας. Ο τριαντάχρονος Τάσος Τούσης, από το Ασβεστοχώρι, νεκρός στο δρόμο και η μητέρα του πεσμένη στα γόνατα, ικέτιδα προς τους χωροφύλακες να σταματήσουν να πυροβολούν και να πέφτουν και άλλοι νέοι νεκροί και τραυματίες στο λιθόστρωτο...

Εικόνα αρχαίας τραγωδίας.

Και στη συνέχεια η ιστορία του, η μικρή ιστορία ενός έντιμου βιοπαλαιστή. Ο Τάσος ήταν επαγγελματίας οδηγός και συντηρούσε την οικογένεια του, την μητέρα του και τις τέσσερις αδελφές του. Προκομμένος και εργατικός νέος, καθώς ήταν, κατάφερε μετά το γάμο του να αποκτήσει με φοβερές οικονομίες ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο, για να δουλέψει μόνος του. Η καπνεργάτρια Έλλη, η γυναίκα του, ήταν πάντα στο πλευρό του και τον βοηθούσε. Έχτιζαν τη ζωή τους λιθαράκι – λιθαράκι.

Στις 9 Μαΐου οι αυτοκινητιστές είχαν κηρύξει απεργία. Ο Τάσος, όπως έκανε πάντα, απέργησε. Δεν πήγε στη δουλειά και κατέβηκε στη συγκέντρωση με τους συναδέλφους του. Στη διαδήλωση ομάδα απεργών προσπάθησαν να εμποδίσουν κάποιους απεργοσπάστες.

Σε μια τέτοια ενέργεια, στην οδό Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι χωροφύλακες επιτέθηκαν στους διαδηλωτές με πυροβολισμούς. Πυροβολισμούς στο ψαχνό. Εκεί ο Τάσος

¹ Το επεισόδιο σημειώθηκε στις 9 Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη.

άφησε την τελευταία του πνοή. Το παλικάρι που καμάρωναν οι συγγενείς και οι φίλοι του. Το αποκούμπι της χαροκαμένης μάνας.

Η αξία της ζωής ήταν αρκετά υποτιμημένη. Και το γνώριζαν καλά οι βασανισμένες αυτές γυναίκες.

Η φωτογραφία αυτή απέκτησε τη δική της ιστορία. Ο σπαραγμός της μάνας έγινε πηγή έμπνευσης για τον τότε 27χρονο, ανερχόμενο ποιητή, Γιάννη Ρίτσο.

Με τον τίτλο «Μοιρολόι», η εφημερίδα Ριζοσπάστης φιλοξενούσε, στις 12 Μαΐου, τα πρώτα δείγματα της νέας ποιητικής του συλλογής.

Ο «Επιτάφιος» γνώρισε, εν τη γενέσει, τις διώξεις και τον αποκλεισμό, αλλά είχε μεγάλη απήχηση στο λαό. Παραδόθηκε τελικά στην πυρά μαζί με τα άλλα «απαγορευμένα βιβλία» που την καταστροφή τους διέταξε η δικτατορία του Μεταξά, που επιβλήθηκε λίγους μήνες αργότερα. Στους στύλους του Ολυμπίου Διός κάηκαν τα τελευταία 250 εναπομείναντα αντίτυπα μαζί με άλλα «ανατρεπτικά» βιβλία.

Κείμενο 3

Αχ χελιδόνι μου

Στίχοι Λευτέρη Παπαδόπουλου, μουσική Μάνου Λοΐζου, εκτέλεση Γιώργου Νταλάρα, 1971.

Αχ χελιδόνι μου πώς να πετάξεις
σ' αυτόν το μαύρο τον ουρανό
αίμα σταλάζει το δειλινό
και πώς να κλάψεις και πώς να κλάψεις
αχ χελιδόνι μου

Αχ παλληκάρι μου τα τρένα φύγαν
δεν έχει δρόμο για μισεμό
κι όσοι μιλούσαν για λυτρωμό
πες μου πού πήγαν πες μου που πήγαν
αχ παλληκάρι μου

Άχου καρδούλα μου φυλακισμένη
δε βγαίνει ο ήλιος που καρτεράς
μόνο ο ντελάλης της αγοράς

σε ξεκουφαίνει σε ξεκουφαίνει
άχου καρδούλα μου

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ποια συμπεράσματα για την πολιτική κατάσταση της εποχής, στην οποία αναφέρεται το Κείμενο 2, μπορείς να εξάγεις (μονάδες 5) και από ποια συγκεκριμένα περιστατικά (μονάδες 10); Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Με κριτήριο το νόημα να χωρίσεις το περιεχόμενο του Κειμένου 1 σε δύο (2) επιμέρους νοηματικές ενότητες (μονάδες 6) δίνοντας έναν αντιπροσωπευτικό πλαγιότιτλο σε καθεμία από αυτές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 από πλευράς ύφους λόγου, του τρόπου δηλ. με τον οποίο οι συγγραφείς πετυχαίνουν να εκφραστούν και να αποδώσουν το μήνυμά τους. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 60 περίπου λέξεις με αναφορές σε δύο γλωσσικές επιλογές που, κατά τη γνώμη σου, διαμορφώνουν σε κάθε περίπτωση το ανάλογο ύφος λόγου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη σου και το συγκεκριμένο (εισαγωγικό σημείωμα) να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση της φωνής που ηχεί στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις

σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η αρχιτεκτονική του λάθους

Από το βιβλίο του Διονύση Καρατζά «Δια βραχέων», εκδ. Το Δόντι, 2007.

Είναι συνήθης η αναφορά των πολεοδομών, των αρχιτεκτόνων, των συγκοινωνιολόγων, των μελετητών και των επιχειρηματιών στον όρο «ιστορικό κέντρο των πόλεων». Προφανώς, ο όρος παραπέμπει στο σημείο μιας πόλης από το οποίο ξεκίνησε η οικοδόμησή της. Και βέβαια, σ' αυτήν την περιοχή αποτυπώνεται η παράδοση και γενικότερα ο πολιτισμός και η αισθητική των κατοίκων της στο πέρασμα του χρόνου.

Ιδιαίτερα σήμερα, οι πιο πολλοί δείχνουν έναν αόριστο και κάποτε δουλικό σεβασμό στο ιστορικό κέντρο της πόλης τους. Άλλοι το θεωρούν ταμπού και το εγκαταλείπουν ως διατηρητέο, ενώ άλλοι το ταυτίζουν με το εμπορικό κέντρο και επενδύουν στα νεοκλασικά κτήρια κερδοφόρες επιχειρήσεις. Ωστόσο, στα περίχωρα και στις καινούργιες γειτονιές –απενοχοποιημένοι οι περισσότεροι από ιστορικές ευθύνες και πολιτισμικές τύψεις– οικοδομούν ομοιόμορφες πολυκατοικίες, εκκεντρικές μονοκατοικίες και μεταμοντέρνες κατασκευές με μια θαυμαστή ασάφεια...

Δεν ξέρω αν αυτό το αλαλούμ¹ εκφράζει σε βάθος την εποχή μας. Ξέρω όμως ότι έχουμε (ή μας έχουνε) μάθει μόνο να υπάρχουμε και μάλιστα σαν εκθέματα μιας διαρκούς «αναισθητικής βαναυσότητας» κατά τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο. Έχουμε χάσει το ιστορικό κέντρο της καρδιάς μας και το ενδιαφέρον μας εξαντλείται στην προβολή της εικόνας μας προς τους άλλους. Και, για να υπερβάλω, νομίζω ότι στις μέρες μας υποφέρουμε από τη νόσο της εξωστρέφειας και την επιδημία του γιγαντισμού του μηδενός.

Έτσι, σε όλες τις ενέργειες και τις συμπεριφορές μας προκαλούμε, «φωνάζουμε». Μας γοητεύει ο θόρυβος, ο σαματάς. Από την ενδυμασία μέχρι την κατοικία απουσιάζει η αρμονία, η αισθητική, η πρόκληση στο θαύμα του ωραίου. Σπανίζει η εσωτερικότητα που διαμορφώνει παράδοση και μνήμη.

Δεν ζούμε στην πόλη μας και στην κατοικία μας με το νόημα της οικειότητας και της βίωσης. Μας ενδιαφέρει το πού και όχι το πώς. Δηλαδή, μας ενδιαφέρει το οικοδομικό τετράγωνο, το κτήριο, το ρούχο, αλλά όχι το καθρέφτισμα της ψυχής μας σε αυτά. Ξεχνάμε ότι οι πόλεις είμαστε εμείς. Ότι τα πράγματα είναι για μας. Γι' αυτό και φτάνουμε στον

1 Τρέλα, παράνοια, πολυμορφία (χωρίς αισθητική)

παραλογισμό της απόκτησης και μαζί της ανέχειας, της πολυτέλειας και ταυτόχρονα της κακογουστιάς.

Με άλλα λόγια, δεν καλλιεργούμε συναισθήματα και όνειρα. Κανονίζουμε μόνο συναντήσεις, δημιουργούμε ανάγκες και νιώθουμε επιτυχημένοι να τρέχουμε να τις ικανοποιούμε. Αντί για πάθος, «κερδίζουμε» το λάθος. Είναι κι αυτό κάτι... Άραγε, θα μας διδάξει την αλήθεια;

Κείμενο 2

[Η δύναμη του ρυθμού]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τις ταξιδιωτικές εμπειρίες του Νίκου Καζαντζάκη στην Οξφόρδη – Καίμπριτζ, στο βιβλίο ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ, ΑΓΓΛΙΑ, εκδ. Ελ. Καζαντζάκη, Αθήνα: 1964 (5^η έκδοση), σ. 149.

Να μάθεις πως υπάρχει μέσα στον άνθρωπο μια δύναμη που νιώθει πιο βαθιά από την καρδιά, βλέπει πιο καθαρά και πιο πέρα από το νου και που δεν έχει όνομα, και μονάχα στην τόλμη, στην ευγένεια και στην αγνότητα γίνεται φανερή, και στην πράξη. Κι αυτή τη δύναμη ν' αφήσεις να σε οδηγεί και να της έχεις απόλυτη εμπιστοσύνη· και στο θάνατο να σε ρίξει, μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.

Τι είναι λοιπόν ρυθμός; Μια κεντρική κίνηση όλο αρμονία, που κυβερνάει το στοχασμό και την πράξη μας. Ένας «αόρατος Μονάρχης» που προστάζει –κι όλα τα στοιχεία, υλικά και πνευματικά, που αποτελούν την εφήμερη ομοσπονδία της ύπαρξής μας, υπακούουν ελεύτερα· ελεύτερα, γιατί ξέρουν πως η προσταγή αυτή είναι η πιο βαθιά τους προσωπική επιθυμία.

Όποιος έχει ρυθμό είναι λυτρωμένος. Ό,τι κι αν κάνει, είναι σωστό, δηλαδή αρμονισμένο με όλη του την ύπαρξη, συνέχεια αλάθευτη του περασμένου ψυχικού καιρού, γόνιμος σπόρος του μελλούμενου. Όποιος έχει ρυθμό δε φοβάται να παραστρατήσει μήτε να παραβεί καμιά εντολή· γιατί μέσα του δουλεύει ο νομοθέτης, κι η κάθε πράξη δεν είναι πια παρά κύρωση κι εφαρμογή του μέσω του νόμου.

Ο ρυθμός είναι μαγνήτης μέσα στα σπλάχνα μας και τραβά όλα τα ρινίσματα της σάρκας και της ψυχής και τα κρεμάει συνεχτικά στον αγέρα, σαν αδιάσπαστο ακατάλυτο σταφύλι. Ο ρυθμός μονάχα μπορεί να νικήσει την αποσύνθεση και το θάνατο.

Κείμενο 3

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ (απόσπασμα)

Από το βιβλίο με ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου «Ποιήματα ΣΤ': Τέταρτη διάσταση (1956–1972)» (25η έκδ. Αθήνα: Κέδρος, ΑΘΗΝΑ, ΣΙΚΥΩΝ, ΗΡΑΙΟΝ, ΣΑΜΟΣ, Δεκέμβρης 1966 – Οχτώβρης 1970).

Θαρρώ πως δε μ' ακούς — σα να βιάζεσαι. Μα, ναι, όλοι βιαζόμαστε
να σταματήσει ο άλλος, να μιλήσουμε εμείς. Και καθένας μας
μονάχα τα δικά του λόγια ακούει. Τι σημασία έχουν τα λόγια; Μόνο η πράξη
μετρίεται και μετράει, — όπως τόνιζες πάντα. [...]

Πώς αφήσαμε τις ώρες μας και χάθηκαν, πασχίζοντας ανόητα
να εξασφαλίσουμε μια θέση στην αντίληψη των άλλων. Ούτε ένα
δικό μας δευτερόλεπτο, μέσα σε τόσα μεγάλα καλοκαίρια, να δούμε
τον ίσκιο ενός πουλιού πάνω στα στάχια — μια μικρή τριήρης
σε μια πάγχρυση θάλασσα — μπορεί μ' αυτήν ν' αρμενίζαμε
για έπαθλα σιωπηλά, για κατακτήσεις πιο ένδοξες. Δεν αρμενίσαμε.

Ώρες ώρες, μου φαίνεται πως είμαι ένας ήσυχος νεκρός που κοιτάζει
εμένα τον ίδιο να υπάρχω παρακολουθεί με τ' άδεια του μάτια
την κίνησή μου, τις χειρονομίες μου [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Εξήγησε με συντομία (50 περίπου λέξεις) τι εννοεί ως ρυθμό μεταφορικά στο Κείμενο 2 ο Νίκος Καζαντζάκης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. «...μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.» (1^η παράγραφος)

«Τι είναι λοιπόν ρυθμός;» (2^η παράγραφος)

«αόρατος Μονάρχης» (2^η παράγραφος)

Να σχολιάσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των παραπάνω σημείων στίξης στο Κείμενο 2 (μονάδες 6)

β. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συναντάμε, ανάμεσα στα άλλα, μια αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 2) και τι εκφράζει, αν λάβουμε υπόψη τα συμφραζόμενα που ακολουθούν (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας προσπαθεί να παρακινήσει και να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη προς μια ορισμένη στάση ζωής. Να βρεις πέντε γλωσσικές επιλογές που υπηρετούν την παραπάνω στόχευση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το βασικό ερώτημα που αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Γιατί οι διαπιστώσεις στις οποίες προβαίνει ο αφηγητής είναι επίκαιρες στις μέρες μας; (150 περίπου λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ο φόβος της προόδου

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που δημοσίευσε στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» ο Νίκος Ματσανιώτης, καθηγητής παιδιατρικής στις 24-11-2008.

[...] Είναι υπαρξιακή ανάγκη του ανθρώπου να αναζητά αενάως την απόκτηση νέας γνώσης. Διότι «φύσει ορέγεται του ειδέναι», κατά τον Αριστοτέλη. Και η νέα γνώση προσκτάται με τις προόδους της τεχνολογίας με πολύ μεγαλύτερη ταχύτητα από τα πλούσια, ανεξάντλητα ίσως, κοιτάσματα των θετικών επιστημών.

Ότι είναι επιστημονικά εφικτό θα επιτευχθεί αργά ή γρήγορα. Καμία δύναμη δεν μπορεί να σταματήσει την έρευνα με κανόνες επιστημονικής δεοντολογίας. Μόνο η μη χρηματοδότησή της μπορεί να ανακόψει, προσωρινά, την πρόοδό της. Τα όποια νομικά, φιλοσοφικά, θρησκευτικά, ηθικά ή άλλα απαγορευτικά τείχη ορθώνονται περιστασιακά στη βιολογική έρευνα θα καταρρέουν από την προσφορά της στη θεραπεία και αποκατάσταση ανιάτων σήμερα βλαβών του ανθρώπινου οργανισμού.

Ο σημαντικός γερμανός φιλόσοφος Jürgen Habermas, σε πρόσφατο άρθρο του, καταλήγει: «Δεν έχω την εντύπωση ότι έχουμε βρει τις σωστές λύσεις και έχουμε λάβει τις τελικές αποφάσεις στα ηθικά προβλήματα που δημιουργούν η βιοτεχνολογία και η γενετική. Εκείνο που γνωρίζουμε μόνο είναι ότι η ίδια η βιολογία δεν μπορεί να μας τις αποκαλύψει». Με άλλα λόγια, ο Habermas αποδέχεται έμμεσα ότι η αδυναμία της βιολογίας είναι και αδυναμία της φιλοσοφίας και οποιασδήποτε άλλης ανθρώπινης θεωρητικής κατασκευής. Τα ηθικά προβλήματα, αν πραγματικά υπάρχουν και παραμένουν ανεπίλυτα από τους δημιουργούς της προόδου που τα στοιχειοθετεί, θα εξακολουθούν να αθροίζονται. Όχι όμως για πολύ. Θεωρώ πολύ πιθανό ότι με τον χρόνο θα αμβλύνονται και τελικά θα διαπιστώνεται η πλασματική φύση τους. Οι βιολόγοι και οι ιατροί δεν είναι λιγότερο ευφυείς ούτε λιγότερο ηθικοί από τους φιλοσόφους.

Η ποιότητα του πολιτισμού μας κρίνεται από τη δύναμή του να αφομοιώνει όχι μόνο το παρελθόν, αλλά και το μέλλον του, όπως ο ίδιος το διαμορφώνει και το καθορίζει και όπως πορεύεται προς αυτό. Παιδιά αυτού του πολιτισμού είναι και τα βιοϊατρικά επιτεύγματα, που μόλις αρχίζουν να ρίχνουν ελάχιστο φως στο μέγα μυστήριο της ζωής.

Μικρή σημασία έχει αν ο πολιτισμός προσωρινά τα εξοστρακίσει ή τους αρνηθεί την πατρότητα.

Τις Θερμοπύλες της ελευθερίας μας δεν φυλάσσουν αποτελεσματικά οι φοβικές προκαταλήψεις μας. Μπορεί να τις φυλάξει μόνο το ελεύθερο πνεύμα, οπλισμένο με τα όπλα εκείνα που ο πολιτισμός και ο ουμανισμός τού εξασφαλίζει. Τότε η κλωνοποίηση και το όποιο άλλο επιστημονικό επίτευγμα θα γίνει μια ακόμη δυνατότητα του πολιτισμού και του ουμανισμού.

Κείμενο 2

Ωδή στον ποντικό.

Το κείμενο ανήκει στον Στυλιανό Αντωναράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ στις 18-10-2021 (διασκευή).

Εδώ και αρκετά χρόνια είχα επισκεφτεί στο σπίτι του έναν εξαιρετικό επιστήμονα που είχε περισσότερα από 40 χρόνια ερευνητικής πορείας. Ήταν άρρωστος από μία αθεράπευτη νόσο και ήξερε καλύτερα από κάθε άλλον την πορεία της και την κατάληξή της. Μου έκανε εντύπωση ένας πίνακας που είχε στο σαλόνι του, ο οποίος έδειχνε έναν ποντικό! Είδε την απορία μου και είπε: «Ο ποντικός είναι η ελπίδα και ο καλύτερος φίλος μου. Χάρη σ' αυτόν μπορεί να βρεθεί θεραπεία στην αρρώστια μου.»

Και γιατί ο ποντικός; Πρώτα γιατί το γονιδίωμά του μοιάζει πολύ με το δικό μας τόσο στα 20000 γονίδια όσο και σε τμήματα που ρυθμίζουν τη λειτουργικότητά του. Έτσι, όλες σχεδόν οι ανθρώπινες αρρώστιες που σχετίζονται με γονίδια μπορούν να μελετηθούν σε μοντέλα ποντικών που παράγονται στα εργαστήρια. Η ομοιότητα στο γονιδίωμα οφείλεται στο ότι και τα δύο είδη, εμείς δηλαδή και ο ποντικός, είχαμε εξελικτικά έναν κοινό πρόγονο που υπολογίζεται ότι έζησε πριν από περίπου 90 εκατομμύρια χρόνια. Δεύτερον γιατί έχει συσσωρευτεί τεράστια γνώση στη βιολογία του ποντικού τα τελευταία 100 χρόνια που έχει ως συνέπεια τη συνεχή και εν πολλοίς υποχρεωτική χρησιμοποίησή του.

Και μη νομίσεις, αγαπητέ αναγνώστη, ότι η έρευνα στα ποντίκια είναι στις μέρες μας ανεξέλεγκτη σαν ξέφραγο αμπέλι, που λέει και ο λαός. Κάθε άλλο. Η έρευνα στα ποντίκια είναι ελεγχόμενη από επιτροπές βιοηθικής και δεοντολογίας που καθορίζουν τη μεταχείριση και την υγεία των ζώων. Τα κτήρια που στεγάζουν ποντικούς είναι ειδικά φτιαγμένα και η καθημερινή περιποίησή τους γίνεται με προδιαγραφές που επιτρέπουν διαβίωση καθαρή, χωρίς συνωστισμό, απαλλαγμένη από μικροβιολογικές μολύνσεις, με

σεβασμό στον πόνο και με αποφυγή της κακομεταχείρισης.

Την επόμενη φορά, λοιπόν, που θα επισκεφτείς ένα άρρωστο σε νοσοκομείο ή κάποιος από το περιβάλλον σου παρουσιάσει μία από τις μύριες αρρώστιες που υπάρχουν, συμπεριλαμβανομένων και των διάφορων μορφών καρκίνου, σκέψου αυτόν τον πολύτιμο ποντικό που είναι η πιο μεγάλη ελπίδα και ο πιο σημαντικός βοηθός μας σήμερα για την κατανόηση της ασθένειας και την εφαρμογή νέων θεραπειών.

Αξίζει, λοιπόν, μια ευχαριστήρια ωδή στον ποντικό!

Κείμενο 3

Αντικείμενα

Το ποίημα είναι της Δήμητρας Καραφύλλη, ανήκει στην ποιητική συλλογή «Τελευταία χάρη», εκδ. Μανδραγόρας, Αθήνα 2014

Από αφετηρία σε τέρμα	1
το μετρό μεταφέρει μάτια.	
Όπου γυρίσεις μάτια	
λογής –λογής.	
Χιλιάδες μάτια, πρόσωπα, κορμιά.	5
Δάσος ολόκληρο	
φορτωμένο καρπούς με ρολόγια	
και αντικείμενα αποκαλούμενα προσωπικά.	
Τι χρειάζονται τόσα αντικείμενα;	
Τον συρμό συνοδεύει μια φωνή.	10
Προσέχετε τα προσωπικά σας αντικείμενα.	
Να λοιπόν τι χρειάζονται τα αντικείμενα.	
Επιβεβαιώνουν την αναγκαιότητα των ματιών	
και αντιστρόφως.	

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εκφράζεται με βεβαιότητα για το μέλλον της επιστημονικής έρευνας. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτή την επιλογή; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 7)

β. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 εκφράζεται η άποψη *«Τις Θερμοπύλες της ελευθερίας μας δεν φυλάσσουν αποτελεσματικά οι φοβικές προκαταλήψεις μας. Μπορεί να τις φυλάξει μόνο το ελεύθερο πνεύμα, οπλισμένο με τα όπλα εκείνα που ο πολιτισμός και ο ουμανισμός τού εξασφαλίζουν»*. Πώς απαντά το Κείμενο 2 στη θέση αυτή; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 8)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Να βρεις τέσσερα (4) παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας από τα Κείμενα 1 και 2 (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τον ρόλο τους στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα των κειμένων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τη χρήση του με βάση την θέση την παραγράφου στο κείμενο και την πρόθεση του συγγραφέα. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ανθρώπινο παράγοντα και τα άψυχα αντικείμενα κατά τις καθημερινές μεταφορές με το μετρό; Πώς σχολιάζει το ποιητικό υποκείμενο αυτή τη σχέση και ποια είναι η δική σου γνώμη; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παράδοση και νεωτερικότητα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Άρθρο του Βασίλη Νιτσιάκου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΕΘΝΟΣ στις 20-06-2020 (διασκευή).

Είναι σχεδόν κανόνας η παράδοση να αντιμετωπίζεται σαν απολίθωμα, να αναζητείται περισσότερο ανάμεσα στους νεκρούς παρά στους ζωντανούς. Στερεότυπα αντιπαράτίθεται προς τη νεωτερικότητα, προς κάθε νεωτερισμό, με όρους αξιολογικής κρίσης πάντοτε. Το παλιό είναι καλό. Ό,τι μας παραδίδεται από τις προηγούμενες γενιές είναι «γνήσιο», «αυθεντικό», «ιερό». Κάθε αλλαγή είναι απειλή και αντιμετωπίζεται σαν αλλοίωση και όχι ως ιστορική εξέλιξη.

Ας αναρωτηθούμε, ωστόσο, κατά πόσο η παράδοση είναι το αντίθετο της νεωτερικότητας ή είναι προϊόν της. Η έννοια της παράδοσης δεν υφίσταται παρά μόνο στο πλαίσιο της νεωτερικότητας. Οι κοινωνίες που ζουν μέσα σε αυτό που εμείς ονομάζουμε «παράδοση» δεν διαθέτουν αυτή την έννοια. Αυτό που εμείς λέμε «παράδοση» είναι η δική τους καθημερινή πραγματικότητα, η πραγματική ζωή τους. Δεν είναι ένα αντικείμενο που χρήζει μελέτης, προστασίας, αναβίωσης κ.λπ. . Μόνο αργότερα, όταν πλέον έχει αλλάξει, μετατρέπεται σε «παράδοση».

Αν θεωρήσουμε την παράδοση επινόηση της νεωτερικότητας, τότε θα πρέπει να την εννοήσουμε και ως μια δυναμική διαδικασία, ως ένα σύνολο προδιαγραφών, υλικών και πνευματικών, χρήσιμων για την ευημερία και την αναπαραγωγή μιας κοινωνίας. Επίσης, πρέπει να θεωρήσουμε ότι προσλαμβάνει πολλαπλές διαστάσεις και εκφράσεις. Πάνω από όλα, η παράδοση-τρόπος ζωής δίνει τη θέση της στην παράδοση-γνώση ή στη γνώση της παράδοσης, με την παρέμβαση κεντρικών θεσμών που ελέγχονται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους.

Παράλληλα, στο σημερινό κίνημα επιστροφής στην παράδοση ενυπάρχει μια αντίφαση, που συνδέεται με τη συγκεκριμένη σχέση μας με το κοντινό παρελθόν μας. Όλοι εμείς, λοιπόν, που θελήσαμε να ξεχάσουμε την ταπεινή μας καταγωγή, τον σκληρό και υποτιμημένο «χωριάτικο» τρόπο ζωής, υιοθετήσαμε, όταν ξεπεράσαμε τα συμπλέγματα κατωτερότητας, το αστικό σύνθημα «επιστροφή στις ρίζες», αλλά οι ρίζες ήταν πια

ξεραμένες και έπρεπε να τις ξαναφυτέψουμε. Έτσι άρχισαν οι αναβιώσεις και οι αναπαραστάσεις, σε ένα πλαίσιο ωραιοποίησης και επένδυσης των παραδόσεων με νέα νοήματα. Ύστερα ήρθαν και τα ευρωπαϊκά προγράμματα ανάπτυξης (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός) και αργότερα η «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» της UNESCO, και ακολούθησε η εμπορευματοποίηση, μια ολόκληρη βιομηχανία, η οποία παράγει, εκτός από τα γνωστά τουριστικά σουβενίρ, και ιδεολογία. Ένα «μετά» που μας επιστρέφει σε έναν νέο ψευτο-ρομαντισμό, όπου αναζητούμε ψυχολογικές διεξόδους στα αδιέξοδα της μεταβιομηχανικής εποχής.

Κείμενο 2

Οι νέοι εθνικοί μας μύθοι.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 14-04-2022(διασκευή).

Χωρίς να έχω πολύ καθαρή εικόνα για τους «εθνικούς μύθους», με τους οποίους θρέφονται άλλοι λαοί, νομίζω πως στην Ελλάδα είμαστε σε περίοπτη θέση. Δεν αναφέρομαι στους ιστορικούς μύθους, που παρά το γεγονός πως έχουν αποκαλυφθεί από έγκριτους ιστορικούς εμείς συνεχίζουμε να ταΐζουμε με αυτούς τα σχολικά μας βιβλία και τις ομιλίες των επετείων. Αναφέρομαι στους σύγχρονους μύθους, οι οποίοι έχουν να κάνουν με μία εκούσια προσπάθεια τύφλωσης και διαστρέβλωσης, γιατί δεν αντέχουμε τους καθρέφτες.

Για παράδειγμα, το παραμύθι περί «βαριάς βιομηχανίας» του τουρισμού τρέμει και ψυχорραγεί κάθε φορά που ένας εξωγενής παράγοντας κλονίζει τα πηλίνα πόδια του. Μια πανδημία, ένας κοντινός πόλεμος, κάποιες αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, και η βαριά βιομηχανία μετατρέπεται σε συνοικιακή βιοτεχνία.

Ταΐζουμε το φαντασιακό μας με σκέτο αέρα, όμως η Ιστορία αλλά και η ψυχολογία έχουν αποφανθεί τελεσίδικα πια πως τα συλλογικά παραμύθια τα έχουν ανάγκη όσοι τρώνε πόρτες τη μία μετά την άλλη στον προσωπικό τους βίο. Δεν αντέχεται τόση ήττα, κάπου μακριά θα πρέπει να νικάμε και λίγο...

Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και την εξόχως ανιστόρητη – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων – πεποίθηση περί ξένης βοήθειας στα ζόρια μας, το έχουμε στήσει μια χαρά το παραμύθι μας, το οποίο δεν μας περιλαμβάνει όμως, δεν έχει απαιτήσεις από εμάς, όλες οι λύσεις έρχονται από αλλού.

Και επειδή ο μηδενισμός είναι επίσης αγαπημένο εθνικό άθλημα, αλλά όχι για όλους, ας αναλογιστούμε ότι δεν έχουμε καταφέρει και λίγα στα τελευταία διακόσια χρόνια. Φυσικά έχουμε και τις νίκες μας. Αλλά δεν τις φροντίζουμε ή δεν τις εκτιμάμε. Πάντα ζαχαρώνουμε τους απέναντι που φαίνεται πως έχουν καλύτερα διαφημισμένες ζωές από τις δικές μας. Πιστεύουμε ως πραγματικότητα εκείνο που θα θέλαμε να ήμαστε.

Δεν είναι κακό να φανταζόμαστε την καλύτερη εκδοχή του εαυτού μας – είναι κινητήριο δύναμη -, κακό είναι να την έχουμε εκχωρήσει σχεδόν οριστικά, να έχουμε παραιτηθεί από τη διεκδίκησή της και να νομίζουμε πως νικάμε. Και οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας.

Κείμενο 3

Ο ποιητής και το ποίημα

Το ποίημα είναι του Γιώργη Παυλόπουλου (1924-2008) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1943-2008» (Αθήνα, 2017: εκδ. Κίχλη).

I	
Ξαφνικά το ποίημα σκόνταψε	1
κι έπεσε πάνω στ' αγκάθια.	
Το κοίταξε σχεδόν αδιάφορος	
είχε κουραστεί πια να το προσέχει.	
Την ίδια νύχτα στον καθρέφτη	5
Είδε το σώμα του γεμάτο αγκάθια.	
II	
Χιόνιζε. Το ποίημα ξεπαγιασμένο	
του χτύπησε την πόρτα.	
Έτρεξε και του άνοιξε, το πήρε	
και το ζέστανε στην αγκαλιά του.	10
Μα σαν ζεστάθηκε άρχισε να τον τυλίγει	
γύρω στον λαιμό και να τον πνίγει.	
IV	
Σ' αγαπώ είπε στο ποίημα	
και το αγκάλιασε παράφορα.	
Εκείνο δε μίλησε.	15

Τον φίλησε στο στόμα ξέροντας
Πως πάντα το ξεχνούσε
για χίλια άλλα ποιήματα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η παράδοση έχει σήμερα θετική σημασία και, οτιδήποτε διαφοροποιείται από αυτήν, αξιολογείται αρνητικά.
2. Η παράδοση και η νεωτερικότητα είναι αντιθετικές έννοιες και προσδιορίζουν ανάλογης μορφής κοινωνίες.
3. Η παράδοση σήμερα είναι τρόπος ζωής που διαιώνίζεται από γενιά σε γενιά χωρίς κρατική παρέμβαση.
4. Οι κύριοι ελληνικοί φορείς που ασχολούνται με την παράδοση αναβιώνουν και αναπαριστούν έθιμα.
5. Ο σύγχρονος άνθρωπος, ενώ απορρίπτει τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, ταυτόχρονα χρησιμοποιεί την παράδοση ως τρόπο, για να επιλύσει τα ψυχολογικά του αδιέξοδα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Αν ο στόχος του αρθρογράφου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με την αντιφατική στάση του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στην παράδοση, να εντοπίσεις 5 σχόλια, γλωσσικά ή με σημεία στίξης, που να υποστηρίζουν την πρόθεσή του, και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους του αποσπάσματος.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

α. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στη φράση του Κειμένου 2 «οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας», σε σχέση και με την πρόθεση του αρθρογράφου; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 5)

β. Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ποιητή και στο ποίημα, με άλλα λόγια ανάμεσα στον δημιουργό και το δημιούργημά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ο χρόνος της αναμενόμενης ευτυχίας

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 22-06-2003 (διασκευή).

Από την εποχή της Οδύσσειας το ταξίδι, νοητικό ή πραγματικό, μοιάζει να αποτελεί έκφραση της ανθρώπινης ελευθερίας και διαχρονική αναζήτηση της αυτοπραγμάτωσης. Η επιθυμία της περιπέτειας και η γοητεία του αγνώστου αφενός ή η επιστροφή σε κάποιες ρίζες και η ασφάλεια του νόστου¹ αφετέρου σηματοδοτούν ακριβώς αυτή τη διάσταση. Εν τούτοις οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι ταξιδεύουν, τα μέσα του ταξιδιού, η κοινωνική σύνθεση των ταξιδιωτών, τα δρομολόγια, οι χρόνοι, το κόστος, οι πρακτικές, οι συμβολισμοί και οι αναπαραστάσεις του ταξιδιού, όλα υπόκεινται σε ιστορικούς προσδιορισμούς και διαφοροποιούνται μέσα στον ιστορικό χρόνο.

Ειδικά στη σύγχρονη βιομηχανική εποχή, στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών που ορίζονται από τον εκσυγχρονισμό και τη νεωτερικότητα, το ταξίδι βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον ελεύθερο χρόνο ή χρόνο τηςσχόλης². Ο χρόνος τηςσχόλης αναδύεται ως διακριτός κοινωνικός χρόνος και θεσμοθετείται κατ' αναλογία προς τον χρόνο της εργασίας – προβλέψιμος, οργανωμένος, πλήρης, δραστήριος και βασιζόμενος σε σύγχρονες αξίες.

Κατ' αρχάς τον 19^ο αιώνα ελεύθερο χρόνο είχαν οι ανώτερες τάξεις, οι οποίες εισήγαγαν τα πρότυπα αφενός του παραθερισμού σε παραθαλάσσιες λουτροπόλεις και σε ηπειρωτικά κέντρα με ιαματικές πηγές και αφετέρου της μακρόχρονης περιήγησης. Με στόχο την «κούρα» και με ηθική νομιμοποίηση τη φροντίδα της υγείας, οι ευρωπαϊκές ελίτ δημιούργησαν έναν νέο τύπο κοινωνικής διάκρισης όπου συνδυάζονταν η πολυτέλεια, η μόδα και η άνεση. Παράλληλα, το ταξίδι με τη μορφή της «Μεγάλης Περιήγησης» είχε ως στόχο τη γνωριμία της «Ανατολής», του αρχαίου και του χριστιανικού κόσμου. Ήταν ένα ταξίδι όχι μόνο στο χώρο αλλά και στο χρόνο, στις ρίζες του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού, μία αισθητική εμπειρία που αντιπροσώπευε το πρότυπο της «καλλιεργημένηςσχόλης».

Στη συνέχεια η επανάσταση των υλικών συνθηκών του ταξιδιού, με τον σιδηρόδρομο και το ατμόπλοιο, δημιούργησε τους όρους για τη μαζοποίηση και τον

¹ Της επιστροφής

² Της αργίας

εκδημοκρατισμό των διακοπών. Οι γρήγορες και φθηνές μετακινήσεις μετέτρεψαν τον περιηγητή σε τουρίστα. Στη νέα κουλτούρα των διακοπών κυριαρχούν η μαζικότητα, τα τουριστικά πρακτορεία, οι οδηγοί και οι χάρτες. Το ταξίδι συνοψίζεται σε μια σειρά επισκέψεων, σχεδιασμένων λεπτομερώς από τον τουριστικό οδηγό, ο οποίος εκλαϊκεύει την εμπειρία της εξερεύνησης.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες οι διακοπές αποκτούν μαζικό και διαταξικό χαρακτήρα και αναπτύσσονται στρατηγικές κατανάλωσης. Η «ανάγκη» για διακοπές γίνεται στη συνέχεια «δικαίωμα», έτσι ώστε η αδυναμία να πάει κάποιος διακοπές να παρουσιάζεται ως αδικία. Παράλληλα οι παραθεριστές θέλουν, στη διάρκεια των διακοπών, να ξεφύγουν από τους κοινωνικούς τους ρόλους, να τοποθετήσουν σε παρένθεση τις πειθαρχίες που απορρέουν από την εργασία και την αστική ζωή. Η τηλεοπτική διαφήμιση για την προώθηση του γαλλικού τουρισμού, με τον Γούντι Άλεν να προτρέπει «Ας ερωτευτούμε πάλι», απευθυνόμενος στους συμπατριώτες του Αμερικανούς, επιβεβαιώνει τις διακοπές και το ταξίδι ως χρόνο και τόπο της αναμενόμενης ευτυχίας.

Κείμενο 2

Τουριστική αγορά εργασίας: τελευταίες εξελίξεις και προοπτικές για την Ελλάδα.

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα συνέντευξης του δρ. Ανδρέα Ανδρεάδη, προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.skywalker.gr/elGR/static/>

Κύριε Ανδρεάδη, πότε δημιουργήθηκε ο ΣΕΤΕ και για ποιους λόγους;
Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1991, με σκοπό τη συνεχή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ανάδειξη του πρωταγωνιστικού ρόλου του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Ο ΣΕΤΕ οραματίζεται μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη, η οποία θα στοχεύει στη βελτίωση των αποδόσεων, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων, με καλύτερη κατανομή της τουριστικής προσφοράς σε όλες τις περιοχές της χώρας και με καλύτερη χρονική κατανομή της ζήτησης. Όλα αυτά θα πραγματοποιούνται μέσα στο πλαίσιο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και στο πλαίσιο σεβασμού και ανάδειξης του πολιτισμού μας.

Όσον αφορά στην απασχολησιμότητα, είναι πολλοί οι νέοι που εργάζονται στο χώρο και πολλοί εκείνοι που θέλουν να ενταχθούν. Ποιες είναι οι συνθήκες εργασίες και ποιες οι προοπτικές για τους εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα;

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Κύριε Ανδρεάδη θα θέλατε να μας μιλήσετε για τις προοπτικές στον ελληνικό τουρισμό γενικότερα;

Το μεγάλο στοίχημα για εμάς είναι να οδηγήσουμε την ελληνική κοινωνία στην συνειδητοποίηση ότι ο τουρισμός είναι το μέλλον της χώρας. Είναι σημαντικό, για την επόμενη μέρα του ελληνικού τουρισμού, να προσπαθήσουμε να συνθέσουμε τα βέλτιστα των δυνατοτήτων κάθε τομέα, σε μία δυναμική που θα εδραιώσει τη χώρα ως ηγέτιδα διεθνώς στην παροχή υπηρεσιών. Διαθέτουμε ως χώρα την κρίσιμη μάζα ανθρωπίνων πόρων που απαιτείται. Διαθέτουμε μια μοναδική φυσική ομορφιά, που δημιουργεί από μόνη της αξέχαστες εμπειρίες, ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία που όλοι θέλουν να επισκεφθούν και κατάλληλες κλιματικές συνθήκες που επιτρέπουν τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

Είναι υποχρέωση όλων όσοι δραστηριοποιούμαστε στον τουρισμό να διαφυλάξουμε τις ομορφιές και τα μοναδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας μας και να τα αναδείξουμε, όπως τους αξίζει, στις καλύτερες θέσεις του παγκόσμιου τουρισμού. Είναι καθήκον μας να καλλιεργήσουμε συστηματικά την αντίληψη ότι ο τομέας του τουρισμού αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κεφάλαια της ελληνικής οικονομίας και των τοπικών κοινωνιών.

Κείμενο 3

Η πόλη

Το ποίημα ανήκει στον Yuan Choueϊ Ρ'αϊ, κινέζο ποιητή του 20ού αιώνα, και έχει δημοσιευτεί στην ανθολογία «Κινεζική Ποίηση» (Αθήνα 1982³: εκδ. Πλέθρον) σε μετάφραση της Α. Τσακνιά.

Η πόλη περιμένει μπροστά σας·

1

έχει τη μυρωδιά των μαγειριών

έχει τη μυρωδιά των τροχοφόρων,

έχει τη σκόνη που σηκώνουν οι ρόδες των αυτοκινήτων,
έχει καταστήματα και ψευδόμενες τοιχοκολλήσεις.

5

Θα σας δεχτεί με τους θορυβώδεις δρόμους της,
με την ακατανοησία και την απιστία των ανθρώπων,
με την απαθή καρδιά της ·
σαν άγριο ζώο που κάθεται στα πισινά του,
η πόλη περιμένει μπροστά σας.

10

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Σε όλες τις εποχές το ταξίδι εκφράζει την έμφυτη τάση του ανθρώπου για περιπέτεια και ολοκλήρωση του δυναμικού του.
2. Σε κάθε ιστορική συγκυρία διαφοροποιούνται οι επιμέρους παράμετροι του ταξιδιού, όπως λ.χ. τα μέσα, το κόστος ή οι πρακτικές.
3. Στη σύγχρονη εποχή οι συνθήκες εργασίας επιτρέπουν στον άνθρωπο να ταξιδεύει ανά πάσα στιγμή, εύκολα και απρογραμμάτιστα.
4. Παλαιότερα το ταξίδι ήταν περισσότερο μορφωτική εμπειρία και λιγότερο δείγμα κοινωνικού κύρους και διάκρισης.
5. Σήμερα το ταξίδι έχει λάβει τον χαρακτήρα των διακοπών και είναι ένα κοινωνικό αγαθό που απευθύνεται σε όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στο Κείμενο 1 στις ακόλουθες περιπτώσεις, εξηγώντας την επικοινωνιακή λειτουργία τους (μονάδες 3):

«καλλιεργημένης σχόλης»

«ανάγκη» και «δικαίωμα»

«Ας ερωτευθούμε πάλι»

β. Στο παρακάτω απόσπασμα (δεύτερη απάντηση από το Κείμενο 2) το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη χρησιμοποιεί και α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, εκτός από γ':

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας μόνο το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια νομίζεις ότι είναι η πρόθεση του προσώπου που παραχωρεί τη συνέντευξη στην 3^η απάντηση που δίνει στο Κείμενο 2; (μονάδες 4) Πώς ο τρόπος, με τον οποίο επέλεξε να οργανώσει την απάντησή του, υπηρετεί την πρόθεση αυτή; (μονάδες 6) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 40-50 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιες ιδιότητες η πόλη δέχεται τον επισκέπτη της και γιατί; Εσύ πώς προσλαμβάνεις την πρόσκληση της πόλης να δοκιμάσεις τις προκλήσεις της; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Εγκώμιο της Φιλίας

Απόσπασμα από την επιστολή της Πηνελόπης Σ. Δέλτα, στο βιβλίο «Αλληλογραφία», βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ, 2^η έκδοση, Αθήνα: 1997.

[...] Στα όσα μου γράφετε έχετε δίκιο. Η κοινωνικότητα του ανθρώπου, βαθιά ριζωμένη στη φύση του, ακόμα και τη ζωτική του φύση, επιτρέπει, κι απαιτεί, να γυρεύει βάλαμο σε μεγάλους ψυχικούς πόνους, σε κάτι που να είναι απέξω του, είτε φίλος είναι αυτό, που να καταλαβαίνει και να πονεί, είτε ένα βιβλίο, μέσα στο οποίο μας ξεσκεπάζεται μια μεγάλη ψυχή, που να γνώρισε κι αυτή την οδύνη της ζωής. Οι σκέψεις των μεγάλων πεθαμένων είναι πάντα βολικότερες, συχνά και βαθύτερες. Δεν ξέρω όμως αν μπορεί τίποτε να μπει κοντά στο θέση του φίλου, του σύγχρονου, με τον οποίο ενώνει, έστω κι από μακριά, κοινότητα στη σκέψη και την αντίληψη.

Δε νομίζω όμως, και θα λυπούμαι, να ήταν το ξεσκεπάσμα επικίνδυνο. Κάθε πληγής σκάλισμα πονεί, ίσως όμως καλύτερα να δίνει σ' αυτό αφορμή η παρουσία φίλου, και μου φαίνεται πως έπειτα μια καθαρότερη, αμιγέστερη εσωτερική γαλήνη, μπορεί να δώσει γέννηση σε κάποιο θαρρετότερο αντίκρουσμα των περασμένων και σε πραγματικότερους καρπούς για το μέλλον. Αφού ξεπονέσουν λίγο, και πάρουν καινούριο αίμα μέσα τους οι πληγές [...]

Κείμενο 2

Ε.Π. Παπανούτσος, Πρακτική Φιλοσοφία, σσ. 111-121, Εκδόσεις Νόηση, Αθήνα, 2008 (Διασκευή).

Η φιλία, δώρο ακριβό και ευτύχημα σπάνιο, έχει πανάρχαιους τίτλους ευγένειας. Την εχάρηκαν άνθρωποι εκλεκτοί, σε όλα τα γεωγραφικά και τα ιστορικά πλάτη της οικουμένης, και την εγκωμίασαν ποιητές, σοφοί, πολιτικοί με τον τρόπο του ο καθένας, αλλά όλοι με την ίδια συγκίνηση. Άλλωστε, εκτός από την καταγωγή της λέξης (που είναι κατευθείαν παράγωγο του κύριου για την «αγάπη» ρήματος: φιλείν), και μόνο το γεγονός ότι, για να τονίσουμε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη μας προς τα πιο οικεία μας πρόσωπα, δηλώνουμε ότι τους θεωρούμε «φίλους», μαρτυρεί πόσο ψηλά η κοινή συνείδηση τοποθετεί τη φιλία.

Τι είναι η φιλία; «Εύνοια», φυσικά, όπως λέγει ο Αριστοτέλης· να έχεις, δηλαδή, καλές διαθέσεις απέναντι σ' έναν άνθρωπο, να αισθάνεσαι στοργή γι' αυτόν, να επιζητείς την συντροφιά του και να θέλεις την ευτυχία του· να είσαι εύνους προς κάποιον και αυτός εύνους προς εσένα· να υπάρχει ανταπόκριση, αμοιβαιότητα στα αισθήματά σας, να τον αγαπάς και να τον τιμάς κι εκείνος, επίσης, να σε αγαπά και να σε τιμά. Γι' αυτό, όσο τρυφερός κι αν είναι οι σχέσεις μας με τα άψυχα, δεν λέγονται φιλία. Όταν αγαπούμε ένα άψυχο πράγμα, αυτό που αισθανόμαστε δεν είναι φιλία.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.). Στη δεύτερη, διατηρούμε στενές σχέσεις μαζί του, επειδή μας προξενεί ευχαρίστηση (είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.). Και στις δύο περιπτώσεις, «αγαπούμε» τον άλλο κι εκείνος μας «αγαπά» όχι για την ανθρώπινη ποιότητά μας, επειδή, δηλαδή, είμαι εγώ αυτός που είμαι και είναι εκείνος αυτός που είναι (κατά το σώμα και την ψυχή, το ήθος, το πνεύμα), αλλά επειδή κάτι άλλο περιμένουμε απ' αυτόν και αυτός από εμάς, ένα κέρδος (υλικό ή ηθικό) ή μian απόλαυση (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).

Του τρίτου είδους ο φιλικός δεσμός είναι η τέλεια, η ουσιαστική και ακατάλυτη φιλία. Τον κάνω συντροφιά, τον τιμώ, τον αγαπώ, με κάνει συντροφιά, με τιμά, με αγαπά, όχι επειδή περιμένω απ' αυτόν ή εκείνος περιμένει από μένα ωφέλεια (με όλο που βέβαια και μπορώ και θα τον ωφελήσω, όπως και εκείνος επίσης, και μπορεί και θα με ωφελήσει), ούτε επειδή μου είναι ευχάριστος και του είμαι ευχάριστος (με όλο που πραγματικά αισθανόμαστε ευχαρίστηση ο ένας κοντά στον άλλο), αλλά επειδή, όντας ο καθένας μας αυτό που είναι, μοιάζουμε ο ένας στον άλλο –η ομοιότητά μας βρίσκεται στην ανθρώπινη αξία μας, στο υψηλό ποιόν της ανθρωπιάς μας. Η τέλεια, λοιπόν, φιλία είναι συνάντηση και δεσμός δύο προσώπων απάνω στον ίδιο ηθικό άξονα, στην ίδια αξιολογική κλίμακα. Θεμέλιο και εγγύηση της αγάπης τους είναι η «αρετή», και επειδή η αρετή είναι «κτήμα ες αεί» του ανθρώπου, ούτε αλλοτριώνεται, ούτε φθείρεται· οι φιλίες που δημιουργούνται απάνω σ' αυτή τη βάση είναι σταθερές και μόνιμες, αδιάλυτες.

Φίλος είναι ο παραστάτης και σύμμαχός μας στον τραχύ αγώνα να υπάρξουμε, να σηκώσουμε το βάρος της ανθρωποσύνης μας, χωρίς να συντριβούμε ή να ευτελιστούμε. Όταν σε μια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από ένα καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο σύμβουλος και κριτής; Μπορεί το πρόσωπο τούτο να είναι άλλος εκτός από τον φίλο;

Κείμενο 3

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Σπύρου Πλασκοβίτη Η κυρία της Βιτρίνας, εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 1990.

Όταν ο Νικίας Ζαβόλης έπιανε μια καινούρια ιδέα, το 'βλεπες αμέσως στα μάτια του. Είχαν μια έξαψη, μια φλογίτσα μυτερή στη μέση της κόρης, σαν εκείνη της γάτας. Η Αγγελίνα το πρόσεξε πάλι σήμερα, πριν ακόμα ο ξενοδόχος καβαλήσει ανάποδα την απέναντί της καρέκλα με την ψηλή νησιώτικη ράχη και σέρνοντάς την έρθει έτσι πολύ κοντά στην Αγγελίνα κι ακουμπήσει το πηγούνι του στη ράχη της καρέκλας με μια έκφραση οικειότητας κι εμπιστοσύνης για την υπάλληλό του.

-Να, ότι είχα δίκιο που σου έλεγα πως μας χρειάζεται η μικρή! άρχισε. Εννοώ τη μουλάτρα του κυρίου Χαϊρέτη. Σαν να το προαισθανόμουν... Αυτός, πιστεύω, θα είναι κι ο λόγος που της έγινες κολλητή αυτές τις μέρες – κάτι θα μάντεψες κι εσύ... ή κάνω λάθος; Καλά, καλά, μη με διακόπτεις! Έστω κι αν δεν είναι αυτός ο λόγος, η φιλία μας έρχεται στην ώρα της.

- Δεν ξέρω τι νόμισες, διαμαρτυρήθηκε η Αγγελίνα, αλλά δε μ' αρέσει να μου μιλούν έτσι.

- Εντάξει, το παίρνω πίσω! Τότε λοιπόν; Θα υπάρχει κάποια άλλη εξήγηση που τα παράτησες όλα με την πρώτη, για ν' αφοσιωθείς στη σοκολατένια κούκλα του κύριου κυβερνητικού. Μα δεν το λέω για να σε θίξω...

- Εσύ δε με παρακάλεσες;

- Κι έδειξες αμέσως τόση προθυμία! Φυσικό δεν ήταν λοιπόν να υποθέσω πως με είχες καταλάβει; Αν όχι, θα πρέπει να υπήρχε κάποιο δικό σου ενδιαφέρον, γιατί να σ' ενοχλεί;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Ποια είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η ψυχική επίδραση της φιλίας, με ποια άλλη διαδικασία συγκρίνεται και γιατί υπερτερεί; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η νοηματική αλληλουχία ανάμεσα στην 3^η και στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

α) Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα (μονάδες 2).

β) Τι πετυχαίνει ο δοκιμιογράφος στο Κείμενο 2 με τα ερωτήματα που θέτει στην τελευταία παράγραφο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τα κίνητρα της φιλικής σχέσης για την οποία γίνεται λόγος στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η επικαιρότητα των νοημάτων του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Κείμενο 1

ΣΕΙΡΗΝΕΣ

Κείμενο από τη στήλη «Απόψεις», Τα Νέα, 7-2-2015

Η κοινωνία μας δεν εξαιρείται δυστυχώς από τον γενικό κανόνα. Ένα όχι και τόσο ευκαταφρόνητο τμήμα της έλκεται από θεωρίες συνωμοσίας ή διάφορες παραδοξολογίες από τις οποίες βρίθει πλέον το Διαδίκτυο. Είναι θεωρίες και παραδοξολογίες που μπορεί να συναντήσει πλέον κανείς παντού. Στις πλατφόρμες αναπαραγωγής βίντεο, αλλά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Και φυσικά σε δήθεν εξειδικευμένες ιστοσελίδες οι οποίες παραπλανούν τους χρήστες με αντιεπιστημονικές θεωρήσεις και ψευδείς έρευνες.

Ο εμβολιασμός είναι ένα από τα κατεξοχήν θύματα αυτής της συστηματικής και επικίνδυνης παραπληροφόρησης. Είναι ευτύχημα συνεπώς ότι σχεδόν τρία εκατομμύρια συμπολίτες μας έκαναν το εμβόλιο της γρίπης κλείνοντας τα αφτιά τους σε αυτές τις επικίνδυνες σειρήνες και αγνοώντας τους πάσης φύσεως «ειδικούς» που για εμπορικούς ή άλλους λόγους παραπλανούν το κοινό. Επιτέλους, ο ορθός λόγος δείχνει να επικρατεί των δοξασιών και των προκαταλήψεων. Κλείνοντας τα αφτιά τους στις σειρήνες, οι πολίτες δεν μπορούν παρά να εμπιστευτούν την επιστήμη και τους θεράποντές της.

Η ιδιαίτερη σημασία αυτού του γεγονότος γίνεται αντιληπτή εάν λάβει υπόψη του κανείς πως η προστασία απέναντι σε μεταδιδόμενα νοσήματα, όπως είναι η γρίπη αλλά και παιδικές ασθένειες, δεν αφορά μόνο τον καθένα ξεχωριστά, αλλά και το σύνολο. Με λίγα λόγια, αφορά τη δημόσια υγεία. Με τον εμβολιασμό, επομένως, δεν προστατεύει κανείς μόνο τον εαυτό του, αλλά και το στενότερο ή το ευρύτερο περιβάλλον του. Μπορεί λοιπόν ο εμβολιασμός να είναι προαιρετικός, αλλά η σκέψη αυτή είναι υποχρέωση όλων μας.

Κείμενο 2

Διαβάζουμε την άποψη του Στέφανου Τραχανά για το πως διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη (από την συνέντευξή του στον Σπύρο Μανουσέλη):

Ερώτηση: Σχεδόν οι πάντες συμφωνούν ότι στις μέρες μας είναι ζωτική ανάγκη να διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη. Υπάρχουν, ωστόσο, αυστηρά αντικειμενικά ή, έστω, κοινά αποδεκτά κριτήρια για το τι είναι και τι δεν είναι επιστημονικό; Και αν ναι, ποια είναι αυτά;

Απάντηση: Η διαφοροποίηση είναι εύκολη, τουλάχιστον για τις επιστήμες της φύσης που είναι εμπειρικές. Για να γίνει κάτι αποδεκτό –π.χ. ένας βιολογικός μηχανισμός ή ένας φυσικός νόμος– δημοσιεύεται σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό με κριτές και υποβάλλεται σε εξονυχιστικό πειραματικό έλεγχο από πολλούς ανεξάρτητους επιστήμονες και, αν κανείς δεν μπορέσει να το καταρρίψει, τότε γίνεται μέρος της καθιερωμένης γνώσης και συμπεριλαμβάνεται βαθμιαία –αν πρόκειται για κάτι σημαντικό– στη διδασκόμενη ύλη και στα διδακτικά εγχειρίδια από το Λύκειο έως το Πανεπιστήμιο.

Η διάκριση μεταξύ επιστήμης και ψευδοεπιστήμης είναι λοιπόν αναμφίβολη: επιστήμη και επιστημονική γνώση είναι οτιδήποτε έχει περάσει την παραπάνω ανοιχτή διαδικασία ελέγχου και έχει αποτυπωθεί στα έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων ή στα καθιερωμένα πανεπιστημιακά συγγράμματα. Οτιδήποτε αρνείται να υποβληθεί σε αυτήν τη διαδικασία και μετράει μόνο προβολές στο You Tube ανήκει σίγουρα στην άλλη όχθη. Είναι η επιστήμη του... διαδικτύου ή απλώς ψευδοεπιστήμη, για να χρησιμοποιήσουμε τον καθιερωμένο όρο.

Ερώτηση: Είναι όμως εύκολο για τον πολίτη που εκτίθεται σε καταιγισμό «επιστημονικών» πληροφοριών μέσω διαδικτύου να διακρίνει τι από αυτά είναι έγκυρη επιστημονική γνώση και τι ψευδοεπιστήμη;

Απάντηση: Δεν είναι εύκολο, αλλά μπορούμε να τον βοηθήσουμε να το κάνει. Απευθυνόμενος, λοιπόν, στον πολίτη που μας διαβάζει, θα του έδινα μία πολύ πρακτική συμβουλή μέσα από το εξής παράδειγμα: Ας πούμε ότι παρακολουθεί μια ομιλία και ο ομιλητής ισχυρίζεται ότι η θεωρία της εξέλιξης –ο «αγαπημένος εχθρός» πολλών– είναι λάθος και επικαλείται διάφορα «ατράνταχτα» στοιχεία για να το στηρίξει.

Δεν έχει παρά να κάνει στον ομιλητή μία πολύ απλή ερώτηση: «Σε ποιο επιστημονικό περιοδικό έχουν δημοσιευτεί όλα αυτά που λέτε και πού διδάσκονται;». Διότι μία τόσο ριζοσπαστική ανατροπή της θεωρίας της εξέλιξης δεν μπορεί να έχει κρατηθεί μυστική. Σίγουρα θα έχει δημοσιευτεί στο πιο έγκυρο περιοδικό του κλάδου και σίγουρα θα διδάσκεται σε όλα τα τμήματα βιολογίας του κόσμου, μεταξύ αυτών και στα ελληνικά.

Και αν η απάντηση που θα πάρετε, αγαπητέ αναγνώστη, δεν είναι συγκεκριμένη, αλλά είναι αοριστίες και λεκτικά πυροτεχνήματα, τότε ξέρετε ότι αυτό που ακούσατε δεν είναι επιστημονικός λόγος αλλά ψευδοεπιστήμη.

Κείμενο 3

ΕΙΔΙΚΟ ΒΑΡΟΣ

Το ποίημα είναι της Ντίνας Καραβίτη, στο βιβλίο Διαλαθόντα (Ποιήματα 1993-2007), εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 2007.

Οι λέξεις δεν αντέχουν το ανάκουστο.

Όταν ο λόγος πνιγεί

μέσα σε άφωνες χορδές

εκλιπαρούν τη σκέψη

για μια μορφή.

Έστω σαν πράξη.

Έστω σαν γραφή.

Ακόμη και σαν νεύμα.

Θέλουν να ζήσουν.

Θέλουν να βρουν ξανά το βάρος τους.

Το ειδικό τους βάρος.

Τις τρομάζει η άφωνη σκέψη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα (μονάδες 5) και τη θέση (μονάδες 10) που παίρνει ο συντάκτης απέναντι σε αυτό.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 δομείται στη βάση της αντίθεσης. Να βρεις τα δύο σκέλη που συγκροτούν το δίπολο της αντίθεσης (μονάδες 4) και να εξηγήσεις σε 40 περίπου λέξεις την πρόθεση του ομιλητή που υπηρετείται με τη συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρία λεκτικά σχόλια του συντάκτη, ένα που να δηλώνει αμφισβήτηση, ένα που να εκφράζει ειρωνεία και ένα που αποτυπώνει την αγανάκτησή του (μονάδες 6)

β. Στη δεύτερη απάντηση στο Κείμενο 2 να δικαιολογήσεις τη χρήση της διπλής παύλας στο χωρίο «— ο «αγαπημένος εχθρός» πολλών—» και την επιλογή των εισαγωγικών στις τρεις περιπτώσεις που συναντούνται (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια η αγωνία του ποιητικού υποκειμένου για τις λέξεις; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για το θέμα (150 – 200 λέξεις).

Κείμενο 1

Αυτοκτόνησε από «ντροπή», αλλά ποιος πραγματικά τον σκότωσε;

Το κείμενο είναι άρθρο γνώμης του Βασίλη Κανέλλη στο Βήμα, στις 17.2.2022. Ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ένας πατέρας, σε ένα χωριό της αθάνατης ελληνικής επαρχίας, αυτοκτονεί από ντροπή γιατί μαθαίνει ότι ο γιος του δεν είναι... άντρας, με την έννοια που τον θέλει η συντηρητική κοινωνία.

Μαθαίνει μέσα από βίντεο προσωπικού χαρακτήρα, που είναι άγνωστο πώς κυκλοφόρησε, καθώς συνιστά σοβαρή παραβίαση των νόμων, ότι ο γιος του είναι ομοφυλόφιλος.

Το έχει μάθει η κλειστή κοινωνία, το ψιθυρίζουν στο καφενείο, κρυφογελάνε στις κουτσομπολίστικες παρέες. «Ο γιος του τάδε είναι ...», λένε. «Ο γιος του δείνα πάει με άνδρες», λένε κι άλλοι και ο πατέρας δεν αντέχει. Βάζει ο ίδιος τέρμα στη ζωή του, επειδή αισθάνεται ντροπιασμένος.

Ποιος τον ντρόπιασε; Ποιος τον οδήγησε στο απονενομημένο διάβημα; Ο γιος του γιατί έχει συγκεκριμένο σεξουαλικό προσανατολισμό; Ή μήπως μια σκληρή, άμαθη, αμόρφωτη, οπισθοδρομική κοινωνία που επιβάλλει κανόνες από τους οποίους κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει και όλοι είναι υποχρεωμένοι να τηρούν;

Ναι λοιπόν. Ο πατέρας είναι το θύμα μιας σκληρής πατριαρχικής αντίληψης που υπάρχει για τα ευαίσθητα ερωτικά θέματα, κι όχι μόνο.

Ένας πατέρας που δεν άντεξε τον στιγματισμό, αυτή την γάγγραινα του καφενείου, όπου ο καθένας κρίνει τις ζωές των άλλων, αλλά που ποτέ δε βάζει τον καθρέφτη απέναντί του.

Ο πατέρας αυτός στερήθηκε, με τα ίδια του τα χέρια, τη χαρά να ζήσει το παιδί του. Να το δει να μεγαλώνει, να ερωτεύεται και να αγαπά, ανεξαρτήτως φύλου, να μορφώνεται, να μεγαλουργεί στο στίβο της ζωής.

Εκεί όπου σπουδαίοι άνθρωποι προσφέρουν στην κοινωνία. Προσφέρουν σε μια κοινωνία που συνεχίζει να αποκλείει τις... αποκλίνουσες συμπεριφορές και να κρύβει τη ντροπή της για τους ανθρώπους που η ίδια δεν θεωρεί «κανονικούς».

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από σύνοψη διαμεσολάβησης του Συνήγορου του Πολίτη, Ανεξάρτητης Αρχής, της οποίας έργο είναι η τήρηση της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας στη χώρα μας. Πηγή: <https://www.synigoros.gr>, Σεπτέμβριος 2020. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Κρατούμενος, μετά από συμμετοχή σε πανελλήνιες εξετάσεις, πέτυχε την εισαγωγή του σε Τμήμα Α.Ε.Ι., στο οποίο φοιτούσε εξ αποστάσεως, αφενός λόγω του ότι κρατούνταν σε Κατάστημα Κράτησης που εδρεύει σε Νομό και Περιφέρεια διαφορετικά από εκείνα της έδρας του Τμήματος φοίτησής του, αφετέρου επειδή δεν υπήρχε αντίστοιχο Τμήμα ή Πρόγραμμα Σπουδών ΑΕΙ στον τόπο κράτησής του, προκειμένου να μετεγγραφεί.

Με έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων του γνωστοποιήθηκε ότι η αίτηση μετεγγραφής που υπέβαλε για αντίστοιχο Τμήμα στην Αθήνα «δεν δύναται να πραγματοποιηθεί, διότι δεν καλύπτεται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, αφού το Τμήμα μετεγγραφής δεν εδρεύει στο νομό κράτησης».

Εξαιτίας των δυσκολιών που αντιμετώπιζε στην εξ αποστάσεως παρακολούθηση μαθημάτων και τη συμμετοχή σε εξετάσεις λόγω των ελλείψεων του Καταστήματος, όπου κρατείτο, στην απαραίτητη για τις σπουδές του ειδική υλικοτεχνική υποδομή αλλά και της ύπαρξης εργαστηρίων υποχρεωτικής παρακολούθησης στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος φοίτησής του, κατέθεσε τον Ιούνιο του 2020 αίτημα μεταγωγής στο Κατάστημα Κράτησης του τόπου, όπου βρίσκεται η έδρα του Τμήματος.

Με αναφορά του στην Ανεξάρτητη Αρχή, ο κρατούμενος φοιτητής επισήμανε τις αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές που προϋποθέτει η συνέχιση των σπουδών του λόγω του αντικειμένου τους (ιδίως την ανάγκη αυξημένης χρονικά πρόσβασης σε Η/Υ, καθώς επίσης την εγκατάσταση και χρήση ειδικών προγραμμάτων) [...]

Ο Συνήγορος του Πολίτη, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ζήτησε από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, τις Διευθύνσεις αυτής και, δια αυτών, από την Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών, την άμεση εξέταση του αιτήματος μεταγωγής του αναφερομένου, ώστε να μπορεί να παρακολουθήσει, κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, μαθήματα με μορφή

υποχρεωτικού εργαστηρίου, καθώς επίσης την ενίσχυση του Καταστήματος Κράτησής του με τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό (Η/Υ και λογισμικό) για τις ανάγκες της φοίτησής του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει την ικανοποίησή του για την άμεση ανταπόκριση, τις προσπάθειες και τη συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών, ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή του αναφερόμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία. [...]

Κείμενο 3

Τα λεμόνια ήταν ακριβά

Γιώργος Ιωάννου, Η μόνη κληρονομιά, Κέδρος, Αθήνα 1982, σσ. 107-110. Με αφορμή τα σημάδια στον τοίχο ενός κτηρίου της Θεσσαλονίκης, τα οποία προέκυψαν ύστερα από τη ρίψη χειροβομβίδας κατά των Γερμανών που είχαν εκεί τα γραφεία τους, ο συγγραφέας θυμάται επώδυνες εμπειρίες από τα χρόνια της Κατοχής.

Εγώ που ξέρω πρόσωπα και πράγματα σ' αυτή τη μουχλιασμένη πόλη και που προπάντων δεν ξεχνώ, όποτε περνώ απ' την πιο κεντρική λεωφόρο, κοιτάζω πάντα σ' ένα σπίτι γωνιακό, να δω αν φαίνονται ακόμα τα σημάδια, εκεί στον τρίτο όροφο κοντά στο δεύτερο μπαλκόνι. Είναι τώρα κάτι μπαλώματα στον τοίχο αδιόρατα σχεδόν, σουβάδες κάπως πιο καινούριοι, που όμως κανένα βάψιμο δεν έχει καταφέρει να τους αφομοιώσει εντελώς με την παλιά επιφάνεια. [...]

Το σπίτι αυτό το είχαν επιτάξει οι Γερμανοί στην Κατοχή. Μάλλον γραφεία είχαν στήσει, κάτι τέτοιο. Έβλεπες και πολλές στρατιωτίνες τους να μπαινοβγαίνουν, τις επηρμένες εκείνες «φρουλάιν» με τις δυο αστραπές στο μανίκι και που με τους τρόπους τους σ' έκαμναν να σκέφτεσαι πως, αν έπεφτες καμιά φορά στα χέρια τους, ήσουν χαμένος. (...)

Κάποτε, μεσημέρι θα 'ταν —έμοιαζε πάντως με απόγευμα— είδα κόσμο να στέκεται στις γωνίες κάτω απ' το σπίτι και να μην αποφασίζει να προχωρήσει. Όλοι κοιτάζανε ψηλά στο τρίτο πάτωμα. Οι Γερμανοί, γυναίκες-άντρες, βρίσκονταν στα παράθυρα και γέλαγαν χοντρά, μολονότι δε φαινόταν τίποτε το αστείο. Μα, για τους κατακτητές εκείνους δεν ήταν ανάγκη να είναι κάτι αστείο για να γελούνε εις βάρος μας. Μήπως την άλλη φορά, όταν περνούσαμε απογευματάκι χιλιάδες λαός, γυρίζοντας τον Επιτάφιο του Αγίου Μηνά στους δρόμους, με χορωδίες, μουσικές και τον δεσπότη, δεν είχαν βγει όλοι τους απ' τα γύρω σπίτια και δεν κρατούσαν την κοιλιά τους απ' τα γέλια; Εμείς τότε κάναμε πως δε βλέπαμε και δεν ακούγαμε. Περάσαμε με σκυφτό το κεφάλι, ενώ η χορωδία έψελνε τα εγκώμια. Εδώ όμως δεν μπορούσες να περάσεις ούτε με σκυφτό το κεφάλι, κάτι το πολύ σοβαρό συνέβαινε. Κάποια στιγμή ένας πιτσιρίκος έτρεξε. Οι Γερμανοί αμέσως του πετάξαν με φόρα δυο τρία λεμόνια. Λεμόνια λοιπόν έριχναν στον κόσμο. Όμως ο μικρός ήτανε γρήγορος κι οι

φαντάροι δεν ήθελαν για τέτοιο ασήμαντο στόχο να χαραμίσουν τα λεμόνια τους. Τα λεμόνια κύλησαν στο απέναντι πεζοδρόμιο, όπου βρίσκονταν μερικά ακόμα. Ο κόσμος κοίταζε μια τα λεμόνια μια τους Γερμανούς και δεν κινιόταν. Το πράγμα ήταν περίεργο σχεδόν· δεν έμοιαζαν τα λεμόνια αυτά για σάπια. Ύστερα, αποκλείεται να έχουν τη συνήθεια να πετούν αυτοί λεμόνια, όταν, όπως είναι γνωστό, στη χώρα τους τα εσπεριδοειδή τα βλέπουνε με το τηλεσκόπιο. Και μόνο τα εσπεριδοειδή; μήπως τα λαχανικά; Είχανε θεαθεί να τρων ωμές μελιτζάνες, αγγουρομάνες και σποριάρικα κολοκυθάκια. Μάλλον κανένα καϊκι με λεμόνια θα 'χαν κατασχέσει και κάποιος δικός μας χαφιές θα τους είχε δώσει την έμπνευση.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιες πληροφορίες παρέχει το Κείμενο 2 για το θέμα της εκπαίδευσης του κρατούμενου φοιτητή; Να τις παραθέσεις σε 50 – 60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις δύο σημεία του Κειμένου 1 όπου ο λόγος είναι ειρωνικός (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή λαμβάνοντας υπόψη το θέμα και την πρόθεση του συντάκτη (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Γράψε δύο λόγους για τους οποίους το Κείμενο 1 διακρίνεται από το στοιχείο της επικαιρότητας ως άρθρο που είναι.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ήρωα στο Κείμενο 3 για τη στάση των Γερμανών απέναντι στους Έλληνες. Με ποια εκφραστικά μέσα και στοιχεία της αφήγησης αποδίδονται; (τρεις τεκμηριωμένες αναφορές αρκούν) Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η αφήγηση; (150-200 λέξεις)

Κείμενο 1

Οπτικοακουστικά μέσα

Το παρακάτω κείμενο, που δίνεται σε απόσπασμα, έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Γκαίτε <https://www.goethe>. Προσπελάστηκε στις 14.9.2022.

Τα οπτικοακουστικά μέσα έχουν εισβάλλει σήμερα και στο παιδικό περιβάλλον. Στη Γερμανία, σύμφωνα με μια έρευνα, η τηλεόραση αποτελεί το πιο προσφιλές μέσο και χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο απ' ό,τι οι μαγνητοσκοπημένες κασέτες και τα εικονογραφημένα βιβλία. Τα οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παιδικού κόσμου και η διεργασία των όσων βλέπουν ή ακούν αποτελεί σημαντικό τμήμα των βιωματικών εμπειριών του μικρού παιδιού. Τα οπτικοακουστικά μέσα θα έπρεπε ως εκ τούτου να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των μικρών παιδιών, μακριά από κριτικές συζητήσεις ως προς τη χρησιμότητά τους.

Η σκοπιμότητα της χρήσης των οπτικοακουστικών μέσων εξαρτάται από την ποιότητά τους, την κατάλληλη παιδαγωγική τους ενσωμάτωση και την προσωπική υποστήριξή τους από γονείς, εκπαιδευτικούς ή διδάσκοντες. Αν τα οπτικοακουστικά μέσα χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο για παιδιά, μπορούν να επηρεάσουν θετικά τη μαθησιακή διαδικασία. Προσφέρουν εναλλαγή στις δραστηριότητες του μαθήματος, καθιστούν δυνατή την πολυαισθητηριακή μάθηση και παρέχουν μια προσωπική πρόσβαση στον διδασκόμενο. Μπορούν να χρησιμεύσουν, επίσης, στη βελτίωση της συγκέντρωσης της προσοχής και της μνήμης.

Στο πρόγραμμα ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, τα οπτικοακουστικά μέσα – δηλαδή όλα τα πιθανά παιγνίδια και διδακτικό υλικό, όπως και τα ηλεκτρονικά μέσα – μεταφέρουν το περιεχόμενο του μαθήματος με διαφορετικό τρόπο. Τα οπτικοακουστικά μέσα μπορούν να εισαγάγουν, να συνοδεύσουν, να υποστηρίξουν, να εμβαθύνουν, με τη δυνατότητα της επανάληψης μαθησιακές διαδικασίες, αλλά επίσης να διασφαλίσουν και να πιστοποιήσουν αποτελέσματα. Ανεξέλεγκτη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων μπορεί, αντιθέτως, να ανακόψει και να εμποδίσει τη μάθηση.

Κείμενο 2

Από την « κοινωνία του θεάματος » στον « πολιτισμό της εικόνας »

Το κείμενο του Δ. Μπαλτά είναι δημοσιευμένο στο περιοδικό Ευθύνη, τ. 433, 2008, σσ. 42-43 (απόσπασμα).

[...] Ο συγκροτηθείς «πολιτισμός της εικόνας» έχει απομακρύνει τον «πολιτισμό του λόγου». Έτσι ο λόγος, νοούμενος ως ομιλία, συνομιλία, διαλεκτική αλλά και ως λογική δύναμη ατροφεί λόγω της κυριαρχίας της εικόνας. Μάλιστα η γνωστή διατύπωση «μία εικόνα, χίλιες λέξεις» ερμηνεύεται κακώς, όταν ο λόγος και η λογική αντικαθίστανται δια της εικόνας και κυρίως από ανθρώπους που δεν διαθέτουν μία ικανοποιητική γνωστική συγκρότηση, αλλά και κριτική ωριμότητα.

Αυτό διαπιστώνεται εύκολα στους συγχρόνους νέους που αδυνατούν να σκεφθούν δια της λογικής διαδικασίας και να καταλήξουν σε ασφαλή συμπεράσματα. Είναι ευνόητο ότι η σκέψη των συγχρόνων νέων είναι εικονοκεντρική και όχι λογοκεντρική. Αλλά, για την αλήθεια, η ευθύνη ανήκει και σε εκείνους που προετοιμάζουν τους νέους να εισέλθουν στην σκληρή κοινωνική πραγματικότητα (λ.χ. η «παιδαγωγική της εικόνας» στα σχολικά εγχειρίδια είναι σε πολλές περιπτώσεις καταστροφική). Εδώ, λοιπόν, διακρίνεται ο παιδαγωγικός ρόλος της εικόνας που οδηγεί στην συγκρότηση της «κοινωνίας της πληροφορίας» και όχι της «κοινωνίας της γνώσεως».

Νομίζω ότι ο πολιτικός-κοινωνικός αλλά και παιδαγωγικός χαρακτήρας της σημερινής εικόνας, παρά τις διαβεβαιώσεις περί του αντιθέτου, δεν αποτελεί μία ιδιαίτερη πολιτιστική κατάκτηση. Δεν συνιστά, δηλαδή, μία *ad hoc*¹ πολιτιστική δημιουργία αλλά περισσότερο ένα τρόπο, βοηθούμενο από τις δυνατότητες της τεχνολογίας, συγκροτήσεως μιας κοινωνίας χωρίς γνώση, κρίση και συγκεκριμένο προσανατολισμό. Εάν οι νέοι άνθρωποι επιθυμούν να διαμορφώσουν μία καλύτερη κοινωνία από τις προηγούμενες, αυτό θα το επιτύχουν βασιζόμενοι σε αληθείς (ή και σε ψευδείς, κατά μία έννοια) αλλά όχι σε εικονικές προκείμενες.

Κείμενο 3

Η Κυρία Ντορεμί

Το απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου «Η Κυρία Ντορεμί», εκδόσεις Δωρικός. Στη σκηνική ενότητα πρωταγωνιστές είναι ο διευθυντής του Γυμνασίου (με καταγωγή από τη Ζάκυνθο) και η νεαρή καθηγήτρια (Ντορεμί).

¹ Είναι λατινική φράση που υποδηλώνει τον σκοπό.

- Λοιπόν, δεσποινίς Κατερίνα, η δουλειά σας στο Γυμνάσιο είναι μπόλικη και φοβάμαι μήπως δεν τα βγάλετε πέρα. Καθώς βλέπετε, σας μιλώ καθαρά... Αρκεί να σας πω ένα μόνο: Κάθε τάξη έχει περίπου 150 μαθητές, όλο απείθαρχα αγόρια. Πρέπει να ξέρετε πως το Γυμνάσιό μας είναι αρρένων. Λοιπόν βάλτε με το νου σας τι γίνεται. Υπάρχουν έξι τάξεις, από 150 αγόρια η κάθε μια, γίνονται απάνω από χίλιοι μαθητές!... Θα έπρεπε να 'χαμε χωροφύλακες να τα φυλάνε. Α, μου κάνει γελώντας ο κύριος Ρώμας². Στις τελευταίες τάξεις θα έχετε μαθητές πιο μεγάλους όχι μόνο στο ανάστημα αλλά και στην ηλικία από σας!

- Και πώς γίνεται αυτό, κύριε διευθυντά; ρώτησα με έκπληξη.

- Θα σας εξηγήσω το γιατί, δεσποινίς, μη βιάζεστε... Τα παιδιά της έκτης, πολλές φορές παρά τη θέλησή τους, φτάνουν στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου την εποχή που τους παίρνουν στρατιώτες... Πάνε λοιπόν στο στρατό, τελειώνουν τη θητεία τους, κι έπειτα έρχονται πίσω και ξαναμελετάνε, για να πάρουν αυτό το πολυπόθητο χαρτί του Γυμνασίου... Νομίζουν πως μ' αυτό το απολυτήριο θα πετύχουν κανένα διορισμό στο Δημόσιο, να εξασφαλιστούν. Ενώ θα έπρεπε να υπάρχουν άλλες σχολές, πρακτικές, που να τους βοηθούν πολύ περισσότερο στη ζωή και να τους μαθαίνουν τέχνες. Αφήνουν λοιπόν τα κτήματά τους, τα χωράφια τους, για να κολλήσουν σε καμιά θεσούλα, είτε στην επαρχία είτε στην Αθήνα. Είναι αλήθεια πως οι περισσότεροι Κρητικοί, κι αν φύγουν για τις πολιτείες, στενοχωριούνται τόσο πολύ, που ξαναγυρίζουν στα χωριά τους, στα κτήματά τους... Αγαπούν, βλέπετε, πάνω απ' όλα την ελευθερία τους, τα όπλα, τα τσακώματα, το κυνήγι στα βουνά, κι έτσι δε βαστάνε κλεισμένοι μέσα στα γραφεία. Γι' αυτό εγώ τους αγαπώ μ' όλα τα στραβά τους. Είναι σαν αγρίμια... Είδα με τα μάτια μου έναν πρώην μαθητή μου να γυρίζει από την Αθήνα, όπου τον είχαν διορίσει σε γραφείο. Μόλις ξαναπάτησε το πόδι του στο Ρέθυμνο, άρχισε να τρέχει σαν τρελός για να φτάσει στο χωριό του που ήταν απάνω στο βουνό! Μου φώναξε τρέχοντας: «Ίντα θαρρείς, δάσκαλέ μου; Βαστά τ' αγρίμι μέσα στο κλουβί; Κάλλιο σαράντα μέρες νηστικός παρά να καλοτρως και να 'σαι στα δεσμά!...», μου έκανε. Αλλά για να ξανάρθουμε στην κουβέντα μας, δεσποινίς Κατερίνα, σας λέω πως δεν υπάρχουν στον κόσμο μαθητές πιο ατίθασοι, πιο άτακτοι από τους Κρητικούς. Όλο φασαρία και καζούρα κάνουν. Αλίμονο στο δάσκαλο που δε θα μπορέσει με το πρώτο να τους επιβληθεί... πάει, χάθηκε!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

² Ο διευθυντής του σχολείου.

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας διατυπώνει μια θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 3) και πώς διατυπώνεται λεκτικά (μονάδες 2); Εντόπισε στο σύνολο του κειμένου δύο (2) επιχειρήματα που οδηγούν με λογική πορεία στη θέση αυτή (μονάδες 6) και περιέγραψε με συντομία τη μεταξύ τους λογική σχέση (μονάδες 4).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου (μονάδες 4) και η αλληλουχία των νοημάτων (μονάδες 6) ανάμεσα στην 1^η και στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α. Να βρεις στο Κείμενο 2 πέντε επίθετα που λειτουργούν ως σχόλια/αξιολογικές κρίσεις του συγγραφέα. (μονάδες 5)

β. Να δικαιολογήσεις στο Κείμενο 1 την επιλογή του τρίτου ρηματικού προσώπου σε σχέση με το είδος του κειμένου (μονάδες 2) και την πρόθεση αυτών που το συνέταξαν (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύει ο διευθυντής του σχολείου τη συμπεριφορά των μαθητών, με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται στο Κείμενο 3 η ερμηνεία του και ποια η δική σου θέση για τον ρόλο του περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς σου. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Το φίλαθλο πνεύμα]

Το κείμενο έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου Πειραιά στις 13.5.2022. Έχει διασκευαστεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η ιδέα του «Ευ Αγωνίζεσθαι» πρέπει να είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους τύπους του αθλητισμού ανεξαρτήτως ηλικίας των μετεχόντων και να εφαρμόζεται στην Φυσική Αγωγή των παιδιών και των εφήβων. Τα σχολεία, τα κολέγια και τα Πανεπιστήμια έχουν μεγάλη ευθύνη στο να προάγουν την ιδέα του Φίλαθλου Πνεύματος, ενώ οι αθλητικοί σύλλογοι θα πρέπει επίσης να δίνουν έμφαση στο «Ευ Αγωνίζεσθαι» μέσω των προπονητικών τους προγραμμάτων, των αγώνων και της κοινωνικής ζωής. (Από το Μανιφέστο της Διεθνούς Επιτροπής Φιλάθλου Πνεύματος, CIFP).

Όλοι γνωρίζουμε ότι χωρίς φίλαθλο πνεύμα δεν μπορεί να υπάρξει αθλητισμός. Παρόλα αυτά, είναι αλήθεια ότι η διαφθορά, η μάστιγα της σημερινής κοινωνίας, έχει αρχίσει να εισέρχεται και στους αθλητικούς χώρους και το χειρότερο είναι ότι αυτό σε λίγο δεν θα εκπλήσσει πλέον κανέναν μας. Κάθε μέρα αυξάνονται οι φανατικοί οπαδοί, ενώ μειώνονται οι φίλαθλοι. Οι πανέμορφοι αθλητικοί χώροι μετατρέπονται από τόποι χαράς, φιλίας και γιορτής σε τόπους σύγκρουσης και διαμάχης. Τα παιδιά εκτίθενται σε σκηνές που εκφυλίζουν το «αθλητικό πνεύμα» κι όλοι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα καίριο ερώτημα, αν κάτω από αυτές τις συνθήκες ο αθλητισμός εκπληρώνει τους βαθύτερους κοινωνικούς του στόχους.

Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα. Είναι όμως οι προσπάθειες αυτές αρκετές; Οι μέρες μας απαιτούν μια περισσότερο πρακτική, συγκεκριμένη και αποτελεσματική παρέμβαση. Οι προστατευτικές μπάρες και τα σώματα ασφαλείας δεν φαίνεται να επαρκούν. Οι προσπάθειές μας θα πρέπει να οδηγούν στη ρίζα του προβλήματος, εστιάζοντας την προσοχή μας στην πρόληψη και όχι απλώς στην καταστολή των αρνητικών εκφυλιστικών φαινομένων που μαστιίζουν τον αθλητισμό. Η πρόληψη με αυτή την έννοια είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της ιδεολογίας του «Ευ Αγωνίζεσθαι» και των θεμελιωδών παγκοσμίως αναγνωρισμένων αξιών, που αυτό περικλείει, στο πνεύμα

και στην ψυχή των νέων ανθρώπων, μέσω μιας συστηματικής και εμπεδωμένης προσέγγισης. [...]

Το «Φίλαθλο Πνεύμα» βρίσκεται πέρα από τον ανταγωνισμό. Εκφράζεται με τον αλληλοσεβασμό και την επικοινωνία, την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων και των ομάδων. Εάν καλλιεργήσουμε αυτές τις κοινωνικές αξίες στη νέα γενιά, τότε θα κτίσουμε έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο. Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει ως ένα σημαντικό μέσο στην προαγωγή της αδελφότητας των λαών και της κατανόησης των πολύ-πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, ώστε να εμποδίσει την ξενοφοβία, τον ρατσισμό, τη βία, τις κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις.

Κείμενο 2

Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Το κείμενο είναι η παρουσίαση από το οπισθόφυλλο του βιβλίου «Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας» των Μπασαντή Διαμαντή και Ζαχαρόπουλου Θύμιου, εκδόσεις Οδυσσέας, 2008.

Η ουσιαστική σχέση των σπορ και των Μ.Μ.Ε. ξεκινά στα μέσα του 20ου αιώνα. Από τότε μέχρι σήμερα πολλά άλλαξαν τόσο στα σπορ όσο και στα ΜΜΕ. Από όλα τα σπορ το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο. Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη. Και από όλα τα ΜΜΕ η τηλεόραση ήταν αυτή που μετέτρεψε το ποδόσφαιρο σε κυρίαρχο θέαμα και τους Ολυμπιακούς Αγώνες σε αθλητικό υπερθέαμα. Η μαζικότητα και η απήχηση του αθλητισμού δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορες πολιτική και οικονομία ούτε να μην έχει αντίκτυπο στην κουλτούρα. Το βιβλίο αναλύει τα παραπάνω φαινόμενα, εξιστορεί σημαντικές στιγμές του ελληνικού και διεθνούς ποδοσφαίρου, διερευνά την κουλτούρα του παιχνιδιού και τον ρόλο της τηλεόρασης, παραθέτει την επικοινωνιακή ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και διεθνείς έρευνες για την Ολυμπιάδα του 2004. Όλα αυτά πλαισιωμένα από ιστορικές φωτογραφίες και μαρτυρίες.

Κείμενο 3

Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα της Έλενας Χουζούρη «Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη», στο βιβλίο «Κότινοι και στέφανοι, έντεκα διηγήματα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα: 2004.

Γύρισε ψόφια από την προπόνηση, αλλά ευχαριστημένη. Κάθε μέρα και οι επιδόσεις της ανέβαιναν. Κάθε μέρα και ο τελικός στόχος λες και της έκλεινε το μάτι: «Σου 'ρχομαι, χρυσό μου, σου 'ρχομαι», μουρμούριζε πριν τεντώσει το σώμα της και το αφήσει να τιναχτεί μπροστά. Τα μετάλλια και τα κύπελλα που είχε κερδίσει μέχρι σήμερα δεν της έφταναν. Ήθελε εκείνο το άλλο, το χρυσό. Ν' ανέβει στο βάθρο, ψηλότερα απ' όλες, και να το φορέσει. «Θα τα καταφέρω. Θα το πάρω. Πού θα μου πάει;», έλεγε και ξανάλεγε με τέτοια ένταση που ένιωθε να πονάει πίσω ο αυχένας της. Ο προπονητής της το 'χε πάρει είδηση. «Χαλάρωσε», της είπε προχθές. «Δε χρειάζεται τόσο άγχος. Σε χαλάει. Το 'χεις σίγουρο το χρυσό. Αλλά, αν είσαι έτσι στην τσίτα, τα βραχυκυκλώνεις τα πράγματα. Κουλ και αυτοπεποίθηση. Έλα μπράβο». Είχε δίκιο. Δεν έμενε πολύς καιρός μέχρι τον Αύγουστο κι έπρεπε να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις της μέχρι το ακέραιο. Τα άγχη και τα τέτοια είναι σπατάλη. Σήμερα όμως τα πήγε τέλεια. Ενθουσίασε τους πάντες. Ο προπονητής τρελαμένος... «Είσαι και η πρώτη, κούκλα μου», σχεδόν ούρλιαζε. «Θα μας μείνει αυτός έτσι όπως κάνει», σκέφτηκε. Τον αντιμετώπισε σαν παιδί κι ας ήταν γέρος για τα γούστα της. «Χαλάρωσε», του είπε με τη σειρά της, σχεδόν στοργικά αλλά σίγουρα αφ' υψηλού.

Αυτό το αφ' υψηλού το 'νιωθε έντονα σήμερα. Υπέροχο συναίσθημα. Πετάς κι οι άλλοι σε κοιτάνε σαν το όγδοο θαύμα. Έτσι ακριβώς ήθελε να πετάξει μέσα στο στάδιο τον Αύγουστο. Όχι απλώς να τρέξει. ΝΑ ΠΕΤΑΞΕΙ. Τελεία και παύλα. Όπως πέταξε κι εκείνος ο χωριάταρος ο φουστανελάς και τους κούφανε όλους. Κι έγινε θρύλος, ανέκδοτο, παροιμία, ό,τι θες τέλος πάντων, ποτέ δεν τα πήγαινε καλά με τη γραμματική. Ο Σπύρος Λούης. Τι κόλλημα έχει τέλος πάντων μ' αυτόν;

Πώς να μην είχε. Σχεδόν απ' τα μπουσουλίσματα άκουγε γι' αυτόν στο σπίτι. Ούτε της οικογένειας να 'ταν. Όταν μεγάλωσε κάπως, ρώτησε κι έμαθε. Εντυπωσιάστηκε. Άσε που ζήλεψε κιόλας. Τον σκεφτόταν να μπαίνει στο Στάδιο και να το σηκώνει όλο στο πόδι κι ανατρίχιαζε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 60-70 περίπου λέξεις να εκφράσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την φράση στο Κείμενο 2 «Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο του βιβλίου. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α. «Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα» (Κείμενο 1): Χωρίς να επιφέρεις κάποια αλλαγή στην αναφορική πρόταση να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική (μονάδες 3) και να εξηγήσεις με συντομία ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 2)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με πιθανότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του σε βεβαιότητα (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποκαλύπτεται μια ανθρώπινη κατάσταση. Να την παρουσιάσεις και να την ερμηνεύσεις με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η λογοτεχνία στο σχολείο

Το κείμενο του Κώστα Μπαλάσκα έχει αντληθεί από το βιβλίο του «Ανάγνωση Λογοτεχνίας», εκδ. Σαββάλα, Αθήνα: 2001.

Είναι γεγονός ότι η λογοτεχνία συνιστά μορφωτικό αγαθό και ως τέτοιο χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση, ως μέσο δηλαδή για τη μόρφωση του πνεύματος (διάνοιας, συναισθήματος, βούλησης) των μαθητών, και σ' αυτό απέβλεπαν πάντα οι σχολικές επιλογές των λογοτεχνικών κειμένων. Η λογοτεχνία είχε ανέκαθεν μια διάσταση παιδαγωγική με την ευρεία έννοια του όρου. Στους Βατράχους του Αριστοφάνη (τη φιλολογική αυτή κωμωδία, στην οποία διαγωνίζονται ο Αισχύλος με τον Ευρυπίδη, με κριτή το Διόνυσο) ο Αισχύλος ρωτάει: «Για ποιον λόγο πρέπει να θαυμάζουμε έναν ποιητή;» και ο Ευρυπίδης αποκρίνεται: «Για την ικανότητα και τη συμβουλευτική του δύναμη, επειδή κάνουμε (μέσω της ποίησης) καλύτερους τους ανθρώπους στις πόλεις».

Δεν υπάρχει αμφισβήτηση επ' αυτού. Ο ποιητής είναι ο κατεξοχήν διδάσκαλος. Το ζήτημα είναι τι διδάσκει, τι νουθεσίες δίνει, αν καθιστά μ' αυτές «βελτίους» τους ανθρώπους και ποιοι είναι τελικά οι βελτίονες. Πρόκειται δηλαδή για ζήτημα ιδεολογικό, όπου ο καθένας θεωρεί ορθές τις δικές του αντιλήψεις.

Και σήμερα οι φιλόλογοι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τα σχολικά κείμενα που διδάσκουν με βασικά κριτήρια (όπως έδειξε μια μικρή ανιχνευτική έρευνα) το «όνομα» και το «παιδαγωγικό περιεχόμενο» του κειμένου. Ο όρος «παιδαγωγικό περιεχόμενο» νομιμοποιείται, πιστεύω, ως κριτήριο επιλογής, αρκεί να μην εκτρέπεται κατά τη διδασκαλία σε διδακτισμό, φρονηματισμό ή ιδεολογικό διαποτισμό. Διότι, όπως το κείμενο διδάσκει, όταν δε διδάσκει, το ίδιο πράττει και η διδασκαλία και ο διδάσκων.

Το κείμενο διδάσκει (και συνιστά μορφωτικό αγαθό), διότι εμπλουτίζει την εμπειρία (ως ανθρωπογνωσία και αυτογνωσία) του νέου με την καλλιέργεια της ευαισθησίας, της παρατηρητικότητας, της φαντασίας και της εκφραστικής του δυνατότητας. Αυτή η διαδικασία οφείλει κυρίως να υποβοηθεί ο διδάσκων ως

διαμεσολαβητής μεταξύ κειμένου και μαθητή, καθώς η διδασκαλία ως δημόσια και συλλογική αναγνωστική πράξη.

Η λογοτεχνία λοιπόν στο σχολείο και η διδασκαλία της υπηρετεί πράγματι τον ευρύτερο παιδαγωγικό και μορφωτικό σκοπό. Εντάσσεται στον ανθρωποπλαστικό σκοπό της όλης παιδείας. Τον ενισχύει και τον διευρύνει. Γι' αυτό ακριβώς είναι ανάγκη να ενισχυθεί και να διευρυνθεί η χρήση της λογοτεχνίας στο σχολείο.

Κείμενο 2

Το σχολείο της ζωής

Ο 96χρονος σήμερα Γάλλος φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Εντγκάρ Μορέν έδωσε τον περασμένο Ιανουάριο μια συνέντευξη στο περιοδικό Sciences Humaines. Παρουσιάζουμε στη συνέχεια ένα απόσπασμα από αυτή τη συνέντευξη.24.2.2018, Θανάσης Γιαλκέτσης, Εφημερίδα των Συντακτών.

Έχετε εκφράσει στα βιβλία σας την ευχή για ένα «σχολείο της ζωής»...

Το σχολείο οφείλει να συνδυάζει τρεις θεμελιώδεις αποστολές: την ανθρωπολογική, την εκπολιτιστική, την εθνική. Ανθρωπολογική, γιατί μόνον η πνευματική καλλιέργεια πρέπει να τελειοποιεί τον εξανθρωπισμό του παιδιού, αλλά πρέπει και να βοηθάει τον καθένα να αναπτύσσει τον καλύτερο εαυτό του, καθώς η ανθρώπινη ύπαρξη είναι ικανή και για το καλύτερο και για το χειρότερο, για να εξυψωθεί ή για να καταπέσει. Εκπολιτιστική, γιατί το ζητούμενο είναι να διαπλαστούν πολίτες ικανοί ταυτόχρονα για ατομική αυτονομία και για ενσωμάτωση στην κοινωνία τους. Εθνική, γιατί το σχολείο οφείλει να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και σκέψης της κοινωνίας.

Ουσιαστικά, το σχολείο οφείλει να επιτρέπει στον καθένα να θέλει να υλοποιήσει τις προσδοκίες του, αλλά πάντοτε στους κόλπους μιας κοινότητας. Γι' αυτό, θα έλεγα ότι εκπληρώνει πλήρως τον ρόλο του όταν κατορθώνει να διδάσκει συνδυασμένα την ιδέα της προσωπικής ευθύνης και της αλληλεγγύης απέναντι στους άλλους. «Να μάθουμε να ζούμε» (η διατύπωση είναι του Ρουσό) σημαίνει να προετοιμαστούμε, για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της προσωπικής μας και της δημόσιας ζωής, να συνειδητοποιήσουμε τους κινδύνους του λάθους και της αυταπάτης, να συμφιλιωθούμε με την αβεβαιότητα, το τυχαίο, το απρόσμενο.

Κείμενο 3

Απόσπασμα από το βιβλίο του πανεπιστημιακού και συγγραφέα Σπύρου Τζόκα Ο Κύκλος των «Μάταιων Πράξεων», εκδ. Εύμαρος, Αθήνα, 2015. Αναφέρεται στην εκτέλεση 200 πατριωτών στο Σκοπευτήριο Καισαριανής την 1^η Μάη 1944.

Από το Αστυνομικό Τμήμα Καισαριανής ειδοποίησαν ότι έχουν κάποια πράγματα των εκτελεσμένων. Τα μετέφεραν με ένα φορτηγό σε μια πρόχειρη αποθήκη. Από αυτά προσπάθησαν να ανακαλύψουν λίγα ονόματα..... από ταυτότητες και σημειώματα.

Ζωντάνευαν όλοι εκείνοι οι πεθαμένοι. Και οι διακόσιοι ήταν εκεί..... σαν να ήταν παρόντες..... με τα παλιωμένα παπούτσια τους, τα τριμμένα μανίκια τους, με την αγωνία τους στα πρόχειρα σημειώματα.

Διαδόθηκε αστραπιαία η όλη υπόθεση. Ο κόσμος άρχισε να εισβάλλει στην αποθηκούλα. Ονόματα γινόταν γνωστά από τα διάφορα χαρτιά και ταυτότητες που είχαν βρει μέσα στις τσέπες των νεκρών.

Οι συγγενείς των αγνώστων έπρεπε ν' αναγνωρίσουν μόνοι τους κάποιο ρούχο και οι γυναίκες των χαμένων ανθρώπων αναστάτωναν ό,τι έβρισκαν εκεί μέσα με αλλοφροσύνη. Ξεφώνιζαν, μοιρολογούσαν, έκλαιγαν σιωπηλά.

Σύγχυση, πανικός, υστερία θλίψη..... και φωνές, πολλές φωνές. Σπαρακτικές φωνές. Χορός αρχαίας τραγωδίας έμοιαζε η συγκέντρωση των ανθρώπων εκεί. Χορός που οδύρεται για την τραγικότητα των ηρώων.

Κορυφαία του χορού μια μητέρα από την Πεντέλη. Ανακατεμένη με τα διάφορα πράγματα τραβάει κάτι με δύναμη. Αναγνωρίζει το σακάκι του γιού της. Το αγκαλιάζει σαν να έχει ζωή. Το χαϊδεύει. Το κρατάει σφικτά.... πολύ σφικτά, σαν να φοβάται μήπως το πάρει κάποιος. Δεν θα το επιτρέψει..... Δεν θα το επιτρέψει. Δεν θα της φέρουν τώρα μπαμπέσικα. Τώρα είναι μπροστά.... είναι εδώ. Δεν απουσιάζει. Αρκετά.... αρκετά έλειψε από τα παιδιά της.

Δεν θα της πάρουν το σακάκι. Κοιτάζει γύρω – γύρω.... με φόβο και σφίγγει το σακάκι. Δεν μπορεί να συγκρατήσει τα δάκρυα της. Σαν ποτάμι τρέχουν. Δεν μπορεί να διακρίνει τα πράγματα. Κάτι βλέπει όμως.... κάτι που την τρομάζει ακόμα περισσότερο.... ένα ακόμα ρούχο. Του άλλου παιδιού της... του μικρότερου. Χάνει προς το παρόν τον κόσμο. Συνέρχεται όμως. Πρέπει να συνέλθει. Αρπάζει το ρούχο και κρύβεται σε μια γωνιά..... Πρέπει να φυλάξει καλά τα παιδιά της. Μην της τα πάρουν πάλι... αρκετά... αρκετά.

Δεν θα μου τα πάρει κανείς..... Θα πάρω τα παιδιά μου στο σπίτι. Θα τους ετοιμάσω ζεστό φαί.... όπως παλιά. Θα μου κάνουν τα αστεία τους. Θα γελάμε όλοι μαζί. Μπορεί να τραγουδήσουμε κιόλας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η λογοτεχνία είναι πρόταση ζωής που μπορεί να προσφέρει ευρύτερη καλλιέργεια στον άνθρωπο (Κείμενο 1)
2. Όταν η διδασκαλία στοχεύει στην κατήχηση, τότε το κείμενο χάνει την παιδαγωγική του διάσταση. (Κείμενο 1)
3. Το λογοτεχνικό κείμενο από μόνο του καλλιεργεί σημαντικές αξίες και δεξιότητες και μπορεί να αποτελέσει μια αυτόνομη πρόταση παιδείας. (Κείμενο 1)
4. Η εθνική αποστολή του σχολείου συνδέεται με την καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης. (Κείμενο 2)
5. Η ολοκλήρωση του ρόλου του σχολείου επέρχεται με την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4); Να περιγράψεις με συντομία τον λογικό τρόπο (επιχειρήματα και τεκμήρια) με τον οποίο καταλήγει στο συμπέρασμά του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 παρατηρείται η επιλογή ρημάτων που δηλώνουν αναγκαιότητα. Να βρεις δύο χωρία που επιβεβαιώνουν την παραπάνω παρατήρηση (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή με κριτήριο το θέμα του κειμένου (μονάδες 2).

β. Ο Εντγκάρ Μορέν προς το τέλος της απάντησής του στο Κείμενο 2 χρησιμοποιεί πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και υποτακτική έγκλιση. Τι θέλει να πετύχει με τις δύο αυτές επιλογές (μονάδες 6);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποτυπώνεται μια ανθρώπινη κατάσταση βαθύτατου πόνου. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οικογένεια σε κρίση

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του ιστορικού, ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντώνη Λιάκου, Ο ελληνικός 20ός αιώνας, Αθήνα: Πόλις, 2019, σ. 613-614.

Το 2009 η ταινία *Κυνόδοντας* του Γιώργου Λάνθιμου τάρaxε τα νερά του ελληνικού κινηματογράφου και προκάλεσε ουρές έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες. Υπόθεση, η περικόλειστη ελληνική οικογένεια των προαστίων. Μια αλληγορία που δεν απείχε από την πραγματικότητα, από τη σύγχρονη ελληνική οικογενειακή ετεροτοπία.¹ Ένας τεχνητός κόσμος για τα παιδιά και τους εφήβους που χτίστηκε στα χρόνια της ευημερίας. Αφοσιωμένοι γονείς περικόλειστα ιδιωτικά σχολεία, ασφυκτικά δεσμευμένος χρόνος ανάμεσα σε φροντιστήρια, αγγλικά, γαλλικά, χορό, μουσικά και σπορ, περιφρουρημένες εκδρομές με το οικογενειακό αυτοκίνητο, οχυρωμένες διακοπές ανάμεσα σε άλλες περικόλειστες οικογένειες. [...] Η οικογένεια αποτέλεσε το κατεξοχήν θέμα του ελληνικού κινηματογράφου. Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, που τακτοποιεί ακόμη και τις σεξουαλικές επιθυμίες των εφήβων, αρκεί να ανταποκρίνονται στις νόρμες ετεροκανονικότητας,² που επιτηρεί και ελέγχει διά της ανοχής, αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.

Μια σειρά από ταινίες [...] αποτυπώνουν την κρίση της οικογένειας σε διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Μετατρέπουν την οικογένεια σε έναν πολιτισμικό τόπο όπου «τα εν οίκω μη εν δήμω» μεταστρέφονται σε «εν δήμω τα εν οίκω». Ένας πολιτισμικός τόπος περιλαμβάνει όσα λέει ρητά και όσα υπονοεί. Είναι ένα σύνολο σχέσεων: τα χρόνια συγκατοίκησης των παιδιών με τους γονείς που επιμηκύνονται από τις σπουδές, από την ανεργία, από την αδυναμία των νέων να θρέψουν τον εαυτό τους από την εργασία τους, από τη γήρανση του πληθυσμού που δημιουργεί νέες συμβιώσεις διαφορετικών γενεών ηλικιωμένων, από τις εξαρτήσεις από το οικογενειακό περιβάλλον που

¹ ετεροτοπία = ο τόπος του άλλου, του διαφορετικού.

² ετεροκανονικότητα = η αντίληψη ότι υπάρχουν δύο βιολογικά φύλα (άνδρας, γυναίκα) με διακριτούς φυσικούς ρόλους.

αντισταθμίζουν την εργασιακή επισφάλεια,³ από την επιστροφή στο σπίτι μετά το διαζύγιο, από τη συμβίωση με τον σύντροφο της μάνας ή του πατέρα κ.ά. Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος μιλά για την ενδοοικογενειακή υπαινικτική, λεκτική και φυσική βία. Η οικογένεια μετατρέπεται σε μια μικρογραφία των κοινωνικών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, σε ένα κομπρεσέρ έντασης, δυσανεξίας και δυσaréσκειας.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο διάσημος Ιταλός τενόρος Αντρέα Μποτσέλι στον Κοσμά Βίδα για λογαριασμό του περιοδικού ΒΗΜΑgazino, τεύχος 258, 24/07/2022.

Ο Αντρέα Μποτσέλι σταδιοδρομεί στις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών και στα στούντιο ηχογραφήσεων, ερμηνεύοντας προγράμματα με άριες από όπερες, με παραδοσιακά ιταλικά τραγούδια αλλά και με τραγούδια από μιούζικαλ και ποπ επιτυχίες δίπλα στους διασημότερους συναδέλφους του. Ο τενόρος από την Τοσκάνη εξακολουθεί και σήμερα, στα 64 χρόνια του, να διαγράφει λαμπρή καριέρα, επιβεβαιώνοντας με την ιστορία του και τη διαχρονική παρουσία του στη σκηνή πως «όνειρο απραγματοποίητο δεν υπάρχει». Τα λόγια αυτά στο στόμα του αποκτούν άλλο ειδικό βάρος, καθώς για να πραγματοποιήσει το όνειρό του χρειάστηκε να υπερβεί τον εαυτό του: Ο Αντρέα Μποτσέλι στα 12 χρόνια του, και ενώ αντιμετώπιζε ήδη μεγάλα προβλήματα με την όρασή του, έχασε εντελώς το φως του. Δεν έχασε όμως και το κουράγιο του, δεν απώλεσε τη δύναμη της ψυχής του. Προχώρησε με αποφασιστικότητα (μία λέξη που χρησιμοποιεί συχνά στην κουβέντα μας) μπροστά, έγινε σταρ, έκτισε μεγάλη περιουσία και έκανε οικογένεια, αποκτώντας από τους δύο γάμους του τρία παιδιά. «Προσπαθούσα πάντα να είμαι ένας σωστός πατέρας, ένας πατέρας στο μέτρο του δυνατού παρών», λέει τώρα, τονίζοντας πως όσο και αν η μεγάλη καριέρα ήταν πάντα ένας σημαντικός στόχος, ένα όνειρο ζωής που πραγματοποιήθηκε, «τα παιδιά μου ήταν και είναι η πρώτη προτεραιότητά μου και ο κύριος λόγος για τον οποίο ζω».

Όμως κάνετε ένα εξαιρετικά απαιτητικό επάγγελμα. Όταν πρέπει να επιλέξετε, η οικογένεια είναι πάντα η πρώτη επιλογή; Ακόμα και αν αυτό σημαίνει πως θα χάσετε μια πολύ συμφέρουσα επαγγελματική πρόταση;

«Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση μπορεί να βρεις τρόπο για να αφοσιωθείς στους αγαπημένους σου. Όπως συχνά λέω, δεν είναι ο χρόνος της παρουσίας μου στο σπίτι αυτό που έχει σημασία όσο η ποιότητα του χρόνου που περνάμε μαζί ως οικογένεια. Επέβαλα ένα μέγιστο χρονικό όριο απουσίας για τις συναυλίες μου. Έχω επίσης το προνόμιο να έχω δίπλα μου τη σύζυγό μου, η

³ επισφάλεια = αβεβαιότητα, ανασφάλεια.

οποία είναι και η μάννατζέρ μου. Και έχω πια και δύο παιδιά με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή».

Από τα παιδιά σας, ο γιος σας, ο Ματέο, ακολουθεί πλέον ξεκάθαρα τα βήματά σας και θεωρείται ένας πολλά υποσχόμενος νέος τραγουδιστής. Τι τον έχετε συμβουλεύσει;

«Όταν ο Ματέο εξέφρασε την επιθυμία να δοκιμαστεί στο επάγγελμα του καλλιτέχνη, τον προειδοποίησα για τις δυσκολίες, τις οποίες γνωρίζω πολύ καλά. Του εξήγησα πόσο περίπλοκο είναι το θέμα της showbiz.⁴ Όμως τελικά χαίρομαι για την επιλογή του, γιατί διαπιστώνω πως έχει βρει τον δρόμο του στη μουσική, εκφράζοντας τη δική του προσωπικότητα».

Κείμενο 3

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ (1942-2016)

Το μονοπάτι στη θάλασσα (απόσπασμα)

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα Το μονοπάτι στη θάλασσα (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2006) που βραβεύτηκε με τα Βραβεία Μυθιστορήματος των περιοδικών Διαβάζω και Να ένα μήλο.

«Θα πάμε στο πάρκο παππού;» Σηκώθηκε σιγά και με κόπο, σα να σήκωνε ένα μεγάλο βάρος, ενώ δε σήκωνε τίποτα. «Πιάσε από κει το μπαστούνι...». Το έπιασα. «Θα σε κρατώ εγώ παππού, άσε το μπαστούνι...». «Ξέρω πως θα με κρατάς αλλά το θέλω για παρέα» είπε και μου το πήρε απ' το χέρι. «Εσύ θα κρατάς εμένα κι εγώ θα κρατάω αυτό». Το σήκωσε λίγο και το κοίταξε σα να μην το είχε ξαναδεί ποτέ του. «Κοίτα το», είπε και δεν ήξερα αν μιλάει σε μένα ή σ' αυτό, γιατί το έφερε μπρος τα μάτια του και το κοιτούσε. «Σ' το 'χω ξαναπεί θαρρώ, τούτο δω είναι το μόνο ξύλινο πράγμα που φτιάχνει ο άνθρωπος και δεν του βάζει καρφιά, γι' αυτό και μπορεί να σεργιανάει μαζί του στους δρόμους και να βλέπει πράγματα και θάματα. Οι πιο πολλοί άνθρωποι περπατάν για να φτάσουν με το έτσι θέλω κάπου, γι' αυτό και δε βλέπουν τίποτα στο δρόμο. Εσύ να γίνεις σαν κι αυτό το μπαστούνι. Να γκιζεράς⁵ στον κόσμο για να βλέπεις, ν' ακούς και να μαθαίνεις. Μην αφήσεις να σε κάνουν καρέκλα οι άλλοι και να σε κλείσουν στην κάμαρα για να κάθονται πάνω σου. Ούτε και τραπέζι για να ντερλικώνουν στην πλάτη σου. Μπαστούνι να γίνεις για να στηρίζεις πάνω σου, να στηρίζεις αυτούς που θέλουν να πάνε στο πάρκο να κάνουν τη βόλτα τους κι αυτούς που δεν τους στηρίζουν τα ποδάρια τους».

ΘΕΜΑΤΑ

⁴ showbiz = βιομηχανία του θεάματος.

⁵ γκιζερών & γκιζιρών = τριγυρνών άσκοπα εδώ κι εκεί.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις μία ειρωνική φράση στο Κείμενο 1 και μία πρόταση που διατυπώνεται με βεβαιότητα στο Κείμενο 2 (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτές τις επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κάθε κειμένου και την αντίστοιχη πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, [...], αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 1 (1^η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

β. Στην τρίτη παράγραφο («Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση ... με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή».) του Κειμένου 2 ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί μικροπερίοδο λόγο. Να τον εντοπίσεις (μονάδες 2) και να επισημάνεις δύο λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει το μπαστόνι για τον παππού του αφηγητή στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Εσύ, αν ήσουν στη θέση του αφηγητή, θα ακολουθούσες τη συμβουλή του παππού για το μπαστόνι ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το ακόλουθο συντομευμένο κείμενο του Νίκου Σαραντάκου αναρτήθηκε στο ιστολόγιό του στις 3 Δεκεμβρίου 2020 <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/03/tele-2> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022)

Από τα μέσα Μαρτίου τηλεργάζομαι. Αντί να πηγαίνω στο γραφείο κάθε πρωί, μένω στο σπίτι και κάνω τη δουλειά μου μέσω υπολογιστή. Επιφανειακά, ο τρόπος που κάνω τη δουλειά μου ελάχιστα έχει αλλάξει. Η εικόνα που βλέπω στην οθόνη του λάπτοπ μου είναι ίδια με εκείνην που είχα, όταν δούλευα από τον επιτραπέζιο υπολογιστή του γραφείου, μόνο μικρότερη σε διαστάσεις. [...] Όταν απορροφιέμαι από τη δουλειά δεν διακρίνω καμιά διαφορά.

Από κάμποσες απόψεις, η τηλεργασία βολεύει πολύ. Δεν αναγκάζομαι να βγω από το σπίτι το πρωί με το κρύο ή τη βροχή, ούτε να σκεφτώ τι θα φορέσω, μπορώ να δουλέψω με τις παντόφλες και τις φόρμες. Με βολεύει ακόμα αν έχω κάποια δουλειά στο σπίτι ή περιμένω κανένα δέμα ή αν θέλω να πεταχτώ κάπου κοντά. Μόλις έρθει η ώρα για το σχολάσμα, αποσυνδέομαι από το δίκτυο - και βρίσκομαι ως διά μαγείας στο σπίτι μου, με μια κούπα καφέ στο χέρι, χωρίς να υποστώ το μποτιλιάρισμα της βραδινής επιστροφής.

Είναι η φύση της δουλειάς μου τέτοια, η μετάφραση εννοώ, που εύκολα πολύ μετατρέπεται ώστε να εκτελεστεί εξ αποστάσεως. Άλλοι, συνάδελφοι ή γνωστοί, που η δουλειά τους περιλαμβάνει αρκετή συνεννόηση με άλλους, μου λένε ότι έχουν διάφορα προβλήματα -η συνεννόηση είναι πιο δύσκολη, όταν γίνεται μέσα από μέιλ ή διάφορες συσκευές βιντεοκλήσης παρά στην άμεση επαφή, κι έτσι γίνονται περισσότερες παρανοήσεις και λάθη.

[...] Ακόμα, με το να βρίσκεται ο εργαζόμενος απομονωμένος από τους συναδέλφους του δυσκολεύει η επικοινωνία μεταξύ τους και η ανταλλαγή απόψεων -κι αυτό είναι ολέθριο από πολλές απόψεις. Αφενός, επειδή εργοδότες και εργαζόμενοι έχουν κοινά συμφέροντα μόνο στα παραμύθια, δυσκολεύει η συνδικαλιστική δραστηριότητα των (τηλ)εργαζομένων, η συνεννόηση και ο συντονισμός. Αφετέρου, με το να εξαφανίζεται ο κοινός χώρος εργασίας, χάνεται η ανταλλαγή εργασιακών εμπειριών ανάμεσα σε συναδέλφους και η μεταλαμπάδευση γνώσεων προς τους νεότερους.

Τέλος, σε καθαρά ανθρώπινο επίπεδο, το μοναχικό οχτάωρο χωρίς επαφή με συναδέλφους είναι επαχθές ψυχολογικά -και τα τηλεφωνήματα ή οι άλλες μορφές μακρινής επικοινωνίας δεν μπορούν να αναπληρώσουν τη φυσική επικοινωνία. [...]

Οπότε, παρά τα πλεονεκτήματά της, δεν είναι όλα ρόδινα με την τηλεργασία. Όμως περιμένω να ακούσω και τις δικές σας απόψεις, είτε τηλεργάζεστε είτε τηλεεκπαιδεύετε, είτε τηλεεκπαιδεύεστε, είτε τηλεσυνεδριάζετε. Σας αρέσει το τηλε-;

Κείμενο 2

Πώς μπορούμε να «τηλε-εργαζόμαστε» αποτελεσματικά;

Το ακόλουθο συντομευμένο επιστημονικό άρθρο της καθηγήτριας Ευαγγελίας Δεμερούτη δημοσιεύτηκε στο τεύχος 43 (Ιούνιος 2022) της εφημερίδας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών «ΟΠΑ News» <https://www.aueb.gr/el/opanews/pos-mporoyme-na-tile-ergazomaste-apotelesmatika> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022).

[...] Οι εργαζόμενοι σε όλο τον κόσμο αντιμετώπισαν τις προκλήσεις της εξ αποστάσεως εργασίας, όπως θολά-ασαφή όρια μεταξύ εργασίας και μη εργασίας, αυξημένες απαιτήσεις στο σπίτι, ιδιαίτερα για εργαζομένους με μικρά παιδιά, έλλειψη-μειωμένη υποστήριξη από συναδέλφους και προϊστάμενους, αυξημένες απαιτήσεις εργασίας λόγω των αλλαγών στις διαδικασίες εργασίας για την τήρηση των κανονισμών καθώς και πολύωρη χρήση των υπολογιστών. Το ερώτημα που τίθεται είναι πώς οι εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν υγιείς και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στη δουλειά και στο σπίτι κατά τη διάρκεια αυτού του πειράματος συλλογικής τηλεργασίας και ποιες είναι οι αποτελεσματικές στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν [...].

Η υπόθεση είναι ότι αυτό θα επιτευχθεί, όταν οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούν στρατηγικές που τους βοηθούν να ρυθμίζουν τις εξωτερικές και εσωτερικές απαιτήσεις και τους πόρους τους. Οι απαιτήσεις είναι πτυχές που απαιτούν προσπάθεια και συνδέονται με κόστος όπως η κόπωση, ο φόρτος εργασίας και η τελειομανία. Οι πόροι είναι πτυχές που βοηθούν στην εκπλήρωση των απαιτήσεων με μειωμένο κόστος, όπως η αυτονομία και η ανθεκτικότητα. [...] Ο συνδυασμός υψηλών απαιτήσεων με χαμηλούς πόρους σχετίζεται με υψηλά αισθήματα εξάντλησης, που είναι γνωστή ως επαγγελματική εξουθένωση. Οι απαιτήσεις και οι πόροι μπορούν να επηρεαστούν από τον οργανισμό, τον προϊστάμενο και τους εργαζομένους. Οι παρεμβάσεις που μπορούν να κάνουν οι οργανισμοί και οι προϊστάμενοι είναι πολύ σημαντικές, γιατί βελτιώνουν την κατάσταση για όλους τους εργαζομένους.

Ωστόσο, κάθε άτομο είναι διαφορετικό και έχει μια μοναδική κατάσταση εργασίας και σπιτιού. Καθώς το κάθε άτομο γνωρίζει καλύτερα τις δικές του απαιτήσεις και πόρους, μπορεί να είναι καλύτερα σε θέση να τις ή τους βελτιώσει, εάν χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες στρατηγικές. [...]

Κείμενο 3

ΑΟΥΤΕΛ – ΑΟΥΤΟ ΕΛΕΚΤΡΙΚΑ

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή (1913-1981), Το διπλό βιβλίο (δεύτερη έκδοση ξανακοιταγμένη, Αθήνα: «Κείμενα», 1977, σ. 27-28).

Αυτό είναι, λοιπόν, το ΑΟΥΤΕΛ.¹ Αυτός είμαι και γω μέσα σ' αυτό. Τέσσερα χρόνια και πάω για το πέμπτο –και, βλέπεις, δεν ξέρω περισσότερα να σου πω. Σκέφτομαι μόνο πως δεν είναι κανένα πράγμα παράξενο και που να γίνεται μονάχα με μένα –επειδής τυχαίνει κ' είμαι και λίγο κουτός. Κι άλλους να ρωτήσεις, που δεν είναι, δε θα ξέρουν κι αυτοί να σου πουν περισσότερα. Θέλω να πω πως χιλιάδες και χιλιάδες άνθρωποι κάθε μέρα, σε χιλιάδες και χιλιάδες τέτοια μεγαθήρια, μπαίνουμε-βγαίνουμε και δουλειά δεν έχουμε μ' αυτό που γίνεται μέσα, δουλειά δεν έχουμε με τους άλλους που βρίσκονται δίπλα μας. Όπως το 'πα κιάλας, μια τζαμαρία με χωρίζει απ' όλα, τα μηχανήματα, την παραγωγή, το μηχανισμό της, το σύστημα. Όλα μέσα απ' αυτήν την τζαμαρία τα βλέπω –όσα βλέπω. Και τα πρόσωπα που 'ναι γύρω μου, μέσ' απ' αυτήν τα βλέπω κι αυτά. Δεν την καλοβλέπω τη μορφή τους, είναι κάπως σα να μην έχουνε πρόσωπο. Οι άλλοι, λέω, από την άλλη μεριά της, δεν θα με βλέπουνε καν.

Και λέω, λοιπόν, πως στο ξυλάδικο τότε του Βόλου τα ξέραμε όλοι μας όλα. Εξαιτίας εκεί το χαμηλό μας επίπεδο. Εδώ δεν ξέρουμε τίποτα –εξαιτίας βέβαια το ψηλό μας επίπεδο. Και ψηλό επίπεδο, λοιπόν, αυτό θα πει –να ξέρουμε μόνο την πληρωμή που θα πάρουμε- και τους άλλους που στέκονται γύρω μας να τους βλέπουμε σαν να μην έχουνε πρόσωπο. Έπρεπε να 'ρθω, τέσσερις χιλιάδες χιλιόμετρα από τη Σούρπη² ίσαμε δω, για να το μάθω. Να μάθω πως αυτός είναι ο δικός μας ο κόσμος, ο σημερινός ο κόσμος, που λένε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς ορίζει η συντάκτρια του Κειμένου 2 τον όρο «επαγγελματική εξουθένωση» (μονάδες 5); Ποια απάντηση δίνει με το κείμενό της στο ερώτημα του τίτλου «Πώς μπορούμε να “τηλε-εργαζόμαστε” αποτελεσματικά»; Να την καταγράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων (μονάδες 10).

¹ ΑΟΥΤΕΛ: γερμανικό εργοστάσιο κατασκευής φώτων για τ' αυτοκίνητα, στο οποίο εργάζεται ο Έλληνας αφηγητής.

² Σούρπη: χωριό του Δήμου Αλμυρού, στο Νομό Μαγνησίας, στη Θεσσαλία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στις δύο τελευταίες περιόδους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει το β' πληθυντικό πρόσωπο και επαναλαμβάνει το πρόθημα «τηλε». Να δικαιολογήσεις αυτές τις δύο επιλογές, με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιον επικοινωνιακό σκοπό υπηρετεί, κατά τη γνώμη σου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήριο το ύφος λόγου να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2. Ποιο πιστεύεις ότι πετυχαίνει να προσελκύσει περισσότερο το ενδιαφέρον του αναγνώστη; Να εκθέσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου με σχετικές κειμενικές αναφορές σε μία παράγραφο 110-130 λέξεων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική στάση του αφηγητή απέναντι στον χώρο και στη φύση της εργασίας του στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένη ή όχι και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Λογοτεχνία και κριτική, οι δίδυμες αδελφές

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ανακοίνωση του ποιητή Τίτου Πατρίκιου σε Συνέδριο που οργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ και το Κέντρο Έρευνας Επιστήμης και Εκπαίδευσης (Κ.Ε.ΕΠ.ΕΚ.). Βλ. Άντα Κατσίκη-Γκίβαλου (επιμ.), Η Λογοτεχνία Σήμερα: Όψεις, Αναθεωρήσεις, Προοπτικές, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 29, 30 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου 2002, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004, σ. 35.

Οτιδήποτε και αν αρχίσει να γράφει ο οποιοσδήποτε άνθρωπος, ακόμα και το πιο απλό κείμενο που γίνεται, αντιμετωπίζει αμέσως ένα πρόβλημα, έστω και αν δεν το συνειδητοποιεί πάντα: το πρόβλημα το ποια λέξη να διαλέξει, σε ποια θέση να την τοποθετήσει, ποια φράση να επεκτείνει και ποια να συντομεύσει, ακόμα και τι τελικά να αφήσει και τι να αφαιρέσει. Βέβαια στην περίπτωση ενός απλού κειμένου, θα έλεγα κειμένου ενός επιπέδου, η λύση συνήθως βρίσκεται γρήγορα, το πρόβλημα ξεπερνιέται άνετα και το γραφτό φτάνει απρόσκοπτα στο τέλος του.

Όταν όμως κάποιος καταπιάνεται με το γράψιμο ενός κειμένου με περισσότερα επίπεδα, τα οποία συσχετίζονται και αλληλοδιαπλέκονται, όταν θέλει μέσα απ' αυτά τα επίπεδα γραφής να αναπτύξει σκέψεις, να καταθέσει συγκινήσεις, να εκφράσει αισθήσεις, τότε το παραπάνω πρόβλημα εμφανίζεται πιο έντονα, συνειδητοποιείται βασανιστικά, επιλύεται πολύ πιο δύσκολα – αν και όταν επιλύεται- οπότε και η γραφή προχωρεί έχοντας να υπερβεί διαδοχικά εμπόδια όσο να φτάσει σε κάποιο τέλος, σε κάποιο τελίωμα, αν κατορθώσει να φτάσει.

Βέβαια τις δυσκολίες, μικρότερες ή μεγαλύτερες, του γραψίματος τις γνωρίζουμε όλοι, και μάλιστα όλοι όσοι βρισκόμαστε σ' αυτήν την αίθουσα, γιατί όλοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είμαστε άνθρωποι της γραφής. Εδώ όμως θα ήθελα να τονίσω ότι και στη μια και στην άλλη περίπτωση το γράψιμο προχωρεί μέσα από τη διαδικασία ενός συνεχούς ξεδιαλέγματος, μιας συνεχούς επιλογής. Να σταθώ όμως για λίγο σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις.

Στην πρώτη, την περίπτωση του κειμένου ενός επιπέδου, εκείνον που το γράφει, είτε επειδή του το επιβάλλει κάποια εξουσιαστική αρχή ή θεσμός, είτε επειδή του το υπαγορεύει κάποιος με αυθεντία, είτε ακόμα επειδή του το υποβάλλει ο ίδιος του ο εαυτός, θα τον αποκαλούσα απλώς γραφέα.

Ενώ στη δεύτερη περίπτωση, εκείνον που γράφει ένα κείμενο με πολλαπλά επίπεδα, που δεν προβαίνει στην απλή αποτύπωση ήδη διαμορφωμένων πραγμάτων, αλλά επιχειρεί να τα συλλάβει στην κίνησή τους μέσα από το φίλτρο όσο το δυνατό περισσότερων υποκειμένων, ανασυνθέτοντάς

τα όμως μέσα από το δικό του φίλτρο και τελικά τα προτείνει στους άλλους, κάνοντάς τους συναναγνώστες, συνταξιδιώτες, συνενόχους, θα τον έλεγα, όπως άλλωστε τον έχει ονοματίσει η γλώσσας μας, [...], συγγραφέα.

Ας ξανάρθω τώρα σ' αυτό που τόνισα πιο πάνω, στη διαδικασία του συνεχούς ξεδιαλέγματος, που συνοδεύει το γράψιμο από τη στιγμή της γέννησής του. Αλλά όπως ξέρουμε όλοι, η αρχική σημασία της λέξης κρίση είναι ακριβώς ο διαχωρισμός, το ξεδιάλεγμα, η επιλογή, ενώ η αμέσως επόμενη σημασία της (κατά τα λεξικά) είναι η εκτίμηση, η απόφαση. Όπως από την άλλη μεριά, η αρχική σημασία της λέξης κριτική είναι η ιδιότητα του διακρίνειν, για να πάρει κατόπιν για τα φιλολογικά έργα (και στη συνέχεια για κάθε είδους έργο) τη σημασία της συστηματικής εκφοράς κρίσεων και αποφάνσεων περί του έργου.

Έτσι θα έλεγα, σχηματοποιώντας λίγο, πως η μονοεπίπεδη γραφή του γραφέα ακολουθείται από την κρίση που γεννιέται σχεδόν ταυτόχρονα μαζί της. Και πως η πολυεπίπεδη συγγραφή του συγγραφέα ακολουθείται από τη συστηματική αυτή κρίση, που είναι η κριτική, η οποία επίσης γεννιέται σχεδόν ταυτόχρονα μαζί της. [...]

Κείμενο 2

Τι είναι συγγραφέας;

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο της Κατερίνας Σχινά έχει δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό Ο Αναγνώστης (ανακτήθηκε στις 27.08.2022).

Η κοινωνιολόγος της τέχνης και ερευνήτρια στο γαλλικό Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών Nathalie Heinich εξέδωσε το βιβλίο «Être écrivain»,¹ με το οποίο αποσκοπούσε να κατανοήσει τη διαδικασία μέσω της οποίας παγιώνεται η συγγραφική ιδιότητα, μιλώντας με δεκάδες δημιουργών, την ανωνυμία των οποίων διαφύλαξε σχολαστικά. Βέβαια, όπως ομολογούσε και η ίδια, ένα ερωτηματολόγιο δεν αρκεί για να διεισδύσει κανείς στο μυστήριο της δημιουργίας· και παρά την φιλοδοξία της «να αναλύσει τα συστατικά αυτής της τόσο ιδιαίτερης ενασχόλησης» τα συμπεράσματά της δεν ήταν ιδιαιτέρως πρωτότυπα. Η συγγραφική ιδιότητα, έγραφε, αποκτάται μέσω μιας διπλής κίνησης που αρχίζει ως «αναρρίχηση στην μοναδικότητα», για να ολοκληρωθεί ως «αναρρίχηση στην αντικειμενικότητα». Ο συγγραφέας επιδιώκει να ξεχωρίσει, όχι μόνο απ' όλους τους άλλους, αλλά κυρίως από τους ομότεχνούς του: «Ο δημιουργός πρέπει να είναι όχι μόνο πρωτότυπος και ανανεωτής, αλλά και “ο μόνος”», σημείωνε· κι ακόμη: «Η μοναξιά του συγγραφέα πρέπει να έρθει αντιμέτωπη με την αναγνώριση του κοινού, με τη δημοσίευση, τη φήμη ή την υστεροφημία – τότε επέρχεται ό, τι ονομάζω “αναρρίχηση στην αντικειμενικότητα”».

¹ «Είμαι συγγραφέας».

Ωστόσο, παρά την ρευστότητα του βιβλίου και την αδυναμία του να απαντήσει στο ερώτημα «τι σημαίνει να είσαι συγγραφέας» η «περιγραφική κοινωνιολογία» της Heinrich, προσφέρει ένα ενδιαφέρον πορτρέτο του σύγχρονου λογοτέχνη. Από τον «επιτυχημένο μυθιστοριογράφο» που δηλώνει «η ποίηση; μα με τους όρους της αγοράς είναι καταστροφή!» ως τον «ρομαντικό» («οι συγγραφείς είναι πλάσματα θαυμαστά»), τον «μυστικιστή» («το να είσαι συγγραφέας είναι για μένα μια πνευματική συνθήκη, ανεξάρτητα από τα βιβλία που παράγεις») και τον «πολυγράφο» («ένας συγγραφέας δεν μπορεί να αρκείται στην αόριστη, την ιδανική ιδιότητα του “καλλιτέχνη”: πρέπει να είναι ένας επαγγελματίας της γραφής. Η συγγραφή είναι επάγγελμα») οι λογοτέχνες που απάντησαν στις ερωτήσεις της Heinrich εμφανίζουν τα πιο διαφορετικά πρόσωπα, τις πιο διαφορετικές απόψεις. Σε ένα σημείο μονάχα συγκλίνουν: στο ότι με δυσκολία θα αυτοπροσδιορίζονταν ως συγγραφείς. Ίσως γιατί η θλίψη (και η αυτοαμφισβήτηση) αρχίζει, όταν στο λογοτεχνικό έργο μπει η τελευταία τελεία.

Κείμενο 3

Έλληνες Ποιητές

Το ακόλουθο ποίημα του Κώστα Μόντη (1914-2004) προέρχεται από τη συλλογή Ποίηση του Κώστα Μόντη (1962).

Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι
σ’ αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η διπλή ιδιότητα του συγγραφέα (μονάδες 10) και ποιο το άγχος του (μονάδες 5), σύμφωνα με το Κείμενο 2; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 συνιστά ανακοίνωση σε επιστημονικό συνέδριο. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω θέση, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 4), και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην τρίτη, τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Βέβαια τις δυσκολίες... συγγραφέα») παρατηρούμε ότι η διαίρεση, η αντίθεση και ο ορισμός χρησιμοποιούνται ως τρόποι οργάνωσης και ενίσχυσης της αλληλουχίας των νοημάτων. Ποια είναι η έννοια που διαιρείται (μονάδες 2), ποιες αντίστοιχα αυτές που παρουσιάζονται αντιθετικά (μονάδες 2) και ποιες αυτές που ορίζονται (μονάδες 2);

β. «η γραφή προχωρεί έχοντας να υπερβεί διαδοχικά εμπόδια» (Κείμενο 1), «Σε ένα σημείο μονάχα συγκλίνουν» (Κείμενο 2): Να αντικαταστήσεις καθεμιά από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμη λέξη ή φράση, ώστε το ύφος λόγου να γίνει ανεπίσημο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στην ελληνική γλώσσα στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μοναξιά: η πληγή του 21ου αιώνα

Διασκευή άρθρου της ψυχολόγου Ηλέκτρας Χατζηδημητρίου που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.inzone.gr στις 4 Δεκεμβρίου 2016.

Μοναξιά... Μια λέξη που με το πρώτο άκουσμά της φέρνει στο μυαλό συναισθήματα δυσάρεστα και σκέψεις θλίψης και μελαγχολίας. Ανά τους αιώνες, δεν ήταν λίγοι οι καλλιτέχνες και οι φιλόσοφοι που ασχολήθηκαν με αυτήν, ξεκινώντας από τον Αριστοτέλη ο οποίος πολλούς αιώνες πριν είχε διαπιστώσει πως: «Ο άνθρωπος είναι ον φύσει κοινωνικό και πολιτικό. Αυτός που μπορεί να ζήσει μακριά απ' τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι είτε θηρίο είτε θεός». Μολονότι, λοιπόν, η μοναξιά αποτελεί ένα διαχρονικό ζήτημα ανά τους αιώνες, στις μέρες μας τείνει σταδιακά να καταλαμβάνει διαστάσεις επιδημίας. Εξωτερικά πολλοί άνθρωποι μπορεί να φαίνονται κοινωνικοί και ευτυχισμένοι, αλλά μέσα τους νιώθουν κενοί. Ζούμε σε μια εποχή που η έμφαση δε δίνεται πλέον στην ποιότητα των σχέσεων και στην αληθινή επαφή και επικοινωνία, αλλά στην επίδειξη της ποσότητας και του εύρους του κοινωνικού δικτύου. Φυσικά, στο γεγονός αυτό έχει συντελέσει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο η τεχνολογία, η οποία, ενώ αρχικά στόχευε στο να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά με κάθε δυνατό τρόπο, στην πορεία έχασε το δρόμο της και πέτυχε ακριβώς το αντίθετο.

Στη σημερινή εποχή τα ποσοστά των ανθρώπων που υποφέρουν από μοναξιά έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;». Τι πραγματικά έχει οδηγήσει, όμως, σ' αυτή την κατάσταση; Γιατί ενώ γνωρίζουμε ότι η ουσιαστική κοινωνική επαφή και το «ανήκειν», αποτελούν πρωταρχική ανάγκη του ανθρώπινου είδους, αποτυγχάνουμε και στερούμαστε αυτή την πολύτιμη πηγή ικανοποίησης και ευτυχίας;

Ζούμε σε μία εποχή που έχουμε τη δυνατότητα να βιώνουμε όλες τις υλικές ανέσεις, αλλά και τα σπουδαία επιτεύγματα της ιατρικής και της τεχνολογίας. Αδιαμφισβήτητα, το βιοτικό μας επίπεδο κατέγραψε στην πάροδο των χρόνων μια ανοδική πορεία. Δε συνέβη, όμως, το ίδιο και με την ψυχική και συναισθηματική μας ευημερία. Οι λιγγυδείς ρυθμοί ζωής του σήμερα μας «φορτώνουν» συνεχώς με νέους ρόλους, νέες υποχρεώσεις, περιορισμούς και ευθύνες. Μέσα σ' αυτή την πάλη της καθημερινότητας ο ποιοτικός χρόνος που μπορούμε να αφιερώσουμε στον εαυτό μας είναι ελάχιστος. Ελάχιστος, όμως, είναι και ο χρόνος και τα αποθέματα που έχουμε στη

διάθεση μας, για να χτίσουμε ουσιαστικές σχέσεις με τους γύρω μας, σχέσεις που να βασίζονται στην αυθεντική και ειλικρινή έκφραση.

Στις μέρες μας, διψάμε για αληθινή επαφή με τους άλλους, καθώς τις περισσότερες φορές δειλιάζουμε να ανοιχτούμε και να βγάλουμε στην επιφάνεια βαθύτερα κομμάτια του εαυτού μας. Μας λείπουν οι ανθρώπινες σχέσεις μέσα στις οποίες θα νιώθουμε πραγματικά ο εαυτός μας, χωρίς καμία προσποίηση ή ίχνος υποκρισίας. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει εγκλωβιστεί στην εικόνα του και περικλείεται από αναρίθμητα «πρέπει», «πρέπει» που μπορεί μεν στα μάτια των άλλων να τον κάνουν να φαίνεται σωστός, ωστόσο του κοστίζουν πολλά περισσότερα. Του στερούν τον πραγματικό του εαυτό, το “είναι” του. Μέσα σε σχέσεις συμβατικές ο σύγχρονος άνθρωπος χάνει την ελευθερία του και αναγκάζεται να «φυλακίσει» μέσα του αυτά που πραγματικά σκέφτεται και αισθάνεται. Μέσα σε τέτοιες σχέσεις, λοιπόν, πώς να μη νιώθει μόνος και κενός; Όσο λιγότερα κομμάτια του αληθινού του εαυτού μοιράζεται κανείς με τους άλλους, τόσο μεγαλύτερη μοναξιά νιώθει.

Κείμενο 2

Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ

Απόσπασμα από το βιβλίο της Μάρως Βαμβουνάκη «Ο παλιάτσος και η Άνιμα», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα: 2006.

Στους καιρούς μας, η μοναξιά θεωρείται απειλή, ήττα. Στο όνομα τούτου του τρόμου, αποφασίζονται και οι βαρύτεροι συμβιβασμοί. Συμβιβασμοί στη συντροφιά, στη δουλειά, στους φίλους, στις ιδεολογίες, στο γάμο. Υπάρχουν άνθρωποι που προτιμούν να κοιμούνται με τον εχθρό τους, να μοιράζονται την κάθε μέρα τους με κάποιον που περιφρονούν, που τους μειώνει, τους αποδιοργανώνει το χαρακτήρα, παρά να ζήσουν, έστω και για ένα διάστημα, μόνοι. Λέγεται ότι «φόβος μοναξιάς είναι φόβος εαυτού» ίσως και γι’ αυτό είναι τόσο ισχυρός, ολοκληρωτικός φόβος. Όταν ο ίδιος ο εαυτός μας, μας είναι άγνωστος, απωθημένος, παραποιημένος και ξένος, τον αποφεύγουμε.

Υπάρχουν άνθρωποι που μπορείς να ζεις μέσα τους χωρίς να ζεις μαζί τους. Όπως και άνθρωποι που ενώ ζεις μαζί τους είναι αδύνατον να ζεις μέσα τους, έγραφε ο Γκαίτε. Με άλλα λόγια, μέσα σε πολυμελή οικογένεια, μέσα σε φασαριόζικη παρέα που γλεντοκοπά, μέσα σε μια ομάδα που εκδράμει, η εσωτερική μοναξιά, η αληθινή γνήσια μοναξιά ενός μέλους μπορεί να φτάνει στην απελπισία. Δεν είναι όλοι γεννημένοι για να παντρευτούν, δεν είναι όλοι γεννημένοι για να γεννούν παιδιά.

Κοινωνικός δεν είναι ο κοσμικός. Κοινωνικός είναι ο άνθρωπος που μπορεί να συμπαθήσει τον άλλο. Να τον ακούσει με βαθιά προσοχή, να του ανοίξει την καρδιά του. Την κοινωνικότητα την

ορίζει η ικανότητα της συμπάθειας και της αλληλοκατανόησης, ενώ την κοσμικότητα η σωματική συνύπαρξη για κάποιου είδους υλική συνεργασία: για να φωτογραφηθούμε, για παράδειγμα, σε κάποιο κοσμικό περιοδικό ή για να ανταλλάσσουμε επισκέψεις με σκοπό να παραμείνουμε σε ένα επίπεδο μελών καλής οικονομικής τάξεως κ.λπ.

Αυτές όμως είναι εμπειρίες που μόνο οι θαρραλέοι της μοναξιάς μπορούν να χαρούν. Γιατί η μοναξιά σου ασκεί το κουράγιο, σου εκλεπτύνει τη διαίσθηση, σου στερεώνει την αυτάρκεια και τη σεμνότητα που καταλήγει να επιλέγει κάθε σοβαρός άνθρωπος. Γιατί η μοναξιά είναι το σχολείο της αυτογνωσίας. Και όπως λέει ο Λάο-Τσε: «Αν όλο τον κόσμο γνωρίσεις, γνώρισες πολλά. Αν γνωρίσεις τον εαυτό σου, τα έμαθες όλα».

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γιώργου Γεραλή (1917-1996) από το βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε΄, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες
ωραίες το βράδυ,
μέσα σε λάμπεις πολύχρωμες
κανένα φως,
στο βουητό το αδιάκοπο
ήχος κανένας,
σε αναρίθμητα πρόσωπα
μορφή καμιά.
Ωραίες το βράδυ,
με την απέραντη μοναξιά
στο κινούμενο πλήθος,
πόση ξεκούραση,
μιλάς δε σ' ακούνε,
γνέφεις κι εκείνοι ονειρεύονται,
το ποτάμι κυλά
καθρεφτίζοντας άστρα διαλυμένα,
προσωπεία από τη μια
κι από την άλλη όχθη.
Ωραίο μέσα στην πολυάνθρωπη
ερημιά να ξεχνιέσαι,

να μη θυμάσαι αν άκουσες «πνίγομαι»
ή «αγάπη μου, ήρθες αργά»,
ή κάτι ακόμα πιο αδιάφορο:
«να βρεθούμε μια μέρα».
Χέρια που δέρνονται μεθυσμένα,
μάτια ανεξερεύνητα, δεν τα προφταίνεις
και οι συναντήσεις συμπτωματικές και δίχως
μιαν οποιαδήποτε συνέχεια, όπως
οι γνωριμίες στις κλινικές.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας παραθέτει μια φαινομενική και μια ουσιαστική διάσταση της έννοιας της κοινωνικότητας. Να την εξηγήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4). Να δικαιολογήσεις τις επιλογές της κειμενογράφου με βάση την πρόθεσή της σε κάθε περίπτωση. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

α) Να ξαναγράψεις το απόσπασμα του Κειμένου 1 (στη 2η παράγραφο): ***Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;»***

μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια των ανθρώπων που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. (μονάδες 2)
Τι αλλάζει ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 2)

β) Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά των πολυάνθρωπων πολιτειών παρουσιάζονται στο Κείμενο 3 και πώς αποτυπώνονται εκφραστικά; (τρεις αναφορές σε σχετικούς κειμενικούς δείκτες κρίνονται επαρκείς). Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο»

Δύο Γάλλοι στοχαστές, ο Αξέλ Καν και ο Ζερόμ Μπεντέ, ανταλλάσσουν απόψεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πρόοδο, τη σύγκρουση των πολιτισμών (πηγή: εφημ. Καθημερινή, 02-05-2004).

Πώς θα ήταν ένας κόσμος χωρίς ηθική; Με βάση αυτό το διαχρονικό φιλοσοφικό ερώτημα, που στην εποχή μας αποκτά ιδιαίτερη σημασία, οι Γάλλοι διαπρεπείς στοχαστές Αξέλ Καν και Ζερόμ Μπεντέ ανταλλάσσουν απόψεις μέσα από τις στήλες της εφημερίδας Le Figaro.

Η ηθική συνδέεται άμεσα με τις αξίες. Για τον Αξέλ Καν, υπάρχουν δύο είδη αξιών: αυτές που έχουν τιμή και αυτές που είναι ανεκτίμητες, όπως οι ηθικές αξίες. Οι οικονομικές αξίες, που αφορούν τιμές και κέρδη, που είναι διαπραγματεύσιμες και που υπολογίζονται με μαθηματικές πράξεις, είναι οι αξίες που μπορούν να προσδιοριστούν και να εκτιμηθούν. Αντιθέτως, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μπορεί να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, έχει άλλου είδους αξία, ανεκτίμητη.

Στις ανεκτίμητες αξίες εγγράφονται και αξίες που χαρακτηρίζουμε οικουμενικές. Πολλοί, ωστόσο, θεωρούν ότι ακόμη και οικουμενικές αξίες, όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου, υπόκεινται στη σχετικότητα.

Ο Αξέλ Καν συμφωνεί με την άποψη αυτή, αλλά διατηρεί τις επιφυλάξεις του. Γνωρίζουμε καλά, λέει, ότι συχνά στην ιστορική πραγματικότητα, τα δικαιώματα του ανθρώπου προβλήθηκαν ως το επιχείρημα των παλαιών αποικιοκρατών, που έλεγαν ότι είχαν ως αποστολή τους να εκπολιτίσουν τους απολίτιστους. Δικαίως, λοιπόν, προβληματιζόμαστε όταν βλέπουμε σήμερα τους αυτοανακηρυχθέντες υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αντιμετωπίζουν με σχετικότητα την ανθρώπινη ζωή, σε περιπτώσεις που οι ίδιοι εμπλέκονται σε πολεμικές συγκρούσεις.

Μας πείθουν άραγε όλοι αυτοί όταν μιλούν για «πόλεμο χωρίς κανένα θύμα»; Οχι ασφαλώς, διότι εννοούν κανένα θύμα στις δικές τους τάξεις, ανεξαρτήτως του αν η άλλη πλευρά θρηνεί αμάχους, γυναίκες και παιδιά που σκοτώνονται από βόμβες. Όλοι αυτοί ξεχνούν ότι το πρώτο από τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι το ότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία.

Τα βέλη του Αξέλ Καν έχουν στόχο την υποκρισία της Δύσης, όσον αφορά στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο συνομιλητής του όμως, ο Ζερόμ Μπεντέ, υπενθυμίζει ότι η Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν υπεγράφη μόνον από ορισμένους Δυτικούς. Ανάμεσα στους συντάκτες της ήταν, επί παραδείγματι, ένας Λιβανέζος

κι ένας Ινδός. Είναι σφάλμα, επισημαίνει, να «δυτικοποιούμε» τα δικαιώματα του ανθρώπου, περιορίζοντας έτσι τον οικουμενικό τους χαρακτήρα. Επιπλέον, προσθέτει ο Μπεντέ, και οι λαοί που ζούσαν σε καθεστώς αποικιοκρατίας, όταν διεκδίκησαν την ανεξαρτησία τους, το έπραξαν στο όνομα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στα οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και της εθνικής κυριαρχίας στον φυσικό πλούτο.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Τάσου Αθανασιάδη «Αλβέρτος Σβάιτσερ», βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα.

Περιγράφοντας ο Αλβέρτος Σβάιτσερ τη δράση του στη ζούγκλα της ισημερινής Αφρικής, δεν μπόρεσε να ξεχάσει το μεγάλο χρέος του, αφού μέσα του ο κοινωνικός παρατηρητής ήταν αναπόσπαστος απ' τον φιλόσοφο και τον καλλιτέχνη: Να καταγγείλει στην πολιτισμένη ανθρωπότητα του καιρού του τις συνθήκες ζωής των ιθαγενών κάνοντας μαζί και τις υποδείξεις του για την καλυτέρευσή τους. Έτσι, όταν χρειάστηκε να ρωτήσει αν έχουμε, - εμείς «οι πολιτισμένοι», - το δικαίωμα να επιβάλουμε την κυριαρχία μας σε λαούς πρωτόγονους, δε δίστασε ν' απαντήσει ο ίδιος μ' ένα κραυγαλέο «όχι!», όσο ο μοναδικός σκοπός μας είναι ν' αποσπάσουμε απ' τις χώρες τους υλικά κέρδη. Κι ενώ έβλεπε τη δικαίωση μιας κυριαρχίας μονάχα στην ηθική και υλική εξύψωση των ιθαγενών, υπογράμμιζε την τραγική αντίθεση ανάμεσα στα συμφέροντά μας και τα δέοντα του εκπολιτισμού τους, που οδηγούσε τις αμοιβαίες σχέσεις σε αδιέξοδο. Γιατί οι πρωτόγονοι, επιθυμώντας να κερδίσουν χρήματα, για ν' απολαύσουν τ' αγαθά του πολιτισμού, θυσιάζανε πρόθυμα την ελευθερία τους στους λευκούς, που τους αντιπρόσφεραν τα φονικά προϊόντα τους (οινοπνευματώδη ποτά, ναρκωτικά, τρόφιμα ασυμβίβαστα με το κλίμα της Αφρικής κ.ά.), συντελώντας έτσι στον εκφυλισμό τους. Αν όμως ο κοινωνιολόγος διαπίστωνε μια κατάσταση, ο ανθρωπιστής επιμένει σε μian αρχή: «Όποιος αιστάνθηκε τον πόνο και την αγωνία έχει χρέος να βοηθήσει για να δοθούν εκεί κάτω οι πρώτες βοήθειες, που έλαβε κι ο ίδιος όταν έπασχε. Γιατί κανένας μας πια δεν μπορεί ν' ανήκει μονάχα στον εαυτό του, μα έχει γίνει αδελφός εκείνων που πόνεσαν. Η ίδια η αρρώστια, αδελφοποιώντας τους ανθρώπους με τη σφραγίδα του κοινού πόνου, επιβάλλει σαν ύψιστο καθήκον ανθρωπισμού την ιατρική βοήθεια στις αποικίες».

Κείμενο 3

Τα όπλα

Το ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου προέρχεται από τη συλλογή Ηλιακός λύχνος, 1984 (Τα Ποιήματα, τ. Γ', Τα Τρία Φύλλα, Αθήνα 1991).

Δεν εγκατέλειψα ούτε στιγμή
το εργαστήρι μου όπου φτιάχνω τα όπλα,
εκτελώντας παραγγελιές που λαβαίνω
από την ειρήνη. Συλλογιέμαι πως όλα
τα μυρμήγκια της γης έχουν καρδιά
και φτιάχνω εφτά χρωμάτων λουλούδια.

Καταξίωσε, Κύριε, τα χέρια μου, ευλόγησε
ν' αυξάνουν τα όπλα μου. Ο στρατός μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ο Αλβέρτος Σβάϊτσερ έχει τιμηθεί με το βραβείο Νόμπελ ειρήνης για τις απόψεις και το έργο του. Πιστεύεις ότι δικαιολογείται η παραπάνω διάκριση με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να εκθέσεις τη γνώμη σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

- α. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγονται ως τρόποι οργάνωσης των νοημάτων η διαίρεση και η αντίθεση. Να επιβεβαιώσεις την παραπάνω παρατήρηση με δύο σχετικές αναφορές (μονάδες 4) και να εξηγήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν (μονάδες 2)
- β. Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στις τέσσερις τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 2 όπου ο λόγος είναι ειρωνικός και ένα σημείο στο οποίο είναι καταγγελτικός (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις την κάθε επιλογή λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα όπλα για τα οποία κάνει λόγο το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 και να στηρίξεις την απάντησή σου σε στοιχεία του ποιήματος (3 κειμενικούς δείκτες). Θα ήθελες να συνδράμεις κι εσύ στο έργο του ποιητικού υποκειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Τα στερεότυπα]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διδακτορική διατριβή της Μαρίας Μιχάλη με τίτλο «ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ» (Πανεπιστήμιο Αιγαίου -Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών- Τμήμα Μεσογειακών σπουδών- Ιούλιος 2019).

Το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ορίζει τα στερεότυπα ως μια γενικευτική άποψη ή προκατάληψη για τα χαρακτηριστικά ή τους ρόλους που «πρέπει» να έχουν ή να υιοθετήσουν τα άτομα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (λ.χ. ο πατέρας είναι υπεύθυνος για την οικονομική εξασφάλιση της οικογένειας, η μητέρα είναι υπεύθυνη για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών).

Ο Pickering¹ ορίζει τα στερεότυπα ως έναν τρόπο να παρουσιάζονται και να αξιολογούνται άτομα με σταθερούς και άκαμπτους όρους. Τα στερεότυπα αναπαράγουν άνισες κοινωνικές σχέσεις και περιορίζουν την αυτενέργεια και την κοινωνική θέση των ατόμων που αποτελούν στόχο. Πιο συγκεκριμένα, τα στερεότυπα περιστρέφονται γύρω από ένα υποτιθέμενο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ομάδας (λ.χ. γυναίκες, άντρες, νέοι/ες) ή της τάξης (λ.χ. συντηρητικοί, προοδευτικοί) στην οποία αναφέρονται, με αποτέλεσμα τα άτομα να μην αντιμετωπίζονται με τα δικά τους ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά αλλά μέσα από γενικές ομογενοποιημένες κατηγορίες στις οποίες η βιολογία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ηλικία κ.λπ, φαίνονται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Τέτοιες εικασίες καθορίζονται με βάση το χαρακτηριστικό εκείνο που είναι ευρέως πιο διαδεδομένο για κάθε κατηγορία, με αποτέλεσμα να φαίνονται οι κατηγορίες αδιαμφισβήτητες και αμετάβλητες. Με λίγα λόγια, τα στερεότυπα αποτελούν μια άκαμπτη και απόλυτη μορφή πολιτισμικής εκπροσώπησης που δημιουργεί φραγμούς μεταξύ των ανθρώπων τοποθετώντας τους σε κατηγορίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Επίσης, ο Pickering αναφέρει ότι τα στερεότυπα στηρίζουν τις υπάρχουσες δομές εξουσίας και όσοι/ες τα δικαιωνίζουν συνήθως θεωρούν ότι βρίσκονται σε θέσεις μεγαλύτερης εξουσίας από αυτούς τους οποίους/τις οποίες αυτά αναφέρονται.

Ουσιαστικά τα στερεότυπα αποτελούν μια ουσιοκρατική αντίληψη των ταυτοτήτων των ατόμων, καθώς τα άτομα αντιμετωπίζονται με βάση εικαζόμενα χαρακτηριστικά της κατηγορίας στην οποία τοποθετούνται (λ.χ. γυναίκα) και παρουσιάζονται θεμελιωδώς όμοια μεταξύ τους, αλλά και θεμελιωδώς διαφορετικά από μέλη άλλων ομάδων. Επομένως, τα άτομα ομαδοποιούνται

1 Pickering, M. (2015). Stereotyping and Stereotypes.

και κατηγοριοποιούνται με βάση στερεοτυπικές γενικεύσεις και αντιλήψεις και δεν λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους.

Κείμενο 2

Διαφέρω άρα υπάρχω

Κείμενο του Πλάτωνα Ριβέλλη αντλημένο από την ιστοσελίδα <https://www.rivellis.gr> και δημοσιευμένο στις 7-3-96.

Οι διαφορές, που διαπιστώνω πως με διακρίνουν από τους συμπατριώτες μου, δεν καταφέρνουν να με τοποθετήσουν στο περιθώριο. Πιθανόν γιατί το τελευταίο χρειάζεται ένα κέντρο, για να καθοριστεί. Κι αυτό δεν μπορώ να το ορίσω.

Δεν παύουν όμως να μου γεννούν ενοχές για την αδυναμία μου. Αδυναμία μου να ενταχθώ στην ελληνική πραγματικότητα. Να χαρώ, για παράδειγμα, τα σύγχρονα ελληνικά τραγούδια, να παρακολουθήσω τον ελληνικό κινηματογράφο τέχνης, να πω καφέ φραπέ, να παθιαστώ με τον αθλητισμό, να συγκινηθώ με το Βυζάντιο, να γελάσω με τους Μήτσους, να θεωρήσω τη φυλή μας ανώτερη των άλλων, να μισήσω τους Τούρκους, να νοιώσω προδομένος ως Έλληνας, και, τώρα τελευταία, εθνικά ταπεινωμένος. Πιστεύω μάλιστα πως, αν νικούσα την αδυναμία μου αυτή, θα ένοιωθα σαν το ψάρι στο νερό και πως η ταύτισή μου με το περιβάλλον θα μου εξασφάλιζε ασφάλεια και ηρεμία.

Το γεγονός βέβαια ότι δεν πετυχαίνω τέτοια νίκη, ίσως να μην οφείλεται μόνον σε αδυναμία, αλλά και σε μιαν ύπουλη αλαζονεία που με σπρώχνει να ξεχωρίσω. Και όταν δεν καταφέρνω κάτι τέτοιο με τις ικανότητές μου, ίσως το πετυχαίνω με την υπογράμμιση των διαφορών μου. Έτσι ακριβώς όπως ένας ανάπηρος, που ανάγει την αναπηρία του σε ιδιαιτερότητα και χαίρεται ακόμα και με την αμηχανία που αυτή προκαλεί στο περιβάλλον του.

Αν όμως για λίγο προσπαθήσω να παραμερίσω τις ενοχές μου αναλαμβάνοντας την υπεράσπιση του εαυτού μου, ίσως καταφέρω να με μεταπείσω και να υποστηρίξω ότι τα πράγματα που είναι σημαντικά για τον καθένα μας διαφέρουν. Πως η παιδική μας ηλικία συνιστά του καθενός τη ρίζα. Κι ότι παράδοση αποτελούν εκείνα που τον καθένα συγκινούν και ηδονή όσα τον ταραάζουν. Και πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να νοιώθει από άλλα πράγματα ταπεινωμένος ή θυμωμένος.

Ξέρω ότι ακούγεται όλο και συχνότερα από πράγματι καλοπροαίρετους ανθρώπους η προτροπή να τονίζουμε όσα μας ενώνουν και όχι όσα μας χωρίζουν. Ίσως όμως να είναι κι αυτό επικίνδυνο. Γιατί οδηγεί σε ομαδοποιήσεις και αποκλεισμούς. Δεν χρειάζεται να τονιστεί τίποτε άλλο παρά η ιδιαιτερότητα κάθε ατόμου και ο σεβασμός και θαυμασμός που της αρμόζει και της

οφείλουμε. Άλλωστε αυτά που μας ενώνουν δεν θα είχαν αξία, αν δεν υπήρχαν εκείνα που μας χωρίζουν.

Γι αυτό θα πρότεινα να κρεμαστεί σε κάθε σχολική τάξη μια φωτογραφία της Γης, όπως αυτή που τη δείχνει από ψηλά να αιωρείται στο σύμπαν. Έτσι, για να συνηθίζουμε από μικροί, πως η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς.

Κείμενο 3

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Το ποίημα του Χάρη Μελιτά ανήκει στη συλλογή «4 ενοχές» από τις εκδόσεις Μανδραγόρας, 2021.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι άστεγοι
οι άνεργοι
οι πρόσφυγες
οι διψασμένοι
στα μπαλκόνια της βροχής
οι κλειδωμένοι
στα βαγόνια της ψυχής
οι διμοιρίες των γυμνών
οι μάνες απορρίμματα
οι κόρες εργαλεία.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι ξεχασμένοι
στον λαβύρινθο
οι χωνεμένοι
σε καλούπια ατελή
οι στερημένοι
ενυπόθηκο φιλί
οι ιχνηλάτες των βυθών
οι φέροντες
το περιβραχιόνιο

του έρποντος θανάτου.

Κατά τα άλλα

προφανώς είμαστε όλοι ίσοι.

Τι μαστορεύει

στο μυαλό μου ο Προκρούστης²;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις σε 70 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας στο τέλος του Κειμένου 2: «η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς» αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α.. Να σχολιάσεις με συντομία την αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του και τη θέση που φαίνεται να παίρνει ο αρθρογράφος σε αυτό. (μονάδες 6)

β. Στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος προσδιορίζεται από την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, την επίκληση στην αυθεντία, τους ορισμούς, την προτίμηση στην παθητική σύνταξη έναντι της ενεργητικής και από το στοιχείο ότι είναι αναλυτικός. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μια αναφορά στο Κείμενο 1.

2 Προκρούστης : ήταν μυθικός ληστής. Προσκαλούσε κάθε διαβάτη να ξαπλώσει σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, γνωστό ως Προκρούστειος κλίνη. Αν το θύμα ήταν ψηλό κι εξέιχε από το κρεβάτι, ο Προκρούστης έκοβε το περίσσιο τμήμα του σώματός του. Αντιθέτως, αν το θύμα ήταν πιο κοντό, τότε τραβούσε τα άκρα του μέχρι να φτάσουν στο μήκος του κρεβατιού.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την στάση απέναντι στην ισότητα που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας στην ερμηνεία σου τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Το κείμενο που ακολουθεί έχει αντληθεί από το ψηφιακό βιβλίο της βιολόγου Βαρβάρας Παναγιωτίδου με τίτλο «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (2020).

Το πρώτο συνθετικό της λέξης «αειφορία» είναι το «αεί» που σημαίνει «πάντοτε». Συνεπώς, αειφορία σημαίνει «η γη να φέρει, να έχει πάντοτε και τώρα και στο μέλλον φυσικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της ζωής και της ανάπτυξης, όπως το νερό, το έδαφος, ο καθαρός αέρας». Αυτοί οι φυσικοί πόροι είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη. Τίποτα δεν μπορεί να παραχθεί χωρίς νερό και ενέργεια, τίποτα υγιεινό δεν μπορεί να καλλιεργηθεί σε ένα υποβαθμισμένο, διαβρωμένο, ρυπασμένο έδαφος, όλοι έχουμε δικαίωμα να αναπνέουμε καθαρό αέρα. Αν τους φυσικούς πόρους τους χρησιμοποιούμε με σύνεση και σωφροσύνη τότε μπορούν να διατηρηθούν και στο μέλλον και να χρησιμοποιηθούν από τις μελλοντικές γενιές. Αν όχι, θα έρθει καιρός που θα εξαντληθούν τα αποθέματα νερού ή η ρύπανση θα είναι τόσο μεγάλη που το νερό, το έδαφος, ο αέρας δεν θα είναι κατάλληλα για την επιβίωσή μας. Και αυτός ο καιρός δεν αργεί να έρθει. Περίπου σε 100 χρόνια τον υπολογίζουν οι ειδικοί.

Ήταν το 1987, όταν η παγκόσμια επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη εξέδωσε την έκθεση με τίτλο «Το κοινό μας μέλλον», στην οποία για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνεται ο ορισμός της Αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, Αειφόρος ανάπτυξη είναι εκείνη η ανάπτυξη η οποία καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Δηλαδή, εδώ και μια εικοσιπενταετία, γίνονται συστάσεις από την παγκόσμια επιτροπή για το περιβάλλον, για περιορισμένη χρήση των φυσικών πόρων όπως το νερό, το έδαφος, τα φυτά και τα ζώα, έτσι ώστε να μην εξαφανιστούν, να υπάρχουν πάντοτε και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον από τις επόμενες γενιές. Επίσης, στην έκθεση για το κοινό μας μέλλον συστήνεται μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο θεωρείται υπεύθυνο για την αύξηση της θερμοκρασίας και την κλιματική αλλαγή.

Στην «Ατζέντα 2030» για τη βιώσιμη ανάπτυξη που υιοθετήθηκε από τους αρχηγούς κρατών κατά την ειδική σύνοδο της Γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, περιλαμβάνονται 17 στόχοι. Ο πρώτος στόχος που τίθεται για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η εξάλειψη της φτώχειας, και ο δεύτερος η εξάλειψη της πείνας, η ασφάλεια των τροφίμων και η προώθηση βιώσιμων καλλιεργειών. Ο τρίτος στόχος αναφέρεται στην εξασφάλιση της υγείας σε όλες τις

ηλικίες, ενώ με τον τέταρτο στόχο επιδιώκεται μια ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και μια δια βίου εκπαίδευση για όλους. Με τον πέμπτο στόχο επιδιώκεται η ισότητα των φύλων και η ενδυνάμωση όλων των γυναικών και κοριτσιών. Ακόμη επιδιώκεται η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των χωρών, αλλά και μέσα σ' αυτές, επιδιώκονται ειρηνικές κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς. Και εδώ μπορεί να ρωτήσει κανείς: μα τι σχέση έχουν αυτοί οι στόχοι με το περιβάλλον; Είπαμε όμως ότι, σύμφωνα με την Αειφόρο ή Βιώσιμη ανάπτυξη που απαιτείται για την προστασία του περιβάλλοντος, πρέπει κανείς να βλέπει και να εξετάζει όλες μαζί τις παραμέτρους, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές.

Κείμενο 2

Η αξία του μινιμαλισμού

Το απόσπασμα προέρχεται από άρθρο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου, που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών (www.efsyn.gr) στις 14/9/2019.

Ιστορικά, στις κοινωνίες, η αξία του ανθρώπου δεν υπολογίζεται από αυτά που κάνει. Η κατοχή πραγμάτων γίνεται το μέσο για κοινωνική καταξίωση και προβολή. Τα πράγματα αποκτούν μια αξία συμβόλου, γοήτρου και επίδειξης. Ο άνθρωπος παύει να είναι ο εαυτός του και είναι αυτό που συμβολίζει το αυτοκίνητό του, το κινητό του, το σπίτι του.

Χρειάζεται να κατανοήσουμε ότι μόνο τα αγαθά και η κατανάλωσή τους δεν ικανοποιούν την ανάγκη μας για ουσία. Επίσης, ότι η συσσώρευση υλικών αγαθών δεν μπορεί να γεμίσει το κενό στις ζωές μας που δεν έχουν πια αυτοπεποίθηση ή σκοπό. Το να έχεις πολύ λίγα ή πολλά παραπάνω δεν μπορεί να προσφέρει ικανοποίηση, όταν έχεις κάποιες αξίες στη ζωή σου. Χρειάζεται να υπάρχει μια ισορροπία και το να έχουμε όσα χρειαζόμαστε είναι η χρυσή τομή.

Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της λιτότητας που προκύπτει από την οικονομική κρίση και μιας αυτόβουλης ενεργητικής εγκράτειας, όπως τη χαρακτήριζε ο μεγάλος Ιταλός πολιτικός Ενρίκο Μπερλινγκουέρ το 1977, πολλά χρόνια πριν από την οικονομική κρίση του 2008: «Ο άκρατος ατομικός καταναλωτισμός παράγει μόνο διασπάθιση πλούτου και στρεβλώσεις της παραγωγής, αλλά πέραν αυτών και δυσφορία, αποπροσανατολισμό, δυστυχία».

Ο μινιμαλισμός ταυτίζεται με την εγκράτεια. Ιδέα του μινιμαλισμού είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να το αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, δεν σε κάνει χαρούμενο. Όμως, είμαστε σε σύγχυση για το τι μας κάνει χαρούμενους. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι τα υλικά αγαθά βρίσκονται όντως στο επίκεντρο όλων των στόχων και περιμένουν ότι με την ικανοποίηση κάθε επιθυμίας μόλις προκύπτει, θα καταφέρουν να κατακτήσουν μια ικανοποιητική ζωή.

Έτσι, αντί να έχουμε καταναλωτικά πρότυπα, μπορούμε να διαμορφώσουμε ως πρότυπό μας μια κοινωνία με λιγότερη ανισότητα και περισσότερη δικαιοσύνη. Όλοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και να είναι υπόλογοι απέναντι στον πλανήτη και στο οικοσύστημα. Στο τέλος πρέπει να μάθουμε ξανά να αγαπάμε τους ανθρώπους και να χρησιμοποιούμε τα πράγματα και όχι το αντίθετο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Μαύρο νερό (διασκευή)

Ο Μιχάλης Μακρόπουλος είναι μεταφραστής και συγγραφέας. Στη νουβέλα του «Μαύρο νερό» («Κίχλη», 2019) ένας πατέρας κι ο ανάπηρος γιος του, ο Χριστόφορος, παλεύουν να επιβιώσουν σ' ένα χωριό που ερημώνει, στα βουνά της Ηπείρου.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι με τον πατέρα του – τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τα 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή.

Ωστόσο ο τόπος έδινε μια γενική εντύπωση αναγέννησης μετά την αποψίλωση. Το δάσος είχε θεριέψει παντού, πνίγοντας κάθε σπιθαμή, και το έκοβαν μονάχα οι πλατιοί νέοι δρόμοι που ανοίχτηκαν για τα φορτηγά και τα βυτία κι έπειτα εγκαταλείφθηκαν. [...]

Το νερό που έτρεχε απ' τη βρύση έδειχνε καθαρό πια, αλλά δεν ήταν ούτε θα 'ταν ξανά καθαρό για πολλά χρόνια.[...]

Στάθηκαν εκεί που τέλειωναν τα δέντρα, στο χείλος της μεγάλης ουλής που ανοιγόταν στο δασωμένο τοπίο. Στο μέσον της δέσποζε η σκουριασμένη αντλία της γεώτρησης. Παραδίπλα το ξωκκλήσι της Αγια-Σωτήρας, χωρίς τις βαλανιδιές που άλλοτε το κύκλωναν και το προστάτευαν, στεκόταν παράταιρο στην ουλώδη γη πλάι στο χαλύβδινο είδωλο. Σαν ποιμνιο από πιστούς αυτής της θεότητας, όμοια σκουριασμένο, παλιά φορτηγά και βυτία ήταν αραδιασμένα παραπέρα, εκεί που ξανάρχιζε το δάσος· και με τα σπασμένα τους τζάμια, τις γυμνές τους ζάντες, τα ξεκοιλιασμένα τους καθίσματα, ανέπεμπαν δεήσεις στην Αντλία. Για την εξόρυξη, είχαν σπάσει το πέτρωμα με εκατομμύρια τόνους νερού, μαζί μ' ένα μείγμα που η σύνθεσή του ήταν βιομηχανικό απόρρητο, και με άμμο για να μένουν τα ρήγματα ανοιχτά. Δηλητηριώδη συρίγγια ανοίχτηκαν έτσι στη γη κι εκατοντάδες στρέμματα απογυμνώθηκαν. Όταν όμως εγκαταλείφθηκαν οι γεωτρήσεις, το δάσος διεκδίκησε ξανά τον τόπο κι έμειναν μονάχα ουλές σαν αυτή στην Αγια-Σωτήρα, οι χαρακιές των

νέων αλλά κιόλας ραγισμένων δρόμων, και σκουριασμένοι αγωγοί και δεξαμενές λυμάτων, που πολλές είχαν πέσει και πια φώλιαζαν ζώα μέσα, κι από τις τρύπες που είχαν ανοιχτεί στους αγωγούς φύτρωναν βάτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ποια στάση ζωής προτείνει στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60 λέξεις επισημαίνοντας και δύο χωρία του κειμένου, στα οποία φαίνεται η θέση του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις τρεις διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη για την αναγκαιότητα των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη. (μονάδες 6)

β. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 επιλέγει, ανάμεσα στα άλλα, το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Να αναζητήσεις δύο λόγους, που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή του την επιλογή. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Σε 60 περίπου λέξεις να εξηγήσεις πώς συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 επισημαίνοντας τον κοινό θεματικό τους άξονα .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά στο Κείμενο 3 διακρίνουν τη λίμνη του χθες και του σήμερα σύμφωνα με την αφήγηση και πώς αποτυπώνονται εκφραστικά; (τρεις αναφορές σε κειμενικούς δείκτες). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πολίτες του κόσμου

Το κείμενο (απόσπασμα) αντλήθηκε από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχμιο, [Αθήνα 2019], σελ. 39-40.

«Πατριωτισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα την αγάπη για τη χώρα σου. Εθνικισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα το μίσος για τις άλλες». Η θρυλική ρήση του Σαρλ ντε Γκολ δεν χάνει τίποτε από το νόημά της εάν αντικαταστήσουμε τον πατριωτισμό με τη θρησκευτική ευλάβεια και τον εθνικισμό με τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό.¹ Πίσω και από τις δύο περιπτώσεις κρύβεται η ίδια πάθηση: η δυσανεξία.² Το μήνυμα που ήρθε αυτές τις μέρες από τη Νέα Ζηλανδία, όπως και η απάντηση στο μήνυμα από την Ολλανδία,³ εμπεριείχε, θα έλεγε κανείς, μια πανομοιότυπη «ταξιδιωτική οδηγία», με τη διαφορά να εντοπίζεται μονάχα στους παραλήπτες: «Καθίστε εκεί που κάθεστε. Μην το κουνάτε ρούπι. Μακριά από τον τόπο σας – αυτόν που θεωρείτε εσείς ως τόπο σας ή αυτόν που θεωρούν ως τόπο σας οι άλλοι για πάρτη σας – είστε ανεπιθύμητοι». Το παλιό καλό αντιρατσιστικό σύνθημα που είχα δει στη Στουτγάρδη το 1990, όταν ήταν της μόδας οι πυρπολήσεις ξενώνων μεταναστών – «Μην ξεχνάς πως και εσύ είσαι ξένος παντού εκτός από εδώ» –, μπορεί τώρα να συμπληρωθεί με μια ζοφερή προειδοποίηση: «Μετά την απομάκρυνση από την πατρίδα σου ουδέν λάθος αναγνωρίζεται».

Ήταν πάντα έτσι; Θα ήταν ασυγχώρητα αφελές να ισχυριστούμε ότι η δυσανεξία είναι ιδιον⁴ της δικής μας εποχής, τη στιγμή που ο προηγούμενος αιώνας, ο 20ός, κερδίζει άνετα το τρόπαιο των πιο αιματηρών θρησκευτικών διωγμών και των εθνοκαθάρσεων. Κινδυνεύει άραγε να το χάσει από τον 21^ο; Καθώς διανύουμε μόλις τη δέκατη ένατη χρονιά του, είναι μάλλον νωρίς για να το πιστοποιήσουμε – όχι όμως και για να το αποκλείσουμε. Ας το πάρουμε λοιπόν ανάποδα. Ας δεχτούμε πως, μολονότι η δυσανεξία πιθανόν να χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος από τότε που στάθηκε όρθιο, τόσο στο κοντινό όσο και στο απώτερο παρελθόν, είτε από πλεόνασμα θάρρους

¹ Θεολογικό ρεύμα του αμερικανικού προτεσταντισμού, εχθρικό απέναντι στην επιστήμη, που στοχεύει στην επιστροφή στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

² (μεταφορικά εδώ) Η δυσκολία ή η ανικανότητα να ανεχτούμε τον συνάνθρωπο.

³ Δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες· η πρώτη από ισλαμιστές, η δεύτερη από άτομα ακραίας πολιτικής ιδεολογίας.

⁴ Γνώρισμα.

είτε από άγνοια κινδύνου, ήταν περισσότεροι οι άνθρωποι που αψηφούσαν τη δυσανεξία και θεωρούσαν έμπρακτα τους εαυτούς τους ως πολίτες του κόσμου. Ναι. Κάποτε ήταν του συρμού⁵ ο κοσμοπολιτισμός – και όχι μόνο, όπως λανθασμένα εικάζουμε, ανάμεσα στους εύπορους ή στους τυχοδιώκτες. Κοσμοπολίτες ήταν και απλοί, καθημερινοί άνθρωποι, όχι ιδιαίτερα εκκεντρικοί ούτε ιδιαίτερα πλούσιοι.

Κείμενο 2

Πηγή: <https://create.vista.com/el/photos/rasismus>, προσπελάστηκε στις 18.9.2022.⁶

Κείμενο 3

Ο Αφρικανός στο εξωτερικό

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το ομότιτλο μυθιστόρημα του Ουίλιαμ Κόντον από την Σιέρα Λεόνε. Ήρωας του βιβλίου είναι ο Κισίμι Κάμαρα, νεαρός Αφρικανός που κερδίζει μια υποτροφία για να σπουδάσει στην Αγγλία. Στο απόσπασμα συζητά με τον οδηγό του φορτηγού που τον πήρε, όταν έκανε στοστόπ (Αφρικανοί πεζογράφοι, Επιλογή, Μετάφραση, Παρουσίαση Ντίνα Κατσούρη, Θεμέλιο, Αθήνα 1979, σελ. 235-237).

⁵ Της μόδας.

⁶ Το κείμενο στο μαύρο πλαίσιο: Black skin is not a crime = Το μαύρο δέρμα δεν είναι έγκλημα.

[...] Μακριά φάνηκε ένα καφεστιατόριο που είχε στην αυλή του σταματημένα κάμποσα φορτηγά.

«Θα 'ρθεις κι εσύ να φας μια μπουκιά και να ρουφήξεις κανένα φλυτζάνι τσάι μαζί μου και με μερικούς παλιόφιλους, εντάξει, νεαρέ μου;», με ρώτησε. Και σαν πλησιάσαμε πιο κοντά: «Α κι ο γερο-Τσάρλι εδώ είναι, εκείνο δα είν' το καμιόνι του, το οχτάτροχο. Είναι πρώτης τάξεως τύπος, δεν είν' μορφωμένος σαν και του λόγου σου και τους φίλους σου στο Κολέγιο, έχει όμως πολύ κοινό νου που λένε, και ξέρει ένα σωρό παράξενα πράγματα και νέα που τα ξεσηκώνει από όλο τον κόσμο. Ο γερο-Τσάρλι κι αν ταξίδεψε στον καιρό του... Και μπορεί να σου πει και να ακούσεις τα καλύτερα ανέκδοτα». [...]

Στην αρχή δίσταζα κάπως να δεχτώ την πρόσκληση του φίλου μου. Δε θα μπορούσες να είσαι βέβαιος πως και οι άλλοι σοφέρηδες θα ήτανε πρόθυμοι, σαν και κείνον, να καλοδεχτούνε έναν αφρικανό, που ήτανε κι από πάνω αυτό που λένε «ένας από τους μορφωμένους». Όμως πραγματικά διψούσα και δε μπορούσα να αντισταθώ στη σκέψη όχι «ενός φλυτζανιού τσάι» (ακόμα δεν είχα αποκτήσει αυτή την ιδιαίτερα εγγλέζικη συνήθεια) αλλά μιας λεμονάδας ή ενός χυμού φρούτου, ό,τι και να 'τανε.

Μπήκαμε σ' ένα μικρό χαμηλοτάβανο δωμάτιο που ήτανε γεμάτο με μικρά τραπέζια, που είχανε πάνω τους πιάτα, φλυτζάνια με τα πιατάκια τους και μαχαιροπήρουνα. Τραπεζομάντηλα δεν είχανε. Καμιά ντουζίνα άντρες κάθονταν σε μικρές ομάδες γύρω από τα τραπέζια και οι πιο πολλοί χαιρετήσανε το φίλο μου μόλις μπήκαμε μέσα. [...] Καθήσαμε κι εγώ ένιωθα τα περίεργα βλέμματα που έπεφταν πάνω μου απ' όλες τις μεριές της αίθουσας.

«Φίλος μου, πηγαίνει στο-στόπ στις Λίμνες», είπε ο Τζόε (έτσι ανακάλυψα πώς τον λέγανε) σαν εξήγηση, ίσως και σαν απολογία προς τους άλλους που ήτανε στο τραπέζι μας. «Τ' όνομά σου φίλε; Και αυτούς μην τους φοβάσαι. Δε θα σε φάνε. Είν' όλοι τους πολύ καλά παιδιά».

«Κάμαρα», είπα νιώθοντας κάτι παραπάνω από άσκημα που 'βλεπα να μαζεύεται πάνω μου τόσο ενδιαφέρον. Ήτανε η πρώτη φορά που βρισκόμουνα ανάμεσα σε βρετανούς, που οι πιο πολλοί συναντούσανε για πρώτη φορά στη ζωή τους έναν άνθρωπο της δικής μου ράτσας. Έγινε μια σύντομη, αμήχανη παύση.

Ύστερα έσπασε τον πάγο ένας μεγαλόσωμος, πλατύστηθος άνθρωπος με μπρούτζινο ανεμοδαρμένο μούτρο και υγρά μάτια που καθότανε απέναντί μου. Έγειρε πάνω από το τραπέζι, πήρε το χέρι μου και με χαιρέτησε με τέτοια εγκαρδιότητα που θα ταίριαζε μόνο στην περίπτωση που ξανασμίγουνε δυο χαμένοι παλιοί φίλοι.

«Σε καλωσορίζουμε αναμεταξύ μας», είπε. «Δεν υπάρχει καλύτερο μέρος από τις Λίμνες για διακοπές. Ούτε καλύτερος τρόπος να ταξιδεύεις παρά με οτο-στόπ. Δεν υπάρχει συντροφιά καλύτερη από δαύτην εδώ μέσα. Εγώ έτσι λέω».

«Καλέ μου γερο-Τσάρλι», είπε ο Τζόε. «Δε σε πιάνει εσένα κανένας στα λόγια».

Όστε αυτός είναι ο Τσάρλι ο ταξιδευτής, σκέφτηκα και τον κοίταξα με καινούργιο ενδιαφέρον. Μέσα μου ενστιχτωδώς ένιωθα πως ήδη μου άρεσε. Και πραγματικά μέσα σε λίγα λεπτά μ' εγκατέλειψε εκείνο το δυσάρεστο συναίσθημα που ένιωθα. Κι ενώ οι άλλοι στα γύρω τραπέζια φαινότανε πως είχανε ξεχάσει την παρουσία μου, αυτοί που ήτανε στο δικό μας τραπέζι με παρασύρανε στην κουβέντα τους με τόση φυσικότητα που δεν πίστευα ποτέ πως θα 'τανε δυνατό. Ήτανε ντρόμπροι,⁷ απλοί άνθρωποι, μ' ένα θαυμαστό απόθεμα από ιστορίες στο μυαλό τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός και η θρησκευτική ευλάβεια αντιτίθενται, ως «υγιείς» επιλογές, στις ακρότητες του εθνικισμού και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, αντίστοιχα.
2. Οι δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες, στις οποίες αναφέρεται ο συγγραφέας, υπογραμμίζουν την ανάγκη της μετανάστευσης ως όπλου στη μάχη κατά του κάθε είδους ρατσισμού.
3. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο 21^{ος} αιώνας θα υπερνικήσει τον 20^ο στο ζοφερό θέμα των θρησκευτικών διώξεων και των εθνοκαθάρσεων.
4. Η δυσανεκτική συμπεριφορά αποτελεί χαρακτηριστικό του ανθρώπου από τότε που εμφανίστηκε στη γη και είναι αδύνατον να καταπολεμηθεί.
5. Η ιδιότητα του κοσμοπολίτη δεν συνδέεται υποχρεωτικά με την οικονομική άνεση ή με την εκκεντρικότητα.

⁷ Ευθύς, ειλικρινής.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ο σκοπός του Κειμένου 2 είναι να καταπολεμήσει το ρατσισμό. Να εντοπίσεις δύο σημειωτικούς τρόπους (γλώσσα κειμένου, εικόνα κ.ά.) με τους οποίους αισθητοποιεί ο φωτογράφος το μήνυμά του (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία αν και με ποιον τρόπο ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 παρατηρείται εκτεταμένη χρήση των εισαγωγικών. Σε 70-80 λέξεις να εντοπίσεις δύο σχετικές περιπτώσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις ποια ειδική λειτουργία επιτελούν κάθε φορά υπηρετώντας το σκοπό του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 3 ο γερο-Τσάρλι είναι «πολίτης του κόσμου». Ποια χαρακτηριστικά κοσμοπολίτη τού αποδίδει ο συγγραφέας; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) γίνονται φανερές οι ιδιότητές του; Ποια θεωρείς ότι είναι η συμβολή κοσμοπολιτών σαν τον γερο-Τσάρλι στην καταπολέμηση του ρατσισμού στο σύγχρονο κόσμο; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και οι κίνδυνοι που κρύβουν

Το κείμενο (διασκευασμένα αποσπάσματα) της κλινικής διαιτολόγου-διατροφολόγου Ειρήνης Χριστάκη που ακολουθεί, έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα: <https://runnermagazine.gr/ygeia/diatrofi/21446/ta-metallagmena-trofima-ke-i-kindini-pou-krivoun/>, δημοσίευση: 23.6.2014.

Η γενετική τροποποίηση στις αγροτικές καλλιέργειες, αλλά και στο ζωικό βασίλειο, δεν είναι κάτι τόσο καινούριο όσο θα φανταζόταν κανείς. Τόσο το μπόλιασμα των δέντρων, όσο και η διασταύρωση ζώων είναι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται φυσικά εδώ και εκατοντάδες χρόνια έτσι ώστε με την αλλαγή των ιδιοτήτων τους οι οργανισμοί αυτοί να προσαρμόζονται πιο εύκολα σε νέο περιβάλλον. Οι μηχανισμοί αυτοί, όμως, είναι φυσικοί, ενώ στα σύγχρονα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα, οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί είναι τεχνητοί και δεν αφορούν ράτσες του ίδιου είδους, αλλά διασταύρωση γονιδίων πολύ διαφορετικών οργανισμών. Τα ερωτήματα που τίθενται όλο και συχνότερα τα τελευταία χρόνια είναι κατά πόσο αυτά τα προϊόντα έχουν εισχωρήσει στη διατροφή μας και πόσο επικίνδυνα μπορεί να είναι για την υγεία μας.

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα μεταβάλλεται διαρκώς και θεωρείται η πιο αυστηρή παγκοσμίως. Μετά από έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2005 και με συναίνεση της κάθε χώρας ξεχωριστά, επιτρέπεται η καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων τροφίμων. [...]

Ο βασικός κανόνας που ισχύει στην Ευρώπη είναι ότι οποιοδήποτε τρόφιμο περιέχει περισσότερο από 0,9% γενετικά τροποποιημένα συστατικά, θα πρέπει αυτό να αναγράφεται στην ετικέτα του. Αυτός ο κανόνας έχει δύο όψεις για τον καταναλωτή. Από την μια πλευρά, δεν του επιτρέπει να γνωρίζει αν το τρόφιμο που καταναλώνει, περιέχει έστω και μικρές ποσότητες γενετικά τροποποιημένων τροφίμων, και από την άλλη, υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις – ακόμα και στην Ελλάδα – που έχουν ανιχνευτεί μεγαλύτερες συγκεντρώσεις από τις επιτρεπόμενες, χωρίς αυτό να αναγράφεται στην ετικέτα του τροφίμου.

Πέρα όμως, από την τυπική πλευρά της αναγραφής των γενετικά τροποποιημένων συστατικών στις ετικέτες τροφίμων, αυτό που έχει σημασία είναι κατά πόσο αυτά τα τρόφιμα είναι επικίνδυνα για τον ανθρώπινο οργανισμό. Έχουν πραγματοποιηθεί δεκάδες μελέτες που διερευνούν την επίδραση αυτών των τροφίμων στην υγεία των ζωικών οργανισμών, με τις περισσότερες από αυτές να έχουν γίνει σε επίμυες (αρουραίους). Σύμφωνα με τις ανασκοπήσεις της Αμερικάνικης Ακαδημίας Περιβαλλοντικής ιατρικής, οι κίνδυνοι που εγκυμονούν για τους

ζωικούς οργανισμούς τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα αφορούν αλλεργικές αντιδράσεις, προβλήματα στο αναπαραγωγικό και το γαστρεντερικό σύστημα, στους νεφρούς, στη ρύθμιση του μεταβολισμού και στην παραγωγή ορμονών όπως η ινσουλίνη. [...] Επίσης, προηγούμενες μελέτες δείχνουν ότι ένας από τους κινδύνους που εγκυμονούν τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα είναι να αναμιχθούν κομμάτια του DNA τους στους ζωικούς ιστούς – χωρίς να μπορεί κανείς να προβλέψει τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτή η διαδικασία. [...] Κρίνεται απαραίτητο όμως αυτές οι μελέτες να εξελιχθούν, για να μπορεί κανείς να πει ότι είναι ασφαλή ή μη τρόφιμα. Οι ενδείξεις από τις έρευνες που έχουν γίνει προς το παρόν υποδεικνύουν την αποφυγή τους.

Κείμενο 2

Ντομάτες γεμιστές (με ορμόνες)

Το κείμενο (απόσπασμα) που ακολουθεί, έχει αντληθεί από το βιβλίο της Λένας Διθάνη με τίτλο «Αγάπη μου, συρρίκνωσα την Ελλάδα» (Καστανιώτης, Αθήνα, 1^η έκδοση 2013), σελ. 116-118.

Μια φορά κι έναν καιρό, όταν ήμουν παιδί στον Βόλο κι έπιανε καλοκαιράκι, έκανα μεγάλη χαρά από μέσα μου: πλησίαζε η ώρα να φάω ντομάτες γεμιστές. Εκείνη την εποχή, δόξα τω Θεώ, δεν υπήρχαν ντομάτες θερμοκηπίου – άσε που και να υπήρχαν, ο μπαμπάς μου ο υγιεινιστής¹ δε θα τις έβαζε με τίποτα στο σπίτι μας. Οπότε την ντομάτα την γεμίζαμε μόλις ωρίμαζε – στην ώρα της σαν Ελβετίδα στο χωράφι που την σπείρανε. Το άρωμά της καθώς την άδειαζε η μαμά μου μού 'χει μείνει αλησμόνητο: ξινούτσικο, δροσερούτσικο, γλυκούτσικο, μοναδικό. Μαζί με την καρπουζομυρωδιά, οι δύο επικρατέστερες στα καλλιστεία καλοκαιρινών μυρωδιών παιδικής ηλικίας νομίζω.

Τα χρόνια πέρασαν, μεγάλωνα συνεχώς κι έφτασα να γίνω φοιτήτρια στην Αθήνα πια. Η ντομάτα μεγάλωσε κι εκείνη. Αλλά – αντίθετα μ' εμένα – ανόσταινε. Αν σου δένανε τα μάτια και σου δίνανε να δοκιμάσεις, δεν καταλάβαινες αν ήταν ντομάτα ή αγγούρι, βρε παιδί μου. Στην αρχή έκανα παράπονα στον manάβη μου: «Σαν αγγούρι είναι, κύριε Μάκη», του έλεγα. «Ε, δε χαίρεσαι», μου' λεγε αυτός, «δύο σε ένα για τη χωριάτικη, σε γλυτώνει κι απ' τα έξοδα».

Δεν ήταν μόνο η γεύση το πρόβλημα όμως: ήταν και το μέγεθος. Θυμάμαι ότι πρωτοείδα ντομάτα σαν καρπουζάκι και σκιάχτηκα² στη λαϊκή κάτω από το σπίτι μου στην Καλλιδρομίου – νόμιζα ότι ήταν δαιμονισμένη! [...] Από τότε ζορίζομαι να καταπιώ ντομάτα θερμοκηπίου. Σκέφτομαι την εικόνα που είδα και με πιάνει μια αποστροφή: να βουτάν τον ανθό μέσα στα χημικά

¹ υπέρμαχος της υγιεινής ζωής

² φοβήθηκα

(ορμόνες και λοιπά) και την άλλη μέρα ο καρπός να ωριμάζει καλπάζοντας σαν τη μαγική φασολιά του Τζακ: ψεύτικος, άνοστος, φίσκα στα φαρμάκια αλλά πανέμορφος.

Λίγα χρόνια μετά άρχισαν να εξαφανίζονται οι κανονικές ντομάτες. Οι εταιρείες που πουλάνε τους μεταλλαγμένους σπόρους δε θέλουν να μας αφήσουν καμιά επιλογή. Κάτι τρελοοικολόγοι έχουν απομείνει μόνο να κυνηγάνε από χωριό σε χωριό σπόρους κανονικούς, αυτούς που έφτιαξε ο καλός Θεός, που λέει και η κυρα-Γεωργία, για να 'χουν στο μπαξεδάκι τους. Η τεχνητή ντομάτα θριάμβευσε και η τεχνητή ζωή το ίδιο. Η μόνη χρήση που μου 'ρχεται στο μυαλό πια όταν βλέπω ντομάτα είναι να την πετάξω στον εαυτό μου και σε όλους μας που επιτρέψαμε στα πράγματα να φτάσουν ως εδώ...

Κείμενο 3

Το ελάχιστο

Γιώργος Σκαμπαρδώνης (1953 -), Μικροδιήγημα από τη συλλογή «Νοέμβριος», Πατάκης, Αθήνα: 2014.

Διάβαζα ένα τεράστιο μυθιστόρημα που δεν διαβάζεται. Κουράστηκα. Μπάφιασα. Πόθησα την απόλαυση του συμπτκνωμένου ελάχιστου-θυμήθηκα τον παππού μου τον Θόδωρο, που στην Αρετσού της πόλης, κάποτε, επί ώρες έπινε μίαν ολόκληρη νταμιτζάνα ούζο χωρίς ψωμί, χωρίς μεζέ, χωρίς τίποτε, παρά γλείφοντας μόνο το κεφάλι ενός παστωμένου τσίρου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Το Κείμενο 1 καταλήγει με την επισήμανση: «Οι ενδείξεις από τις έρευνες που έχουν γίνει προς το παρόν υποδεικνύουν την αποφυγή τους (των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων)». Να παραθέσεις σε 60 -70 λέξεις τρεις λόγους που αναφέρει η αρθρογράφος, για τους οποίους θα ήταν συνετό να αποφεύγονται τα μεταλλαγμένα τρόφιμα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου. (μονάδες 2).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση θεωρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 Και 2 ότι πρέπει να τηρήσουν οι άνθρωποι απέναντι στην κατανάλωση γενετικώς μεταλλαγμένων τροφίμων; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις περίπου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 τη στάση του αφηγητή προς την ανάγνωση αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Να εκφράσεις την προσωπική σου σχέση με την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Υπερατλαντικό δουλεμπόριο από το 15^ο αιώνα

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 105-6.

[...] Είχε δίκιο ο Ζαν- Ζακ Ρουσσώ; Είναι οι άνθρωποι ευγενείς από τη φύση τους και τα πηγαίναμε όλοι μια χαρά πριν από την εμφάνιση του πολιτισμού;

Είχα αρχίσει να έχω αυτήν την εντύπωση. Ενδεικτική είναι η ακόλουθη περιγραφή, καταγεγραμμένη το 1492 από έναν ταξιδιώτη που αποβιβάστηκε στις Μπαχάμες. Εξεπλάγη με το πόσο φιλειρηνικοί ήταν οι κάτοικοι. «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν». Αυτό του έδωσε μια ιδέα. «Θα ήταν εξαίρετοι υπηρέτες... Με πενήντα άντρες θα μπορούσαμε να τους υποτάξουμε όλους και να τους αναγκάσουμε να κάνουν ό,τι θέλουμε».

Ο Χριστόφορος Κολόμβος, ο εν λόγω ταξιδιώτης, έθεσε χωρίς χρονοτριβή σε εφαρμογή το σχέδιό του. Την επόμενη χρονιά επέστρεψε με 17 καράβια και 1.500 άντρες, και ξεκίνησε το υπερατλαντικό δουλεμπόριο. Μισό αιώνα αργότερα, απέμενε λιγότερο από το 1% του αρχικού πληθυσμού των Καραϊβων¹ τους υπόλοιπους τους είχαν αφανίσει η αρρώστια και η δουλεία.

Πρέπει να ήταν αληθινό σοκ γι' αυτούς τους αποκαλούμενους «άγριους» η συνάντησή τους με τέτοιους «πολιτισμένους» αποίκους. Για κάποιους, και μόνο η ιδέα ότι θα μπορούσε ένας άνθρωπος να απαγάγει ή να σκοτώσει έναν άλλο ίσως έδειχνε ξένη. Αν αυτό δείχνει υπερβολικό, αναλογιστείτε ότι υπάρχουν ακόμη μέρη, σήμερα, όπου ο φόνος είναι αδιανόητος.

Κάπου στις απέραντες εκτάσεις του Ειρηνικού Ωκεανού, για παράδειγμα, υπάρχει μια μικροσκοπική ατόλη¹ ονόματι Ίφαλικ. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Αμερικανικό

¹ Η ατόλη είναι κατηγορία κοραλλιογενών νησιών, τα οποία έχουν δακτυλιοειδές σχήμα και βρίσκονται σε τροπικές θάλασσες.

Πολεμικό Ναυτικό πρόβαλε μερικές χολιγουντιανές ταινίες στο Ίφαλικ για να προαγάγει τις καλές σχέσεις με τους ντόπιους. Αποδείχθηκε ότι ήταν το πιο αποτρόπαιο πράγμα που είχαν δει οι νησιώτες. Η βία στην οθόνη απέλπιζε τόσο τους ανυποψίαστος ιθαγενείς, που κάποιοι αρρώστησαν για ολόκληρες μέρες.

Όταν, χρόνια αργότερα, μια ανθρωπολόγος έφτασε για δουλειά πεδίου στο Ίφαλικ, οι ντόπιοι τη ρώτησαν κατ' επανάληψη. Ήταν αλήθεια; Υπήρχαν στ' αλήθεια άνθρωποι στην Αμερική που είχαν σκοτώσει κάποιον;

Έτσι στην καρδιά της ανθρώπινης ιστορίας βρίσκεται αυτό το μυστήριο. Αν τρέφουμε μια βαθιά ριζωμένη, ενστικτώδη απέχθεια για τη βία, πού στράβωσαν τα πράγματα; Αν ο πόλεμος είχε μιαν αρχή, τι τον άρχισε;

Καταρχάς μια προειδοποιητική παρατήρηση σχετικά με τη ζωή στην προϊστορία: Οφείλουμε να προσέξουμε, ώστε να μην παρουσιάσουμε μια υπερβολικά ρομαντική εικόνα των προγόνων μας. Οι άνθρωποι δεν υπήρξαν ποτέ άγγελοι. Ο φθόνος, η οργή, το μίσος είναι πανάρχαια συναισθήματα που είχαν πάντα κόστος. [...]

Κείμενο 2

Η σκοτεινή πλευρά της σοκολάτας

Το κείμενο είναι άρθρο της LIFOTEAM, δημοσίευση: 6.10.2020. Πηγή: DW Documentary.

Η σοκολάτα μπορεί να είναι η πιο γλυκιά απόλαυση, αλλά η διαδικασία της παραγωγής της αφήνει μια πικρή γεύση. Η περιβαλλοντική καταστροφή, η ανθρώπινη εκμετάλλευση και η ανήλικη εργασία είναι αυτά που συνθέτουν τη σκοτεινή πλευρά της βιομηχανίας σοκολάτας και τα γλυκά πολυτελή προϊόντα της. Αποτέλεσμα: τα τροπικά δάση αποψιλώνονται έτσι ώστε οι εργάτες-σκλάβοι να μπορούν να μαζέψουν σε παράνομες φυτείες τον πολύτιμο καρπό του κακαόδεντρου.

Ειδικά στην Ακτή Ελεφαντοστού, που είναι η χώρα που παράγει τις μεγαλύτερες ποσότητες κακάο παγκοσμίως, οι άσχημες συνθήκες της παραγωγής είναι αδύνατο να αγνοηθούν. Οι εργάτες, μεταξύ των οποίων είναι και πολλά παιδιά, οδηγούνται εδώ από την ξηρασία και τον λιμό της γειτονικής Μπουρκίνα Φάσο, για να βρουν δουλειά αμισθί, με μόνο αντάλλαγμα την τροφή τους, σε κάποια από τις πολλές φυτείες κακάου.

Τα παιδιά συνήθως έρχονται ασυνόδευτα, χωρίς τις οικογένειές τους, και οι συνθήκες εργασίας είναι τραγικές. Δουλεύουν με αιχμηρά αντικείμενα, μεταφέρουν βαριά φορτία, εκτίθενται σε τοξικά ζιζανιοκτόνα χωρίς καν τη προστασία κατάλληλης στολής.

Οι μεγάλες διεθνείς εταιρείες κακάο και γίγαντες της βιομηχανίας σοκολάτας, αν και ενήμερες, για πολλά χρόνια παρακολουθούσαν αδιάφορα να καταστρέφεται το 90% των αρχέγονων δασών της Ακτής του Ελεφαντοστού. Το 2001 συμφώνησαν, εκτός από την καταβολή μισθών, να σταματήσουν την παιδική εργασία και την περαιτέρω εκκαθάριση των τροπικών δασών για πέντε χρόνια. Αλλά 20 χρόνια αργότερα, η δέσμευσή τους δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί.

Κείμενο 3

Ο Αράπης στην παράδοση των νησιών

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, Στο αυτί της αλεπούς, μυθιστόρημα, εκδόσεις Καστανιώτη, 2016, σελ. 10, 12-13, 14.

Πού να μαζεύεις
τα χίλια κομματάκια
του κάθε ανθρώπου

Γιώργος Σεφέρης,
«Δεκαέξι Χαϊκού»

1908, Ύδρα

[...] Ο πατέρας της είχε πάρει δώσε με τον καπτάν Γιώργη, του προμήθευε ζαρζαβατικά και φρούτα, το νησί άνυδρο και με φτενό χώμα, μόνο συκιές, φραγκοσυκιές και αμυγδαλιές άντεχε. Είχε συνεννοηθεί μαζί του να φέρει τη δωδεκάχρονη κόρη του να εργαστεί στο σπίτι, ήταν γερή, δουλευταρού, κι ήξερε από παιδιά, αφού είχε μεγαλώσει τα τέσσερα μικρότερα αδέρφια της, όπως ήταν η συνήθεια τότε. Η μάνα δούλευε στα μποστάνια με τους γιους της, ενώ η μεγαλύτερη κόρη κρατούσε σπίτι και παιδιά, κι όταν έφτανε στην ηλικία των δώδεκα, έφευγε παρακώρη στα πλουσιόσπιτα των απέναντι νησιών, και έπαιρνε τη θέση της η αμέσως επόμενη αδελφή.

Την Αννέζω παρέλαβε, μαζί με τα καρπούζια, η Μπίλιω, μαγείρισσα και δερβέναγας του αρχοντικού. Την έψαξε για ψείρες στα μαλλιά, εξέτασε χέρια και πόδια μην είχε έλκη ή κακά σπυριά, κι αφού κούνησε ικανοποιημένη το κεφάλι της, την έβαλε στην κουζίνα.[...] Η κυρά τη ρώτησε αν ήξερε από παιδιά, κι η Αννέζω κούνησε νευρικά το κεφάλι της «ναι,

ναι». Η κυρά Βγενιά τής ξήγησε ότι θα βοηθούσε τη μαγείρισσα και τη γυναίκα που κρατούσε το νοικοκυριό και τα παιδιά, χωρίς όμως να της αποκαλύψει ότι η τελευταία ήταν από τη Μπαρμπαριά.

Έτσι όταν αργότερα η Αννέζω συνάντησε στην κουζίνα μια μαύρη με κελεμπία, κόντεψε να το βάλει στα πόδια από την τρομάρα της. Η Σαγίντα- Σαΐτα τη φώναζαν τα παιδιά του σπιτιού, αρνούμενα να υποταχθούν στη σωστή προφορά του ονόματος- χάριν παιχνιδιού- είχε έρθει στο νησί ακολουθώντας τον αδελφό της, που επίσης δούλευε για τον καπτάν Γιώργη στις αποθήκες σφουγγαριών.

Ήταν σχεδόν παράδοση στο νησί να φέρνουν βοηθητικό προσωπικό από την Μπαρμπαριά, κι ίσως εξηγούσε ως ένα βαθμό την πληθώρα παραδόσεων και μύθων που είχαν πρωταγωνιστή το φάντασμα του Αράπη. Του Αράπη που τρώει καρπούζι και φτύνει τα κουκούτσια, του Αράπη που σέρνει τις αλυσίδες του στα υπόγεια ή αρπάζει τ' άτακτα παιδιά. Έλεγαν πως σε πολλά σπίτια ακούγονταν τις νύχτες κλάματα και ξένες λέξεις ακατανόητες, γι' αυτό κι όταν οι κάτοικοι πουλούσαν κάποιο σπίτι, ενημέρωναν τον μελλοντικό αγοραστή και για το στοιχειό του σπιτιού, που, σημειωτέον, ήταν σχεδόν πάντα καλό, προστασίας πνεύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την πρόθεση του συγγραφέα του Κειμένου 1 βασιζόμενος/η σε σχετικά στοιχεία του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις την αποδεικτική αξία της μαρτυρίας στο Κείμενο 1 «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν» (μονάδες 5).

β. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις με κριτήριο το περιεχόμενο τα Κείμενα 1 και 2 τεκμηριώνοντας με σχετικές αναφορές την απάντησή σου. (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

α. Να ερμηνεύσεις την αντίδραση της Αννέζως στο Κείμενο 3, όταν συνάντησε την Σαγίντα,
β. Να παραθέσεις τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν την ερμηνεία σου, και γ.
Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις
την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η νήσος του Πάσχα κι εμείς

Το παρακάτω διασκευασμένο απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 125-129.

[...] Ακόμη και σήμερα, αυτό το μικροσκοπικό νησί στον Ειρηνικό, το νησί του Πάσχα, παραμένει ένα από τα πιο αινιγματικά μέρη στη Γη, τροφοδοτώντας για πολλούς αιώνες κάθε λογής τρελές εικασίες. [...] Ότι τα αγάλματα (Μοάι) τοποθετήθηκαν εκεί από ένα γένος τετράμετρων γιγάντων. Ακόμη κι ότι τα έριξαν από ψηλά εξωγήινοι (ένας Ελβετός διευθυντής ξενοδοχείου κατάφερε να πουλήσει 7.000.000 βιβλία βασισμένος σε αυτή τη θεωρία). Η αλήθεια είναι λιγότερο εντυπωσιακή [...] Οι Πολυνήσιοι, αυτοί οι «Βίκινγκς» του Ειρηνικού, είχαν βρει πρώτοι το νησί. Με θάρρος που άγγιζε την παραφροσύνη, πιστεύεται ότι ξεκίνησαν από τις νήσους Γκάμπιερ, κάπου 2.500 χιλιόμετρα μακριά, με ανοιχτές πιρόγκες, αντιμέτωποι με ισχυρούς ανέμους.[...].

Και οι κολοσσιαίες φιγούρες των Μοάι; Όταν μια νεαρή ανθρωπολόγος ονόματι Κάθριν Ρούτλετζ έφτασε για δουλειά πεδίου στο νησί το 1914, ούτε ένα άγαλμα δεν είχε απομείνει όρθιο. Ήταν γκρεμισμένα, κάποια σπασμένα και κομματιασμένα, και χορταριασμένα. Τι είχε προκαλέσει όλη αυτή τη δυστυχία; Η Ρούτλετζ μπορούσε μόνο να εικάσει. Όμως ολοφάνερα πρέπει κάτι σοβαρό να είχε συμβεί, ώστε να ανάγκασε μια κοινωνία να αυτοκαταστραφεί.

Όπως αποδείχθηκε από έρευνες του Αμερικανού επιστήμονα Γουίλιαμ Μαλόι και του Νορβηγού εξερευνητή Θόρ Χέιερνταλ το 1955, όλα ξεκίνησαν με τα μυστηριώδη Μοάι. Για κάποιον λόγο, είπε ο Μαλόι, οι κάτοικοι της Νήσου του Πάσχα δεν χόρταιναν αυτά τα μεγαλιθικά μνημεία. Λάξευαν τον έναν πέτρινο γίγαντα μετά τον άλλον και τον έσερναν ως τη θέση του. Ζηλόφθονοι φύλαρχοι απαιτούσαν όλο και μεγαλύτερα Μοάι, όλο και περισσότερη τροφή χρειαζόταν για τους εργάτες και ολοένα περισσότερα δέντρα του νησιού κόβονταν για τη μεταφορά των αγαλμάτων. Όμως ένα πεπερασμένο νησί δεν μπορεί να συντηρήσει απεριόριστη ανάπτυξη. Ήρθε μια μέρα που όλα τα δέντρα είχαν χαθεί. Το έδαφος διαβρώθηκε, επιφέροντας τη μείωση της απόδοσης της γεωργικής

παραγωγής. Χωρίς ξύλα για πυρόγες, ήταν αδύνατον να ψαρέψουν. Η παραγωγή αγαλμάτων τελμάτωσε και οι εντάσεις αυξήθηκαν. Πόλεμος ξέσπασε ανάμεσα στις φυλές [...].

Το ηθικό δίδαγμα αυτής της ιστορίας; Το ηθικό δίδαγμα αφορά εμάς. Βάλτε δίπλα δίπλα τη Νήσο του Πάσχα και τον Πλανήτη Γη, και υπάρχουν μερικές ανησυχητικές ομοιότητες. Απλώς αναλογιστείτε: Η Νήσος του Πάσχα είναι μια κουκκίδα στον απέραντο ωκεανό, η Γη είναι μια κουκκίδα στο απέραντο σύμπαν. Οι νησιώτες δεν είχαν βάρκες για να δραπετεύσουν· εμείς δεν έχουμε διαστημόπλοια, για να μας πάνε μακριά. Η Νήσος του Πάσχα υπέστη αποψύλωση και γνώρισε υπερπληθυσμό· ο πλανήτης μας υφίσταται μόλυνση και υπερθέρμανση.[...] «Η απληστία της ανθρωπότητας είναι απεριόριστη» γράφουν οι αρχαιολόγοι Πολ Μπαν και Τζον Φλένλι στο βιβλίο τους *Easter Island, Earth Island* (Νησί του Πάσχα, Νησί της Γης). [...] Όσο ο πλανήτης εξακολουθεί να θερμαίνεται κι εμείς εξακολουθούμε να καταναλώνουμε και να ρυπαίνουμε, η Νήσος του Πάσχα φαντάζει ως μια τέλεια μεταφορά για το μέλλον μας.

Κείμενο 2

ΟΗΕ: Η Φύση πορεύεται προς την καταστροφή εξαιτίας του ανθρώπου

Απόσπασμα από δημοσίευμα στην Εφημερίδα των Συντακτών, 6.5.2019, πηγή: <https://www.efsyn.gr>.

Με γλαφυρά χρώματα παρουσιάζει ο ΟΗΕ την καταστροφή που υφίσταται ο πλανήτης εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας, εξέλιξη που φαίνεται αναπόφευκτη αν δεν αναληφθεί επείγοντως δράση.

Σύμφωνα με την έκθεση της Διακυβερνητικής Επιστημονικής και Πολιτικής Πλατφόρμας για τη Βιοποικιλότητα και τις Υπηρεσίες Οικοσυστήματος (IPBES), η οποία αποτελείται από 145 εμπειρογνώμονες από 59 χώρες του ΟΗΕ για την Βιοποικιλότητα, το μέλλον του ανθρώπινου είδους, που εξαρτάται από την Φύση, για να αναπνεύσει, να πει, να φάει, να ζεσταθεί, να θεραπευθεί, διαγράφεται σκοτεινό!

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, πρώτος στόχος πρέπει να είναι η αλλαγή του αγροτικού-διατροφικού συστήματος. Η διατροφή 10 δισεκατομμυρίων ανθρώπων το 2050 κατά «αιμόφορο» τρόπο απαιτεί την αναμόρφωση της γεωργικής παραγωγής

(αγροοικολογία, καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων), αλλά επίσης των καταναλωτικών συνηθειών (διατροφικές συνήθειες), σύμφωνα με την έκθεση.[...]

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι στα πορίσματα της έκθεσης που υιοθετήθηκαν από τις αντιπροσωπείες δεν περιλαμβάνεται ευθεία έκκληση για κατανάλωση λιγότερου κρέατος, καθώς η αρχική διατύπωση προς αυτήν την κατεύθυνση που περιλαμβανόταν στο σχέδιο της έκθεσης αμβλύνθηκε στην τελική εκδοχή του κειμένου, αναμφισβήτητα εξαιτίας της παρέμβασης των χωρών που παράγουν κρέας.

Η έκθεση της IPBES αναφέρεται σε μια σειρά από εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους οι κυβερνήσεις για τη βελτίωση της αντοχής του οικονομικού συστήματος, όπως οι ποσοστώσεις στην αλιεία ή η μεταρρύθμιση των κρατικών επιδοτήσεων και της φορολογίας. Αναφέρεται ακόμη και στην ανάγκη απομάκρυνσης από το δόγμα της ανάπτυξης.

Όπως τονίζει ο Εντουάρντο Μπρουντίτσιο, ένας από τους συντάκτες της έκθεσης, «το θέμα είναι να θεωρηθεί στόχος η ποιότητα ζωής και όχι η οικονομική ανάπτυξη». Άλλωστε, όπως εξηγούν, αν και ο άνθρωπος εξαρτάται από τη Φύση για να επιβιώσει, αυτό δεν σημαίνει ότι είναι καταδικασμένος σε εξαφάνιση. Όμως, σύμφωνα με τον Τζόσεφ Σετέλ, «δεν θέλουμε απλώς να επιβιώσουμε». «Το διακύβευμα της έκθεσης είναι η ποιότητα της ζωής» κατά τον Εντουάρντο Μπρουντίτσιο.

Επιπλέον, αυτή η «ποιότητα» κινδυνεύει να επιδεινωθεί περαιτέρω για τους φτωχότερους του πλανήτη και για τις περιοχές κατοικίας αυτόχthonων πληθυσμών που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη Φύση.

Κείμενο 3

Οικο-λογική εν-συναίσθηση

Χάρης Μελιτάς, ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΟΥ ΑΣΤΑΚΟΥ, από τη συλλογή Εξαιρέσεις, Μανδραγόρας, 2018.

Ξεχείλιζε το θέρος στο νησί
η θάλασσα σπινθήριζε στο βάθος.
Στην παραλία πλήθος ετερόκλητο
πάλι καλά που βρήκαμε τραπέζι.
Ένα κορίτσι σαν το γάλα μες στις μύγες
παρέδωσε τη λίστα με τα ψάρια.

Σηκώθηκα να ρίξω μια ματιά.
Ευρύχωρο το μαγαζί, στους τοίχους
αρμένιζαν καράβια αραγμένα.
Και τότε πρόσεξα στο γυάλινο κουτί
το βλέμμα του αστακού που μου μιλούσε.
«Αυτόν», υπέδειξε ένα άγνωστο παχύδερμο
με ανοικτό πουκάμισο και δασωμένο στήθος.
Προβλέψιμο το τέλος της παράστασης
απ' το περίοπτο γυαλί στην κατσαρόλα.
Χίλιες φορές τινάχτηκε ψηλά.
Χίλιες φορές σπαρτάρησε πριν φύγει.

Ο ήλιος κατηφόριζε στη θάλασσα.
Τρεμόσβηνε το βαλς των πιρουνιών
ήταν η ώρα η καλή των οδοντογλυφίδων.
Φόρεσα τα γυαλιά μην προδοθώ
πως έκρυβα στο βλέμμα μου βαθιά
το βλέμμα του αστακού, το ραγισμένο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο ήταν το αντικείμενο της έκθεσης για την οποία γίνεται λόγος στο Κείμενο 2 και ποιες προτάσεις διατυπώνονται σ' αυτήν για την προστασία της φύσης (50 – 60 λέξεις);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Βρες στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική της αναλογίας (μονάδες 2), παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της (μονάδες 4) και εξήγησε πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 με κριτήριο την πρόθεση των συντακτών τους τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με αναφορά σε δύο γλωσσικές επιλογές κάθε συγγραφέα. (70-80 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η συναισθηματική αντίδραση του ποιητικού υποκειμένου στο σκηνικό που στήνεται στο Κείμενο 3, πώς αυτή αποδίδεται εκφραστικά (τρεις αναφορές αρκούν) και πώς εσύ κρίνεις την αντίδρασή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Απουσιάζει λόγω ασθενείας

Το κείμενο της Μαριαλένας Σπυροπούλου, κατάλληλα προσαρμοσμένο στις ανάγκες της εξέτασης, δημοσιεύθηκε την 3/8/2022 στον ημερήσιο τύπο (<https://www.kathimerini.gr/culture/561980920/apovsiazei-logo-astheneias>).

Στο σύντομο χρονικό διάστημα που διετέλεσα ψυχολόγος σε ένα σχολείο της ελίτ, κάναμε με τη συνάδελφό μου, που είχαμε αντικριστά γραφεία, ένα αθώο πείραμα. Η σκέψη μας ήταν ότι τα παιδιά που προετοιμάζονται να γίνουν οι ηγέτες του κόσμου στερούνται μιας στοιχειώδους παρατήρησης που θα τους φέρει σε επαφή με το πραγματικό, με αυτό που βρίσκεται εμπρός τους. Η εκπαίδευσή τους μπορεί να περιλάμβανε γλώσσες, ταξίδια, γνώσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι τα συντονίζει με την πραγματικότητα ή τα κάνει καλύτερους ανθρώπους. Κάθε φορά που μία από τις δυο μας (τις ψυχολόγους του σχολείου) απουσίαζε, η άλλη έβαζε μια μεγάλη ανακοίνωση στην πόρτα της ότι «Απουσιάζει λόγω ασθενείας». Και η άλλη απέναντι άνοιγε την πόρτα της, για να παρατηρήσει πόσοι από τους μαθητές θα διάβαζαν την εν λόγω –ομολογουμένως ευανάγνωστη– ανακοίνωση. Τα αποτελέσματα για το «αθώο» πείραμά μας ήταν συντριπτικά. Όλα, μα όλα τα παιδιά (άνω των 15 ετών, αφού βρισκόμασταν σε Λύκειο) έμπαιναν στο απέναντι γραφείο, για να ρωτήσουν πού είναι η ψυχολόγος τους. Κανένα τους, όσο χρονικό διάστημα διήρκεσε αυτό το πείραμα, δεν διάβασε την ανακοίνωση.

Μας λέει κάτι αυτό το πείραμα; Μπορεί και όχι, σίγουρα όμως έχει τη σημασία του. Τα χρόνια έχουν περάσει από τότε, αλλά το ξαναθυμήθηκα διαβάζοντας για την αγωνία της Στατιστικής Υπηρεσίας που μειώνεται ο πληθυσμός μας, λες και είναι μόνον ο αριθμός ικανός να εξαφανίσει ένα έθνος. Κυρίως, το ξαναθυμήθηκα, κοιτάζοντας μερικές φωτογραφίες χαρούμενων παιδιών στην αποφοίτηση του εν λόγω σχολείου, παράλληλα με όλα όσα συμβαίνουν και αυτό το καλοκαίρι και την εν γένει δυσκολία των νέων ανθρώπων να βρουν τη θέση τους στον κόσμο. Δύο παράλληλοι κόσμοι.

Σκεφτόμαστε πόσα παιδιά θα γεννηθούν την ώρα που δυσκολευόμαστε να μιλήσουμε για την πορεία μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Γιατί τι είναι ένα παιδί σήμερα εάν δεν είναι φορέας της ζωής; Ένας φορέας ελπίδας, μια δύναμη αλλαγής και ανατροπής; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η επένδυση του γονέα, του κράτους και της κοινωνίας στην καλλιέργειά του, στην υγεία του, στη

μόρφωσή του και κυρίως στην ηθική του, για να συνεχίσει η ζωή να ανθεί; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η ικανότητά μας να προοδεύσουμε, να μακροημερεύσουμε, να αποκτήσει η χώρα ένα υγιές δυναμικό ανάπτυξης, αξιών και οράματος;

Κείμενο 2

Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Το κείμενο γράφτηκε από τον διπλωμάτη, πολιτικό και λογοτέχνη Ίωνα Δραγούμη (1878-1920¹) και δημοσιεύτηκε στον αριθ. 292 του περιοδικού «Νουμά», 11/5/1908, επιμ. Δ. Ταγκόπουλος, Β' ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ).

Σ' όποια μικρή πατρίδα κι αν γεννήθηκε ή κι αν ζει ο Έλληνας, όπου κι αν βρίσκεται, σε πολιτεία ή σε χωριό, πρέπει να ενδιαφέρεται και να φροντίζει για την κοινότητά του, πρέπει να θέλει να φανεί χρήσιμος και σ' αυτήν, όπως θέλει να είναι χρήσιμος στον εαυτό του. Και όταν φανεί χρήσιμος στην κοινότητά του, πάλι στον εαυτό του θα είναι χρήσιμος. Πρέπει να νοιώθει πάντα πως, θέλοντας και μη, είναι δεμένος με τους τριγυρινούς του, τους πατριώτες του, και να τους βοηθεί. Μόνον εκείνος που βοηθεί τους άλλους, μπορεί με το δίκιο του να γυρεύει και απ' αυτούς βοήθεια. Πάλι καλό δικό του που θα κάμει, βοηθώντας τους. Η αλληλοβοήθεια είναι δύναμη και του καθενός ανθρώπου και της κοινότητας όλης. Εκείνος που δε βοηθεί, δεν είναι άξιος να τον βοηθούν και οι άλλοι, και δεν την πειράζει την κοινότητα αν τύχει και χαθεί.

Ο άνθρωπος του κάθε τόπου, εκείνος και καλύτερα μπορεί να φροντίζει για τον τόπο του, γιατί εκείνος και πιο κοντά είναι, και κάθε μέρα τον βλέπει, δηλαδή τον ξέρει καλύτερα από κάθε άλλον και τον πονεί περισσότερο.

Σαν τι βοήθεια όμως πρέπει να δίνει στους τριγυρινούς του, και σαν τι φροντίδα να δείχνει για τον τόπο του; Πρέπει να φροντίζει για τη νεώτερη γενεά. Τα σκολειά να καλλιτερέψουν, όχι να γίνουν με περισσότερες τάξεις ή πιότερους δασκάλους, παρά να τα επιβλέπουν [...], να είναι πάντα καθαρά, αερικά, καλά χτισμένα, και ό,τι μαθαίνουν τα παιδιά να το μαθαίνουν αληθινά. [...]

Μα η νεώτερη γενιά δεν ανατρέφεται μονάχα με το σκολειό. Των παιδιών ταιριάζουν κυνήγια, παιχνίδια, περίπατοι, και να ρίχνουν στο σημάδι και να πηδούν στις τρεις, και να παραβγαίνουν στο τρέξιμο και στο κολύμπι, και να παλεύουν, και να ρίχνουν το λιθάρι, και να

¹ Ο Δραγούμης υπήρξε βασικός οργανωτής των ελληνικών κοινοτήτων, κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, πρωταγωνίστησε στο γλωσσικό κίνημα του δημοτικισμού, ενώ με το συγγραφικό του έργο άσκησε σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της ελληνικής ιδεολογίας των αρχών του εικοστού αιώνα.

καβαλικεύουν άλογα. Άμα τα παιδιά δεν τα κάνουν αυτά μονάχα τους, πρέπει οι γεροντότεροι να τους κεντούν και να τους σπρώχνουν σ' αυτά. Οι γέροι είναι άχρηστοι, και μάλιστα επικίνδυνοι, αν, επειδή κουράστηκαν αυτοί και αποκοιμούνται, θέλουν ν' αποκοιμήσουν και τα παιδιά τους. Τα παιδιά είναι η μελλούμενη ζωή του έθνους. Πρώτα απ' όλα αυτήν πρέπει να σεβόμαστε.

Κείμενο 3

ΚΑΛΑΜΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Η Γκράτσια Ντελέντα (Grazia Deledda) γεννήθηκε το 1871 στη Σαρδηνία και πέθανε στη Ρώμη το 1936. Το 1926 έλαβε το βραβείο Νόμπελ για τη λογοτεχνία. Το απόσπασμα είναι από το 6^ο κεφ. του βιβλίου και μεταφράστηκε από τον Χρ. Αλεξανδρίδη, 2009, GUTENBERG BOOK.

Ο Έφισ (αφοσιωμένος γέρος υπηρέτης στις τρεις ανύπαντρες αδελφές Νοέμι, Έστερ, Ρουθ μιας ξεπεσμένης οικογένειας ευγενών) χαμήλωσε για μια στιγμή το κεφάλι. Κοκκίνισε και ντρεπόταν που κοκκίνιζε, αλλά αμέσως πήρε θάρρος και ρώτησε.

«Μπορώ να πω κάτι; Εάν είναι λάθος, σαν να μην το είπα.»

«Μίλησε.»

«Το παιδί (ο γιος της νεκρής πια τέταρτης αδελφής που ήρθε στο νησί από τη Ρώμη άθλιος και δυστυχισμένος) δεν μου φαίνεται κακό. Ανατράφηκε άσχημα μέχρι τώρα. Έχασε τους γονείς του τη χειρότερη στιγμή γι' αυτόν και απόμεινε σαν ένα ολομόναχο παιδί μέσα στους πέντε δρόμους και έτσι χάθηκε. Πρέπει να τον ξαναφέρουμε στο σωστό δρόμο. Εδώ τώρα, στο χωριό, δεν ξέρει τι να κάνει. Έχει μαλάρια², πλήττει και γι' αυτό πάει να παίξει και να ερωτευτεί. Έχει όμως καλές ιδέες, είναι ευγενικό. Έδειξε ποτέ να μην σας σέβεται;... »

«Όχι, αυτό όχι...», βιάστηκε ν' απαντήσει η ντόνα Έστερ, αλλά και η ντόνα Ρουθ ένευσε αρνητικά. Η Νοέμι όμως είπε με πίκρα, σφίγγοντας λίγο τις γροθιές και απλώνοντάς τες προς τον Έφισ:

«Από τη στιγμή που ήρθε δεν κάνει άλλο από το να μην μας σέβεται. Μάλιστα, ήρθε χωρίς να μας πει τίποτα... Μόλις έφτασε άνοιξε παρτίδες με όλους εκείνους που μας περιφρονούν. Έπειτα άρχισε τους έρωτες με ένα κορίτσι από το χειρότερο σόι του χωριού. Μια που πάει ξυπόλυτη στο ποτάμι! Είναι και τεμπέλης και έχει και κακές συνήθειες, εσύ ο ίδιος το είπες. Εάν όλα αυτά δεν είναι έλλειψη σεβασμού προς εμάς, προς το σπίτι μας, τότε τι είναι; Πες μου εσύ, με το χέρι στην καρδιά....»

«Είναι αλήθεια», παραδέχτηκε ο Έφισ. «Είναι όμως ακόμη παιδί, το ξαναλέω. Θα πρέπει να τον βοηθήσουμε, να του βρούμε μια δουλειά. Θέλω όμως να πω και κάτι άλλο....»

² Μαλάρια = ασθένεια, ελονοσία

«Μίλησε λοιπόν!», είπε η Νοέμι, αλλά με τέτοια περιφρόνηση που εκείνος πάγωσε. Παρ' όλα αυτά τόλμησε:

«Πιστεύω ότι θα του έκανε καλό εάν είχε δική του οικογένεια. Εάν αγαπάει πραγματικά εκείνο το κορίτσι..... γιατί να μην τον αφήσετε να την πάρει;....»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2ο συντάκτης με μεγάλη βεβαιότητα γράφει «Η αλληλοβοήθεια είναι δύναμη και του καθενός ανθρώπου και της κοινότητας όλης.». Λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο που δημοσιεύτηκε το συγκεκριμένο κείμενο, θεωρείς ότι αυτή η άποψη ισχύει και σήμερα; Να τεκμηριώσεις την προσωπική σου θέση σε 80 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η αλληλουχία των νοημάτων στο χωρίο του Κειμένου 2 «Σαν τι βοήθεια όμως πρέπει να δίνει στους τριγυρινούς του ... Πρώτα απ' όλα αυτήν πρέπει να σεβόμαστε.»

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

α) Η συγγραφέας στο Κείμενο 1 επιλέγει να ξεκινήσει με την αναφορά σε ένα πείραμα. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής. (μονάδες 4)

β) Να σχολιάσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τη συνεχή χρήση των ερωτήσεων. Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τα ερωτήματα που θέτει; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 να ερμηνεύσεις τη στάση του Έφης συγκριτικά με αυτή που υιοθετούν οι τρεις θείες στον άγνωστο μέχρι τότε νεαρό ανιψιό τους. Με ποιους κειμενικούς δείκτες (τρεις αρκούν) εκφράζεται αυτή η διαφωνία; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του Έφης; (150-200 λέξεις)

Κείμενο 1

Περιστασιακοί φίλοι: ποιοι είναι και γιατί είναι σημαντικοί

Το κείμενο αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα <https://www.thriveglobal.gr/arhra/peristasiakoi-filoi-poioidinai-kai-giati-einai-si...> την 23/5/2022 και έχει διασκευαστεί, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εξέτασης

Θα σας έχει συμβεί σε μια συνάντηση με στενούς σας φίλους να έχουν παραβρεθεί και κάποιοι άλλοι, φίλοι των φίλων σας, που τους είδατε για πρώτη φορά και που σας έκαναν πολύ καλή εντύπωση. Καθώς, επίσης, κάποια στιγμή θα αναπολήσατε εκείνη τη συνάντηση και προς έκπληξή σας διαπιστώσατε πως θα επιθυμούσατε αυτούς τους «φίλους των φίλων σας» ή πιο σωστά τους «περιστασιακούς φίλους», να τους ξαναδείτε.

Όπως αποδεικνύεται, είναι λογικό να έχουμε συχνά αναπτύξει παρόμοιες επιθυμίες. Σύμφωνα με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι περιστασιακοί φίλοι παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των επιπέδων κοινωνικής υγείας. «Επειδή αυτοί οι φίλοι αποτελούν βασικό μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής κοινότητας, μπορούν, επίσης, να σας προστατεύσουν έναντι ενός από τους τρεις κύριους τύπους μοναξιάς» λέει η Δρ Φράνκο, ειδική στα θέματα φιλίας, και συνεχίζει:

«Η προσωπική μοναξιά εμφανίζεται, όταν δεν έχουμε μια βαθιά σχέση με κάποιον στον οποίο μπορούμε να στραφούμε σε περιόδους ανάγκης, η μοναξιά από σχέση εμφανίζεται, όταν μας λείπει ένας στενός κύκλος φίλων και η συλλογική μοναξιά συμβαίνει, όταν δεν έχουμε μια μεγαλύτερη ομάδα που εργάζεται για έναν κοινό στόχο ή σκοπό και απολαμβάνει μια κοινή εμπειρία», λέει. «Ενώ ένας καλύτερος φίλος, σύντροφος ή σύζυγος μπορεί να ικανοποιήσει την προσωπική μοναξιά σας και μια ομάδα στενών φίλων μπορεί να σας βοηθήσει να αποφύγετε τη μοναξιά από σχέση, οι περιστασιακοί φίλοι μετριάζουν τη συλλογική μοναξιά που και αυτή έχει μια σημαντική αξία».

Έτσι, η καλλιέργεια μιας περιστασιακής φιλίας μπορεί επίσης να συμβάλει στη συνολική ευεξία σας. Το να έχετε ένα κοινωνικό δίκτυο έχει αποδειχθεί σε αρκετές μελέτες ότι ενισχύει την ευτυχία και τα συναισθήματα του «να ανήκω κάπου», αυξάνει την αυτοεκτίμηση και ακόμη έχει προστατευτική επίδραση στη διανοητική λειτουργία, ιδιαιτέρως στις μεγαλύτερες ηλικίες. Στην πραγματικότητα, η αίσθηση της κοινότητας είναι τόσο στενά συνδεδεμένη με τη μακροζωία, ώστε να είναι ένας από τους εννέα πυλώνες του τρόπου ζωής και ενός συνόλου συνηθειών που χρησιμοποιούν οι μακροβιότεροι άνθρωποι στον κόσμο. Προφανώς, μια τέτοια επικοινωνία - μέσω

μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση.

Μεταξύ μας τώρα να πούμε πως δε χρειάζεται οι περιστασιακοί φίλοι να έχουν τον ίδιο ακριβώς ρόλο στη ζωή σας με τους στενούς σας φίλους. Για πολλούς, η πανδημία προκάλεσε μια αναπροσαρμογή των προτεραιοτήτων, ίσως με τέτοιον τρόπο που να διαπιστώνετε πως ορισμένοι στενοί ή περιστασιακοί φίλοι σας να είναι πια λιγότερο σημαντικοί. Σε αυτήν την περίπτωση, είναι χρήσιμο να αφήσετε να περάσει ο καιρός, να δημιουργήσετε νέα κοινωνικά όρια και, αν χρειαστεί, να αρχίσετε να υποβάλλετε νέα αιτήματα σε αυτούς, για να κάνετε ξανά παρέα.

«Νομίζω ότι είναι σημαντικό να καταλάβετε πού βρίσκονται οι τρέχουσες ανάγκες σας», λέει η Δρ Φράνκο. «Είναι γύρω από την ταυτότητα και την κοινότητα, ή είναι γύρω από τη βαθιά οικειότητα; Είναι γύρω από την περιπέτεια και την καινοτομία ή την άνεση; Η απάντηση θα είναι διαφορετική για κάθε άτομο και μπορεί να σας βοηθήσει, όταν αποφασίσετε αν θέλετε ή όχι να καλωσορίσετε περισσότερους περιστασιακούς φίλους πίσω στη ζωή σας».

Κείμενο 2

ΛΕΦΤΕΡΟΣΠΑΙΚΟΣ

*Το κείμενο εμπεριέχεται στο έργο του Ιωάννη ΨΥΧΑΡΗ, *Roses and apples*/Τριαντάφυλλα και μήλα, Τόμος Α. Αναρτήθηκε την 27/2/2010 [EBook#31433, GUTENBERGEBOOK], Sophia Canoni (Διασκευή).*

Καλέ μου Ψυχάρη,

Πήγες στην εξοχή κι απόμεινα στο Παρίσι δίχως φίλο. Τι¹δε μου γράφεις; Το παράκαμες πια. Περίεργη αρρώστια που την έχεις! Τη λες αγραφιά και γελάς. Κάλλια², αντίς να της βρης όνομα, να της έβρισκες γιατρικό. Τόμους αλάκαιρους μας κατεβάζεις κι άμα είναι να γράψης γράμμα, η πέννα σου ξερή και το καλαμάρι³ σου γεμάτο άμμο. Έννοια σου, καλέ μου. Μαζί σου θα θυμώσω; Και δε σε ξέρω; Πού προφταίνεις εσύ να μου γράψης; Πού σ' αφήνουν ησυχία; Είμαι βέβαιος που στην Πόλη και στην Αθήνα, μάλιστα στην Πόλη, όλα τα περιοδικά, όλες οι φημερίδες, όλα τα τυπογραφεία θα σου ζητούν κάτι να τους δώσεις. [...]

Μήπως δεν είμουν και γω μια φορά σαν και σένα; Με γνώρισες παιδί και με θυμάσαι. Ορμητικός, γενναίος — κ' ένα φιλότιμο ρωμαίικο, τι θες παραπάνω; Να μη με ξεπεράση κανένας, παντού να φανώ πρώτος στην τέχνη και στην επιστήμη, κάτι να είμαι, νακουστή τόνομά μου. Το

¹ Γιατί

² Καλύτερα

³ Καλαμάρι < καλαμάριον < αρχ. κάλαμ(ος), πένα από καλάμι, μελανοδοχείο

κεφάλι μου καζάνι· έβραζαν ιδέες μέσα, ποια να πρωτοβγή! Και δος του βιβλία, μελέτη, γραψίματα, φωτιά. Τόσα χρόνια μάζωνα⁴, έγραφα, διάβαζα. Και τώρα!...

Διές⁵ εδώ πέρα στο σπιτάκι που νοίκιασα κοντά κοντά στο Παρίσι, διές τι ήσυχος που είμαι. [...]

Κατάλαβες, φίλε μου, αν και χωρατέβω μαζί σου και γελώ, αν και σου γράφω πως αγαπώ το καλοκαίρι, γιατί μου θυμίζει τα χρόνια τα παλιά, ή πως μου αρέσουν ακόμη τα λουλούδια, γιατί μου θυμίζουν τη μυρωδιά της, κατάλαβες πως τέτοια χαρά, χαρά δεν είναι και πως χάθηκε, πως πάει η ζωή μου. Σε βεβαιώνω πως δεν μπορούσα να μείνω, αν και το τραβούσε η καμένη μου η καρδιά. Δε γίνονταν αλλιώς. Στη θέση μου θάκαμνες το ίδιο και συ και κάθε άλλος. [...]

Να ζήσης, καλέ μου, που στάθηκες τόσο πιστός μου φίλος και που μ' αγαπάς.

Σε γλυκοφιλώ, αδερφέ μου.

«Ο ΠΑΛΜΟΣ»

Κείμενο 3

ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ

Το ποίημα του Αλέξανδρου Ίσαρη (1941-2022) ανήκει στη συλλογή «Θα επιστρέψω φωτεινός, Ποιήματα 1993-1999», εκδ. Άγρα, Ιούνιος 2020.

Εμπιστεύομαι τη θάλασσα

Αυτή πάντοτε θα με δέχεται

Στην αγκαλιά της

Εμπιστεύομαι τον θάνατο

Ξέρω πώς θα 'ρθει.

Εμπιστεύομαι τη μουσική, τον ήλιο

Το όνειρο που συντροφεύει.

Εμπιστεύομαι την Μποβαρύ, τον Άμλετ

Τον Ροβινσώνα, την Ιοκάστη

Κοντά μου θα 'ναι ως το τέλος.

Εμπιστεύομαι τη νήσο Τήνο, τον Μολδάβα

Το Βερολίνο της μνήμης.

Τους πεθαμένους εμπιστεύομαι

Που κολυμπούν σε μαύρο φως γαλάζιο.

⁴ μάζευα

⁵ δες

Το σώμα της μιας νύχτας.
Εμπιστεύομαι τ' αγάλματα, τα πνεύματα
Τον σκύλο, την πέστροφα, την πεταλούδα.
Τη βάρκα, την εκκλησία, τον ουρανό που τα σκεπάζει.
Τη νύχτα, το δροσερό νερό, το άστρο Αφροδίτη.
Το χρόνο, το πένθος, αυτήν που κλαίει.
Τη λήθη, την ανατολή, τη μέρα.

Δεν εμπιστεύομαι τον φίλο που χαμογελά
Κι αιώνια αγάπη μου προσφέρει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εκφράσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την άποψη που διατυπώνεται στο Κείμενο 1: «...μια τέτοια επικοινωνία - μέσω μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 παρατηρούμε ότι κυριαρχεί το α' ενικό και β' ενικό ρηματικό πρόσωπο; Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της εναλλαγής προσώπων (μονάδες 6) και πώς συνδέεται με το είδος του κειμένου; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Για ποιον σκοπό νομίζεις ότι ο συγγραφέας του Κειμένου 2 έγραψε και έστειλε την επιστολή του στον συγκεκριμένο αποδέκτη (μονάδες 4); Να αναφέρεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες θεωρείς ότι ικανοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου στο κείμενο 3 απέναντι στη φιλία και πώς αυτή αναδεικνύεται και τονίζεται; (Αναφορά σε τρία εκφραστικά μέσα κρίνεται επαρκής). Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή του την τοποθέτηση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!

Το άρθρο είναι του Νίκου Τσούλια, το οποίο δημοσιεύθηκε την 01/09/2021, Fractal (fractalart.gr)

Η όλη ανάπτυξη της ανθρωπότητας και η συνακόλουθη οικονομική μεγέθυνση έχουν φτάσει στα όρια αντοχής το φυσικό περιβάλλον του πλανήτη μας. Οι φυσικοί πόροι εξαντλούνται. Η εκτός κάθε λογικής χρήση αντιπεριβαλλοντικής ενέργειας έχει υπερβεί τις δυνατότητες απορρόφησης των επιπτώσεων από τους παράγοντες εξισορρόπησης της δυναμικής οικολογικής ισορροπίας της φύσης.

Οι καύσεις των υγρών ορυκτών έχουν πολλαπλασιάσει σε μεγάλο βαθμό τις ποσότητες του διοξειδίου του άνθρακα και άλλων οξειδίων στην ατμόσφαιρα. Το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι εδώ και αρκετά χρόνια μια σκληρή πραγματικότητα με εμφανείς τις σοβαρές επιπτώσεις.

Αλλά δεν την συνειδητοποιούμε. Κάνουμε και κάτι άλλο. «Κρυβόμαστε». Σε ένα τόσο παγκόσμιο πρόβλημα, πώς μπορώ να το λύσω εγώ / εμείς αν δεν συμφωνήσουμε όλοι; Και αυτό το ερώτημα τίθεται από κράτη και από κυβερνήσεις, από κόμματα και από κοινωνικές δυνάμεις, από φορείς και πολίτες και μοιάζει τόσο καθησυχαστικό...

Οι καταστροφές όμως της κλιματικής αλλαγής έχουν ήδη αρχίσει να εκδηλώνονται και δεν απειλούν απλά και μόνο την συνεχή και χωρίς μέτρο οικονομική μεγέθυνση, αλλά τον τρόπο ζωής μας και ακόμα περισσότερο το μέλλον μας. Το μέλλον δεν είναι αύριο. Είναι σήμερα...

Η μέση θερμοκρασία της Γης αυξάνει με εκθετικές τάσεις. Η ξηρασία δεν είναι πια ερημικό ή υποερημικό φαινόμενο. Έχει επεκταθεί στις περιοχές του εύκρατου κλίματος. Η Μεσόγειος ήδη γνωρίζει τη δυναμική της ερημοποίησης. Οι βροχοπτώσεις γίνονται όλο και πιο σπάνιες σε πολλές περιοχές όλων των ηπείρων. Η φυτοκάλυψη μειώνεται δραματικά. Τα μεγάλα δάση μπαίνουν στον ξέφρενο ρυθμό της εκμετάλλευσης. Οι λεγόμενοι πνεύμονες της ανθρωπότητας συρρικνώνονται όλο και πιο πολύ.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται όλο και πιο συχνά και πιο έντονα. Φονικές πλημμύρες καταστρέφουν χώρες της Ευρώπης. Οι πυρκαγιές απλώνονται σε όλο τον πλανήτη. Η Ελλάδα, η Τουρκία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ δεν παίρνουν ανάσα από το πέρασμα της φωτιάς. Οι εμπρησμοί αλλά και η πρόσφορη γι' αυτούς πλέον οικολογική συνθήκη γίνονται εφιάλτες για τη ζωή των ανθρώπων.

Η είδηση δεν προκαλεί σοκ, γιατί τα σούπερ μάρκετ εξακολουθούν να έχουν γεμάτα ράφια. Αλλά, το αύριο έχει ήδη ...εγκατασταθεί στα ράφια που δεν φαίνονται με τα μάτια. Η κλιματική αλλαγή τριπλασίασε τις απώλειες συγκομιδής στην Ευρώπη.

Η χώρα μας περνάει δύσκολες στιγμές. Ζωές, περιουσίες, φυσικός πλούτος, αισθητική ομορφιά χάνονται. Η οικονομία θα ξαναμπεί σε στενό κλοιό. Εθνική συνεννόηση δεν φαίνεται ούτε καν στον εθνικό ορίζοντα. Το αποδείξαμε με τον πιο κυνικό τρόπο στην οικονομική κρίση, στην πανδημία και τώρα στην επέλαση της καταστροφής από τις πυρκαγιές.

«Από τα 16.300 χλμ. ακτογραμμής κινδυνεύουν περίπου τα 2.000 χλμ. Είμαστε πλέον στην εξελισσόμενη ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή. Από εδώ και πέρα, θα περιμένουμε πιο συχνά ακραία φαινόμενα», επισημαίνει ο γενικός γραμματέας της Ακαδημίας Αθηνών και εθνικός εκπρόσωπος για την Κλιματική Αλλαγή καθηγητής Χρήστος Ζερεφός.

Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; Το κύριο, όμως, ερώτημα που έχει τεθεί και είναι αμείλικτο είναι το ακόλουθο «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;

Κείμενο 2

Κλιματική αλλαγή: Πώς θα είναι η ζωή στην Ελλάδα σε δέκα χρόνια.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από συνέντευξη που παραχώρησε στον Γιώργο Φιντικάκη ο Κώστας Καρτάλης, καθηγητής Φυσικού Περιβάλλοντος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. 17 Ιουλίου 2021, πηγή: www.liberal.gr/aropsi.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα κάνουν και φέτος έντονη την παρουσία τους παντού, από τους πρόωρους καύσωνες σε Ελλάδα και Ευρώπη, μέχρι τις πλημμύρες στη Γερμανία. Πώς θα είναι το κλίμα σε δέκα, είκοσι χρόνια από σήμερα;

Θα χαρακτηρίζεται από την αύξηση της θερμοκρασίας του αέρα, της επιφάνειας της θάλασσας, καύσωνες που γίνονται όλο πιο συχνοί (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι καύσωνες στον Καναδά). Όλα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται πιο γρήγορα απ' ό,τι είχε εκτιμηθεί με τη χρήση των κλιματικών μοντέλων.

Οι εκτιμήσεις αναθεωρούνται. Τα πάντα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται μια 10ετία νωρίτερα. Η αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο δεν θα συμβεί το 2050. Με τους σημερινούς ρυθμούς, ενδέχεται να συμβεί ως το 2030. Αυτό ισχύει φυσικά και για την Ελλάδα.

Έχει σημασία να επισημάνουμε ότι η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί κίνδυνο μόνο για τις μελλοντικές γενιές. Δεν αφορά το απώτερο μέλλον, σε 30, 40, 50 χρόνια από σήμερα, όπως αρκετοί ισχυρίζονται. Αλλά το παρόν καθώς η θερμοκρασία του πλανήτη αυξάνεται παντού με επιταχυνόμενο ρυθμό. Βλέπουμε άνοδο της θερμοκρασίας σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας, βλέπουμε επιβάρυνση στις ελληνικές πόλεις λόγω των θερμικών συνθηκών. Συνολικά η Μεσόγειος θεωρείται κλιματικό hot spot. Το κλίμα της επιδεινώνεται. Γίνεται πιο θερμό, πιο ξηρό, πιο άστατο, ενώ τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται πιο συχνά και πιο έντονα. [...]

Είναι αναπόφευκτο το πρόβλημα να γίνει μη αναστρέψιμο;

Ναι, αν συνεχιστούν οι ρυθμοί με τους οποίους παράγονται τα αέρια του θερμοκηπίου και ειδικότερα το διοξείδιο του άνθρακα και το μεθάνιο.

Ποιο είναι το αισιόδοξο και πιο το απαισιόδοξο σενάριο;

Καταρχήν βλέπουμε ότι η Ευρώπη κινείται όλο και πιο δυναμικά απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Το πακέτο «Fit for 55» που ανακοινώθηκε μέσα στην εβδομάδα, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο θα μειωθούν κατά 55% οι εκπομπές CO₂ ως το 2030, είναι ένα πολύ φιλόδοξο και ενδιαφέρον σχέδιο. [...] Επιπλέον, διαμορφώνεται μια νέα δυναμική και σε παγκόσμιο επίπεδο [...] Επίσης, εδώ και 2-3 έτη, η ποσότητα των αερίων του θερμοκηπίου που εκπέμπεται από τις ανεπτυγμένες χώρες είναι σχεδόν ίση με εκείνη που εκπέμπουν οι αναπτυσσόμενες. Οι πρώτες έχουν τη δυνατότητα να πάρουν μέτρα για πιο καθαρές τεχνολογίες ενέργειας, όχι όμως και οι αναπτυσσόμενες.

Κείμενο 3

Προφητεία

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή του Αργύρη Χιόνη «Η φωνή της σιωπής», Ποιήματα 1966-2000, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2019.

«Θα 'ρθεί καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία
καραβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος
κι οι γλάροι

κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθεί καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός
αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία
όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε
και τ' όνειρο
θ' αλλάξει χρώμα·
δεν θα 'ναι πια γαλάζιο
αλλά κίτρινο.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια θέση για την κλιματική αλλαγή εκφράζει ο κ. Κώστας Καρτάλης στην πρώτη του απάντηση στο Κείμενο 2 (μονάδες 5); Περίγραψε σε 50-60 λέξεις πώς προσπαθεί να γίνει πειστικός. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να εξετάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

β. Να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα στο Κείμενο 1 να παραθέσει δύο ερωτήματα στο τέλος του κειμένου του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε σχόλια που διατυπώνει ο συγγραφέας, τρία λεκτικά και δύο με σημεία στίξης (μονάδες 5) και να εξηγήσεις την πρόθεσή του με την επιλογή καθενός απ' αυτά (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις βασισμένος/η σε τρεις κειμενικούς δείκτες γιατί το ποιητικό κείμενο προφητεύει στους τελευταίους στίχους του Κειμένου 3 ότι το όνειρο από γαλάζιο θα γίνει κίτρινο. Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση

Κείμενο από το διαδίκτυο ελαφρώς διασκευασμένο. Πηγή: <https://tvxs.gr/news/paideia/> 14 - 01 – 2020

Η 17χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ, που έγινε το πρόσωπο της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να έχει προκαλέσει έκπληξη στον κόσμο, αλλά στη Σουηδία, οι νέοι εδώ και καιρό είναι υπερασπιστές του περιβάλλοντος.

Ενώ η Τούνμπεργκ άνοιξε τον δρόμο στις κλιματικές συνομιλίες των Ηνωμένων Εθνών στη Μαδρίτη, οι μαθητές σε ένα δημοτικό σχολείο σε προάστιο της Στοκχόλμης δίνουν τον δικό τους αγώνα. Ειδικότερα, βγάζουν τα παπούτσια τους έξω από την πόρτα προτού εισέλθουν στο κτίριο, για να μειώσουν την ανάγκη για χημικά καθαριστικά δαπέδων που βλάπτουν το περιβάλλον.

Η φροντίδα για το περιβάλλον υπάρχει σε κάθε πτυχή της σχολικής ημέρας για τους μαθητές στο Δημοτικό Σχολείο Örgminge, όπου οι φωτεινές αίθουσες διδασκαλίας κοσμούνται με παγκόσμιους χάρτες και εικόνες ζώων υπό εξαφάνιση, ενώ οι μαθητές παίρνουν το γεύμα τους σε επαναχρησιμοποιούμενα πιάτα και ποτήρια. Την ίδια στιγμή από πολύ μικρή ηλικία διδάσκονται τις επιπτώσεις του πλαστικού στους ωκεανούς. [...]

Τα περιβαλλοντικά θέματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σουηδικού προγράμματος σπουδών από το 1969 και η σχέση με τη φύση έχει εδώ και καιρό σημαντική θέση στη σουηδική κουλτούρα. Η περιβαλλοντική συνείδηση της χώρας αποδίδεται από πολλούς στο γεγονός ότι πάνω από το 80% των Σουηδών ζουν σε κοντινή απόσταση από τα 30 εθνικά πάρκα, από τα 4.000 φυσικά καταφύγια ή από πολλά άλλα φυσικά τοπία της χώρας. Η αγάπη για πεζοπορία, κατασκήνωση και άλλες δραστηριότητες αναψυχής κοντά στη φύση όχι μόνο ενθαρρύνεται, αλλά αποτελεί και νομοθετημένο δικαίωμα.

Η Τούνμπεργκ, που κρίστηκε Πρόσωπο της Χρονιάς του 2019, αποτελεί το αποκορύφωμα δεκαετιών κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής, σύμφωνα με την Κάισα Χολμ, Καθηγήτρια Κοινωνικών Επιστημών στο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης Varbyskolan στη νοτιοδυτική Στοκχόλμη για παιδιά ηλικίας 10 έως 16 ετών. «Είναι εκπρόσωπος αυτής της γενιάς. Πολλά παιδιά έχουν την αίσθηση ότι πρέπει να αλλάξουν, ότι κάτι πρέπει να αλλάξει», είπε.

Τα μαθήματα σχετικά με το περιβάλλον δεν συμπιέζονται σε ένα μόνο μάθημα, αλλά εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα, από την φυσική έως την οικιακή, και ξεκινούν από το νηπιαγωγείο. Δεδομένου του εύρους της διδασκαλίας, δεν αποτελεί έκπληξη για τους εκπαιδευτικούς το ενδιαφέρον για τον περιβάλλον, αλλά το επίπεδο δράσης των νέων. [...]

«Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε πράσινους επαναστάτες, να τους κάνουμε να σκεφτούν με συγκεκριμένο τρόπο», δήλωσε από τη μεριά του ο Johan Öhman καθηγητής εκπαίδευσης στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Örebro. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, να εξετάζουν τις πολιτικές προκλήσεις που σχετίζονται με τον περιβαλλοντισμό και τη βιωσιμότητα και να επεξεργάζονται τα επιχειρήματά τους, ανέφερε ο Öhman. [...].

Κείμενο 2

Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο μας σπίτι.

Το κείμενο βασίζεται στο μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ του Αντόνιο Γκουτέρες για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (05 06 2022). Συνομεικμένο.

[...] Περισσότεροι από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι πλήττονται από τα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα. Η ρύπανση ευθύνεται για περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. Περισσότερα από 1 εκατομμύριο φυτικά και ζωικά είδη κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, πολλά μέσα σε δεκαετίες. Σχεδόν οι μισοί άνθρωποι βρίσκονται ήδη στη ζώνη κινδύνου για το κλίμα και έχουν 15 φορές περισσότερες πιθανότητες να πεθάνουν από τις κλιματικές επιπτώσεις όπως η ακραία ζέστη, οι πλημμύρες και η ξηρασία. [...]

Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει επειγόντως να δώσουν προτεραιότητα στη δράση για το κλίμα και την προστασία του περιβάλλοντος μέσω πολιτικών που προωθούν τη βιώσιμη πρόοδο. Για τον σκοπό αυτό, πρότεινα πέντε συγκεκριμένες συστάσεις για τη δραματική επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παντού, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης ανανεώσιμων τεχνολογιών και πρώτων υλών σε όλους, της μείωσης της γραφειοκρατίας, της μετατόπισης των επιδοτήσεων και του τριπλασιασμού των επενδύσεων.

[...] Ως ψηφοφόροι και καταναλωτές πρέπει να κάνουμε τις ενέργειές μας να μετράνε: από τις πολιτικές που υποστηρίζουμε, τα τρόφιμα που τρώμε, τις μεταφορές που επιλέγουμε, τις εταιρείες που υποστηρίζουμε. Μπορούμε όλοι να κάνουμε φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές που θα καταλήξουν στην αλλαγή που χρειαζόμαστε.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια, ειδικότερα, μπορούν να είναι δυναμικοί παράγοντες αλλαγής. Πρέπει να χειραφετηθούν και να συμπεριληφθούν στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως,

η εγγχώρια και παραδοσιακή γνώση πρέπει να γίνεται σεβαστή και να αξιοποιείται για να συμβάλει στην προστασία των εύθραυστων οικοσυστημάτων μας.

Η ιστορία έχει δείξει τι μπορεί να επιτευχθεί όταν δουλεύουμε μαζί και βάζουμε τον πλανήτη πάνω από όλα. [...]

Στη δεκαετία του 1990, η Σύμβαση της Βασιλείας απαγόρευσε την απόρριψη τοξικών αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Και, πέρυσι, μια πολυμελής προσπάθεια τερμάτισε την παραγωγή μολυβδόχας βενζίνης – μια κίνηση που θα προωθήσει την καλύτερη υγεία και θα αποτρέψει περισσότερους από 1,2 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. [...]

Μαζί μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ο πλανήτης μας όχι μόνο επιβιώνει, αλλά ευδοκιμεί, επειδή έχουμε μόνο μία Γη.

Κείμενο 3

[Η γιαγιά μου η Αθήνα]

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Κώστα Ταχτσή «Η γιαγιά μου η Αθήνα», εκδ. Ερμής, Αθήνα: 1979.

Όσο κι αν μολυνθεί η ατμόσφαιρα, δεν πρόκειται ν' αλλάξει πολύ το μελιχρό αθηναϊκό φθινόπωρο, ο ήπιος αθηναϊκός χειμώνας με τις αλκυονίδες μέρες του, η μεθυστική άνοιξη, και το ναρκωτικό καλοκαίρι, που έχει πότε – πότε και τις βραδινές του αύρες. Όσο κι αν ρυπανθεί ο Σαρωνικός, θα μένει ελπίζω πάντα κάποια σχετικά καθαρή ακρογιαλιά. Οι άνθρωποι μπορεί στο μεταξύ να πηγαίνουν στη Σελήνη για δουλειές, μα η μαγεία του φεγγαριού τη στιγμή που ξεπροβάλλει πάνω από την κορυφογραμμή του Υμηττού, θα μένει πάντα ίδια. Το μοναδικό φως του αττικού ουρανού δύσκολα θ' αλλάξει κι αυτό. Μέσα στην κόλαση που λένε πως θα είναι σε λίγα χρόνια η Αθήνα, θα μένει πάντα ο μικρός παράδεισος του μοναστηριού της Καισαριανής, δέκα λεπτά από το κέντρο. Απ' τα παλιά και τόσο ανθρώπινα σπιτάκια που ξέραμε, δε θα 'χει μείνει πια κανένα. Αλλά σ' αυτές τις ακαλαίσθητες πολυκατοικίες που υψώνονται στη θέση τους, θα κατοικούνε για πολύ καιρό ακόμα άνθρωποι που, έστω και παρεφθαρμένη – και σάμπως θαν' η πρώτη φορά; - θα μιλάνε λίγο-πολύ την ίδια γλώσσα με μένα, θα σκέφτονται και αισθάνονται λίγο-πολύ σαν και μένα, νέοι και νέες που, όσο θα υπάρχουνε βιβλία, δε μπορεί, έστω και λίγοι απ' αυτούς, θα με διαβάζουν.

Μερικοί ισχυρίζονται πως η Αθήνα είναι ήδη κόλαση. Γκρινιάζουν για τ' ασταμάτητα κροταλίσματα των κομπρεσέρ και τα μπουμπουνητά της μπετονιέρας, για το συνεχές ξήλωμα των πεζοδρομίων, για τη σκόνη που κάνει πιο οδυνηρή την ξεραΐλα του σχεδόν άδενδρου αθηναϊκού τοπίου, για την κακή συνήθεια που έχουν οι νοικοκυράδες να τινάζουν τα χαλιά τους απ' το μπαλκόνι, για το λατομείο που κατατρώει σα γάγγραινα τον Υμηττό, για την περίεργη ατιμωρησία αυτών που καίνε τα δάση για να τα κάνουν οικόπεδα, για το απαράδεκτο κυκλοφοριακό πρόβλημα και τις

κλήσεις που παίρνουν για παράνομη στάθμευση έξω απ' το σπίτι τους, και για πολλά άλλα. Οι παλιοί Αθηναίοι τα βάζουν με τους επαρχιώτες που 'χουν ενσκήψει πάνω στην Αθήνα σαν ακρίδες, κι όλοι αυτοί με τους τουρίστες –άλλη, χειρότερη πληγή.

[...] Εγώ δε λέω τίποτα. Κάθομαι κουρνιασμένος στην τσάτσα μου σα γλαύκα¹ της Αθηνάς, και βλέπω τους ανθρώπους και τα χρόνια – παραλίγο να πω αιώνες – να περνάνε. Καμιά φορά, για να ξεσκάσω, πετάω ως την κορυφή του Υμηττού. Από κει πάνω, η Αθήνα φαντάζει ακόμα όπως ήταν τότε...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Για καθεμία από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των Κειμένων 1 και 2. Στη συνέχεια να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα αντίστοιχο χωρίο από τα κείμενα:

1. Η έμπρακτη ευαισθησία των Σουηδών για το φυσικό περιβάλλον είναι αποτέλεσμα μόνο του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας τους. (Κείμενο 1)
2. Οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί αισθάνονται έκπληκτοι από το επίπεδο της περιβαλλοντικής δράσης των νέων. (Κείμενο 1)
3. Οι Σουηδοί μαθητές/-τριες δεν επιτρέπεται να κρίνουν τις πολιτικές επιλογές που αφορούν στο περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. (Κείμενο 1)
4. Για την προστασία του περιβάλλοντος χρειάζεται η συμμετοχή όλων των πολιτών μέσα από τις επιλογές της καθημερινής ζωής. (Κείμενο 2)
5. Οι παραδοσιακές αξίες κάθε τόπου δεν μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

¹ Κουκουβάγια

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η θέση/ισχυρισμός του συντάκτη του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποιον τρόπο και μέσα επιλέγει, για να μας πείσει γι' αυτόν; Να αναφέρεις τέσσερα χωρία του κειμένου που στηρίζουν την απάντησή σου (μονάδες 8).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Το Κείμενο 2 εκφράζει με ποικίλους γλωσσικούς τρόπους όπως η **βεβαιότητα**, η **υποχρέωση** και η **δυνατότητα** το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα για κάθε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις (μονάδες 6)

β. Να βρεις δύο σημεία στο Κείμενο 2, όπου επιλέγεται το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις σε κάθε περίπτωση την επιλογή αυτή (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή στο Κείμενο 3 απέναντι στις αλλαγές που εντοπίζονται στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Αθήνας; Να την τεκμηριώσετε χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς κρίνεις εσύ τη στάση του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η κατάκτηση της ευτυχίας σε 7 απλά μαθήματα

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα iefimerida.gr στις 06 - 06 – 2022 και αποτελεί μέρος της συνέντευξης του διάσημου ακαδημαϊκού στο Harvard TalBen-Shahar, στον Σ. Σκολούδη. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης).

Κύριε TalBen-Shahar, αν είχαμε μόνο πέντε λεπτά μαζί και σας ρωτούσα «πώς μπορώ να είμαι ευτυχισμένος», τι θα μου απαντούσατε;

Εδώ είναι επτά μαθήματα που συγκέντρωσα και είναι σημαντικά για την ευτυχία:

Μάθημα 1: Δώστε στον εαυτό σας την «άδεια» να είναι άνθρωπος. Όταν δεχόμαστε συναισθήματα - όπως ο φόβος, ο φθόνος, η λύπη ή το άγχος- ως κάτι το φυσιολογικό, είναι πιο πιθανό να ξεπεράσουμε αυτές τις καταστάσεις. Η απόρριψη των συναισθημάτων μας, είτε είναι ευχάριστα είτε επώδυνα, οδηγεί σε απογοήτευση και δυστυχία. Έχουμε μια κουλτούρα που έχει εμμονή με την ευχαρίστηση και πιστεύουμε ότι το βασικό στοιχείο μιας αξιόλογης ζωής είναι η απουσία δυσφορίας. Μάλιστα, όταν νιώθουμε πόνο, τότε θεωρούμε ότι κάτι πρέπει να πηγαίνει στραβά με εμάς. Στην πραγματικότητα, κάτι δεν πάει καλά με εμάς αν δεν νιώθουμε λύπη ή άγχος μερικές φορές, που είναι ανθρώπινα συναισθήματα. Το παράδοξο είναι ότι όταν αποδεχόμαστε τα συναισθήματά μας -όταν δίνουμε στον εαυτό μας την «άδεια» να είμαστε άνθρωποι και βιώνουμε οδυνηρά συναισθήματα- είναι πιο πιθανό να ανοιχτούμε σε ευχάριστα συναισθήματα.

Μάθημα 2: Η ευτυχία βρίσκεται στο σημείο τομής μεταξύ της ευχαρίστησης και του νοήματος. Είτε στη δουλειά είτε στο σπίτι, ο στόχος είναι να συμμετέχετε σε δραστηριότητες που είναι προσωπικά σημαντικές και ευχάριστες. Όταν αυτό δεν είναι εφικτό, φροντίστε να έχετε «ενισχυτές» ευτυχίας, στιγμές δηλαδή σε όλη τη διάρκεια της εβδομάδας που σας προσφέρουν ευχαρίστηση και νόημα. Οι έρευνες δείχνουν ότι μία ή δύο ώρες μιας ουσιαστικής και ευχάριστης εμπειρίας μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα μιας ολόκληρης ημέρας ή ακόμα και μιας ολόκληρης εβδομάδας.

Μάθημα 3: Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται κυρίως από την κατάσταση του μυαλού μας, όχι από την κατάστασή μας ή την κατάσταση του τραπεζικού μας λογαριασμού. Εκτός από ακραίες περιστάσεις, το επίπεδο ευημερίας μας καθορίζεται από αυτό στο οποίο εστιάζουμε και από την ερμηνεία μας στα εξωτερικά γεγονότα. Για παράδειγμα, εστιάζουμε στο άδειο μέρος του γεμάτου μέρους του ποτηριού; Θεωρούμε τις αποτυχίες ως καταστροφικές ή τις βλέπουμε ως ευκαιρίες μάθησης;

Μάθημα 4: Απλοποιήστε! Είμαστε, γενικά, πολύ απασχολημένοι, προσπαθώντας να στριμώξουμε όλο και περισσότερες δραστηριότητες σε όλο και λιγότερο χρόνο. Η ποσότητα επηρεάζει την ποιότητα και κάνουμε συμβιβασμούς με την ευτυχία μας προσπαθώντας να κάνουμε πάρα πολλά. Το να ξέρουμε πότε να πούμε «όχι» στους άλλους, συχνά σημαίνει να λέμε «ναι» στον εαυτό μας.

Μάθημα 5: Θυμηθείτε τη σύνδεση μυαλού-σώματος. Αυτό που κάνουμε -ή δεν κάνουμε- με το σώμα μας επηρεάζει το μυαλό μας. Η τακτική άσκηση, ο επαρκής ύπνος και οι υγιεινές διατροφικές συνήθειες οδηγούν σε σωματική και ψυχική υγεία.

Μάθημα 6: Εκφράστε ευγνωμοσύνη, όποτε είναι δυνατόν. Πολύ συχνά θεωρούμε τη ζωή μας δεδομένη. Μάθετε να εκτιμάτε και να απολαμβάνετε τα υπέροχα πράγματα στη ζωή, από τους ανθρώπους μέχρι το φαγητό, από τη φύση μέχρι το χαμόγελο.

Μάθημα 7: Δώστε προτεραιότητα στις σχέσεις. Ο νούμερο ένα προγνωστικός παράγοντας της ευτυχίας είναι ο χρόνος που περνάμε με ανθρώπους που νοιαζόμαστε και που νοιάζονται για εμάς. Η πιο σημαντική πηγή ευτυχίας μπορεί να είναι το άτομο που κάθεται δίπλα σας. Εκτιμήστε τους, απολαύστε τον χρόνο που περνάτε μαζί. Το «κλειδί» είναι να επενδύσουμε στις σχέσεις μας και να αποδεχθούμε το γεγονός ότι ακόμη και οι καλύτερες σχέσεις δεν είναι τέλειες και ότι πάντα θα υπάρχουν σκαμpaneβάσματα.[. . .]

Κείμενο 2

Τι είναι το *slowliving*¹ που κατακτά όλο και περισσότερους οπαδούς

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Εύας Κουτουμάνου στην ιστοσελίδα Hellenic daily news NY στη στήλη ευ ζην και δημοσιεύτηκε στις 08 07 2022.

Το Slow living είναι μια νέα τάση ζωής στον αντίποδα της κουλτούρας της υπερκατανάλωσης, της fast fashion, του fast food και γενικά οποιουδήποτε «fast», γρήγορου. Την κουλτούρα της συνεχούς κίνησης και της υπερδραστηριότητας την ξέρουμε, τη βιώνουμε όλοι λίγο πολύ κάθε μέρα. Είναι το τρέξιμο από το πρωί έως το βράδυ για βιοποριστικούς λόγους. Είναι το συνεχές τσεκ στα social media² ή στα ενημερωτικά σάιτ, για να καλυφθεί το σύνδρομο FOMO (Fear Of MissingOut³). Είναι ένα πρόγραμμα που για πολλούς σημαίνει το πρωί γυμναστήριο, μετά δουλειά, τρέξιμο, άγχος, στρες και για να νοιώσουμε ότι «προσέχουμε τον εαυτό μας» ακολουθούμε ευλαβικά μια «υγιεινή διατροφή» ή ότι πιστεύουμε πως είναι υγιεινή διατροφή. Αυτός ο τρόπος ζωής, όμως, δεν είναι εφικτός για

1. Αργή ζωή

2. Κοινωνικά δίκτυα

3. Φόβος μην παραλείψεις κάτι

μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να αρχίσει να μας φθείρει. Είναι μια αδιανόητη βαβούρα, ένας εξαντλητικός τρόπος ζωής, τον οποίο όλο και περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να απαρνηθούν, αφού δεν οδηγεί πουθενά τελικά.

Η εναλλακτική ονομάζεται *slow living*, είναι ένα κίνημα ευεξίας, μια φιλοσοφία για πιο όμορφη ζωή, ήρεμη. Το *slow living* δεν είναι σαν την καλοκαιρινή ραστώνη, που ο χρόνος και οι δραστηριότητες παγώνουν κάτω από τον καυτό ήλιο του μεσημεριού. Η «αργή ζωή» δεν είναι τεμπελιά, είναι μια ολιστική αντιμετώπιση της ζωής. Είναι μια συνειδητή επιλογή του να ασχολούμαστε με τα ουσιώδη, να επικεντρωνόμαστε στο εδώ και το τώρα, να ζούμε με τρόπο που μας κάνει καλό και που μπορούμε να διατηρήσουμε μακροπρόθεσμα.

Είναι μαγείρεμα και σπιτικό φαγητό, ζυμωτό ψωμί και κουλουράκια, [...] καθημερινό περπάτημα και σεβασμός στο σώμα, είναι ανακύκλωση και έγνοια για το περιβάλλον, είναι επισκευή παλιών επίπλων και επιλογή ρούχων με ποιότητα που αντέχουν στον χρόνο, είναι συνειδητή κατανάλωση και επαφή με τη φύση, είναι εξασφάλιση στιγμών μέσα στην ημέρα για να νιώσουμε γαλήνη και ηρεμία, να επικοινωνήσουμε με τον ή την σύντροφο μας, την οικογένεια, τους φίλους. Είναι σεβασμός στον εαυτό μας και στον χρόνο μας που είναι πολύτιμοι! [...]

Κείμενο 3

[Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε;]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Χρόνη Μίσσιου «Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε», εκδόσεις Γράμματα 1988.

«Έτσι, μ' αυτήν την παλιοεφεύρεση που τη λένε ρολόι, σπρώχνουμε τις ώρες και τις μέρες σα να μας είναι βάρος, και μας είναι βάρος, γιατί δε ζούμε, κατάλαβες; Όλο κοιτάμε το ρολόι, να φύγει κι αυτή η ώρα, να φύγει κι αυτή η μέρα, να έρθει το αύριο, και πάλι φτου κι απ' την αρχή.

Χωρίσαμε τη μέρα σε πτώματα στιγμών, σε σκοτωμένες ώρες που τις θάβουμε μέσα μας, μέσα στις σπηλιές του είναι μας, στις σπηλιές όπου γεννιέται η ελευθερία της επιθυμίας, και τις μπαζώνουμε με όλων των ειδών τα σκουπίδια που μας πασάρουν σαν «αξίες», σαν «ανάγκες», σαν «ηθική», σαν «πολιτισμό». Κάναμε το σώμα μας ένα απέραντο νεκροταφείο δολοφονημένων επιθυμιών και προσδοκιών, αφήνουμε τα πιο σημαντικά τα πιο ουσιαστικά πράγματα, όπως να παίζουμε και να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά και τα ζώα, με τα λουλούδια και τα δέντρα, να παίζουμε και να χαρούμε μεταξύ μας, ν' απολαύσουμε τη φύση, τις ομορφιές του ανθρώπινου χεριού και του πνεύματος, να κατέβουμε τρυφερά μέσα μας, να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και τον διπλανό μας...

Όλα, όλα, Σαλονικιέ, τ' αφήνουμε γι' αυτό το αύριο που δεν θα έρθει ποτέ... Μόνο όταν ο θάνατος χτυπήσει κάποιο αγαπημένο μας πρόσωπο πονάμε, γιατί συνήθως σκεφτόμαστε πως θέλαμε

να του πούμε τόσα σημαντικά πράγματα, όπως πόσο τον αγαπούσαμε, πόσο σημαντικός ήταν για εμάς...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των κειμένων 1 και 2 (μονάδες 10):

- 1.** Η κυρίαρχη αντίληψη για την ευτυχία εντοπίζεται σήμερα κυρίως στην προσπάθεια επίτευξης ευχαρίστησης. (Κείμενο 1)
- 2.** Οι πλούσιοι άνθρωποι είναι και περισσότερο ευτυχισμένοι. (Κείμενο 1)
- 3.** Η πολυδιάσπαση ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων είναι ένα ορθό πρότυπο ευτυχισμένης ζωής. (Κείμενο 1)
- 4.** Η συνεχής παρακολούθηση κοινωνικών δικτύων οδηγεί σταδιακά σε εξάντληση. (Κείμενο 2)
- 5.** Το slow living αφορά ανθρώπους απαθείς και αδιάφορους για τη δουλειά τους. (Κείμενο 2)

β. Να εξηγήσεις με συντομία (40 – 50 λέξεις) τη φράση του Κειμένου 1 «Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται από την κατάσταση του μυαλού μας» (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 ανήκει στο κειμενικό είδος των οδηγιών. Να εντοπίσεις πέντε γλωσσικές επιλογές (μονάδες 5) που να τεκμηριώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό και να εξηγήσεις πως η κάθε μια λειτουργεί εξυπηρετώντας τον στόχο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2. Να απαντήσεις σε 70 – 80 λέξεις με σχετικές κειμενικές αναφορές (δεν προσμετρώνται στις λέξεις της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια κριτική ασκεί ο αφηγητής στον τρόπο που κάποιοι ζουν τη ζωή τους; Να τεκμηριώσεις την άποψη του χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εκτιμάς πως αυτή η κατάσταση αφορά τον σύγχρονο άνθρωπο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πλανητική η κρίση της Παιδείας

Δημοσίευση της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο τον Απρίλιο του 2020.

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρήσιμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά-είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την

εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα), δημοσιευμένο στις 22-01-2012.

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

«Μαθητεία»

Ποίημα του Γ. Θέμελη από τη συλλογή Το Δίχτυ των ψυχών II, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970.

Μαθαίνεται η Αγάπη,

Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.

Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση.

Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν

Σχολείο να μάθουν τη σιωπή,

Την εκθαμβωτική θαλάσσια αγάπη

Μες σε βαθειά κρησφύγετα.

Τα ερωτικά πουλιά δε μελετούν

Μαθήματα αγάπης· δε γράφουν

Τις τέσσερες πράξεις της

Στις πλάκες τους οι πεταλούδες.

Ίσως μονάχα οι Άγγελοι να μαθαίνουν

Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές,

Συλλαβίζοντας τον έρωτα μες στην ουράνιαν ερημία.

Ίσως να ξέρουν καλά τη σιωπή της Αγάπης,

Τη γλώσσα της σιωπής, τον ανεκλάλητον ερώτα των πραγμάτων.

Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική,

Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου.

Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 καταλήγει στη διαπίστωση πως «Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση» (στην αρχή της 4ης παραγράφου). Μέσα από ποια επιχειρήματα έφτασε σε αυτή τη διαπίστωση; Να παρουσιάσεις την πορεία του συλλογισμού της σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος επιλέγει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα αποσπάσματα της άποψης ενός ειδικού. Να παραθέσεις δύο λόγους που, κατά τη γνώμη σου, την ώθησαν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη (μονάδες 2) και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 τη «Μαθητεία»; Πώς ερμηνεύεις εσύ τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τα δύο βασικά βάθρα της δημοκρατίας

Απόσπασμα από το δοκίμιο του Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου, «Δοκίμια και Λόγοι», εκδόσεις «Εστία», 1983.

Βασικός όρος της δημοκρατίας, ως πολιτεύματος με βάση το διάλογο, υπήρξε αρχήθεν¹ η ισηγορία, δηλαδή το δικαίωμα όλων εξίσου των πολιτών, παιδευμένων ή απαιδευτων, πλούσιων ή φτωχών, να λάβουν το λόγο στην εκκλησία του δήμου και να μετάσχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων, των καθοριστικών της νομοθεσίας και της κυβερνητικής πολιτικής. Συμπλήρωμα της ισηγορίας ως όρου βασικού της δημοκρατίας υπήρξε και είναι η ισοπολιτεία, δηλαδή το δικαίωμα όλων κατ' αρχήν των πολιτών να τιμηθούν με την ανάθεση καθηκόντων κυβερνητικών, διοικητικών, δικαστικών, αλλά και αντίστοιχα η υποχρέωσή τους να υπέχουν επίσης κατά ισότητα κάπως τα δημόσια βάρη, όπως φόρους, στράτευση και τα όμοια. Όποια εξέλιξη και αν είχε το πολίτευμα της δημοκρατίας, προπάντων με την ανάπτυξη της αντιπροσωπευτικής μορφής του, επιβεβλημένης από το εδαφικό ή και πληθυσμιακό μέγεθος των μετακλασικών πολιτικών κοινωνιών, η αρχή της ισηγορίας και ισοπολιτείας παραμένει πάντοτε λειτουργικό βάθρο του ελληνογέννητου αυτού πολιτεύματος, αλλά και ονομασμένου οικουμενικά με την ελληνική λέξη δημοκρατία.

Ο άλλος σπουδαίος επίσης όρος του δημοκρατικού πολιτεύματος, προβεβλημένος πιο έντονα στους Νεότερους Χρόνους, είναι οι διάφορες ελευθερίες των πολιτών, εκτός δηλαδή από την «πολιτική ελευθερία» συνώνυμο της ισηγορίας και ισοπολιτείας. Οι ελευθερίες αυτές είναι όχι απλώς η «προσωπική ελευθερία», η κοινωνικά δηλαδή κατοχυρωμένη ευχέρεια των ενήλικων ανθρώπων προς αυτοκαθορισμό της ατομικής ζωής τους, κάτι ευρύτερα ή στενότερα υπαρκτό με οιοδήποτε πολίτευμα και σε οιοδήποτε καθεστώς, αλλά επίσης και προπάντων οι λεγόμενες «ατομικές ελευθερίες» και οι λεκτέες «κοινωνικές ελευθερίες».

Με την έκφραση «ατομικές ελευθερίες» εννοούμε τις μη παραβιαστέες, από ετεροκαθορισμό οιοδήποτε, περιοχές του πεδίου της «προσωπικής ελευθερίας», όπως και η κατοικία, η αλληλογραφία, οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, ο στοχασμός και οι απότοκές του πεποιθήσεις, οι μετακινήσεις από τόπο σε τόπο και όμοια. «Ατομικές ελευθερίες» άρα, θεωρούμε το απαραβίαστο, κατ' αρχήν της κατοικίας, το απόρρητο επίσης της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, τη μη αναγκαστική επιβολή θρησκευτικών είτε φιλοσοφικών

¹ Από την αρχή

πεποιθήσεων, το ανεπίτρεπτο αυθαίρετων συλλήψεων είτε κρατήσεων, τη μη απαγόρευση ταξιδιών και τα όμοια.

Με την έκφραση «κοινωνικές ελευθερίες», εννοώ το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα για δημόσια προβολή γνώμης είτε καλλιτεχνική έκφραση, με λόγο προφορικό ή γραπτό, χειρόγραφο ή έντυπο, από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, είτε με όποιο άλλο τρόπο.

Από τον έμπρακτο σεβασμό της πλειάδας αυτής ελευθεριών προσδιορίζεται ο βαθμός γνησιότητας και η αληθινή αξία της δημοκρατίας. Δίχως εξασφάλιση της «πολιτικής ελευθερίας» δεν υπάρχει η κλασικού τύπου δημοκρατία. Χωρίς αυστηρή τήρηση των «ατομικών ελευθεριών» δηλαδή αν, και όσο αυτές περιορίζονται αδικαιολόγητα, δεν υπάρχει ακέραια η δημοκρατία.

Κείμενο 2

Το βολικό μπαλάκι των άβολων ευθυνών

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Γ. Γορανίτη, που δημοσιεύτηκε στις 13-08-2020, στον ιστότοπο www.lifo.gr.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ εκτεταμένης ανευθυνότητας, όλοι περιμένουν από τους άλλους να δείξουν υπευθυνότητα. «Ατομική ευθύνη» ζητούν οι μεν, «συλλογική ευθύνη» απαιτούν οι δε. Οι συλλογισμοί αμφοτέρων φαντάζουν λογικοφανείς, πάσχουν όμως στην πράξη, καθώς ουδείς μοιάζει πρόθυμος να αναλάβει τις δικές του ευθύνες. Πεισμώνουν. Λένε όχι, και στυλώνουν τα πόδια. Γιατί; Γιατί έτσι. Τα «κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας» δεν έχουν μάθει να αναλαμβάνουν ευθύνες. Ξέρουν μόνο να απαιτούν με υψωμένο δάχτυλο.

«Πού είναι το κράτος;» φωνάζει αυτός που είδε το σπίτι του να πλημμυρίζει από την καταιγίδα. Ας έχει χτίσει σε μπαζωμένο ρέμα. «Μας εγκατέλειψε το κράτος» ουρλιάζει κάποιος άλλος που βλέπει την πυρκαγιά να πλησιάζει το σπίτι του. Ας έχει χτίσει αυθαίρετο μέσα στο δάσος. Κάποιον υπεύθυνο ψάχνει κι αυτός που καθυστερεί στα διόδια επιστρέφοντας από τριήμερο. Ας οδηγεί στη Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης εμποδίζοντας ασθενοφόρα και περιπολικά.

Το μπαλάκι των ευθυνών πετιέται ευκολότερα στην απέναντι πλευρά. Είναι, αν μη τι άλλο, βολικό. Ειδικά όταν εκεί βρίσκεται χρόνια ένα κράτος, όπως το ελληνικό: δυσκίνητο, αναξιόπιστο. Ένα κράτος που υποθάλλει την ανευθυνότητα των πολιτών του, αποδεικνύοντας στις δύσκολες στιγμές ότι δεν είναι μόνο οι πολίτες κακομαθημένοι και ευθυνόφοβοι. Το ίδιο ισχύει και για πολλούς από τους εκπροσώπους μας και όσους κατέχουν δημόσια αξιώματα που διόλου τυχαία περιγράφονται ως «θέσεις ευθύνης». Αντί εκείνοι που καταλαμβάνουν τις θέσεις, λοιπόν, να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν, εμμένουν στην ατομική ευθύνη των πολιτών.

Κείμενο 3

Ελληνική Επαρχία μ.Χ.

Πάνος Θασίτης (1923-2008), από τη συλλογή «Εκατόνησος», 1971, στο βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε΄, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Έφριξε σαν πήγε ο ίδιος, με τα ίδια του τα μάτια και τα είδε.

Τόση ρεμούλα, τέτοιο χάλι, πού να το φανταστεί.

Έβγαλε ευθύς διαταγές τη μια πάνω στην άλλη,

ήλεγξε, καυτηρίασε, τιμώρησε, κάτι να διορθώσει,

κάτι να περισώσει απ' την καταστροφή.

Οι άλλοι, οι από πάνω, μάθαιναν ταχτικά τα νέα.

Τον ζήλο του λαμπρού νέου επάρχου

την ακάθεκτη έφεσή του για ευποιία, χρηστή

φιλόπτωχο διοίκηση κ.τ.λ.

Μα δεν ανησυχήσαν. «Θα του περάσει», είπαν,

«κι άμα δεν του περάσει

και κάνει τώρα πως δεν ξέρει,

τον αντικαθιστούμε, τον διαγράφουμε,

τον εξαφανίζουμε στο κάτω – κάτω.

Το ίδιο μας κάνει συνεπώς κι αν του περάσει

κι αν δεν του περάσει».

Η αλήθεια είναι πως του πέρασε και του παραπέρασε.

Ούτε να τον παραμερίσουμε χρειάστηκε

ούτε βέβαια – τον άνθρωπο! – να τον εξαφανίσουν.

Ήδη, γοργά ανέρχεται κι έχει λαμπρό το μέλλον.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και ποια η πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 10);
Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις παραθέτοντας σχετικές αναφορές από το κείμενο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική του ορισμού (μονάδες 2), να παραθέσεις με συντομία τα χαρακτηριστικά/συστατικά του μέρη (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να αναζητήσεις τη νοηματική σχέση που διέπει τα Κείμενα 1 και 2 σε 70 περίπου λέξεις. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές από τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να διερευνήσεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για το ζήτημα που τίγεται (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία: Το κολλώδες πάτωμα και η γυάλινη οροφή»

Το κείμενο αποτελεί ελαφρά διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο, που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.capital.gr, στις 29-06-2022.

Μία στις δύο Ελληνίδες γυναίκες έχει αντιμετωπίσει κάποιας μορφής διάκριση και έμφυλη βία. Αυτό είναι ένα από τα αποτελέσματα που αναδείχτηκαν στην έκθεση του ερευνητικού προγράμματος, με θέμα «Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία» από το Κέντρο Μελετών Πολιτικής για το Φύλο και την Ισότητα (ΚΕΜΕΦΙ).

Μπορεί να έχουμε 2022, αλλά ορισμένες παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας εξακολουθούν να υφίστανται. Μία από αυτές είναι το ότι εξακολουθούμε ακόμα και σήμερα να μιλάμε για ανισότητα των φύλων. Η έκθεση του ερευνητικού προγράμματος, με θέμα «Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία», που πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Μελετών Πολιτικής για το Φύλο και την Ισότητα (ΚΕΜΕΦΙ) σε συνεργασία με την MRB Hellas και την Eurolife, επιχείρησε να αποτυπώσει δύο πράγματα: το πόσα βήματα έχουν γίνει για την ισότητα των φύλων, αλλά και το ποιες προβληματικές εξακολουθούν να υφίστανται.

Το ερευνητικό πρόγραμμα διενεργήθηκε τον Μάρτιο και τον Απρίλιο 2022, σε δείγμα 1.005 συνεντεύξεων, αντιπροσωπευτικό του Ελληνικού πληθυσμού 17+ ετών ως προς φύλο, ηλικία και αστικότητα. Χωρίστηκε σε τρεις άξονες: μια πανελλαδική ποσοτική έρευνα για τις στάσεις και τις αντιλήψεις σε ζητήματα φύλου, τη διεξαγωγή ομαδικών συζητήσεων σε Αθήνα και περιφέρεια, με θέμα τις σχέσεις των δύο φύλων, αλλά και συνεντεύξεις με γυναίκες σε υψηλές θέσεις από διάφορους κλάδους, με σκοπό τη διερεύνηση ζητημάτων Γυναικείας Ηγεσίας στον δημόσιο βίο.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της MRB στάθηκε ιδιαίτερα στα ευρήματα που συγκέντρωσαν τα υψηλότερα νούμερα και που καταδεικνύουν τις αντιλήψεις και τις τάσεις στην Ελλάδα για τη γυναικεία ταυτότητα σήμερα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, αν και έχουν γίνει αρκετά βήματα αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία, το ανδρικό φύλο παραμένει σε θέση ισχύος.

«Η γυναίκα πρέπει ακόμα να αποδείξει τη θέση της στην κοινωνία», τονίζει σχετικά ο Διευθύνων Σύμβουλος της MRB. Αυτό σημαίνει πως, παρά το γεγονός ότι μια γυναίκα μπορεί να

έχει τα ίδια προσόντα με έναν άνδρα, τα στερεότυπα του φύλου παραμένουν καλά ριζωμένα στις αντιλήψεις, εντείνοντας την ήδη υπάρχουσα ανισότητα. Κάτι τέτοιο εντοπίζεται και στο πολιτικό σκηνικό της χώρας, με την πολιτική εξουσία στην Ελλάδα να παραμένει κυρίαρχα ανδρική. Οπότε, έχουμε δύο εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ανάλογα με τον χώρο δραστηριοποίησής τους: το κολλώδες πάτωμα, δηλαδή τα στερεότυπα που κρατούν τις γυναίκες πίσω και τη γυάλινη οροφή, δηλαδή το «ταβάνι» που καταδεικνύει το μέχρι πού μπορεί να φτάσει μια γυναίκα.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα του ερευνητικού προγράμματος, ενώ προσφέρουν πολύτιμη γνώση για την υφιστάμενη κατάσταση για την ισότητα των δύο φύλων, αποδεικνύουν ότι πρέπει να γίνουν πολλά ακόμα βήματα, για να επιτευχθεί μια αξιοπρεπής θέση για τη γυναίκα, στην ελληνική κοινωνία, αλλά και, ενδεχομένως, σε κάθε κοινωνία που οι γυναίκες βρίσκονται υπό τα δεσμά της πατριαρχίας.

Κείμενο 2

«Ο φεμινισμός δεν αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία»

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε η συγγραφέας Ολίβια Γκαζαλέ στο LIFO.gr και στη δημοσιογράφο Μ. Κουστενή, στις 28-01-2021

- Οι διακρίσεις, οι αδικίες και η βία εξακολουθούν να υφίστανται στη ζωή των γυναικών σήμερα. Ποιοι είναι λοιπόν για εσάς οι πιο σημαντικοί αγώνες που πρέπει να δώσει ο «σύγχρονος» φεμινισμός;

Είναι εντυπωσιακό ότι σε μια εποχή που ο φεμινισμός μοιάζει να έχει κερδίσει την ιδεολογική μάχη και έχουν κατακτηθεί πολλά επαγγελματικά πεδία που μέχρι πρόσφατα ήταν για εκείνες απαγορευμένα, οι γυναίκες εξακολουθούν να αποτελούν μεγάλη μειοψηφία σε θέσεις εξουσίας. Τα στρατηγικά πόστα, στον πολιτικό τομέα, αλλά και αλλού, είναι ακόμη δύσκολα να κατακτηθούν από γυναίκες. Αυτές οι καθυστερήσεις εξηγούνται από τη διαιώνιση των έμφυλων στερεοτύπων, που αποδίδουν στους άνδρες, και αποκλειστικά σε αυτούς, ιδιότητες απαραίτητες γι' αυτές τις θέσεις όπως ο ορθολογισμός, η σωστή εκτίμηση, η μαχητικότητα, το θάρρος, η διάθεση για κατάκτηση, η ανάληψη ρίσκων για τη νίκη. Αντιθέτως, στις λεγόμενες γυναικείες ιδιότητες περιλαμβάνονται η ευγένεια, η γλυκύτητα, η υπομονή, η φιλειρηνική διάθεση και η ενσυναίσθηση.

Ως εκ τούτου, οι άνδρες θεωρούνται οι μόνοι που μπορούν να ηγηθούν και να ανταγωνιστούν, ενώ οι γυναίκες θεωρούνται εκ φύσεως αφοσιωμένες στο να τους βοηθούν, θέτοντας τους εαυτούς τους στην υπηρεσία τους. Μόλις οι γυναίκες ξεφύγουν λίγο από τα στερεότυπα και τον συγκεκριμένο ρόλο, συχνά δέχονται επίθεση, αντιμετωπίζουν δυσκολίες και

υποφέρουν από την προκατάληψη της ανικανότητας. Χρειάζεται πολλά κότσια για να μπει στα ανδρικά επαγγέλματα.

- Εκτός από τη βία, πιστεύετε πως θα τελειώσει κάποτε και ο πόλεμος των δύο φύλων;

Πιστεύω ακράδαντα στη συμφιλίωση των φύλων. Το μέλλον του φεμινισμού πρέπει να είναι μαζί με τους άνδρες και όχι εναντίον τους. Ο φεμινισμός είναι ανθρωπισμός: δεν αφορά μόνο τις γυναίκες, αλλά ολόκληρη την κοινωνία. Και η γυναικεία επανάσταση δεν θα πραγματοποιηθεί πλήρως έως ότου δούμε και την ανδρική επανάσταση, όπου οι άντρες θα έχουν απελευθερωθεί από στερεότυπα που αφορούν τον μισογυνισμό και την ομοφοβία που ακόμα κρατούν, έστω και ασυνείδητα. Για να αλλάξουν οι άνδρες τον τρόπο που βλέπουν τις γυναίκες, πρέπει να αλλάξουν τον τρόπο που βλέπουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Η συμπεριφορά εντός της οικίας, η έκφραση ευαισθησίας και συναισθημάτων, η επανεφεύρεση της πατρότητας και όλες οι αλλαγές που έχουν ήδη γίνει από τους σύγχρονους άντρες, δεν αποτελούν ήττα, ούτε μειώνουν τον ανδρισμό. Αντιθέτως, είναι μια ευκαιρία –ίσως η σημαντικότερη– για την ανθρωπότητα να πάψει να βλέπει αυτές τις αλλαγές ως το δραματικό τέλος των αληθινών ανδρών και να σκεφτεί ότι μπροστά μας έχουμε τη θαυμαστή «γέννηση» των νέων ανδρών. Δηλαδή την απαραίτητη προϋπόθεση για την ισορροπία των σχέσεων μεταξύ των δύο φύλων.

Κείμενο 3

Η ΒΙΑ

Το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου ανήκει στη συλλογή «Η αντίσταση των γεγονότων» (2000), βρίσκεται στο βιβλίο Ποιήματα IV (1988– 2002), εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 2007.

Προσπαθώ να πω τα πράγματα

με τ' όνομά τους

και κάθε τόσο συναντώ

καινούριες δυσκολίες.

Λόγουχάρη να πω τη βία, βία,

όχι ειρηνευτική επέμβαση

τη βία των πλουσίων και ισχυρών,

ούτε αναπόφευκτες ακρότητες

τη βία των φτωχών και καταπιεσμένων.
Με δυσκολεύουνε οι μεταλλάξεις
αυτού που λέμε αναγκαιότητα της Ιστορίας
οι αντιστροφές στις κινήσεις των πολιτικών
οι αναρίθμητες αναλύσεις των δημοσιολόγων
όμως κυρίως με περιπλέκουν
οι δικές μου ερμηνείες κι ενοχές.
Θα 'θελα πλέον να πω ανοιχτά
ότι έφτασα να απεχθάνομαι
την κάθε, όποιαν και να 'ναι, βία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία από το συγκεκριμένο (τα συμφραζόμενα), να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 2 «Ο φεμινισμός είναι ανθρωπισμός: δεν αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να δικαιολογήσεις τη διαφορά που παρατηρείται στα Κείμενα 1 και 2 στο ρηματικό πρόσωπο και τη λειτουργία της γλώσσας με κριτήριο το είδος του κειμένου και την πρόθεση που φαίνεται να έχει στο καθένα ο πομπός.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 τη δυσκολία του ποιητικού υποκειμένου «να πει τα πράγματα με το όνομά τους». Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος σχετικά με την υπέρβαση αυτής της δυσκολίας στη δική μας εποχή; Να απαντήσεις σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ελευθερία και ευθύνη. Είμαστε όσο ελεύθεροι νομίζουμε ότι είμαστε;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Χάρη Πίσχου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο [https://www.sinaisthisi.gr/articles/personality/117\(διασκευή\)](https://www.sinaisthisi.gr/articles/personality/117(διασκευή)).

Η αυτοματοποιημένη απάντηση είναι ναι. Νιώθουμε ελεύθεροι γιατί θεωρούμε το σύστημα που μας περιβάλλει ελεύθερο. Μήπως όμως τη σημερινή εποχή ζούμε την ψευδαίσθηση της ελευθερίας; Η ελευθερία μας καθορίζεται τόσο από τις επιλογές που μας δίνονται, μέσα από το σύστημα στο οποίο ζούμε, όσο και από το νόημα που δίνουν αυτές οι επιλογές στα παρελθοντικά μας βιώματα. Και ενώ νιώθουμε ότι μπορούμε να εκφραστούμε ελεύθερα, μπαίνουμε σε έναν φαύλο κύκλο επίδρασης από το εξωτερικό σύστημα, που μας βάζει στην επανάληψη.

Τι είναι ωστόσο η ελευθερία; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, χρειάζεται να συσχετίσουμε την ελευθερία με τη ζωή, δηλαδή με το χρονικό διάστημα της ύπαρξης ανάμεσα στη γέννηση και στον θάνατο. Σαν δύο βιβλιοστάτες, η ελευθερία μας κινείται μέσα σε αυτά τα όρια και είναι περισσότερο μαθημένη και εκτελεστική παρά συνειδητή. Μόνο όταν συνειδητοποιήσουμε ότι ουσιαστικά εκφράζουμε την ελευθερία που μας υπαγορεύεται, είτε εξωτερικά είτε εσωτερικά (από τις σκέψεις και τις εμπειρίες μας), θα αρχίσουμε να αντιλαμβανόμαστε την αξία της. Ακριβώς, όπως λειτουργεί και η γνωστή παραδοσιακή ρήση: χρειάζεται να χάσεις κάτι για να το εκτιμήσεις. Σκεφτείτε τον εαυτό σας μέσα σε ένα κελί φυλακής. Εκείνη τη στιγμή αρχίζετε να θέλετε όλα αυτά που δεν μπορείτε να κάνετε.

Η ερώτηση, στην οποία δυσκολεύονται οι περισσότεροι άνθρωποι να απαντήσουν, είναι «τι θέλεις στη ζωή σου;». Μία ερώτηση που προκαλεί άγχος, καθώς κανείς δεν την έχει σκεφτεί στην ελεύθερή της έκφραση, παρά μόνο στην επιφανειακή καθημερινότητα. Είναι τόσο δύσκολο να αποφασίσει κανείς για τη ζωή του, όταν δεν το έχει κάνει μέχρι τώρα... αλλά και τόσο λυτρωτικό όταν καταλάβει ότι μπορεί. Τότε έρχεται αντιμέτωπος με τον επόμενο δυνάστη της ελευθερίας του, την ανευθυνότητα. Η ανευθυνότητα είναι μία επιλογή που μας κρατά στην παιδική ηλικία, καθηλωμένους στην ανωριμότητα. Ο αντίθετος πόλος έχει την ευθύνη, την ενηλικίωση, την ωρίμανση και την ανάληψη, πέραν αυτής, και

των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας. Το παιδί μέσα μας χρειάζεται κάποια στιγμή να μεγαλώσει.

Επιλέγοντας ευθύνη, επιλέγουμε και την εμπιστοσύνη, που οδηγεί με τη σειρά της στην αυθεντική επιθυμία, απαλλαγμένη από το ενοχλητικό τραγούδι των σειρήνων που μας καλεί να επιστρέψουμε στο παιδικό βόλεμα. Τότε αντιλαμβανόμαστε το κανονιστικό πλαίσιο και τους επιβαλλόμενους ρυθμούς που είχαμε ως τότε και δίνουμε μεγαλύτερη βαρύτητα στα συναισθήματα και τα βιώματα. Όσο μεγαλύτερη η επίγνωση των συναισθημάτων και των αυθεντικών επιθυμιών, τόσο μεγαλύτερη και η συνειδητή ελευθερία.

Κείμενο 2

Ο δικός σου χρόνος.

Το κείμενο είναι του Οδ. Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 26-08-2019 (διασκευή).

Σήμερα αποφάσισα να γράψω για τις στιγμές που θέλω να καθίσω σε μια ακρούλα, να βλέπω το ποτάμι να περνάει. Όλοι το έχουμε ανάγκη αυτό. Να κρυφτούμε, να μην παίρνουμε κατ' ανάγκη το μέρος κάποιου, παρά μόνο το μέρος του χρόνου που κυλάει.

Κανένας δεν μπορεί να ζει συνέχεια με το σπαθί στο χέρι και δεν υπάρχει μεγαλύτερη πλάνη από την εκτίμηση ότι τώρα το επιβάλλουν οι συγκυρίες. Πάντα ίδιες ήταν οι συγκυρίες, ή σχεδόν ίδιες. Τα πράγματα αλλάζουν κάθε δευτερόλεπτο, όπως άλλαζαν πάντα, και στα περισσότερα από αυτά δεν έχεις καμία συμμετοχή. Βλέπεις ξαφνικά μπροστά σου έναν άλλον κόσμο, αιφνιδιάζεσαι, σαν να ξυπνάς από πολυετές κώμα, αλλά ξέρεις πως τίποτα δεν έγινε ξαφνικά. Εκατομμύρια μικρά, αθέατα γρανάζια δουλεύουν χωρίς σταματημό. Δεν πρόκειται να τα προλάβεις έτσι κι αλλιώς, δεν πρόκειται να τα καταλάβεις όλα, δεν μπορείς να τα ακολουθήσεις όλα.

Όταν το συνειδητοποιήσεις και το αποδεχτείς αυτό, αρχίζεις να φτιάχνεις τον δικό σου χρόνο. Εκείνος περιλαμβάνει όχι διαφορετικούς ρυθμούς - δεν είναι θέμα ταχύτητας - αλλά μία ζωή που θα περιέχει τις αλλαγές που αντέχεις, τις εξελίξεις που είσαι πρόθυμος να ακολουθήσεις, τις μάχες που θα είσαι φτιαγμένος για αυτές.

Ο Πολ Όστερ¹ έγραψε πως οι άνθρωποι χωρίζονται σε εκείνους που ζουν την εποχή τους και εκείνους που ζουν τη ζωή τους, εννοώντας πως, όταν προσπαθείς να ακολουθήσεις όλες τις καινούργιες επινοήσεις, είτε τεχνολογικές, είτε ηθικές, είτε

¹ Αμερικανός συγγραφέας και ποιητής (1947- _).

κοινωνικά «πρέπει», μόνο και μόνο για να τρέφεις την ψευδαίσθηση της συμμετοχής στον καιρό σου, στην ουσία απομακρύνεσαι από τη δική σου αλήθεια που σε τελική ανάλυση ίσως να είναι και πιο χρήσιμη, όχι μόνο σε εσένα, αλλά και τους γύρω σου.

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν δαιμονοποιώ το καινούργιο - κοροϊδεύαμε το 1995 όσους έπαιρναν μαζί τους το κινητό στην ταβέρνα και το άφηναν επάνω στο τραπέζι, και τώρα, αν φύγω μια μέρα από το σπίτι χωρίς κινητό, νιώθω εξαφανισμένος, ένας άνθρωπος που είναι εκτός εμβέλειας. Είναι πολύ δύσκολο να μην ακολουθείς. Αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να ορίζεις μόνος σου το μικρό κομμάτι χρόνου και χώρου που σου αναλογεί, να αναπτύσσεις αναλογικές δεξιότητες σε έναν ψηφιακό κόσμο, λίγη καρδιά ακανόνιστη κόντρα στο κανονικό που καταλαμβάνει όλον τον αέρα μας.

Κείμενο 3

Απολογία νομοταγούς

Το ποίημα είναι του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1941-1971» (Αθήνα, 2000: εκδ. Νεφέλη.

Γράφω ποιήματα μέσα στα πλαίσια που ορίζουν

οι υπεύθυνες υπηρεσίες

1

Που δεν περιέχουν τη λέξη: Ελευθερία, τη λέξη:

Δημοκρατία

Δεν φωνασκούν: Κάτω οι τύραννοι ή: Θάνατος

στους προδότες

Που παρακάμπτουν επιμελώς τα λεγόμενα φλέγον-

τα γεγονότα

Γράφω ποιήματα άνετα και αναπαυτικά για όλες

τις λογοκρισίες

5

Αποστρέφομαι τετριμμένες εκφράσεις όπως: σαπί-

λα ή καθάρματα ή πουλημένοι

Εκλέγω σε πάσα περίπτωση την αρμοδιότερη λέξη

Αυτή που λέμε «ποιητική»: στιλπνή, παρθενική,

Ιδεατώς ωραία.

Γράφω ποιήματα που δεν στρέφονται κατά της

Καθεστηκυίας τάξεως.

9

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η ελευθερία μας καθορίζεται, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, από τις προθέσεις και τις πράξεις μας.
2. Η ελευθερία, ως έννοια, συναρτάται με τη ζωή και προκύπτει ως αποτέλεσμα μάθησης και πράξης.
3. Οι ελεύθερες επιλογές σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.
4. Η ανευθυνότητα συνδέεται με την καθήλωση στην παιδική ηλικία και με την απόσχιση των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας.
5. Η συνειδητή ελευθερία προϋποθέτει ότι γνωρίζουμε τα συναισθήματα, τα βιώματα και τις επιθυμίες μας.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις ποιος από τους δύο τίτλους, του Κειμένου 1 ή του Κειμένου 2, είναι επικοινωνιακά πιο αποτελεσματικός και γιατί. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από τους τίτλους. (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας επιδιώκει

- 1) να καταγγείλει τα κακώς κείμενα του σημερινού κόσμου,
- 2) να ενημερώσει τον αναγνώστη για τη βασική θέση του σχετικά με τον κόσμο